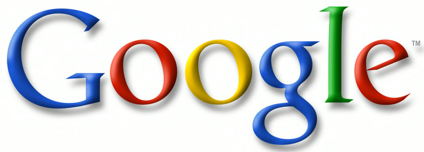
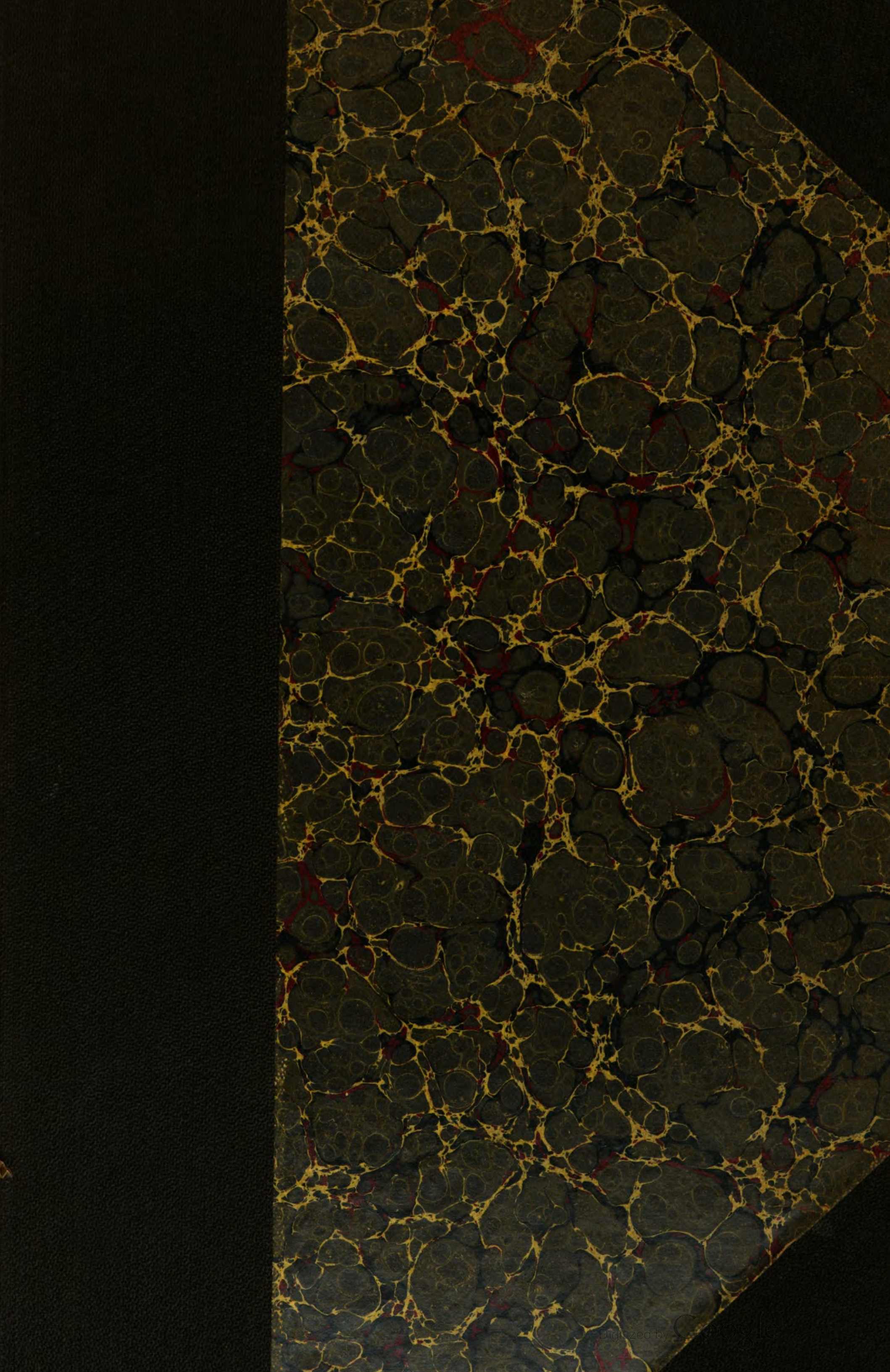

Jonathan Lange!
1892.

C. J. och C. HARTMANS

HANDBOK

I

SKANDINAVIENS FLORA,

INNEFATTANDE

SVERIGES, NORGES, FINLANDS och DANMARKS

ORMBUNKAR och **FANEROGAMER.**

TOLFTE UPPLAGAN,

UTGIFVEN AF

TH. O. B. N. KROK,
LÄRARE VID STOCKHOLMS SÖDRA LATINLÄROVERK.

~~1884~~

FÖRSTA HÄFTET.

(Medarbetare: Lekt. S. ALMQUIST; Lekt. HJ. HJELT; Doc. O. KIHLMAN; Koll. N. G. W. LAGERSTEDT; Doc. E. LJUNGSTRÖM; Doc. A. N. LUNDSTRÖM; Rekt. L. M. NEUMAN; Dokt. N. HJ. NILSSON; Distriktsläk. L. SCHLEGEL; Telegrafkomm. F. SVANLUND och Prof. V. B. WITTROCK.)

STOCKHOLM
HJALMAR KINBERGS FÖRLAGSEXPEDITION.

Pris: 2 kronor.

C. J. och C. HARTMANS

HANDBOK

I

SKANDINAVIENS FLORA,

INNEFATTANDE

SVERIGES, NORGES, FINLANDS och DANMARKS

ORMBUNKAR och FANEROGAMER.

TOLFTE UPPLAGAN,

UTGIFVEN AF

TH. O. B. N. KROK,

LÄRARE VID STOCKHOLMS SÖDRA LATINLÄROVERK.

(Medarbetare: Lekt. S. ALMQUIST; Lekt. HJ. HJELT; Doc. O. KIHLMAN; Koll. N. G. W. LAGERSTEDT; Doc. E. LJUNGSTRÖM; Doc. A. N. LUNDSTRÖM; Rekt. L. M. NEUMAN; Dokt. N. HJ. NILSSON; Distriktsläk. L. SCHLEGEL; Telegrafkomm. F. SVANLUND och Prof. V. B. WITTROCK.)

STOCKHOLM

HJALMAR KINBERGS FÖRLAGSEXPEDITION.

STOCKHOLM,
IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI, 1889.

Förklaringar samt vigtigare förkortningar och tecken.

Alp. = Alperna.
androdioik, -dioeci = han- o. 2-könade blr på skilda stånd.
andromonoik, -monoeci = han- o. 2-könade blr på samma stånd.
anemo-entomof. = -fil, -fili = (afpassning för) befruktning medelst dels vindens, dels insekters tillhjelp.
anemof. = -fil, -fili = (afpassning för) befr. medelst vindens tillhjelp.
autofert. = -fertil, -fertilitet = fertilitet vid pollination med eget pollen.
autog. = -gam, -gami = sjelfbefruktning.
autoster. = -steril, -sterilitet = sterilitet vid pollination med eget pollen.
Bl. = Blekinge.
Boh. = Bohuslän (hit räknas äfven Göteborgstrakten).
Bornh. = Bornholm.
D. = Danmark (nuvar. område).
dientomof. = -fil, -fili = (afpassning för) befruktning medelst tillhjelp af 2 olika slag af insekter.
dikl. = -klin, -klini = blr 1-könade.
dikog. = -gam, -gami = prot.-♂ o. prot.-♀;)(homog.
dioik, -oeci = han- o. honblr på skilda stånd.
Dlr. = Dalarne.
Dls. = Dalsland.
Eg. F. = Egentliga Finland.
Enont. = Enontekis (innefattas i de flesta fall under Torn. Lpm.).
entomof. = -fil, -fili = (afpassning för) befruktning medelst tillhjelp af insekter.
event. kleistog. = under vissa omständigheter kleistog.
F. = Finland.
F. Lpm. = Finska (Kemi och Inari) Lappm.
Falst. = Falster.
Finnm. = Finnmarken.
Gstr. = Gestrikland.
Gtl. = Gotland.
gynodioik, -oeci = hon- o. 2-könade blr på skilda stånd.
gynomonoik, -oeci = hon- o. 2-könade blr på samma stånd.
hd = härad.
herkog. = -gam, -gami = pollination med eget pollen hindrad.
heteranthisk, -anthi = olikheter till kön o. form hos blr af en art.
heterantherisk, -antheri = olikheter med afs. på stånd.-knapparna hos en art (gula: entomof., röda: anemof.).
Hl. = Halland.
Hls. = Helsingland.
homog. = -gam, -gami = ♂ o. ♀ samtidigt könsmogna;)(dikog.
homog. → prot.-♀ = homogam med utpreglad lutning åt prot.-♀.
homog. (→ prot.-♀) = homog. med svag lutning åt prot.-♀.
Hrj. = Herjedalen.
hydrof. = -fil, -fili = (afpassning för) befruktning i el. medelst tillhjelp af vatten.
I. = Island.
In. = Inari (Enare).
Ing. = Ingermanland.
J. = Jylland.
Jtl. = Jemtland.
Kaj. = Kajana.
Kar. = Karelen.
Kar. näs. = Karelska näset.
kasmog. = -gam, -gami = (alla) blr vid befruktningen öppna;)(kleistog.
Kem. = Kemi.
kleistog. = -gam, -gami = (åtm. somliga) blr vid befruktningen slutna;)(kasmog.
Kurl. = Kurland.
Kuus. = Kuusamo.
l. = län.
Lad. = Ladoga.
Loll. = Lolland.
Lpl. = Lappland.
Lpm. = Lappmark.
Lul. = Luleå.
m (framför landskap etc.) = mellersta.
malakof. = -fil, -fili = (afpassning för) befruktning medelst tillhjelp af snäckor.
monoik, -oeci = han- o. honblr på samma stånd.
Mpd = Medelpad.
N. = Norge.
n el. nor. (framför landskap etc.) = norra.
Ner. = Nerike.
Nordl. = norska Nordlanden.
nv el. nordv. = nordvestra.
Nyl. = Nyland.
nö = nordöstra.
O.-Finnm. = Ost-Finnmarken.
Ol. = Olonetz.
On. = Onega.
Pit. = Piteå.
prot.-♂ = proterandrisk, -andri = ♂ könsmogna före ♀, så att ett rent ♂-stadium föregår ett rent ♀-stadium.
(prot.-♂) = svagt prot.-♂, så att ett senare stadium är ⚥.
prot.-♀. = proterogyn, -gyni = ♀ könsmogna före ♂, så att ett rent ♀-stadium föregår ett rent ♂-stadium.
(prot.-♀.) = svagt prot.-♀, så att ett senare stadium är ⚥.
prot.-♀ (→ homog.) = ♀ först könsmogna, sedan under kortare tid homog. rådande.
R. = Ryska.
Rosl. = Roslagen (hit räknas äfven norra kuststräckan af Upland).
s el. söd. (framför landskap etc.) = södra.

Sat. = Satakunda.
Sav. = Savolaks.
Sdm. = Södermanland.
Sj. = Sjælland.
Sk. = Skåne.
Skl. = Skotland.
Slesv. = Slesvig.
Sm. = Småland.
sn = socken.
Spetsb. = Spetsbergen.
spr. = spridd.
st. (vid norska växtställen) = stift.
Sv. = Sverige.
sv. el. sydv. (framför landskap etc.) = sydvestra.
T. = Tyskland.
Tav. = Tavastland.
tr. (efter ett arbete) = tryckt.
trioik, -oeci = han-, hon- o. 2-könade blr på skilda stånd.

Trondhj. = Trondhjem.
Tyr. = Tyrolen.
Um. = Umeå.
Upl. = Upland.
v el. vest. = vestra; vester.
Vb. = Vesterbotten.
Vg. = Vestergötland.
Vrm. = Vermland.
Vsm. = Vestmanland.
xenog. = -gam, -gami = korsbefruktning; ₒ)(autog.
Ål. = Åland.
Ång. = Ångermanland (hit räknas äfven Bjurholms o. Nordmalings snr).
ö (framför landskap etc.) = östra; öster.
Öb. = Österbotten.
Ög. = Östergötland.
Öl. = Öland.
Öp. = Östersjöprovinserna.

♂ = hanlig; ståndare, hanblomma, hanstånd.
♀ = honlig; pistill, honblomma, honstånd.
⚥ = 2-könad; 2-könad blomma el. stånd med blott sådana blr.
∞ = talrika.
0 — utmärker, att växtdelen saknas; framför ett landskap el. ett land, att växten för utg. är derifrån obekant.
* (framför växtnamn) = underart.
† (framför växtnamn) = förvildad el. odlad.
⨯ = hybrid.
)(= motsatsen.
[ ] omkring en växt utmärker, att denne tillhör Norges, Finlands el. Danmarks, men ej Sveriges flora.
Fet stil i lokaluppgifter betyder, att växten på ifrågavarande ställe är allmän; *kursiv stil*, att den är spridd; spärrad stil, att den är sällsynt.

Rättelser och tillägg.

Sid. 13. Står: Onóclea. Läs: Onocléa.
» 63. Liliaceæ. Tillägges: — Liljeväxter.
» 73. Gagea. Tillägges: kalkbl. invändigt gula.

» 7. Asplen. sept. Läs: Mpd spr. (Neum.).
» 11. Polyst. crist. Vb. Skellefteå etc. Läs: Um. Lpm. Borgsjö fjell.
» 18. Botr. Lun. *simplex. Tillägges: Vb. Umeå (Stud. G. Halldin).
» 30. Isoetes lac. Tillägges: sÅng. Säbrå o. Nordingrå snr (H. W. Arn.).
» 30. » » *echinosp. Tillägges: Lul. Lpm. Qvikkjokk.
» 41. Trigl. pal. Bl. a.
» 62. Najas minor. F. On. Kar. Velikaja-guba i Onega utgår.
» 63. » flex. Tillägges: F. On. Kar. Velikaja-guba i Onega.
» 91. Cephal. Lonchoph. Tillägges: Gtl. Lummelunda bruk (F. R. Aulin); Fårön (Lic. A. Vesterberg).

För öfriga efter de särskilda arkens tryckning tillkomna uppgifter, som medföra nämnvärda ändringar i afseende på den i floran angifna utbredningen, skall i ett sammanhang redogöras.

Skandinaviens Ormbunkar och Fanerogamer[1].

Prov. FÍLICES[2]

L., Gen. pl. ed. 1 (1737) o. 6 (1764); utvidg.

[Cryptogamæ vasculares, Pteridophyta auct.] — ORMBUNKAR.

Utpreglad, tvåledad generationsvexling. Den könlösa generationen består af stam, blad o. äkta rötter samt är nästan alltid mångårig. Kärlsträngar finnas o. äro slutna. Könlös fortplantning genom sporer, bildade i sporgömmen, hvilka sitta på bladen el. i bladvecken. Den könliga generationen, prothallium (förgrodden), som framkommer vid sporens groning, är bålformig samt mycket liten o. kortlifvad. Fortplantning genom han- o. honorgans (anteridiers o. arkegoniers) samverkan. Honorganets genom rörliga sädeskroppar befruktade äggcell utvecklar sig till den könlösa generationen (den i floran vid slägt- o. artbeskrifningarna ensamt omtalade växten).

1 Klass. PHYLLOPTÉRIDES

Wallr., Fl. crypt. Germ. 1 (1831).

[Filicinæ auct.]

Stam enkel el. blott föga o. oregelbundet grenig. Blad strödda, vanl. stora o. väl utvecklade, i knoppen oftast inrullade. Sporgömmen på undersidan el. i kanten af blad, hvilka ej äro samlade på i tillväxten begränsade, axlika grenar. Sporgömmen vanl. i täta samlingar, som ofta täckas af ett hudveck, indusium (s. k. »svepefjäll»).

1 Ser. GYRÁTÆ

Sw., Syn. fil. (1806); utvidg.

[Leptosporangiatæ auct.]

Sporgömmena trikombildningar, med gömmets vägg bildad af ett enda cellager. Blott ett slags sporer, ur hvilka utvecklas regelmässigt tvåkönade o. gröna prothallier.

---

[1]) Den systematiska uppställningen af Prof. *V. B. Wittrock.*

[2]) Utförlig framställning af hithörande växter hos *Luerssen*, Rabenhorst's Kryptogamen-Flora, Bd. 3 (1884—).

[1 Ordn.[1]) HYMENOPHYLLEÆ Gaudich. i Freycin., Voy. aut. du monde (1826).

Mossliknande ormbunkar, med bladen till största delen bildade af blott ett cellager, samt med protonema-liknande prothallier. Sporgömsamlingar kantstälda, med bägarformigt indusium. Sporgömmen oskaftade, med tvärstäld, fullständig ring, öppnande sig medelst längdspringa.

1. **HYMENOPHYLLUM** *J. E. Sm. i Turin, Ac. Mém. 5* (1793).

Hvarje *sporgömsamling* i spetsen af ett förkrympt slutsegments[2]) nerv o. derigenom skenbart skaftad, omsluten af ett 2-flikigt *indusium* af samma konsistens som bladet. — *Blad hinnakt. tunna, parbladiga.*

1. **H. peltátum** (*Poir.* 1808) *Desv. i Paris, Soc. Linn. Mém. 6; Trichomanes pelt. Poir. i Enc. méth. 8; Hymenoph. unilaterale Bory i Willd., Sp. pl. 5* (1810) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.954. Exs. H.N.11:96. — *Hinnblad.*

Bladskifva smalt aflång; indusium-flikar helbräddade. — Liten ormbunke, lik en Mnium. *Rotst.* trådfin, mycket långgrenig, krypande bland mossor; *bl.* talrika, 6—9 cm. höga, med trådfint skaft, mörkgrön, genomskinlig, öfvervintrande o. sedan brungrön skifva; *primärsegm.* skiftevisa, något bakåtböjda, ensidigt, handlikt o. djupt 2—4-flikiga; *slutsegm.* jemnbr. aflånga, trubbiga, glest uddsågade, med stark, brun medelnerv; nedersta slutsegm. ofta förkrympt o. bärande en n. klotformig *sporgömsaml.* ♃ 7,8[3]).

Fukt. klipp. bland mossor: **N.** *Vestlandet.* — Skl.]

2 Ordn. POLYPODIACEÆ R. Br., Prodr. fl. Nov. Holl. (1810); inskr.

Ormbunkar af normal beskaffenhet. Sporgömsamlingar på bladens undersida. Sporgömmen skaftade, med lodrät, ofullständig ring, öppnande sig medelst tvärspringa.

† Med breda, hinnaktiga fjäll på bladskaften (åtm. vid basen).
A. Blad enkla, helbräddade, 3 cm. breda el. mer .... *Scolopendrium*......... 3.
B. Blad parflikiga med helbräddade flikar........................ *Blechnum*.............. 2.
C. Blad sammansatta med flikiga el. sågade småblad.
* Slutsegment helbräddade.
1. Nedersta småbladen större än de öfriga .... *Phegopteris* .... 6.
2. Nedersta småbladen mindre än de öfriga.

---

[1]) I stället för »familj» använda vi ordet »ordning» af följande skäl: 1:o är benämningen ordning (ordo) nyttjad i denna mening redan af *Linné* (Classes plant. 1738; Gen. plant. 1764); 2:o har denna benämning användts af nästan alla de förnämsta växtsystematici efter Linné, ss. *A. L. de Jussieu* (Gen. plant. 1789), *A. P. De Candolle* (Regni veget. syst. natur. 1818), *A. P. & Alph. De Candolle* (Prodr. system. regni veget. 1824—1873), *F. G. Bartling* (Ord. nat. plant. 1830), *J. Lindley* (Nat. system of botany 1836), *St. Endlicher* (Enchiridion bot. 1841) samt *G. Bentham & J. D. Hooker* (Gen. plant. 1872—1883).

[2]) *Segment* kallas de afdelningar af bladskifvan, som uppkomma genom inskärningar, nående fullkomligt el. näst. fullkomligt till medelnerven. Genom den första delningen uppkomma primärsegmenten, hvilka delas i sekundära segment; de icke vidare delade kallas slutsegment (kunna vara såväl primär-, sekundär-, som tertiärsegment).

[3]) Hos denna provins antyder månadsnummern den tid, då sporgömmena äro färdiga att utsläppa sporerna.

a. Skifvan bredast långt ofvan midten........................ *Onoclea*................ 11.
b. Skifvan bredast ungefär vid midten...... .... *Polystichum montanum*, 9.
** Slutsegment sågade, tydligt småtaggiga; bladskaftets baksida starkt fjällig ända upp till bladets spets........... *Aspidium*.............. 10.
*** Slutsegment sågade—naggade, ej taggiga.
1. Bladskaft med en tydlig led nedom midten; blad små (10—15 cm.); sporgömsamlingar omgifna af hårlika bildningar .... *Woodsia*.............. 13.
2. Bladskaft utan led; sporgömsamlingar ej omgifna af hårlika bildningar.
a. Sporgömsamlingar [1]) på baksidan af särskilda, längre och mycket smalflikiga blad .... *Cryptogramma* ...... 8.
b. Sporgömsamlingar på baksidan af de vanliga bladen, något långsträckta, en del något krökta.................. *Athyrium*.............. 5.
c. Sporgömsamlingar som föreg., men fullkomligt runda.
α. Sporgömsamlingar täckta af ett njurformigt fjäll, med tydligt utmärkt fästpunkt i inskärningen; blad på grofva och starka skaft, mycket tätt hopade; oftast högväxta ormbnnkar.. *Polystichum*...... ..... 9.
β. Sporgömsamlingar täckta af ett mer el. mindre tydligt spetsadt fjäll, utan tydligt utmärkt fästpunkt; blad på späda och bräckliga skaft, något glest sittande; teml. småväxta ormbunkar...................... *Cystopteris* ... . 12.
γ. Sporgömsamlingar ej täckta af fjäll .... *Phegopteris alpestris*... 6.
†† Bladskaft utan hinnaktiga fjäll.
A. Blad många tillsammans, små .... *Asplenium*.............. 4.
B. Blad spridda.
* Blad lika bredt som långt...... .... *Pteris*.................... 1.
** Blad långsträckt.
a. Skifvan parflikig med hela flikar .... *Polypodium*........... 7.
b. Skifvan parbladig med flikiga småblad.......................... *Polystichum Thelypteris*, 9.

I. **PTERIS**-gruppen: *sporgöm.* samlade i en oafbruten, smal linie längs slutsegmentens undre kant, utan *indusium*, men täckta af den tillbakavikna, hinnaktiga bladkanten [und. några Pteris-arter, t. ex. Pt. aquilina, hos hvilken sporgömsaml. från hvardera sidan täckes af ett verkligt indusium (motsv. det hos Hymenophyllum); den yttre sidans är den skenbara bladkanten, den inre sidans mindre utveckladt].

1. PTERIS *L., Gen. pl. ed. 1* (1737).

Karakt. som gruppen.

1. **Pt. aquilina** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.90; Fl.D.2303. — *Örnbräken.*

Bladskifva bredt triangulär, dubb. parbladig, långskaftad. — Storväxt, med spridda blad. *Rotst.* långt krypande, med uppstig. grenar; *bl.* 0,3—1,5 m. höga, med nederst brunludet, för öfr. glatt o. fjällöst skaft af omkr. skifvans längd; *skifva* ofta vid basen 0,5 m. bred el. derutöfver, läderartad, glatt el. särd. på undre sidan småluden; de nedersta *primärsegm.* störst och n. motsatta, långt skaftade, äggr. triangulära, de öfra allt smärre och smalare; *sekundärsegm.* [2]) äro tydligt skaftade småblad, afl. lansettlika; *tertiärsegm.* äro mer el. m. bredt vidvuxna, ofta något sammanhäng. flikar, aflånga, trubbiga, helbräddade; *toppsegm.* mycket längre än de öfriga, jemnbredt. ♃ 8. — De svarta linier, hvilka, ordnade som andra ormbunkars sporgömsamlingar, stund. finnas på bladflikarnas undra sida, härröra af en svamp (*Dothidea Pteridis* Fr.)

---

[1]) Dessa böra undersökas, medan de ännu äro unga.
[2]) Här liksom i det följ. beskrifvas endast de största primärsegmentens.

Skogsmark, hedar: **Sk.**—**Dlr.** och **Ång.** Själevad sn (Åkerblom); vMpd; Jtl.; nÅng. och Um. Lpm. [0 Vb.(?); Hrj]. — **N.** a. till Trondhj. st.; nordligast vid Maalselven i Tromsö amt; **F. söd. del.**, nordligast i Kaj. Öb.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

II. **ASPLENIUM**-gruppen: *sporgömsaml.* långsträckta längs nervgrenarna, med *indusium* fäst längs ena sidan.

2. BLECHNUM *(L., Sp. pl.) J. E. Sm. i Turin, Ac. Mém. 5* (1793).

Sporgömsaml. mycket långa, parvis löpande tätt utmed hvarandra (skenbart sammanflyt. till en), åtskilda af en hufvudnerv, med *indusium* längs motsatta sidan.

1. **B. Spicant** (*L.* 1753) *Sm. l. c.; Osmunda Spic. L., Sp. pl.* Fig. Fl.D.99. — *Kambräken.*

Blad jemnbr. lansettlika, enkelt pardelade, med smala, helbräddade primärsegment, dimorfa; de fruktifikativa högre än de vegetativa o. med smalare segment, af hvilka hvarje bär endast ett par sporgömsaml., nående n. från segmentets bas till dess spets. — Teml. lågväxt, med läderartade blad, tuflikt samstående, de fruktifik. i midten. *Rotst.* kort o. teml. grof, uppstigande; *veget. blad.* talrikare, kort skaftade, 15—30 cm. höga, 2—6 cm. breda, på undra sidan blekare, med skiftevisa, svagt uppåt krökta, jemnbr. aflånga, trubbiga el. kort uddspetsiga segment; de *fruktifik.* vanl. långskaftade, 30—60 cm. höga, med särd. nedtill teml. långt åtskilda, från kort, bred bas hastigt smalt jemnbreda, spetsade segment, hvilkas undra sida, utom spetsen o. yttersta kanten, slutl. täckes af sporgömmena. ♃ 7,8. — Förekommer någon gång med blad, som hafva smala o. åtskilda fruktifik. segment nedtill, breda och vid basen sammanflyt. veget. segment upptill.

Fukt. skogsmark, bergsrött.: *Sk*; Bl.; mÖl. Rälla; Gtl.; Hl.; *Boh.*; Vg.; Dls.; v*Sm.*; öSm.; öÖg.; Ner. Lerbäck; Ullaviklint; sVrm. Göstakrog i Huggenäs; Karlstad; nUpl. Ytterboda i Elfkarleby [utg.?]; nöHls. Forsa sn (Wistr.); Norrbo sn; sÅng. Bjerträ sn; nvHrj. Grönfjellet; vJtl. [0 Sdm.; Vsm.; Dlr.; Gstr.; Mpd]. — **N. Vestlandet** och **Trondhj. st.**; Östlandet, Nordl. och Finnm.; **F.** Ål. Gesterby i Sund; **D.** *Bornh.*; Sj.; F.; *J.* — T.; Skl.; I.

3. SCOLOPENDRIUM *J. E. Sm. i Turin, Ac. Mém. 5* (1793).

Sporgömsaml. parvis löpande tätt utmed hvarandra (ehuru sammanflyt. till en), ej skilda af någon nerv, hvardera med *indusium* fäst på yttre sidan.

1. **S. officinale** (*Ehrh.* 1780) *DC., Fl. Fr. 2; Asplenium Scolopendr. L., Sp. pl.* (1753); *A. Scolopendr. officinale Ehrh. i Hannov. Mag. s. å., 15 St.; Scolopendr. vulgare Sm. l. c.* Fig. Sv.B.143; Fl.D.2795. Exs. H.N.10:99. — *Mjeltbräken.*

Bladskifva hel, från hjertlik bas smalt aflång—jemnbred. — Teml. lågväxt. *Rotst.* kort, upprät; *bl.* tufvade, 10—50 cm. höga, 2,5—8 cm. breda, med utdraget, smalfjälligt skaft; *skifva* kortspetsig—trubbad, helbrädd. el. svagt naggad, tunn—n. läderartad, vid basen o. på medelnerven smalfjällig; *sporgömsaml.* 0,5—2,5 cm. långa, omvexlande längre o. kortare, nående hvarken medelnerven el. kanten. ♃ 7,8.

Bergklyft.: Gtl. Lilla Karlsön. (Fordom Sk. Öfveds kloster). — **N.** Varaldsön i Hardanger. — T.; Skl.

4. **ASPLÉNIUM** *L., Gen. pl. ed. 1* (1737); förändr. — *Bergspring.*

Sporgömsaml. aflånga—jemnbreda, raka, med *indusium* fäst längs ytterkanten; rotstockens fjäll (sedda mot ljuset) gallerlika. — *Lågväxta ormbunkar, med oftast tätt tufvade blad på glatta el. knapt märkbart svarthåriga skaft.*

† Bladskifva gaffelformigt delad i få, smalt jemnbreda småblad *A. septentrionale* ...... 5.
†† Småblad kilformiga—rundade.
A. De nedersta småbladen störst, näst. alltid flikiga el. delade.
a. Bladskaft endast allra nederst brunt; skifva med äggrund omkrets, kort .... *A. Ruta muraria*...... 6.
b. Bladskaft till en stor del brunt; skifva långsträckt.
α. Primärsegment få, glesa, de flesta (stund. alla) hela... *A. germanicum*......... 4.
β. Primärsegment talrika, täta, de flesta delade el. flikiga *A. Adiantum nigrum*, 3.
B. De nedersta småbladen mindre, alla hela, vanl. rundade.
a. Hela bladskifvan smalt jemnbred, med små (högst 6 mm.), ej nedlöpande småblad............ *A. Trichomanes*......... 2.
b. Bladskifvan lansettlik, med teml. stora (minst 10 mm.) småblad, hvilka ss. en grön kant nedlöpa på rachis [1].. *A. marinum*,............ 1.

a. — **Trichomanes**-typen: *bladskifva* mycket smal; *primärsegm.* i storlek aftagande både uppåt o. nedåt, alla odelade; *indusium* helbräddadt.

[1. **A. marinum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D. suppl. 177.

Bladskifva smalt lansettlik; småblad teml. stora, nedlöpande ss. en grön kant på hvardera sidan af rachis, hvars nedre del i öfrigt är mörkbrun. — Liten el. medelstor. *Bl.* glest tufvade, 10—15 cm. höga (hos eng. ex. ända till 4 ggr högre); *skifva* läderartad, mörkgrön; *småbl.* på unga ex. snedt rundade, inskuret naggade, på äldre ex. mycket mer långsträckta o. större, de öfversta sammanflyt.; nervgrenar tjockare mot spetsen. ♃ 7.

Bergklyft., strandklipp.: **N.** Vestlandet vid Mosterhavn på Mosterö. — Skl.]

2. **A. Trichómanes** *L. l. c.*

Bladskifva smalt jemnbred; småblad små, rundade, ej nedlöpande. — Liten ormbunke, växande i stora o. täta tufvor. *Rotst.* kort; *bl.* 10—20(—30) cm. höga, med mycket talrika småbl.; dessa styfva o. läderartade, n. runda—elliptiska, 4—6 mm. långa, naggade; nervspetsar ej förtjockade; *sporgömsaml.* smalt aflånga, få o. glesa. ♃.

Hufvudarten: rachis n. ända till spetsen rödbrun, ofvan platt med en ytterst smal o. tunn, blekare kant längs hvardera sidan. Fig.Sv.B.131; Fl.D.119. — *Bladskaft* många ggr kortare än skifvan, n. utan hårlika bildningar; *småbl.* mörkgröna, på undra sidan stund. otydligt håriga, grundt naggade. 7.

Bergsprick.: **Boh.**; **Ög.**—**Upl.**; **Gtl.**; *Sk.*—*Dlr.* och *sÅng.*; nöHrj. Vemdalshammaren; sJtl. — **N.** a. till Salten; nordligast i Tromsö amt; **F.** *söd. del.* till nTav. Wiitasaari, sSav. och On. Kar.; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.; I.

***viride** *Huds., Fl. Angl. ed. 1* (1762). Fig. Sv.B.462 o. 774; Fl.D.1289. Exs. H.N. 3:97.

Rachis grön (säll. nedre delen brun), ofvan tydligt fårad. — *Bladskaft* omkr. hälften så långt som skifvan, vanl. endast nedtill brunt, efter hela längden bärande glesa, dels trådformiga, dels glandellika, svartaktiga hårbildningar; *småbl.* ljusgröna, glatta, med mer vigglik bas, inskuret naggade. 7,8.

Bergsprick. på fjellens lägre del., höga skogsberg: Torn. Lpm.—Pit. Lpm. Tjidtjakk; *Um. Lpm.* Vilhelmina sn—Hrj.; nVb. Kengis (L. L. Læst.); sÅng. Ytter-Län-

[1]) Rachis kallas bladskaftets fortsättning, som bär primärsegmenten.

näs sn; Mpd Randklöfven; Svartviksbergen; sDlr. Norrbärke sn; vVrm. Elgå sn; nSm. Taberg; Djupskuran i Ökna. — **N. nor. del.**; *söd. del.*; **F.** R. Lpm.; Kuus.; Kar. — Skl.; T.

b. — **Adiantum nigrum**-typen: *bladskaft* långt; *skifva* från bredare bas något långsträckt; nedersta *primärsegm.* normalt delade; *indusium* helbräddadt.

3. **A. Adiántum nigrum** *L., Syst. nat. ed. 10, 2* (1759). Fig. Fl.D.250. Exs. H.N.10:98.

Bladskifva äggr. lansettlik; primärsegm. talrika, de flesta mer el. mindre fint mångdelade; slutsegm. rundadt äggrunda—aflånga, med bredt vigglik, otandad bas, trubbade, i spetsen inskurna o. hvast tandade. — Medelstor, utmärkt vacker ormbunke, mer el. mindre tätt tufvad. *Rotst.* kort o. tjock, n. upprät, med trådigt upprispade fjäll; *bl.* 10—45 cm. höga; *skaft* mörkt rödbruna, glänsande, af skifvans längd el. längre, med mycket glesa o. korta, svartaktiga hårbildningar (stund. n. inga); *skifva* n. läderartad, glatt, åtm. på öfra sidan gläns. grön; *primärsegm.* skaftade, snedt äggrunda, med långt utdragen spets, enkelt—dubb. parbladigt delade; *sporgömsaml.* längs slutsegm:ns midt, kort jemnbreda, slutl. sammanflyt. o. täckande en stor del af deras undra sida. ♃ 7—9.

Skugg. st. i klippspring. och bland stenar: Sk. Gladsax hallar; Kortshufvud nära Stenshufvud; Skärali; Kullaberg; Hallandsås. — **N.** *Vestlandet* längs kusten till söd. del. af Trondhj. st.; **D.** Bornh. — T.; Skl.

4. **A. germánicum** *Weis, Fl. crypt. fl. Gott.* (1770); *A. Breynii Retz., Fasc. obs. bot.* (1774). Fig. Sv.B.534:2; Fl.D. suppl. 178. Exs. H.N.9:99.

Bladskifva lansettlik; primärsegment (det mer el. mindre flikiga toppsegm. oräknadt) 4—6(—8), de flesta (ofta alla) odelade, smalt vigglika, trubbade, endast i spetsen ojemnt inskurna. — Mindre ormbunke, i mer el. mindre stora, täta tufvor. *Rotst.* kort; *bl.* 5—17 cm. höga; *skaft* nedtill brunt, högre upp grönt, vanl. längre än skifvan; *skifva* 3—8 cm. lång, delad i glest stälda, skaftade, säll. öfver 1 cm. långa o. 3 mm. breda, i spetsen kort o. ojemnt 2—3-flikiga samt tätt smaltandade *segment,* af hvilka de 1—2 nedersta stund. hafva 1—2 sidosmåbl.; *sporgömsaml.* utdraget jemnbreda, tätt närmade, snart sammanflyt. ♃ 6—8. — Anses af några förf. ss. hybrid af A. sept. och A. Trichom., men enl. utg:s mening med orätt.

Bergsprick., helst vid kusten och större sjöar: Sk. Romeleklint; nor. del.; sBl.; nHl. Välås i Vallda; m. och n*Boh.;* Vg.; Dls.; öSm.; Grenna; Ög.; *Sdm.;* öNer. Tarstaborg i Sköllersta; Lillkyrka; Stockh.; Upl.; Gstr. Gefle; Hls. Hudiksvall; Mpd Sundsvallsberget; Ång. Säbrå sn; Skuluberget; [0 Kronob. l. (förr vid Vexjö); vJönk. l.; Öl.; Gtl.] — **N.** till Trondhj. st.; **F.** söd. del.: Ål.; Eg. F. Nådendal; Nyl. Helsingfors; Lad. Kar. Impilaks; [0 **D.**] — T.; Skl.

5. **A. septentrionále** (*L.* 1753) *Hoffm., Deutschl. Fl.* 1795; *Acrostichum septentr. L., Sp. pl.* Fig. Sv.B.534:1; Fl.D.60.

Bladskifva (skenbart) *gaffeldelad i 2—3(—5) smalt jemnbreda, spetsade o. i spetsen hvast o. ojemnt inskurna primärsegment.* — Liten ormbunke, växande i täta tufvor. *Rotst.* kort; *bl.* 10—20 cm. höga; *skaft* vid basen svartbrunt, för öfr. grönt, glatt, af flera ggr skifvans längd; *skifva* läderartad, med 1,5—2,5 cm. långa, högst 2 mm. breda, vanl. bakåt böjda *segment,* af hvilka det nedersta vanl. teml. långskaftadt, ett el. flera med en smalare sidoflik vid ena kantens midt, alla i spetsen ojemnt inskurna i 2—3 smala, syllika småflikar el. tänder samt ofvan fårade, med tjock, öfver den öfriga ytan upphöjd kant; *sporgömsaml.* 1—4 på hvarje småbl., ända till 1,5 cm. långa, smalt jemnbreda, n. parallela, snart täckande hela undra sidan. ♃ 6—9.

Bergsprick., klipp.: **Boh.**; **Ög.—Upl.** och **Dlr.**; *Sk.* särd. nor. del.; *Bl.; öSm.;* vSm.; Hl.; Vg.—*Vrm.; Gstr.; Hls.;* Mpd. Sundsvall (Seth); Ång.; [0 sKalm. l.; Ol.; Gtl.; Hrj.; Jtl. (Behm)]. — **N.** a. till Vest-Finnm.; **F.** söd. del.; Kuus. Rukatunturi; **D.** Bornh.; Sj.; J. — T.; Skl.; I.

c. — **Ruta muraria**-typen: *bladskaft* långt; *skifva* vid basen bredast, kort; nedersta *primärsegm.* mer el. mindre delade; *indusium* i kanten fransadt.

6. **A. Ruta murária** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.306; Fl.D.190. Exs. H.N.14:97. — *Mur-Ruta.*

Bladskifva äggrund, på n. helt grönt skaft, 1—3 ggr parbladigt delad; slutsegm. bredt—smalt rutformiga, i spetsen tätt o. fint naggade. — Minst af alla skandinaviska ormbunkar, växande i mer el. mindre täta tufvor. *Rotst.* kort; *bl.* 2—15 cm. höga; *skaft* endast allra nederst brunt, af skifvans längd el. längre; *skifva* läderartad, vanl. 2—4 cm. lång, mer el. mindre mörkt grön; *primärsegm.* skaftade, mer el. mindre breda; *slutsegm.* med vigglik bas 2—6(—8) mm. långa, merend. hela; *sporgömsaml.* i 2 glesa rader, som konvergera mot segmentets bas, slutl. sammanflyt. o. täckande n. hela dess undra sida. ♃ 6,7.

Bergsprick., mur., helst på kalkgrund: **Gtl.**; **Öl.**; vSk.; öBl.; Hl. Söndrum (Thudén); Stensjö i Eftra (E. Fr.); Boh.; Vg. Skarab. l.: Falbygdens berg; Kinnekulle; Dls.; öSm. Ädelfors (Scheutz); Kalmar; nöÖg.; Sdm. St. Malm; östra del.; Stockh.; Upl. Runmarö (Stud. Ansh. Larsson); Harbonäs kalkugn (N. J. Ands.); sNer. Vändaviken i Hammar (C. Hn); Vsm.; öVrm. bergsl.; sDlr. Norrbärke och Silfberg snr; Gstr. Gråberget vid Gefle; öMpd Alnön (Coll.); Hrj. Ulfberget vid Viken; Hamrafjellet; Jtl. [0 Kronob. l.] — **N.** *Östlandet,* Vestlandet och Nordanfj. till O.-Finnm.; **F.** Eg. F.; Kuus.; Lad. och On. Kar.; **D.** Bornh. Almindingen; Sj. Kronborg; J. Aarhus — Öp.; T.; Skl.

×**A. Ruta muraria** × **septentrionale**: Gefle (C. Hartman enl. S. Murbeck).

5. **ATHÝRIUM** *Roth, Tent. fl. Germ. 3: 1* (1800); förändr.

Sporgömsaml. korta, en del hak- el. hästskoformigt böjda; fjäll på rotstock o. bladskaft af vanlig beskaffenhet. — Bildar öfvergång till sl. *Polystichum* i Aspidium-gruppen. — *Högväxta ormbunkar med fjälliga skaft, findelade skifvor.*

1. **A. crenátum** (*Somf.* 1834) *Rupr. i F. Nyl., Spic. pl. Fenn. 2; Aspid. crenat. Somf. i Sv. Vet. Ak. Handl. s. å.; Asplen. crenat. Fr., Sum. veg. Sc. 1 o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D. suppl. 40. Exs. H.N.8:97.

Bladskifva föga el. icke längre än skaftet, triangulär, n. 3-dubb. parbladig; slutsegment trubbnaggade. — *Rotst.* tjock, långt krypande, med korta grenar; *bl.* spridda, 40—50 cm. höga, med svartfjälliga *skaft* n. af skifvans längd el. längre; *skifva* 15—30 cm. lång o. vid basen likaså bred, ljusgrön, på undra sidans nerver småluden; *primärsegm.,* särd. de nedra, skaftade, de 2 nedersta störst, alla afl. lansettlika; *sekundärsegm.* något skaftade, afl. lansettlika—bredt jemnbreda, vanl. trubbade, aftagande i storlek mot parbladets både bas o. spets; *slutsegm.* aflånga—elliptiska, rundtrubb., vid basen mer el. mindre sammanflyt., hos sporbär. ex. djupare naggade än hos sterila; *sporgömsaml.* 1—2, nära basen af hvarje slutsegm.; *indusium* hårbräddadt. ♃ 8,9.

Stenback., skugg. st.: Jtl. vid Tännforsen (»Tengsioe-Foss») enl. Milde; der förgäfves eftersökt. — **N.** Gudbrandsdalen; **F.** Tav.; Sav.; Kaj. Öb.; Kuus.; Lad., Ol. och On. Kar.; R. Lpm.

2. **A. Filix fémina** (*L.* 1753) *Roth l. c.; Polypod. Fil. fem. L., Sp. pl.; Asplen.*

Fil. fem. Bernh. i Schrad., N. Journ. 1: 2 o. Hn, Handb. ed. 11. Fig. Fl.D.2436. — *Majbräken.*

Bladskifva mycket längre än skaftet, bredt lansettlik, enkelt—dubb. parbladig; slutsegment sågade el. hvasstandade, det invid rachis sittande, uppåt vända sekundärsegm. större än de öfriga (åtm. på de nedra prim.-segm.). — *Rotst.* grof, n. upprät, grenig; *bl.* näst. strutlikt hopade, 0,3—1 m. höga, med 10—20 cm. långt, brunfjälligt skaft; *skifva* vid midten 10—20 cm. bred, afsmaln. både mot basen o. spetsen, tunn, höggrön, glatt; de nedersta *primärsegm.* längre åtskilda o. betydl. kortare än de mellersta, som äro mer närsittande, alla n. oskaftade, från bredare bas lansettlika, långspetsade; *sekundärsegm.* något glesstälda (hvarig. denna ormbunke på långt håll skiljes från de andra, större arterna), smalt aflånga, vanl. trubbade o. mer el. mindre djupt parklufna med i spetsen fåtandade flikar; *sporgömsaml.* vanl. en, snedt för basen på hvarje tertiärsegment; *indusium* i kanten fransadt. ♃ 7,8.

Skogsmark: **Sk.—Ång.** och **Hrj.**; *Vb.; Jtl.;* Lpl. — **N.** a.; **F.** a.; F. och R. Lpm.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I.

III. **POLYPODIUM**-gruppen: *sporgömsaml.* runda el. rundade, utan *indusium* (el. rudimentärt hos Phegopt. alp.). — Gruppen ej fullt naturlig; första sl. är snarast att betrakta som Athyria, Aspidia o. Polysticha med felslaget indusium; de öfriga, typiskt indusium-lösa slägtena gå genom mellanformer (Cheilanthes, Adiantum) öfver i Pteris-gruppen.

6. PHEGÓPTERIS *Presl, Tent. pteridogr.* (1836).

Sporgömsaml. på en nervgren ett stycke från dess spets, ej täckta af bladkanten.

* Hela bladskifvan med lansettlik omkrets	*Ph. alpestris*	1.
** Bladskifvan med bredt el. utdraget triangulär omkrets.		
a. Bladskifva med korta hår	*Ph. polypodioides*	3.
b. Bladskifva utan hår, tätt glandelprickig	*Ph. Dryopteris *Robert.*	2.
c. Bladskifva utan hår och glandler	*Ph. Dryopteris*	2.

1. **Ph. alpestris** (*Hoppe* 1805) *Mett., Fil. hort. Lips.; Aspidium alp. Hoppe, Bot. Taschenb. s. å.; Polypodium alp. Spenn., Fl. Frib. o. Hn, Handb. ed. 11; Athyrium alp. F. Nyl., Spic. pl. Fenn. 2* (obs.). Fig. Fl.D.2607; Exs. HN.14:95.

Bladskaft mycket kortare än skifvan, som är mer el. mindre bredt lansettlik; primärsegm. kortskaftade, alla lansettlika—äggr. lansettlika; sek.-segm. klufna i fåtandade flikar (det vid rachis sittande, uppåt vända ej större än de öfr.) — Nära slägt med *Athyrium Filix femina* samt habituelt mycket lik denna; teml. högväxt (vanl. 23—50 cm., stund. mer än 1 m.) med tätt, kretsformigt hopade, glatta, mjuka blad. *Rotst.* tjock, uppstigande; *bladskaft* brunfjälligt; *primärsegm.* 5—10 cm. långa, spetsade; *sek.-segm.* bredt kortskaftade, trubbade, mer el. m. utdraget äggr.; slutflikar aflånga, i spetsen inskuret tandade; *sporgömsaml.* vanl. en vid basen af hvarje slutflik. ♃ 7,8.

På fjell i nedra fjell- och öfversta del. af skogsreg.: **Lpl.**; *Jtl.; Hrj.* — **N.** a.; **F.** *R.* och *In. Lpm.* — mT.; Skl.; I.

2. **Ph. Dryópteris** (*L.* 1753) *Fée, Gen. fil.; Polypodium Dryopt. L., Sp. pl.*

Blad mycket långskaftade; skifva bred triangulär; nedersta primärsegm. utdraget triangulära, rätt långt skaftade, med sek.-segm. djupt klufna i n. helbrädd. tertiärsegm. — Knapt medelstor (skaft 15—20, skifva 7—17 cm.), med något spridda blad. *Rotst.* krypande, smal, grenig; *bladskaft* bräckligt, brungrönt, glest ljusfjälligt; *skifva* näst. horisontelt ställd, knapt spetsad o. utan hvita hår, med motsatta *primärsegm.;*

de nedra *sek.-segm.* äro fullt afskilda småblad, liks. de öfra primärsegm. aflångt—triangelformigt lansettlika, mer el. mindre trubbiga, med aflånga, i spetsen rundade *slutflikar; sporgömsaml.* i 2 rader på hvarje flik, nära dess kant. ♃ 7—9.

Hufvudarten: blad utan glandler, vanl. mjuka, ljust o. något blåaktigt gröna. Fig. Fl.D.1943.

Skog., stenig mark: **Sk.**—**Jtl.** och **Vb.**; *Gtl.; Hrj.; Lpl.* — **N.** a.; **F.** a.; **F**. och *R. Lpm.;* **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.; I.

***Robertiána** (*Hoffm.* 1795) *A. Br. i Aschs., Fl. d. Prov. Brandenb.; Polypodium Rob. Hoffm., Deutschl. Fl. s. å., 2, add.; Polyp. calcareum J. E. Sm., Fl. Brit.* (1804). Fig. Fl.D. Suppl. 41. Exs. H.N.14:96.

Blad tätt glandelprickiga, styfva, mörkgröna. — Ofta något storväxtare än hufvudarten; *segm.* af alla ordningar vanl. smalare o. spetsigare; *sporgömsaml.* snart sammanflyt.

Helst på kalkgrund: **Öl.**; Gtl.; Ög. Motala; Skeninge; Dlr. Osmundsberget; Jtl. Näs sn; Östberget (Selb.) — **N.** spr.; nordligast i Tromsö amt; **F.** On. Kar. Tiudie. [0 **D.**] — Öp.; T.; Skl.

3. **Ph. polypodioides** *Fée l. c.* (1852); *P. Phegopteris L. l. c.* (1753). Fig. Fl.D.1241.

Blad mycket långskaftade, håriga; skifva något utdraget triangulär; nedersta primärsegm. jemnbr. lansettlika, oskaftade, djupt klufna i n. helbrädd. sek.-segm. — Medelstor (25—50 cm.) ormbunke, med något spridda, dunkelt gröna blad. *Rotst.* krypande, smal, grenig; *bladskaft* 15—30 cm., gul- el. brunaktigt, gleshårigt, ljusfjälligt; *skifva* 10—20 cm., vanl. långt smalspetsad, på båda sidor kort hvithårig; de 2 nedersta *primärsegm.* riktade framåt, med smal, långt utdragen, n. helbräddad, böjd spets; *sek.-segm.* aflånga—snedt äggrunda; *sporgömsaml.* i 2 rader på hvarje flik, nära dess kant. ♃ 7—9.

Skog., skugg. st.: **Sk.**—**Jtl.** och **Vb.**; *Hrj.; Lpl.;* Gtl. Gervalls i Hejde (Fr. Ahlfvengren). — **N.** a. till V.-Finnm., Magerö; **F.** a.; **F.** och **R. Lpm.**; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.; I.

7. POLYPÓDIUM *L., Gen. pl. ed. 1* (1737); inskr.

Sporgömsaml. på den förtjockade spetsen af en nervgren, ej täckta af bladkanten; *bladskaft* ledadt mot rotstocken, som derför saknar bladrester (ej så hos några andra af våra ormbunkslägten).

1 **P. vulgáre** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv. B. 37; Fl.D.1060. — *Stensöta.*

Bladskifva enkelt pardelad med aflång—äggr. lansettlik omkrets o. hela primärsegment; skaft något kortare än bladskifvan o. utan fjäll. — Teml. lågväxt, med spridda, läderartade, öfvervintrande blad. *Rotst.* långt krypande, teml. tjock, tätt brunfjällig, med söt smak; *bl.* vanl. i dubbel rad, med långa, gulaktiga, glatta skaft, (4—)10—40 cm. höga, uppräta, 3—7 cm. breda; *primärsegm.* skiftevisa—n. motsatta, n. vinkelrätt utspärrade, vid basen sammanflyt., uppåt småning. aftagande i storlek, jemnbr. aflånga, trubbiga, hela och helbrädd. el. särd. i spetsen grundt naggsågade; *sporgömsaml.* i 2 rader, en på hvardera sidan om bladflikarnas ryggnerv, teml. stora. ♃ 6—10.

Klippspring., sten.: **Sk.**—**Ång.** Själevad sn (Akerblom) och **Jtl.**; *Hrj.;* n*Ång.*—*Vb.;* Gtl.; Lpl. — **N.** a.; **F.** a.; *F.* och *R.* Lpm.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I.

8. CRYPTOGRÁMMA *R. Br. i Richards., Bot. app. Frankl. Narrat.* (1823).

Sporgömsaml. på den förtjockade spetsen af en nerv, täckta af den tillbakavikna bladkanten, något långsträckta—nästan runda.

1. **C. crispa** (*L.* 1753) *R. Br. l. c.; Osmunda crispa L., Sp. pl.; Onoclea crispa Hoffm., Deutschl. Fl.1795; Allosorus crispus Bernh. i Schrad., N. Journ. 1: 2* (1806) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.496. Exs. H.N. 3:98. — *Krusbräken.*

Blad findelade, äggrunda, dimorfa, de fruktifikativa högre o. (genom kanternas invikning) *smalflikigare än de vegetativa.* — En af våra vackraste ormbunkar; lågväxt och späd, lifligt grön, tätt tufvad. *Rotst.* kort, krypande, grenig; de *veget. bl.* 10—15(—25) cm. höga, med långt, halmgult, glesfjälligt skaft; *skifva* 3—6(—10) cm., bredt äggrund, trubbad, glatt; *primärsegm.* kort skaftade, äggrunda; *sek. o. tert.-segm.* äfven kortskaft., de förra bredt äggrunda, de senare vigglikt omv. äggrunda, trubbiga, mot spetsen inskuret tandade el. flikiga; de *fruktif. bl.* ännu längre skaftade, vanl. 15—20(—35) cm. höga; deras *skifva* likaså sammansatt, men med längre, jemnbr. aflånga, helbrädd. slutflikar; *sporgömsaml.* slutl. täckande flikarnas hela baksida. ♃ 7,8. — Stund. träffas mellanformer mellan veget. o. fruktif. blad.

Stenrös i högfjell. [så alltid i Sv., ej i N. och F.]: Torn. Lpm. Kaissepakte; Lul.—Um. Lpm. Kittelfjell; Jtl.; Hrj. — **N.** särd. nära kusten: *O.-Finnm.—Kristianssand st.* till Flekkefjord; sälls. i lägre del. af Östlandet och Trondhj. st.; **F.** R. Lpm. Dschyn; Kem. Lpm. Yllästunturi och Pallastunturit; Ål. Vårdö sn. — T.; Skl.

IV. **ASPIDIUM**-gruppen: *sporgömsaml.* rundade; *indusium* fäst i spetsen af den upphöjning, som bär sporgömmena (derför med tydligt utmärkt, något fördjupad fästpunkt).

9. POLYSTICHUM *Roth, Tent. fl. Germ. 3: 1* (1800); inskr. — *Ormkagge.*

Indusium mer el. mindre njurlikt, fäst i kantens inbugtning.

A. Slutsegment helbräddade.
a. Bladskaft långt, utan fjäll ..... *P. Thelypteris* ..... 1.
b. Bladskaft kort, glesfjälligt ..... *P. montanum* ..... 2.
B. Slutsegment sågade—tandade.
* De flesta primärsegm. triangulära—triangulärt lansettlika; sågtänder klolikt uddiga; blad mer el. mindre långskaftade.
a. Blad läderartade; sek.-segm. oskaftade o. något sammanhängande, grundt flikiga, med små sågtänder; nedra primärsegm. trubbiga ..... *P. cristatum* ..... 3.
b. Blad mjukare; sek.-segm. skaftade, djupt (ofta dubbelt) flikiga; sågtänder grofva ..... *P. spinulosum* ..... 5.
** De flesta primärsegm. jemnbr. lansettlika; sek.-segm. hela, med små, ej uddiga tänder; blad mer el. mindre kortskaftade *P. Filix mas* ..... 4.

a. — **Thelypteris**-typen: *bladskaft* vid basen med 2 kärlsträngar (= *Phegopteris*); *slutsegment* helbräddade; *sporgömsaml.* små; *indusium* i kanten starkt tandadt, litet, hinnaktigt o. snart bortfallande.

1. **P. Thelypteris** (*L.* 1753) *Roth l. c.; Acrostichum Thelypt. L., Sp. pl.; Aspid. Thelypt. Sw. i Schrad., Journ. 1800: 2.* Fig. Fl.D.760.

Blad spridda, något dimorfa (de fruktif.:s flikar hafva kanterna tillbakavikna, äro smalare och styfvare); *skaft långt, utan fjäll.* — Mer el. mindre högväxt (0,3—1 m.), ljus- el. något blågrön. *Rotst.* lång, smal, krypande, svart, föga fjällig; *skifva* icke el. föga längre än skaftet, äggr. lansettlik—aflång, 7—18 cm. bred, ss. ung småhårig, slutl. n. glatt; *primärsegm*, särd. de nedra, åtskilda, de nedersta knapt kortare än de mellersta, alla kortskaftade, n. vinkelrätt utspärrade, jemnbr. lansettlika, med mer el. mindre utdragen, helbräddad spets o. aflånga—snedt äggrunda, något spetsiga *sek.-segm.* (de in-

vid rachis större); *sporgömsaml.* tätt sittande, ung. midt emellan kanten och medelnerven. ♃ 7—9.

Kärr, vid skogssjöar etc.: *Sk.;* svBl.; n*Öl.; Gtl.;* Hl. Hallandsås; Dagsås; nBoh. Sundby i Hogdal; Vg.; Sm.; *Kalm. l.* och *Ög.—Gstr.;* Ner.; sö*Vsm.;* söHls. Sandarne i Söderala [0 Dls. och Vrm.?] — **N.** *Kristiania* och Hamar st.; **F.** söd. del. till sÖb. Långskär i Qvarken, sTav., sSav., Lad. och On. Kar.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

2. **P. montánum** (*Vogler* 1781) *Roth l. c.; Polypod. mont. Vogl., Diss. de Polyp. mont.; P. Oreopteris Ehrh., Beitr. 4* (1789); *Aspid. mont. Aschs., Fl. d. Prov. Brandenb.* Fig. Fl.D.1121. Exs. H.N.16:82.

Blad kretsformigt hopade, ej dimorfa; skaft många ggr kortare än skifvan, glesfjälligt; sporgömsaml. tätt invid flikarnas platta kant. — Vanl. högväxt (0,3—1 m.), n. gulaktigt grön. *Rotst.* kort, tjock, uppstig., tätfjällig; *skifva* bredt lancettlik, 10—20 cm. bred, mjuk, under med täta, gula glandler samt på nerverna vanl. hårig; *primärsegm.* oskaftade, de nedre trubbigt triangulära, de öfr. jemnbr. lansettlika, långspetsade, med trubbiga *sek.-segm.* ♃ 7,8.

Skugg. bergsrött. etc.: nvSk.; sHl. Våxtorp sn; nSm. Visingsö. — **N.** Kristiania st. Hurum; **Vestlandet** längs kusten till Kristianssund; nordligast vid Bindalsfjord i nTrondhj. st.; **D.** Bornh.; Sj.; Loll. Saxkjöbing; J. — Öp.; T.; Skl.

b. — **Filix mas**-typen: *bladskaft* vid basen med minst 5 kärlsträngar; *slutsegment* sågade; *sporgömsaml.* stora; *indusium* helbräddadt (el. otydl. tandadt) af fast byggnad och qvarsittande.

3. **P. cristátum** (*L.* 1753) *Roth l. c.; Polypod. crist. L., Sp. pl.; Aspid. crist. Sw. l. c.* Fig. Sv.B.390; Fl.D.1591. Exs. H.N.9:98.

Blad något dimorfa (de fruktif. högre, smalare, med n. horisontelt stälda primärsegm.), *n. jemnbreda, läderartade; nedra primärsegm. bredt o. trubbigt, de mellersta utdraget triangulära; sek.-segm. trubb. äggrunda—aflånga, grundt flikiga* (de största), *med små, klolikt uddiga sågtänder.* — Mindre hög (20—60 cm.) o. tätväxt, gulaktigt—mörkt glänsande grön. *Rotst.* tjock, uppstig., fjällig; *bladskaft* utdraget, fjälligt; *rachis* glesfjällig; *skifva* 6—12 cm. bred, glatt och utan glandler; *primärsegm.* tydl. skaftade, åtskilda (mindre hos de veget. bl., hvilkas skifva derigenom blir kortare), de nedersta föga kortare än de mellersta, alla riktade något uppåt, trubbiga—knapt spetsiga; *sek.-segm.* bredt vidväxta, något sammanhäng.; *sporgömsaml.* sitta som hos *P. Thelypteris,* men äro stora och något glesa. ♃ 7—9.

Stränd. af skogstjärn., fukt. ängsmark: *Sk.;* Bl.; *Gtl.;* s. och m*Hl.;* Boh. G:borg; Svarteborg; Vg.; Sm.; *Ög.—Upl.* och *Dlr.;* Ner.; Gstr.; Vb. Skellefteå, Fällbäcken (C. Mel.) [0 Öl.; nKalm. l.; Dls.; Vrm.; nDlr.?] — **N.** *Kristiania st.;* Risör; **F.** söd. del. till sÖb., Tav., Sav., Lad. och Ol. Kar.; **D.** spr. — Öp.; T.

≍**P. cristatum** × **spinulosum**: **N.** Kristiania; **F.** Sav. Imatra; **D.** Sj.

4. **P. Filix mas** (*L.* 1753) *Roth l. c.; Polypod. Fil. mas L., Sp. pl.; Aspid. Fil. mas Sw. l. c.* Fig. Sv.B.51; Fl.D.2740.

Blad ej dimorfa, bredt lansettlika; primärsegm. (åtm. de flesta) *jemnbr. lansettlika; sek.-segm. aflånga, rundtrubbiga, hela, grundt o. ej uddigt sågade.* — Mycket storväxt (0,4—1,4 m.) o. grof, höggrön, tätt kretsformigt växande. *Rotst.* tjock, uppstig., fjällig; *bladskaft* vanl. kort (8—30 cm.), storfjälligt; *rachis* småfjällig; *skifva* 10—30 cm. bred, teml. fast, glatt och utan glandler; *primärsegm.* mycket kortskaftade, vanl. långt o. jemnt tillspetsade, de nedersta vanl. kortare o. äggr. lansettlika; *sek.-segm.*

tätt stälda, med bred bas vidväxta (de närmast rachis mer afskilda), längs sidorna svagt sågade, i spetsen grundt tandade, på öfre delen fria från *sporgömsaml.*, hvilka vanl. sitta tätt hopade längs primärsegm:ts hufvudnerv. ♃ 7,8. — En skuggform med mer åtskilda o. långsträckta, längs sidorna teml. groft sågade sek.-segm. har hos oss blifvit tagen för **P. rigidum** *(Hoffm.) DC.*, hvilken art lätt skiljes genom de tydligt (ehuru grundt) flikiga sek.-segm., med i spetsen groft o. hvast tandade flikar samt genom starkt fjällig rachis; den torde möjl. växa i v. Norge.

Skog.: **Sk.—Upl.** och **Dlr.**; *Gstr.; Hls.;* Mpd; öÅng. till Själevad sn (Åkerblom); nVb. Pullinki; Hrj.; *Jtl.; Um. Lpm.;* Pit. Lpm. Peljekajse; Lul. Lpm.; Torn. Lpm. Vaivanenlaki vid Torn. träsk. — **N.** a.; **F.** a. till sÖb. och On. Kar.; Kaj. Öb.; Kem. Lpm.; In. Lpm. Utsjoki enl. Wg; R. Lpm.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I.

5. **P. spinulósum** (*Retz.* 1795) *DC., Fl. Fr. 2; Polyp. spin. Retz., Fl. Scand. prodr. ed. 2; Aspid. spin. Sw. l. c.* Fig. Fl.D.707. Exs. H.N.13:97.

Blad ej dimorfa, vanl. bredt äggrunda—afl. jemnbreda; nedersta primärsegm. snedt o. spetsigt triangulära, de mellersta äggr. lansettlika; sek.-segm. skaftade (de största), *äggr. lansettlika, 1—2 ggr djupt flikiga, med stora, spetsiga, klolikt uddiga sågtänder.* — Medelstor o. späd—högväxt o. grof (0,3—1 m.), ljus—mörkgrön, med kretsformigt samlade blad. *Rotst.* snedt uppstig., grof, fjällig; *bladskaft* ljus- el. mörkfjälligt af halfva—n. hela skifvans längd; *rachis* småfjällig; *skifva* 10—35 cm. bred, glatt, än med än utan glandler; *primärsegm.* tydl. skaftade, åtskilda, de nedersta föga el. icke kortare än de mellersta, alla vanl. mer el. mindre långt smalspetsade; *sek.-segm.* större på undra sidan af primärsegm. (i synnerhet på de nedersta), med aflånga slutsegm.; *sporgömsaml.* tätt stående i 2 rader nära slutsegm:ns medelnerv och vanl. gående upp n. till dessas spets. ♃ 7,8. — Högst föränderlig. En vacker form är var. **dilatáta** (*Hoffm., Deutschl. Fl. 1795* und. Polyp.): bladskaft o. rachis sträfva af täta, små glandelprickar (hos hufvudf. glatta, n. utan glandler); skifva vanl. glandulös, bred, mer el. m. äggrund, finflikig, med småsegmentens kanter ofta bakåtböjda. Dessutom mycket storväxt o. mörkgrön, med mera tät- o. mörkfjälligt skaft. Fig. Fl.D. 1346. Exs. H.N.16:83.

Skogsmark, var. **dilat.** vid bergsrött.: **Sk.—Ång.** och **Jtl.**; *Gtl.; Hrj.; Vb.* och *Lpl.* — **N.** a.; **F.** a.; *F.* och *R.* Lpm.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I.

10. **ASPIDIUM** *Sw. i Schrad., Journ. 1800: 2;* inskr. — *Taggbräken.*

Indusium kretsrundt, fäst i midtpunkten. — *Blad taggiga o. mycket fjälliga.*

1. **A. Lonchitis** (*L.* 1753) *Sw. l. c.; Polypod. Lonch. L., Sp. pl.* Fig. Fl.D.497. Exs. H.N.13:95.

Primärsegm. hela, i kanten starkt taggiga, kortskaftade, (de flesta) *bredt lansettlika, med en öronflik i öfre kanten invid rachis.* — Medelstor (20—50 cm.), med mycket styfva, läderartade, tätt hopade blad. *Rotst.* kort, grof, uppstig.; *bladskaft* mycket kort; *skifva* knapt bakåtböjd, jemnbr. lansettlik, 3—5 cm. bred, ljusgrön; *primärsegm.* tättsittande, de öfra n. halfmånlikt böjda uppåt, de nedersta snedt triangulära, alla tätt o. grundt taggsågade; fjällen på bladets baksida korta o. smala, ljusbruna —gulhvita; *sporgömsaml.* i (1—)2 rader på hvarje primärsegm., ofvan bladets midt. ♃ 7,8. — En skuggform med nedliggande blad, breda o. korta samt djupt taggsågade primärsegm. är f. **grácilis** *A. Bl., Veg. v. Sognefj.* (1869).

Vid bergsrött., klippspring. etc., helst i fjelltr.: Torn. Lpm.—Pit. Lpm. Östra Itstjakk; Um. Lpm.—Hrj.; nDlr. Elfdalen ofvan Porfyrverket; öVsm. Sala; vVrm. Jösse hd enl. Wg; nDls. Hesselskog sn; sHl. enl. Lindeb.; Sk. Långstorp i Hör;

Kronovall i Fogeltofta. — **N.** spr.; *Kristianssand st.;* **F.** R. Lpm. Kantalaks; Kem. Lpm. Pallastunturit. — mT.; Skl.; I. — **f. grac. N.** Vig och Urland i Sogn; Aalesund (Th. Fr.).

2. **A. aculeátum** (*L.* 1753) *Sw. l. c.; Polypod. acul. L., Sp. pl.*

Primärsegm. pardelade; sek.-segm. n. skaftade, snedt äggrunda, långt uddspetsiga. — Vanl. högväxt (30—75 cm.), med i synnerhet rachis o. bladskaft tätt brunfjälliga (mer än hos någon annan ormbunke); fjäll dels breda, dels hårlika, blekare. *Rotst.* kort, grof; *primärsegm.* något åtskilda, kortskaftade; *sporgömsaml.* 2-radiga utefter sek.-segm:ns medelnerv. ♃ 7,8.

Hufvudarten: äfven de mindre (nedersta o. öfversta) *primärsegm. spetsiga, de större långt tillspetsade; de invid rachis sittande, uppåt vända sek.-segm. mycket större än de öfriga.* Fig. E.B.1562. — *Blad* styfva, mer el. mindre blååktiga. *Bladskaft* kort; *skifva* mer el. m. smalt lansettlik, 5—15 cm. bred; nedersta *primärsegm.* små, triangulärt äggrunda; *sek.-segm.* med något kilformig bas, de största med en mer el. mindre tydlig, spetsig öronflik i den yttre kanten, alla eljest vanl. hela, tätt och grundt taggsågade. — Mycket mångformig. I Europa förekomma 2 hufvudvar.: *α lobátum* (*Huds., Fl. Angl. ed. 1* (1762) under Polypod.), den här beskrifna formen, samt *β anguláre (Kit. i Willd., Sp. pl. 5),* en mer sydlig o. vestlig form, ännu ej funnen i Skandinavien, skild i synnerhet genom långskaftad skifva, hvars nedersta prim.-segm. ha n. samma storlek o. form som de öfra, samt n. likformiga, mer flikiga sek.-segment.

Skugg. st. på bergsluttn., klipp.: Gtl. Torsborgen; Dls. Ruds och Hults skogar i Ör samt Heden i Dalskog (A. Fryxell). — **N.** vid kusten i söd. och sydv. del. till Sulen i Sogn; Trondhjem (H. Bryn); **D.** Bornh.: Sj. Fredriksborg; Falst. Korselitze skog; J. Kolding. — Öp.; T.; Skl.

***Bráunii** *Spenn., Fl. Frib. 1* (1825); *Aspid. angulare auct. o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.2559. Exs. H.N.13:96.

Nedersta o. öfversta primärsegm. trubbade, de öfriga kortspetsiga; sek.-segm. n. likformiga. — *Blad* mjuka, mörkgröna, ännu mer fjälliga än hos hufvudarten. *Bladskaft* kort; skifva bredt lansettlik, 7—18 cm. bred; nedersta *primärsegm.* bredt aflånga, de öfra afl. lansettlika; *sek.-segm.* med n. rätvinklig bas, mycket sneda, med den yttre sidan större o. nederst med en trubbig (ehuru vanl. uddväpnad) öronflik, merendels djupare taggsågade—grundt flikiga.

Skugg. st. bland sten.: Sk. Skärali. — **N.** vid kusten i *söd.* och *vestra* del.; nordligast vid Velfjorden i Nordl.; **D.** Sj. Fredriksdal. — T.

V. **CYSTOPTERIS**-gruppen: *sporgömsaml.* runda; *indusium* fäst under sporgömmena omkring basen af den upphöjning, som bär dessa, mer el. mindre fullständigt omfattande denna. — Hithörande 3 slägten äro både sins emellan o. med andra ormbunkar föga närslägtade.

11. **ONÓCLEA** (*L., Phil. bot.* p. 156 (1751)) *Roth i Usteri, Ann. d. Bot. 10* (1794).

Sporgömsaml. tätt hopade, täckta af primärsegmentens ända intill medelnerven tillbakarullade kanter; *indusium* mot spetsen fritt, snart förkrympt; blad dimorfa, de fruktifikativa mindre o. af brun färg. — *Mycket högväxt ormbunke.*

1. **O. Struthiópteris** (*L.* 1753) *Roth l. c.; Osmunda Struthiopt. L., Sp. pl.; Struthiopteris germanica Willd., En. pl. hort. Berol.* (1809) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.169. — *Foderbräken.*

Veget. bladen strutformigt sammanställda kring de fruktif.; skifva bredast nära spetsen; sek.-segm. helbräddade, n. tvärhuggna, vid basen sammanhängande. — Störst af våra ormbunkar (vanl. 1—1,5 m. hög), utmärkt vacker. *Rotst.* mycket grof, upprät, med ofvan jord uppskjutande topp o. underjordiska krypande skott; *veget. bl.* med kort fjälligt *skaft,* 10—25 cm. bred *skifva;* denna omv. äggr. lansettlik, nedåt småning. starkt afsmalnande, tunn, mer el. mindre ljust (nedtill hvitaktigt) grön, med slutl. ljusbrun, småluden *rachis; primärsegm.* oskaftade, jemnbr. lansettlika, smalspetsade, på undra sidan småhåriga, med aflånga *sek.-segm.; fruktif. bl.* med längre o. gröfre, på framsidan djupt rännformiga skaft, 40—60 cm. höga, 4—6 cm. breda, med jemnbreda, trubbade prim.-segm., knöllikt uppdrifna kring hvarje hop af *sporgömsaml.*, deremellan inbugtade. ♃ 8,9. — Stund. träffas bl., till nedra hälften veget., till den öfre fruktif.

Skugg. bäck. o. ådal.: s. och m*Sk.;* sHl. Hasslöf; *Boh.; Vg.* Elfsb. l.; *Skarab. l.; Dls.;* Sm.; *Ög.; Sdm.; Ner.; Vrm.;* Rosl; Vsm.; *Dlr.* till Särna; *Gstr.; Hls.;* **Mpd;** s**Ång.**; nÅng.; Vb. till Norsjö sn; nöHrj. Vemdalen (Behm); Jtl.—Pit. Lpm. Peljekaise—Torn. Lpm. Torn. träsk, Laimolakti [0 Bl.; sKalm. l.; Öl.; Gtl.] — **N.** a.; *Vestlandet* och *O.-Finnm.;* **F.** *söd. del.;* nor. del. och Kem. Lpm.; In. Lpm. Utsjoki enl. Wg; **D.** *Sj.;* Langel. Lohals; ö*Fyen;* J. — Öp.; T.

12. CYSTÓPTERIS *Bernh. i Schrad., N. Journ. 1: 2* (1806). — *Stenbräken.*

Sporgömsaml. ej täckta af bladkanten; *indusium* fäst med basen, utan tydligt utmärkt fästpunkt, för öfr. fritt, i början skålformigt hvälfdt öfver sporgömsaml., snart tillbakaslaget, hopkrympt o. affallande. — *Späda o. bräckliga, mer el. mindre findelade o. glesflikiga, föga fjälliga ormbunkar.*

1. **C. frágilis** (*L.* 1753) *Bernh. l. c.; Polypod. [Filix fragile L., Sp. pl. ed. 1] fragile L., Fl. Su. ed. 2.* Fig. Fl.D. 401.

Bladskifva äggrundt—smalt lansettlik, upprät, vanl. längre än skaftet. — Mycket föränderlig, i synnerhet till skifvans delning, lågväxt (10—30 cm.), vanl. gulgrön, föga tätt växande. *Rotst.* teml. tjock, grenig, fjällig; *bladskaft* längre el. kortare, vanl. glest småfjälligt; *skifva* 2,5—8 cm. bred, nedåt icke el. föga afsmalnande, utan el. med glandler; *primärsegm.* kortskaftade, äggrunda—(triangulärt) lansettlika, kortspetsiga—trubbiga; *sek.-segm.* aflånga—bredt äggrunda, trubbade, djupt el. grundt flikiga i trubbsågade el. urnupna flikar; *sporgömsaml.* en vid basen af hvarje tand el. småflik, vanl. tätt ställda. ♃ 7,8.

Bergspring., mur. etc.: **Sk.—Ång.** och **Jtl.**; *Bl.; Kalm. l.; Öl.; Gtl.; Ner.; Vb.* och *Lpl.* — **N.** a.; **F.** spr.; *F.* och *R. Lpm.;* **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.; Spetsb.; I.

2. **C. montána** (*Lam.* 1778) *Bernh. l. c.; Polypod. mont. Lam., Fl. Fr. 1.* Fig. Sv.B.666; Fl.D. 2250. Exs. H.N.3:96.

Bladskifva bredt triangulär, n. horisontel, vanl. mycket kortare än skaftet. — Ännu spädare, ehuru vanl. högre (20—40 cm.) än föreg., af något mörkare färg, mycket findelad, spridt växande. *Rotst.* längre o. vanl. smalare än hos föreg., svartaktig, ej mycket fjällig; *bladskaft* fjälligt; *skifva* 7—12 cm. lång o. vid basen likaså bred el. bredare, ofta blott af halfva skaftets längd, smalspetsad, utan el. med glandler; *primärsegm.* teml. långt skaftade, nedersta paret utdraget och snedt triangulärt, de öfra triangulärt äggrunda, liksom de skaftade *sek.-segm.; tert.-segm.* (de största) otydl. skaftade, trubbigt äggrunda, djupt flikade i trubbiga, inskuret sågade, urnupna el. helbräddade flikar; *sporgömsaml.* mindre täta än hos föreg. ♃ 7,8. — Välluktande (Thed.)

Skugg. st., bergsrött., helst i fjelltr.: *Torn. Lpm.;* Lul.—Pit. Lpm. Sädvajaure; *Um. Lpm.;* **Jtl.**; *Hrj.;* nVb. Ned.-Luleå sn; nvÅng. kring Tåsjön. — **N.** spr. [0 Bergen och Kristianssand st.]; **F.** R. Lpm.; Kem. Lpm. Kittilä; Kuus.; R. Kar. — T. (Alp.); Skl.

13. **WOÓDSIA** *R. Br. i Linn. Soc. Trans. 11* (1813).

Sporgömsaml. ej täckta af bladkanten; *indusium* fastväxt rundt omkr. sporgömsaml., något skålformigt, i kanten mer el. mindre flikigt. — *Småväxta, vanl. håriga ormbunkar.*

1. **W. ilvénsis** (*L.* 1753) *R. Br. l. c.; Acrostichum ilv. L., Sp. pl.* — *Hällebräken.*

Bladskaft ledadt nedom midten (arten derig. skild från alla våra andra ormbunkar); *skifva smal, med oskaftade, teml. djupt flikiga primärsegm.; indusium i kanten franslikt upprispadt i talrika, långa hårbildningar.* — Lågväxt, tätt tufvad. *Rotst.* tjock, månggrenig, tätt klädd med fjäll o. gamla bladrester; både *primär-* och *sek.-segm.* mer el. mindre trubbade; *sporgömsaml.* nära sek.-segm:ns kant, tätt stälda, snart täckande n. hela undra sidan. ♃.

Hufvudarten: bladskaft omkr. hälften så långt som skifvan (säll. mindre; någon gång n. lika långt), *snart brunrödt, äfven ofvan leden* (liksom rachis) *fjälligt; skifva* (åtm. under) *hårig; primärsegm:ns* (åtm. de öfras) *längd tydligt större än bredden.* 7—9. — Sönderfaller i 2 väl utpreglade, ehuru stund. sammanflyt. hufvudracer:

a **rufidula** (*L. C. Rich. i Michx, Fl. Bor. Am. 2* (1803) under Nephrodium): *skifva under, liks. skaft o. rachis, tätt luden af fjäll o. hår; primärsegm. äggr. aflånga* (de nedra mer el. mindre bredt, de öfra smalt), *med vanl. 5—6 sek.-segm. på hvar sida.* Fig. Fl.D.391 o. 2186. Exs. H:N.11:95. — Mera högväxt (5—20 cm.) än öfriga former; *skifva* under först grå-, slutl. brunluden, på öfra sidan gleshårig, tjock, men mjuk, jemnbr. aflång, 8—25 mm. bred, nedåt föga afsmalnande; *sek.-segm.* trubbadt äggrunda—elliptiska, inskuret naggade—n. helbräddade.

β **hyperbórea** (*Liljebl. i Sv. Vet. Ak. Handl.* 1793, t. 8. und. Acrostichum); *Woodsia hyperb. R. Br. l. c.: skifva under utan fjäll, liks. skaft o. rachis, mer el. mindre glest hårig; nedra primärsegm. mer el. mindre rundade, öfra n. triangulärt* (ehuru trubbigt) *äggrunda; sek.-segm. 3—4 på hvar sida.* Fig. Fl.D. 2921:2. Exs. H.N.12:97. — Vanl. lägre (ofta blott 3—5 cm. hög); *skifva* under grön, tunnare, vanl. mer el. m. smalt lansettlik; *sek.-segm.* vanl. helbräddade.

Berg- och klippspring., *β* helst i fjelltr.: **Boh.**; **Ög.**—**Upl.**; nvSk.; Bl.; *Hl.* och *Sm.—Vb.* och *Lpl.;* Jtl. [0 Gtl.?]. — **N.** a.; **F.** a.; F. och R. Lpm.; [0 **D.**] — T.; Skl.; I. — *β* Torn.—Lul. Lpm.; Um. Lpm. Henriksfjell—Hrj.; Ång. Säbrå (H. W. Arnell); Mpd Randklöfven; Dlr. Osmundsberget. — **N.** spr.; **F.** R. Lpm.; F. Lpm.; Kuus.; nÖb.; On. och Lad. Kar. [0 **D.**] — T. (Riesengeb.; Alp.); Skl.; I.

***glabella** *R. Br. i Richards., Bot. app. Frankl. Narrat.* (1823). Fig. Fl.D.2921:1.

Bladskaft kort, längst ned ljust kastanjebrunt, derofvan hvitgult, ofvan leden (liks. rachis) *utan fjäll och hår; skifva under glatt* (utan andra fjäll el. hår än indusiets flikar); *primärsegm. lika breda som långa.* — Mindre än hufvudarten (2—10 cm.), blekgrön, mer findelad än *β*. *Skifva* jemnbr. lansettlik, mer spetsig än hos hufvudarten, 4—12 mm. bred, nedåt något afsmalnande; *primärsegm.* 3—7 mm. långa, under gröna, de 3—5 nedra paren mer åtskilda, rundadt njurlika, 3-flikiga, med omv.

äggrunda, naggade flikar, de öfra vanl. mycket tättsittande, bredt triangulärt äggrunda, djupare flikiga än hos *β*; de första *sek.-segm.* rätt djupt naggade—grundt fåflikiga. 7,8.

Klipp. i fjelltr.: Torn. Lpm. Torn. träsk; Kurravaara; Lul.—Pit. Lpm.; Jtl. Östberget på Frösön (Thed.) — **N.** O.-Finnm.—Nordl. Salten etc.; **F.** Kem. Lpm. Muonioniska vid Äkäsjoki; Kuus. Oulanganjoki. — Spetsb.; Alp.

3 Ordn. OSMUNDACEÆ R. Br., Prodr. fl. Nov. Holl. (1810).

Ormbunkar af normal beskaffenhet. Sporgömsamlingar kantstälda. Sporgömmen kortskaftade, med en ensidig, nära toppen sittande cellgrupp af tjockväggiga celler i stället för ring, öppnande sig medelst längdspringa.

1. OSMUNDA *Tourn., Inst.* (1700); inskr.

Bladets *öfversta* del fruktifikativ, den öfriga vegetativ; de fruktif. segmenten mycket mindre, med rundade sporgömsaml. *utan* indusium.

1. O. **regalis** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig.Sv.B.366; Fl.D.217. Exs. H.N.12:98. — *Safsa.*

Vegetativa bladet dubb. parbladigt. — Högväxt (1—2 m.), praktfull ormbunke, med tufvade, slutl. glatta blad o. i dessas topp en dubb. sammansatt, vipplik sporgömställning. *Rotst.* stor, grof, uppstig., utan fjäll; *bladskaft* teml. kort, mot basen plattadt o. bredt, utan fjäll; *skifva* läderartad, 18—24 cm. bred, bredt äggrund—aflång; *veget. primärsegm.* 12—24 cm. långa, 6—9 cm. breda, aflånga, mångpariga; dessas *sek.-segm.* 3—6 cm. långa, från snedt tvärhuggen—svagt hjertlik el. något öronflikad bas aflånga, fjädernerviga, med broskartad, otydl. finsågad kant; *sporgömställningen* 12—24 cm. lång, brun el. gulaktig, bildad af 5—9 par primärsegment; i kanten af dessas sek.-segm. sitta talrika sporgömsaml., sträckande sig in på båda bladsidorna o. slutl. helt o. hållet täckande dessa; sporgömmen n. klotrunda. ♃ 7. — Stund. äro några af de öfra veget. bladens sek.-segment sporgömbärande, stund. de fruktif. segm. i spetsen utan sporgömmen.

Skugg. stränd. o. steniga holmar, helst i åar: m. och nSk.; *Bl.;* s. och m*Hl.; Sm.* vest. och särd. öst. del. till Virbo och Em-ån; n. del. i Barkeryd; Vg. i Ätran och Viskan; Ettak i Tidan (G. v. Essen); mBoh. i Bäfveå vid Björbäck; mDls. Linde i Ör (A. Fryxell); mGstr. Ava-ån ofvan Åbyggeby. — [0 **N.**]; **D.** spr. — T.; Skl.

2 Ser. AGYRATÆ

Sw., Syn. fil. (1806); utvidg.

[Eusporangiatæ auct.]

Sporgömmena emergensbildningar, med gömmets vägg bildad af flera cellager. Blott ett slags sporer. Prothallier tvåkönade.

1 Ordn. OPHIOGLOSSEÆ R. Br., Prodr. fl. Nov. Holl. (1810).

Stam enkel, upprät, helt o. hållet underjordisk. Blad ej spiralrullade i knoppen, årligen blott ett el. några få, delande sig i en vegetativ o. en fruktifikativ del. Sporgömmen ej i samlingar, stora, utan ring, kantstälda. Prothallium underjordiskt, ej grönt.

1. OPHIOGLÓSSUM *Tourn., Inst.* (1700).

Fruktifikativa skifvan enkel, axlik, plattad, med sins emellan sammanhängande sporgömmen; *vegetativa* skifvan hel o. helbräddad.

1. **O. vulgátum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.378; Fl.D.147. — *Läketunga.*

Vegetativa skifvan äggrund—aflång. — Teml. lågväxt (9—30 cm.) ormbunke. *Rotst.* kort, upprät, med talrika, långa birötter, som ofta alstra skott; *blad* vanl. ensamt, upprätt, glatt; dess *veget.* del något köttig, skenbart sidoställd, oskaftad, fäst ofvan, vid el. nedom växtens midt, 3—9 cm. lång, (6 mm.—)1,5—5 cm. bred, oftast trubbig; den *fruktif.* delen jemnbred, 1,5—6 cm. lång, 3—6 mm. bred, långskaftad, vanl. uddspetsad o. utan sporgömmen på den smala udden. ♃ 7,8. — Säll. förekommer en monstrositet, som har fruktif. skifvan i spetsen 2-flikig, med 2-radiga sporgömmen på hvarje flik.

Hård gräsmark, mest gräsbev. hafsstränd: **Gtl.**; Sk.; *Bl.* söd. del.; Öljehult nära Stora Skörjesjön; *Öl.;* Boh. Varö i G:borgs skärg.; Amundholmen; Vg.; nöDls. Fröskog och Hesselskog snr; öSm.; Ög.; *Sdm.; Ner.;* Vrm. (Ringius); *Upl.;* öVsm. Sala; Dlr. Boda kapell; *Gstr.* i skärg.; Hls. Enskär i Söderhamns skärg. (A. Magnusson); Hudiksvalls skärg.; Vb. Umeå skärg.; Löfångers skärg. (L. Andersson); [0 Hl.; vSm.; Mpd; Ång.] — **N.** Kristiania och öKristianssand st.; Helgeland; **F.** *Ål.;* Eg. F.; Nyl.; s. och mÖb.; Lad. Kar. Impilaks; Ol. Kar. Mandroga; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.; I.

2. BOTRÝCHIUM *Sw. i Schrad., Journ. 1800: 2.* — *Låsbräken.*

Fruktifikativa skifvan mer el. mindre sammansatt, vipplik, med sins emellan fria sporgömmen; *vegetativa* skifvan n. alltid flikig. — *Lågväxta* (säll. medelstora) *ormbunkar, med kort, n. upprät rotstock, som normalt skjuter ett blad för hvarje år; dettas veget. del skenbart sidoställd, dess fruktif. skenbart toppställd, på ett eget, n. alltid utdraget skaft, vid mognaden gul af sporgömmenas färg. Stund. träffas sporgömmen på veget. flikar, eller kan genom abnorm utbildning fruktif. skifvan dela sig i två långskaftade* (**B. ternatum, B. virgin.**) *el. till större el. mindre del blifva vegetativ* (**B. Lunaria, B. ternatum**), *el. kunna de nedersta veget. segmenten utbilda sig till en ny, veget. el. fruktif. skifva* (**B. Lunaria**) o. s. v.

A. Vegetativa skifvan bredt triangelformig, fullt ut så bred som lång, mer el. mindre finflikig.
  * Veget. skifvan fäst nära växtens bas, långskaftad ...... *B. ternatum* .... 2.
  ** Veget. skifvan fäst ofvan växtens bas, knapt skaftad.
  a. Fruktif. skifvans skaft längre än den veget. skifvan... *B. virginianum*............ 3.
  b. Fruktif. skifvans skaft mycket kort; slutsegment n. lansettlika .... *B. Lun.* **lanceolatum*... 1. (jfr B. Lun. *rutaceum).

B. Veget. skifvan äggrund (stund. triangulärt- el. hjertlikt-)—jemnbredt aflång, något—mycket mer lång än bred.
  * Veget. skifvan fäst nära växtens bas, teml. långt skaftad, hel—fåflikig .... *B. Lun.* **simplex*......... 1.
  ** Veget. skifvan fäst omkr. växtens midt el. högre, kort el. ej skaftad, mångflikig.
  a. Nedersta primärsegm. fullt ut så breda som långa, rundtrubbiga (= hela skifvan); basen bredt kilformig; ytterkanten ett cirkelsegment, hel el. inskuren......... *B. Lunaria* (hufvudarten), 1.

b. Nedersta primärsegm. fullt ut så breda som långa, något spetsiga (= hela skifvan), djupt inskurna ...... *B. Lun.* **boreale* .... 1.
c. Nedersta primärsegm. mer långa än breda, snedt afl. äggrunda, rundtrubbiga (= hela skifvan), mer el. mindre flikiga, alltid aflägsnade från hvarandra .... *B. Lun.* **rutaceum* ...... 1.

1 Grupp. **Eubotrychium** *Milde, Fil. Eur. & Atl.* (1867): det gemensamma bladskaftets nedersta, mot rotstocken något vidgade del på alla sidor sluten omkr. knoppen till följ. års blad o. derför n. trind.

1. **B. Lunåria** (*L.* 1753) *Sw. i Schrad., Journ. 1800: 2; Osmunda Lun. L., Sp. pl.* (*a*).
Alldeles glatt; veget. skifvan ej öfvervintrande, blekt—gul- el. gråaktigt grön, oftast kort—oskaftad; för öfrigt till vidfästning, form o. flikighet högst vexlande. — Denna kollektiva arts vida formområde sönderfaller i ett antal underarter, i det hela väl utpreglade men i följd af sin mycket stora variationsförmåga ganska svåra att exakt karakterisera och säkert bestämma. Såsom urtypen torde **simplex* kunna anses, närmast slägt med *hufvudarten* o. **rutaceum,* men äfven tydligt tenderande åt *B. ternatum.* De båda återstående, **boreale* o. **lanceolatum,* bilda åter en åt *B. virginianum* tenderande serie, med öfvervägande subarktisk utbredning (under det de öfriga äro jemnt utbredda öfver en vida större latitud), utmärkt genom mera rent grön färg, spetsigare blad o. segment samt vid basen bredare blad än resp. analoga underarter i det öfriga formområdet, neml. *hufvudarten* o. **rutaceum,* hvilka de för öfr. så likna, att mindre väl utvecklade former kunna vara högst vanskliga att bestämma (**boreale* torde t. o. m. sammanflyta med *hufvudarten).*

***simplex** *Hitchcock i Sillim., Amer. Journ. 6* (1823); *B. Lun.* **cordatum Fr., Fl. Scan., add.* (1837). Fig. Botan. Not. 1854, f.5—12.
Veget. skifvan mer el. mindre närmad till växtens bas, (n. alltid) *tydligt—utdraget skaftad, rundtrubbig,* (i allm.) *bredt afl. äggrund, med vanl. något njurlik bas, hel o. helbräddad el. genom få, smala, snedt nedåt gående inskärningar flikad i mycket osymmetriska, rundtrubbiga segment* (nedersta paret ofta aflägsnadt från de öfr. o. utbildadt till särskilda, skaftade skifvor). — Mycket liten, 3,5—8(—12) cm. hög, ofta vid basen bågformigt uppböjd. *Veget. skifvan* något köttig, gulaktig; dess skaft 1—2 cm. långt, uppåt öfvergående i skifvan; *primärsegm:ns* nedre kant vanl. vinkelrätt utgående (el. något uppstigande), teml. tvärt öfvergående i den långa med rachis parallela ytterkanten, öfverkanten snedt nedstigande mot rachis, hvarigenom segmentets öfre del blir mycket större än den nedre; *fruktif. skifvan* enkel el. mycket kort pargrenig. ♃ 7.
Gräsbev. st., skogsmark, (ytterst sälls., ofta i enstaka ex.): sSk. Köpingeåns utlopp [ford. Silfåkra]; vNer. Ölsboda, nära sjön Ölen; sVrm. nära Malma herrg. i Nor; öMpd Söråker i Hässjö. — N. Dovrefj., på sluttn. mot Domaas. — T.

**Hufvudarten.* Fig. Sv.B.372:1; Fl.D.18 (venstra fig.).
Veget. skifvan vanl. ungef. vid växtens midt, icke el. kort skaftad, från n. njurlik bas vanl. smalt aflång, rundtrubbig; inskärningar vanl. mycket smala, segmenten derför tättstående, vanl. öfverliggande; primärsegm. n. symmetriska, från bredt vigglik bas mer el. mindre månlikt rundade, helbrädd.—inskurna. — Vanl. 10—20(—30) cm. hög. *Veget. skifvan* något köttig, stund. ofvan, stund. äfven långt nedom växtens midt, vanl. 3—6(—12) cm. lång, 1—2 cm. bred, merend. jemnbredt, stund. äggr. aflång (hos små former t. o. m. näst. njurlik), vanl. 3—6-parig; *primärsegm.* vanl. n. jemnstora, den vigglika basen vanl. tvärt öfvergående i den jemnt rundade ytterkanten (än upptagande mer än hälften, än blott en liten del af en cirkelperiferi), som är helbrädd. el. naggad, stund. (men säll. djupt) fåflikig; toppsegmentet oftast mycket smalare, vigglikt, 2—3-flikigt; *fruktif. skifvan* pargrenig, äggrund—n. jemnbred, 1—6(—10) cm. lång. ♃ 6,7.

Torr gräsmark etc.: **Mpd**; **Ång.**; **Jtl.**; *Sk.—Hrj.* och *Vb.;* Bl.; Gtl.; mHl.; Boh.; Um. Lpm. Lycksele—Torn. Lpm. Karesuando (L. L. Læst.); Vaivanenlaki vid Torn. träsk. — **N.** spr.; **F.** spr.; F. Lpm.; *R. Lpm.;* **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.; I.

***boreále** *Milde i Bot. Zeit.* 1857. Fig. Fl.D. suppl. 113. Exs. H.N.16:85.

Veget. skifvan ofvan (mer säll. vid) *växtens midt, n. oskaftad, något spetsig, äggrundt—triangulärt hjertlik; inskärningar* (oftast) *mycket smala, segmenten derför tättstående*(—öfverliggande); *primärsegm. något spetsiga, snedt rutformiga* (efter olika utbildning hjertlikt-, rundadt- el. omv. äggrunda), *de nedersta fullt ut så breda som långa o. vanl. djupt flikiga.* — 7—20 cm. hög. *Veget. skifvan* något köttig, lifligt ljusgrön, 3 cm. från den fruktif:s bas, 2—8 cm. lång, 1—5 cm. bred, vanl. 4—5-parig; *primärsegm.* hästigt aftagande i storlek uppåt; *fruktif. skifvan* vanl. grenigare o. bredare än hos hufvudarten. ♃ 7,8. — Ss. former af denna underart torde kunna anses *B. brevifolium Ångstr. i Bot. Not.* 1866 o. *B. crassinervium Rupr., Bem. üb. ein. Art. d. Gatt. Botr.* (1859); *jfr Milde i Acad. Nat. Cur., Nov. act. 26: 2.*

Betesmark., magra äng.: *Vb.;* Torn. Lpm. Karesuando [ej återfunnen sed. 1845: L. L. Læst.]; Lul. Lpm.; Um. Lpm. Sorsele; Jtl.; Ång.; nHls. Nordanäng i Delsbo (Wistr.); Vallsta i Arbrå. — **N.** O.-Finnm. Nyborg (A. Arrhenius); Renö i Syd-Varanger; Nordl.; Dovre; Bergen, Hamar och Kristiania st.; **F.** R. Lpm.; Öb.; Eg. F.; Nyl.

***rutáceum** *Willd., Sp. pl. 5* (1810; excl. syn. Gmel.); *B. matricariæfolium A. Br. i Döll, Rhein. Fl.* (1843) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.2922:1.

Veget. skifvan n. alltid ofvan växtens midt, något aflägsnad från den fruktifik., vanl. tydligt skaftad, trubbig, aflångt, säll. triangulärt äggrund; segm. af alla ordningar åtskilda, rundtrubbiga(—snedt tvärhuggna); *primärsegm. snedt äggr. aflånga—rutformigt rundade, flikiga—naggade, med vanl. få, korta o. breda, något utstående flikar o. tänder.* — Vanl. 10—15(—30) cm. hög. *Gemens. skaftet* oftast mycket tjockt, men bräckligt; *veget. skifvan* 1—2,5 cm. från den fruktif., något köttig, grågrön, 1—3(—5) cm. lång; *primärsegm.* 2—5-pariga, ofta n. vinkelrätt utspärrade; *fruktif. skifvan* vanl. smal, få- o. kortgrenig, el. med de nedra grenarna långt utdragna, till storlek o. utseende lika hufvudskifvan. ♃ 6,7. — *B. tenellum Ångstr. i Bot. Not.* 1854 torde vara en ung form af denna.

Betesmark., kolbottnar i skog. (ofta träffas endast enstaka ex.): Sk.; öBl. Rödebyholm; mÖl. Rälla; nVg. Forshem sn vid Venern; öDls. Ånimskog; Sm.; vÖg. Omberg; Sdm. Årdala; Gålön; Ner.; Rosl.; Gstr. Gefle; Hls. (Wistr., Coll.); Mpd; sÅng.; Vb. till Heden i Öfver-Luleå. — **N.** Modum; **F.** Ål.; Eg. F.; Nyl.; Sat.; sTav.; Sav.; **D.** Bornh.; Sj. Hornbæk; J. — Öp.; T.

***lanceolátum** (*S. G. Gmel.* 1768) *Ångstr. i Bot. Not.* 1854; *Osmunda lanc. Gmel. i Petersb., Nov. comm. 12.* Fig. Fl.D.18 (högra fig.) o. 2922:2. Exs. H.N.f.16:86.

Veget. skifvan tätt under den fruktif., n. oskaftad, spetsig, bredt el. något äggr. triangulär; segm. af alla ordningar åtskilda; primärsegm. lansettl. el. (nedersta paret på storväxta ex.) *äggr. aflånga, mer el. mindre tydligt spetsiga,* (vid full utbildning) *nedåt flikiga, uppåt ända fram mot spetsen mycket groft o. teml. glest sågade, med talrika, smala, framåt riktade, något trubbiga flikar o. sågtänder.* — Vanl. 10—20 cm. hög. *Gemens. skaftet* ofta mycket tjockt, men alltid segt; *veget. skifvan* merend. tunnare än hos föreg., saftigt grön, 3—6 cm. lång o. vanl. likaså bred el. bredare; *primärsegm.* (1—)2—4-pariga, teml. starkt uppåt riktade, endast de nedersta mer utspärrade; *fruktif. skifvan* kort, bred o. tät. ♃ 6,7.

Betesmark., kolbottnar i skog.: Vb. Luleå—Hls.; Torn. Lpm. enl. Ångstr.; Um. Lpm. Vilhelmina—Hrj.; Dlr. (E. Fr. herb.); vNer. Ölsboda; sSk. Ystads sandplantering (Doc. Ljungström). — **N.** Dovre; Slidre; **F.** Öb.; Sav.; nTav.; Nyl.; Eg. F.; R. Lpm.—On. Kar. — T. (Tyrol.)

2. **B. ternátum** (*Thunb.* 1784) *Sw. i Schrad., Journ. 1800: 2; Osmunda tern. Thunb., Fl. Jap.; O. Lun. δ matricariæfolia Retz., Fl. Scand. prodr. ed. 1* (1779; enl. cit. fig., men utan beskr.). Fig. Sv.B.372:2; Fl.D.18 (öfre fig.). Exs. H.N.3:99.

Glest småhårig på alla skaftartade delar; veget. skifvan öfvervintrande, mörkgrön, fäst nära växtens bas, oftast kortare än sitt skaft, bredt triangulär, vanl. dubb. parbladig; sek.-segm. ungef. äggrunda, fram mot den breda, oftast rundtrubbiga spetsen n. helbräddade. — Föga föränderlig, vanl. 10—20 cm. hög, vid basen ofta något bågformigt böjd. *Veget. skifvan* af fast byggnad, något köttig, vanl. 4—6 cm. bred o. ej fullt så lång, knapt spetsad, fåparig; både *primär-* o. de största *sek.-segm.* (då dessa äro fullt utbildade) tydl. skaftade, från n. njurlik, mycket sned bas bredt äggrunda, de senare endast mot basen flikiga; *fruktif. skifvan* 1—3 ggr, oftast dubb. pargrenig, vanl. bredt äggrund, 2—10 cm. lång. ♃ 8,9.

Sand. betesmark., svedjefall o. kolbottnar i skog: **Ång.**; *Mpd; Hls.;* Sk.; sHl. Tjärby; Halmstad (Thudén); nBoh. vid Svinesund enl. M. Blytt; Vg.; mDls. Alltorp i Ödsköld; Sm. Kronob. l. Asby i Dädesjö (Scheutz); Jönk. och Kalm. l.—Jtl. och Vb. Pajala (C. P. Læst.); Vrm. Karlstad (Lagerst.); bergsl.; Um. Lpm. Betsele (C. T. Åberg); Torn. Lpm. Karesuando; [0 Bl.; Öl.; Gtl.] — **N.** Kristiania och Hamar st.; Nordl. Saltdalen; **F.** sälls. till Kem. Lpm.; R. Lpm.; **D.** Bornh.; Falst. Bötö; Sj.; J. — Öp.; T.

2 Grupp. **Osmundópteris** *Milde, Fil. Eur. & Atl.* (1867): det gemensamma bladskaftets nedersta, knopphysande del längs ena sidan öppen, derig. djupt rännformig.

3. **B. virginiánum** (*L.* 1753) *Sw. i Schrad, Journ. 1800: 2; Osmunda virg. L., Sp. pl.* Fig. Sv.B.665; Fl.D. suppl. 112. Exs. H.N.10:100.

Veget. skifvan bredt triangulär, fäst n. utan skaft ofvan växtens midt, kortare än den fruktif. skifvans skaft, findelad; sek.-segm. äggr. lansettlika el. smalt äggrunda, oftast 2 ggr flikade, ända fram till den smala spetsen inskuret sågade. — Utmärkt vacker ormbunke, lik bladen af Anthriscus silvestris, vanl. omkr. 30(10—50) cm. hög, glest—omärkligt hårig på alla skaftartade delar (både skifvornas o. deras segments), föga föränderlig. *Veget. skifvan* tunn, blekt gulgrön—rent grön, vid basen vanl. 10 (3,5—25) cm. bred (längden något mindre), kortspetsig, mångparig; nedra *primärsegm.* skaftade, äggrunda, spetsiga, de nedersta hafva sitt första sek.-segment på öfra sidan, sällan de två första sek.-segm. motsatta (hos föreg. arter n. alltid det första sek.-segm. på undra sidan); *sek.-segm.* n. oskaftade; *tert.-segm.* ovala—aflånga, trubbade, sågade—inskuret flikiga; *fruktif. skifvan* äggrund—aflång, 3—6 cm. lång, dubb. pargrenig, med smärre sporgömmen än hos föreg. arter. ♃ 7.

Löfäng., skugg. gräsmark: Jtl.; Ång. Tåsjöberget; Mpd; Dlr. Osmundsberget [nu utrotad: Indeb.]; Tiberget i Venjan (Häg.); Gstr. Gefle skärg. på Rönnmaren och Granskär; nUpl. Sågarbo skog i Elfkarleby; Rocknö skog i Tolfta; mNer. Sköllersta sn, på gränsen mot Svennevad. — [0 **N.**]; **F.** Ål. Eckerö; Lad. Kar. Impilaks; Ol. Kar. Petrosawodsk; On. Kar. Tiudie. — Öp. (Ing.); T.

3 Ser. RHIZOCÁRPÆ

Batsch, Tab. aff. (1802); inskr.

[Hydropterides auct.]

Sporgömmena trikombildningar, samlade i grupper, som äro fullständigt omslutna af ett svepe el. derjemte af bladdelar, sålunda bildande s. k. sporfrukter. Sporgömmen af två slag: hansporgömmen, som innehålla talrika, små hansporer (mikrosporer), samt honsporgömmen, som innehålla ensamma, större honsporer (megasporer). Sporerna utveckla vid groningen mycket små, till största delen i den grodda sporen inneslutna, enkönade prothallier, mikrosporerna hanprothallier, megasporerna honprothallier. — De flesta hithörande äro vattenväxter.

1 Ordn. MARSILIÁCEÆ R. Br., Prodr. fl. Nov. Holl. (1810); inskr.

Stam krypande, dorsiventral, med rötter på undersidan o. i två rader stälda blad på öfversidan. Sporfruktens vägg bildad väsentligen af sammanvuxna bladflikar. Sporfrukter enkönade, innehållande antingen blott hansporgömmen el. blott honsporgömmen.

1. **PILULÁRIA** *Vaill., Bot. Par.* (1723).

Sporfrukter enstaka, mycket kortskaftade, klotrunda, fästa vid bladknippenas bas.

1. **P. globulifera** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.599; Fl.D.223. Exs. H.N.15:98. — *Furgräs.*

Blad trådsmala; sporfrukter 4-rummiga, öppnande sig från spetsen till midten med 4 flikar. — Liten o. späd vattenväxt, med krypande, rotslående o. trådlik stam, glest knippevisa blad samt sporfrukter af pepparkorns storlek. *Stam* 9—30 cm. lång, grenig, glatt, med knippevisa birötter midt under bladen; *blad* 2—5 i hvarje knippe, 6—12 cm. långa, uppräta (spiralrullade i knoppen), spetsiga, glatta, på tvären afdelade i omkr. 10 oliklånga rum; *sporfrukter* bruna, yngre brunludna, slutl. glatta. ♃ 6—9.

Öfversvämm. stränd., grundt vatt.: Sk.; ö*Bl.;* Gtl. Fröjel; Martebomyr; Hl. Hasslöfs-å; Välås i Vallda; Boh. G:borgstr.; Skaftö (Hn:s herb.; Nordst.); sVg. Gammalsjö i Kalf (E. Linnarss.); nöDls. Ånimmen (Kand. E. Holmgren); *Sm.* söd. och vest. del.; Grenna; Ög. vid Svartån (E. Fr.); Motala; svSdm. Ö. Vingåker sn; söVrm. Möckeln i Karlskoga (steril); [0 Öl.] — **N.** svKristianssand st.; Bergen; **D.** Bornh. Höjlyngen; Sj.; J. — T.; Skl.

2 Klass. GONATOPTÉRIDES

Willd. i Rebent., Prodr. fl. Neom. (1804; »Gonopterides»).

[Equisetinæ auct.]

Stam ledad, ofta starkt grenig; grenar i krans. Blad kransstälda, små o. hela, ej inrullade i knoppen. Sporgömmen på undra sidan af små, starkt transformerade blad.

1 Ordn. EQUISETÁCEÆ L. C. Rich. i Michx, Fl. Bor.-Am. 2 (1803).

Stammen dels rotstock o. dels stjelk, ihålig med tvärväggar, utanpå oftast refflad. Blad sammanvuxna till tandade slidor. Grenarna genom-

bryta slidornas bas o. alternera med slidans tänder. Sporgömmen emergensbildningar, på sköldformiga blad, som äro samlade i toppen af stammen till ett axlikt organ (antydning till blombildning). Blott ett slags, med två springtrådar försedda sporer, ur hvilka utvecklas enkönade, flikiga o. gröna prothallier.

1. **EQUISÉTUM** *Tourn., Inst.* (1700). — *Fräken.*

Karakt. som ordn.

I. Fruktificerande vårformer med blekbrun stjelk.
A. Vid spormognaden med grenämnen vid de öfversta slidornas bas.
a. Slidtänder rödbruna, ej flera än 6 ... *E. silvaticum* ... 2.
b. Slidtänder åtm. efter midten svartaktiga, vanl. talrika ... *E. pratense* ... 3.
B. Grenämnen inga (finnas säll. vid de nedersta slid.)
a. Slidor vid basen vidgade, upptill sammandragna ... *E. arvense* ... 4.
b. Slidor kort cylindriska, med mycket talrika, smala tänder; stjelk mycket grof ... *E. maximum* ... 1.
II. Sommarformer (med el. utan ax), med grön (hos 1 benhvit) stjelk.
A. Centralhåligheten upptager större delen af stjelkdiam.
* Stjelk benhvit, utan fåror, med mycket talrika, fina grenar *E. maximum* ... 1.
** Stjelk grågrön, fårad, med få—inga grenar.
a. Stjelk mycket hård o. svår att sammantrycka; slidor vid basen svarta ... *E. hiemale* ... 7.
b. Stjelk lätt att sammantrycka; slidor vid basen gröna; växer i vatten ... *E. fluviatile* ... 6.
B. Centralhåligheten liten (ej hälften af stjelkdiam.) el. omärklig.
* Stjelk kransgrenig.
a. Grenhylle[1]) snart rödbrunt; åtm. de nedersta grenarnas första slida når ej så högt som stjelkens; grenar fina, rätt utstående—hängande.
α. Grenar starkt kransgreniga, med sylformiga slidtänder *E. silvaticum* ... 2.
β. Grenar enkla (säll. fågrenade), med triangelformiga slidtänder ... *E. pratense* ... 3.
b. Grenhylle snart mer el. mindre blekt grönbrunt; första grenslidan når öfver stjelkens ... *E. arvense* ... 4.
c. Grenhylle snart svartaktigt; första grenslidan mycket kortare än stjelkens ... *E. palustre* ... 5.
** Stjélk utan kransgrenar (stund. med enstaka grenar från stjelkens bas).
a. För hvarje slidtand 2 åsar; stjelk n. trådfin ... *E. ten.* **scirpoides*, 8.
b. För hvarje slidtand 1 ås med en fåra långs ryggen; stjelk hård o. fast ... *E. tenellum* ... 8.
c. För hvarje slidtand 1 ofårad ås; stjelk lös och vek ... *E. palustre* ... 5.

1 Grupp. **Phaneróрora** *Milde i Schles. Ges. Abh.* 1861: ax ej utlöpande i en spets; stjelk föga kiselhaltig, vek, ej öfvervintrande.

a. — **Arvense**-typen: vårväxter; axstjelk vid spormognaden ej grön, näst. el. fullkomligt grenlös; sterila stjelkar senare utskjutande från samma rotstock, gröna, starkt greniga.

[**E. máximum** *Lam., Fl. Fr. 1* (1778); *E. Telmateja Ehrh. i Hannov. Mag. 1783, St. 18.* Fig. Fl.D.1469.

Axstjelk ogrenad, efter sporernas affallande bortdöende, liksom den tätt fingreniga veget. stjelken mycket tjock, med vid centralhålighet, orefflad, med korta, cylin-

[1]) Så kallas den korta slida, som omsluter grenens bas.

driska slidor. — Störst i slägtet. *Veget. stj.* 0,3—2 m. hög, benhvit; *grenar* mycket talrika i hvarje krans, med brunt (vid basen ofta svart) grenhylle, djupt fårade åsar o. sylformiga slidtänder. *Axstj.* brunaktig, lik den hos *E. arvense*, men större o. gröfre, med ihåligt ax. ♃' 5,6.

Skugg., fukt. st.: (Ford. uppgifven för Sk.) — **D.** spr. — T.; Skl.]

2. **E. silváticum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.1182. Exs. H.N.14:98. — *Skogsfräken.*

Axstjelk först brunaktig, från början med grenämnen vid de öfversta slidornas bas, efter sporernas affallande ombildad till likhet med den veget. stjelken; dess slidor från basen vidgade, med få o. breda, rödbruna tänder; grenhylle rödbrunt; grenar ånyo kransgreniga, med sylformiga slidtänder. — Utmärkt vacker, rik- o. fingrenig; grenar vanl. bågformigt nedböjda. *Rotst.* krypande, med knölar. *Veget. stj.* 25—50 cm. hög, upprät, grön, mångrefflad, mycket sträf, kransgrenig, med teml. korta, uppåt något vidgade, grågröna slidor, med hinnaktiga tänder; kransgrenarna talrika, 4—15 cm. långa, 4—5-kantiga, med 4—5-tandade slidor. *Axstj.* 15—25 cm. hög, n. utan fåror, med högst 6 enfärgade tänder på de uppblåsta slidorna; *ax* 2—3 cm. långt, rödbrunt. ♃ 5,6.

Skogsmark: **Sk.—Vb.** och **Lpl.**; *Gtl.; inre Sm.; Vg.* — **N.** till **Finnm.**; **F.** a.; **F.** och *R. Lpm.;* **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

3. **E. praténse** *Ehrh. i Hannov. Mag. 1784, St. 9.* Fig. Fl.D.1770. Exs. H.N.6:99. — *Ängsfräken.*

Axstjelk först blekt brunaktig, snart utvecklande grenämnen vid de öfversta slidornas bas, efter sporernas affallande ombildad till likhet med den veget. stj.; slidor från basen vidgade, med efter midten svartaktiga tänder; grenhylle rödbrunt; grenar enkla (säll. fågrenade) *med breda slidtänder, de nedras första slida kortare än stjelkens.* — Lik föreg., men till alla delar spädare. *Rotst.* krypande, utan knölar. *Veget. stj.* 25—50 cm. hög, upprät, grågrön, mångrefflad, mycket sträf, kransgrenig, med korta uppåt vidgade, ljusgröna slidor, med hvit- el. gråaktigt hinnkantade tänder; kransgrenar talrika, ut- el. båglikt nedböjda, 3—6 cm. långa, merend. 3-kantiga, med 3-tandade slidor. *Axstj.* 15—25 cm. hög, n. utan fåror, med dubb. längre slidor, som äro grågröna med blekbrunt hinnkantade, talrika (vanl. åtm. 12) tänder; *ax* vanl. långskaftadt, 15—25 mm. långt, smalt, gulaktigt. ♃ 4,5.

Fukt. back- o. skogsmark: **Sk.—Vb.** och **Lpl.**; inre *Sm.; Vg.; ö Vrm.; Upl.; Hls.; Jtl.;* Bl. (Svanlund); [0 Dls.; Um. och Pit. Lpm.?] — **N.** *Sunnanfj.;* **Nordanfj.** till Finnm.; **F.** a.; **F.** och *R. Lpm.;* **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.; I.

4. **E. arvénse** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.474; Fl.D.2001. — *Åkerfräken.*

Axstjelken blekt brun, (åtm. uppåt) *utan grenämnen, efter sporernas affallande bortdöende; slidor säckl ikt vidgade, med svartbruna tänder; grenhylle blekt grönbrunt, större än hos andra arter; 1:sta grenslidan når högre än stjelkens.* — *Rotst.* krypande, med knölar vid basen. *Veget. stj.* mycket föränderlig (ofta rätt lik den hos följ.), vanl. 25—40 cm. lång, upprät—nedliggande, grön o. af fast byggnad, mångrefflad, vanl. långgrenig i synnerhet nedåt (stund. vid basen grenlös), med teml. korta o. trånga, ljusgröna, mångtandade slidor; tänder hvitkantade; grenar (utan centralhålighet) talrika i hvarje krans, gröfre än hos föreg. o. merend. uppstående, omkr. 4-kantigt fårade, enkla el. de nedersta stund. kransgreniga, med från bred bas långt o. spetsigt utdragna slidtänder. *Axstj.* 10—20 cm. hög, upprät, n. genomlysande, saftig o. bräcklig, utan refflor o. oftast alldeles utan grenar, med stora, hvitaktiga, mångtandade slidor, hvilkas tänder äro långa, syllika; *ax* skaftadt, 2—3 cm. långt, smalt äggform.

aflångt, gul- el. rödbrunt, inuti tätt. ♃ 4,5. — *Var.:* 1) veget. stj. kort, styf, nedligg., med ensidigt vända, uppåt riktade grenar: **f. alpéstris** *Wg, Fl. Lapp.* (1812). Fig. Fl.D.1942. Exs. H.N.8:99; 2) veget. stj. mycket låg o. späd, n. trådfin, 4-kantig: **f. ripária** (*Fr., Mant.* 3 (1845)). Exs. H.N.7:99. — Någon gång utvecklar den veget. stj. fram på sommaren ett ax.

Åkr., dikes- o. vägkant., helst på lerjord: **Sk.**—**Jtl.** och **Vb.**; *Lpl.* — **N.** a.; **F.** a.; **F.** och *R. Lpm.*; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I.; Spetsb. — **f. rip.** på öfversvämm. st., men sälls.

×**E. arvense** × **fluviatile.** *E. litorale Kühlew. i Rupr., Diatr.* (1845). Exs. H.N.13:99.

Mest lik sommarformen af *E. arvense,* men axbärande o. dessutom skild genom mycket vid centralhålighet i stjelken o. sylformiga slidtänder på grenarna; från *E. fluviatile* skild genom spädare o. rikgrenigare stjelk, hvars åtm. öfversta slidor äro starkt vidgade; från *E. palustre* skild genom stjelkens centralhålighet, ej svart grenhylle, sylformiga o. knapt märkbart mörkspetsade grenslidtänder.

Fukt. st., stränd.: Upl. vid sjön Valloxen i Östuna: Ångstr. i P. Olssons Equis.; Tegelsmora sn: Ångstr. enl. Milde, Fil. Eur. & Atl.*) — **N.** Kristiania st. Tjömö; **D.** enl. Milde.

b. — **Palustre**-typen: sommarväxter; axstjelk vid spormognaden lik den vegetativa, grenig—grenlös.

5. **E. palústre** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.1183. Exs. H.N.13:98. — *Kärrfräken.*

Axstjelk grågrön, med smal centralhålighet, oftast kransgrenig, med ofårade åsar af samma antal som slidtänderna; slidor något vidgade; grenar med svart hylle, deras första slida mycket kortare än stjelkens. — *Rotst.* vanl. upprät, oftast med knölar; *stjelk* vanl. ända från basen grenig, vanl. 20—40 cm. hög, inuti flerpipig (med de yttre lufthålorna ofta vidare än den centrala), vanl. 6—8-fårad, något sträf, med gröna slidor af ungef. dubb. större längd än bredd; tänder syllika, svartbruna, mer el. m. bredt hvitkantade; *grenar* vanl. talrika i hvarje krans, de nedra ofta mycket långa, alla uppräta el. något utstående, omkr. 5-kantigt fårade, med smal centralhålighet o. svartbruna slidtänder; *ax* skaftadt—n. oskaftadt, 1—2,5 cm. långt, cylindr. aflångt, i början vanl. svart. ♃ 6,7. — *Var.:* 1) med axbärande kransgrenar: **f. polystáchion** *Retz., Fl. Scand. prodr. ed. 1* (1779). Fig. Sv.B.402; 2) med 4-kantiga, enkla, trådlika, tufvade stjelkar: **f. tenélla** *Fr., Fl. Scan.* (1835; ss. underart).

Fukt. äng., kärr, stränd.: **Sk.**—**Dlr.** och **Vb.**; *Bl.; Gtl.; Hls.; Hrj.*—*Lpl.* — **N.** a.; **F.** a.; **F. Lpm.**; *Vestra del.* och *R. Lpm.*; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I. — **f. polyst.** mer sälls. — **f. ten.** Sk. — **N.** Dovre; **F.** Kem. Lpm.; Ol. Kar.; **D.**?

6. **E. fluviátile** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753); utvidg.; *E. Heleocharis Ehrh. i Hannov. Mag. 1783, St. 18.* — *Dyfräken.*

Axstjelk grågrön, med mycket vid centralhålighet, fint mångstrimmig, ej sträf; slidor tätt åtsittande, kort cylindriska. — Störst o. gröfst af de svenska arterna. *Rotst.* lång, krypande o. grenig, med knölar o. kransvisa, fina birötter; *stjelk* tjock, vanl. 0,5—1 m. hög, upprät, kransgrenig el. enkel, oftast utan yttre lufthålor; slidor gröna el. brunaktiga, med mycket talrika, syllika, vanl. svarta, smalt el. omärkl. hvitkantade tänder; *grenar* uppstående—utböjda, vanl. 3—5(—15) cm. långa, smala, omkr. 5-kantiga, enkla, med tydl. o. vid centralhålighet; *ax* kort—oskaftadt, 1—3 cm. långt, smalt äggformigt—aflångt o. vanl. svartaktigt. ♃ 6,7. — *Var.* stund. med axbärande grenar: **f. polystáchion** *Brückner, Fl. Neobr. Prodr.* (1803). Fig. Fl.D.2926. — Någon gång

---

*) Kanske dessa lokaler ej få anses ss. fullt säkra, då Ångström om växtens förekomst lemnat olika uppgifter, och i hans herb. endast finnas ex. från Mpd Sättna, med påskrift: »granskade af Milde».

förekommer en monstrositet med 2, bredvid hvarandra sittande, lika utbildade toppax, hvar för sig skaftade.

α (hufvudformen; E. fluviatile L. l. c.): stjelk regelbundet kransgrenig. Fig. Fl.D.1184. Exs. H.N.11:97.

β **limósum** *(L. l. c.): stjelk grenlös el. med några få, spridda o. korta kransgrenar.* Fig. Fl.D.2925. Exs. H.N.11:98.

Sjöar, åar, kärr etc.: **Sk.**—**Jtl.** och **Vb.**; *Hls.; Hrj.; Lpl.* — **N.** a.; **F.** a.; **F.** och *R. Lpm.;* **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I. — Hufvudf. i nordl. trakter sälls.

2 Grupp. **Cryptópora** *Milde i Schles. Ges. Abh. 1861:* ax utlöpande i en spets; stjelk starkt kiselhaltig, hård o. styf, öfvervintrande [und. några få utländska former].

7. **E. hiemále** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.330; Fl.D.1409. — *Skafträken* (Skafgräs).

Stjelk mycket hård och sträf, med vid centralhålighet, mång- (vanl. omkr. 20-) refflad; slidor cylindriska, med talrika, hinnaktiga, snart affall. tänder, o. härig. tvärhuggna. — Grof o. stadig. *Rotst.* lång, med knölar o. uppstigande grenar; *stjelk* 25—75 cm. hög, 4—6 mm. tjock, uppstig.—upprät, oftast vid basen med få, med stjelken likformiga grenar, trind, grågrön, med en fin fåra längs ryggen af hvarje ås; slidorna trånga, ungef. lika långa som breda, till större delen hvitaktiga med n. svart bas o. 8—mer än 30 korta o. syllika tänder, efter hvilkas bortfallande öfre kanten är svart o. fint naggad; *ax* oskaftadt—kortskaftadt, äggformigt, 1—1,5 cm. långt, svartgrönt. ♃ 4 el. 7—11.

Skogsmark., stränd.: *Sk.; Dls.; Ög.; Sdm.; Vrm.—Upl.; Hls.; Vb.; Hrj.; Torn. Lpm.;* öBl. Rödeby; Öl.; Gtl.; Hl.; Boh. Mölndal vid G:borg; mell. del.; Vg.; Sm.; Ner.; svDlr. till Lima (Häg.); Gstr. Gefletr.; Mpd Torpshammar (Seth); sÅng.; Jtl.; Um. Lpm. Vilhelmina—Lul. Lpm.; [0 sHl.; sVg.: E. Linnarss.] — **N.** till *O.-Finnm.;* [0 Vestlandet]; **F.** näst. hela landet, sälls.; [0 mÖb.; sKar.] R. Lpm. Imandra; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.; I.

8. **E. tenéllum** (*Liljebl.* 1798) *Krok; E. hiemale A. tenell. Liljebl., Sv. fl. ed. 2.*

Stjelk med liten el. ingen centralhålighet o. få (högst 8) åsar, hvarje med en fåra längs ryggen; slidor uppåt vidgade, med få o. varaktiga tänder. — Minst o. spädast af arterna. *Rotst.* lång, utan knölar, med uppstig. grenar; *stjelk.* mer el. m. tufvade, vanl. 10—30 cm. långa, uppräta—nedliggande, grågröna, mycket spröda i lederna, mer el. m. sträfva; slidor korta, n. lika långa som breda, svarta el. gröna o. upptill svarta, med längs midten svarta, bredt hvitkantade el. alldeles hvita, äggrunda tänder, som i början hafva en lång, syllik, snart affallande udd; *ax* först svart, sedan n. gult, för öfr. som hos föreg. ♃ 7,8.

Hufvudarten (*E. variegatum Schleich. i Web. & Mohr, Deutschl. Krypt. Gew.* (1807)): *åsfåror mycket grundare än refflorna, som skilja åsarna; stjelkar 1—3 mm. i diam.; slidor (4—)5—8-tandade; ax 5—10 mm. långt.* Fig. Sv.B.702; Fl. D.2490. Exs. H.N.4:100.

Kärräng., stränd.: *Torn.—Lul. Lpm.;* Um. Lpm. Sorsele; *Jtl.; Hrj.;* öVrm. bergsl.; *Vb.; Ång.* vid kusten (H. W. Arnell); nöMpd Lagmansö fiskläge i Indal (Ev. Åhrl.); Hls. Koldemo i Arbrå; Söderhamn vid Stugsund (Krok); Gstr. Sikvik vid Gefle; öVsm. Sala; Rosl. Harg; Vg. Mösseberg; Gtl.; mÖl. Tveta. — **N.** spr.; Kristianssand och Bergen st.; **F.** R. Lpm. Chibinä; In. Lpm. Vaskojoki; nOb. Rovaniemi; Öfver-Torneå; Ål. Eckerö. — Öp.; T.; Skl.; I.; Spetsb.

***scirpoides** *L. C. Rich. i Michx, Fl. Bor.-Am. 2* (1803). Fig. Fl.D.2923.

Åsfåror lika djupa som refflorna (derig. skenbart dubb. så många åsar som slid-

tänder); *stjelkar n. trådfina, ej 1 mm. i diam., oftast nedligg. el. uppböjda, utan centralhålighet; slidor 3(—4)-tandade; ax omkr. 3 mm. långt.*

Skogskärr: *Torn.—Pit. Lpm.; Jtl.;* v*Ång.—Upl. nor. del.;* Vitulfsberg [utg.?]; Vb. Umeå (Hn:s herb.); Hrj.; Dlr. — N. *O.-Finnm—Hallingdal.;* [0 Bergen och Kristianssand st.]; F. R. och *F.* Lpm.; Kuus.; öKar. — Spetsb.

3 Klass. STACHYOPTÉRIDES

Willd. i Rebent., Prodr. fl. Neom. (1804).

[Lycopodinæ auct.]

Stam o. rötter ofta gaffelgreniga. Blad strödda el. motsatta, hela, ej inrullade i knoppen, vanl. små. Sporgömmen emergensbildningar, ensamma på bladens öfversida, i bladvecken el. nära bladets bas.

1 Ser. LYCOPODIÁCEÆ

L. C. Rich. i Michx, Fl. Bor.-Am. 2 (1803).

Mossliknande växter, med långsträckt stam o. små, fjälliknande blad. Stam o. rötter gaffelgreniga. Sporgömmen i bladvecken, af ett el. två slag. De sporgömbärande bladen oftast samlade i toppen af grenarna till axlika organ (antydning till blombildning).

1 Ordn. LYCOPODÍEÆ Mett., Fil. Hort. Lips. (1856).

Blad utan bladsnärp. Sporgömmen af blott ett slag, njurformiga, enrummiga, öppnande sig med 2 valvler, alstrande blott ett slags sporer. Ur dessa utvecklas tvåkönade, knölformiga, underjordiska, ofärgade förprothallier.

1. **LYCÒPÓDIUM** *L., Gen. pl. ed. 1* (1737); inskr. — *Lummer.*

Karakt. som ordn. — *Ständigt grönskande skogs- el. hed-, säll. sumpväxter, med n. platta, barrlika blad.*

A. Stjelk näst. upprät; sporgömmen i vecken af oförändrade blad *L. Selago* .... 1.
B. Stjelk nedliggande; sporgömmen i ax, i vecken af skärmblad.
  * Blad strödda.
  a. Blad med lång, hvit hårudd .... *L. clavatum* ...... 3.
  b. Blad utan hårudd.
    α. Grenbladen (vanl.) utspärrade; grenar n. uppräta .... *L. annotinum* ... 4.
    β. Grenbladen ensidigt uppböjda; sterila grenar nedliggande ... *L. inundatum* ... 2.
  ** Bladen på de sterila grenarna korsvis motsatta.
  a. Sterila grenarna tydligt 4-kantiga; ax oskaftade .... *L. alpinum* ...... 5.
  b. Sterila grenarna på ena sidan kullriga, på andra mer el. mindre platta; ax långskaftade .... *L. complanatum*, 6.

1 Grupp. **Selágo** (*Dill., Hist. musc.* (1741)): sporgömmen i vecken af oförändrade blad.

1. **L. Selágo** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.119; Fl.D.104. — *Luslummer.*

Stjelk (vanl.) *uppstig.—upprät; blad jemnbr. el. äggr. lansettlika, hvast spetsade.* — Gröfst af alla nordiska arter. *Stj.* 9—30 cm. hög, nedtill rotslående, n. ända från

basen gaffelgrenig i styft uppräta, n. jemnhöga, tätbladiga grenar; *bl.* 8-radiga, 6—9 mm. långa, läderartade, vanl. utstående o. helbräddade, gläns. mörkgröna—n. gulaktiga, på undersidan kullriga; *sporgöm.* mest i vecken af de mellersta bl. på hvarje årsskott. ♃ 6—9. — Var. i fjelltr. med kortare, mer el. mindre tilltryckta, vanl. gulgröna blad, stund. nedligg., fågrenig stjelk: **f. adpréssa** *Desv. i Paris, Soc. Linn. Mém. 6* (1827).

Skog., berg etc.: **Ög.** och **Dls.—Upl.** och **Jtl.**; **Ång.**; *Sk.—Vb.* och *Lpl.;* mÖl. Torslunda; mGtl. Klinte (Thed.); Mästerby. — **N.** a.; **F.** spr.; *F.* och *R. Lpm.;* **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.; I.; Spetsb.

2 Grupp. **Lepidótis** (*PB. i Ann. of Bot. 2* (1806); utvidg.): sporgömmen i ax, i vecken af skärmblad. — *Stjelk nedliggande o. rotslående.*

a. — **Homoeophýlla** *Spring i Flora 21* (1838): blad strödda, minst 5-radiga, alla likstora.

2. **L. inundátum** *L. l. c.* Fig. Sv.B.612:1; Fl.D.336. Exs. H.N.15:97.

Blad på de sterila grenarna ensidigt uppböjda, alla utan hårudd; ax ensamma, oskaftade. — Minst (vanl. 6—12 cm. lång) af våra arter. *Stj.* tätt tryckt till marken, fågrenig, med vanl. 3 cm. långa, sterila, nedligg. o. 1,5—6 cm. långa, enkla, uppräta, axbärande grenar; *bl.* omkr. 6 mm. långa, 5-radiga, jemnbr. lansettlika, spetsade, på stj. o. särd. de sterila grenarna n. skärform. böjda, på axgrenarna raka o. allsidigt svagt utstående, alla helbräddade, gulgröna—n. gula; *ax* (högst säll. 2 på samma stånd) omkr. 1,5 cm. långt, aflångt, oftast längre o. alltid tjockare än sin gren, gulaktigt; skärmbl. från äggrund bas långt syllika; *sporgöm.* öppna sig genom en tvärspringa nära basen (hos våra öfriga arter från spetsen). ♃ 7, 8.

Öfversvämm. stränd., kärräng. etc.: *Sk.;* Bl.; nGtl. Fårön; s. och m*Hl.;* Boh. G:borgstr.; mell. del.; Vg.; Dls. Bolstad sn (Lalin); Bocklarud i Fröskog; v**Sm.**; ö*Sm.;* Kalm. l.—Sdm. och Ner.; s. och mVrm.; mUpl. Börje sjö i Jumkil (steril); *Vsm.* bergsl. till V.-Våla; mDlr.; mGstr.; Hls.; sÅng. Rogsta i Häggdånger (H. W. Arnell); Lidsjön i Ullånger; [0 Öl.; Mpd] — **N.** *söd.* och *vest.* del.; Trondhj. st.; **F.** Eg. F.—Kar.-näs. och nÖb. Karlö; R. Kar. Kostamus; **D.** *Bornh.* och *J.;* elj. sälls. — Öp.; T.; Skl.; I.

3. **L. clavátum** *L. l. c.* Fig. Sv.B.59; Fl.D.126. — *Mattelummer.*

Blad på stjelken något ensidigt böjda, alla med mjuk, hvit, ofta lång hårudd; ax merend. parvisa o. långskaftade. — *Stj.* 0,6—1,75 m. lång, med 3—15 cm. långa, enkla el. ånyo åt sidorna greniga, utbredda el. uppstig., tätbladiga grenar; *bl.* 3—6 mm. långa, mångradiga, mycket tättsittande, (hos hufvudf.) utstående, nedlöpande, n. jemnbreda, spetsade, helbrädd. el., särd. de på stj., naggsågade, ljusgröna; *axskaft* (hos hufvudf.) 6—9 cm. långa, glesbladiga, med gulaktiga, sågade blad; *ax* med korta el. inga enskilda skaft, 3—6 cm. långa, cylindriska, gulaktiga; skärmbl. äggr. lansettlika, långt uddspetsiga, tunna, gula, i kanten sargade, ofta småludna. ♃ 7, 8. — Var. i fjelltr. med korta grenar, med tilltryckt tegellagda blad, ensamma ax på 1—1,5 cm. långt skaft: **f. lagópus** *Læst. i Hn, Handb. ed. 7* (1858).

Skog., löfback. etc.: **Sk.—Jtl.** och **Vb.**; *Bl.; Sm.; Öl.; Gstr.; Hrj.; Lpl.;* Gtl. Dalhem; Fårön. — **N.** a,; **F.** a.; *F.* och *R. Lpm.;* **D. Bornh.**; n**Sj.**; **J.**; elj. sälls. — Öp.; T.; Skl. — **f. lag.** Torn. Lpm. Karesuando; Jtl. Snasahögen (Almqu. & Axell); Dlr. Hemfjellet vid Transtrand (Häg.) — **N.** *Finnm.*—n*Nordl.;* **F.** R. Lpm.; **In. Lpm.**; Kem. Lpm.; nÖb.

4. **L. annótinum** *L. l. c.* Fig. Sv.B.570; Fl.D.127. — *Reflummer.*

Blad allsidigt riktade, styft uddspetsiga; ax ensamma, oskaftade. — *Stj.* 0,6—1,2 m. lång, glesbladig, med 15—30 cm. långa, enkla el. ojemnt gaffelgreniga, uppräta el. uppstig., tätbladiga grenar, med olika höga smågrenar; *bl.* 6—9 mm. långa,

5-radiga, (hos hufvudf.) på grenarna utspärrade el. något nedåt, på stj. något uppåt riktade, nedlöpande, jemnbr. lansettlika, ofvan midten glest o. ojemnt sågtandade, gläns. höggröna; *ax* 3 cm. långa, cylindriska, gulgröna, flera ggr kortare än sina **grenar**; skärmbl. bredt äggrunda, kort uddspetsiga, tunna, med hinnaktig, naggad kant. ♃ 6—8. — Var. i fjelltr. med korta grenar, kortare o. uppräta, n. tilltryckt tegellagda **blad**: f. **alpéstris** *Hn, Handb. ed. 2* (1832). Fig. Fl.D.2984.

Skog., löfback. etc.: **Sk.—Vb.** och **Lpl.**; *Bl.; Öl.; Hl.; Sm.; Gstr.; Hrj.* — **N.** a.; **F.** a.; **F.** och *R. Lpm.;* **D.** spr. — Öp.; T.; I. (f. alp.)

b. — **Heterophýlla** *Spring i Flora 21* (1838): de sterila grenarnas blad korsvis motsatta, mer el. m. olikstora; stjelkens o. axgrenarnas strödda, likstora.

5. **L. alpinum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753); *L. complanatum v. alpinum Spring l. c.* Fig. Fl.D.79.

Sterila smågrenar tydligt 4-kantiga, med n. likstora blad; ax oskaftade. — *Stj.* knapt mer än 45 cm. lång, med dels nedligg., dels talrika korta, uppräta, gaffelgreniga, 6—9 cm. höga o. knippevis närmade, jemnhöga, mycket tätbladiga grenar o. smågrenar; *bl.* mycket små, helbrädd., till större delen vidväxta stjelk o. grenar, på de sterila grenarna tydl. 4-radiga, tätt tegellagda, lansettlika, de yttre föga större, otydl. kölade, spetsigare än de inre; *ax* (teml. sällsynta) merend. ensamma, säll. parvisa, 6—12 mm. långa, cylindriska, gulaktiga; skärmbl. bredt äggrunda, hastigt långspetsade, hinnkantade, n. sargtandade. ♃ 8, 9.

Hedar, helst i fjelltr.: **Lpl.**; *Jtl.;* **Hrj.**; nvDlr. Idre och Transtrand snr; Vb. Kengis och Pajala (L. L. Læst.); Umeå sn; vÅng. Ramsele prestg.; Mpd Randklöfven (Seth); Torp sn. — **N. O.-Finnm.**—m**Kristianssand** st.; **F.** *R. Lpm.;* **F. Lpm.**; Kuus.; nÖb.; R. Kar. — T. (Harz etc.; Alp.); Skl.; I.

6. **L. complanátum** *L. l. c.* — *Jemna.*

Sterila smågrenar på ena sidan konvexa, på andra konkava el. n. platta, med de yttre bladen större än de inre; ax långskaftade. — Vanl. större än föreg. *Stj.* 0,3—1,2 m. lång, med talrika, uppstig.—uppräta, gaffelgreniga, 6—12 cm. höga, tätbladiga grenar; *bl.* som hos föreg., men på de sterila grenarna glesare tegellagda, de större kölade; *axskaft* glesbladiga, med jemnbr. syllika blad; *ax* merend. parvisa el. flera tillhopa, 1,5—2 cm. långa, cylindriska, gulaktiga; skärmbl. som hos föreg., naggade. ♃ 7, 8.

a (hufvudformen): ljusgrön; sterila smågrenar glest sittande, 2—3 mm. breda, deras ena sida konkav, med midtbladen mycket mindre än motsidans. Fig. Sv.B.95; Fl.D.2671. — Närmar sig i nordl. trakter mycket till *β*.

β **Chamæcyparissus** (*A. Br. i Döll, Rhein. Fl.* (1843)): *blågrön; sterila smågrenar tätt sittande, 1—1,5 mm. breda, deras ena sida n. platt, med midtbladen ungef. lika stora som motsidans* (dessa grenar derig. n. 4-kantiga). Fig. Fl.D.2672. Exs. H.N.13:100. — Visar till bladen stor likhet med föreg. art.

Torra st. i skog., *β* ljunghed.: **Vb.**; **Pit. Lpm.—Jtl.**; **Hls.**; **Dlr.**; *Torn. Lpm.* och *Ång.*—n*Sk.;* nBoh.; Vg.; mHl. Dagsås; mGtl. Mästerby; nÖl. [0 sKalm. l.; Bl.] — **N. Finnm.**; Vestanfj.; elj. spr.; **F.** spr.; *R.* och *F. Lpm.;* Ål.; **D.** *Bornh.;* Sj. Tisvilde; *J.* — Öp.; T. — *β* Torn. Lpm. Karesuando (L. L. Læst.); nVb. Kengis; Jtl. Renfjellet i Åre (S. Almqu.); Vrm. Karlstad; Liljendal (H. Rosendahl); vNer. Qvistbro; nöÖg. Kolmorden; Sm. inre del.; Boh.; s. och mHl.; nSk.. — **F. In. Lpm.**; Kem. Lpm.; Kar.-näs.; On. Kar.; **D.** Bornh.; Sj. Svenstrup; J.

2 Ordn. SELAGINÉLLEÆ Mett., Fil. hort. bot. Lips. (1856).

Blad på insidan vid basen med ett bladsnärp. Sporgömmen af två slag: hansporgömmen, som alstra talrika, små mikrosporer, o. honsporgömmen, som alstra vanl. fyra, större megasporer. Inuti mikrosporerna utvecklas det ytterligt reducerade hanprothalliet, o. ur megasporerna honprothalliet, som äfven är mycket litet o. ej afskiljer sig från sporen.

1. SELAGINÉLLA *PB. i Ann. of Bot. 2* (1806).

Han- o. honsporgömmen i *samma* ax, de förra (i axets öfre del) talrika, njurlika, öppn. sig med 2 valvler, de senare (vid axets bas) några få, 3—4-knöliga, öppn. sig med 3—4 valvler.

1. **S. selaginoides** (*L.* 1753) *Link, Fil. sp. hort. Berol.* (1841); *Lycopod. selag. L., Sp. pl.; Selaginella spinulosa A. Br. i Döll, Rhein. Fl.* (1843) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Sv.B.612:2; Fl.D.70. Exs. H.N.11:100. — *Dverglummer.*

Krypande, med likstora, strödda, allsidigt utstående, äggr. lansettlika, spetsade, glest sågtandade blad. — Liten, mjukbladig, nedtill fågrenig, glatt o. gulgrön, mossliknande växt, med n. uppräta, i spetsen axbärande grenar. *Stj.* vanl. flera tillhopa, 3—9 cm. långa, med 3—12 cm. höga, enkla el. nedtill åter delade grenar, de axbärande längst o. vanl. gulaktiga; *bl.* oskaftade, 3—6 mm. långa, med 3—4 syllika tänder i hvardera kanten; *ax* ensamma, oskaftade, tjockare än sin gren, 1,5—4,5 cm. långa, smalt spolformiga, gula—rödgula; skärmbl. likformiga med grenbl., men längre o. bredare, mer utstående o. starkare gul- el. rödaktiga. ♃ 7,8.

Fukt. gräsmark: **Jtl.**; **Hrj.**; **Ång.**; *Lpl.* och *Vb.*—n*Upl.* och ö*Vrm.*; Stockh:s skärg. Djurö sn (A. G. Nathorst, S. Almqu.); Vsm. nor. del.; Bengtstorp i Vikers kapellförs. (C. Elgenstjerna); vNer.; mÖg. Kärna mosse; Gålstad i Slaka; nSm. Bygdås mader i Ingatorp; Boh. nor. del.; Skaftö; [0 Dls.; Vg.; Sdm.] — **N.** spr.; **F.** *R.* och *F. Lpm.*—n*F.*; elj. sälls.; [0 sÖb., Sat., Kar.-näs., sKar., Nyl., Eg. F.]; **D.** nv J. — T.; Skl.; I.

2 Ser. ISOËTÍNEÆ

Dumort., Anal. d. fam. des pl. (1829).

Växter med mycket kort, enkel, knölformig stam med tjockleks-tillväxt. Blad långsträckta, syllika, nedtill med slida o. bladsnärp. Sporgömmen på bladens bas, af två slag: han- o. honsporgömmen. Ofta vattenväxter.

1 Ordn. ISOËTEÆ Rchb. i Mössl., Handb. d. Gew. ed. 2 (1827).

Han- o. honsporgömmen ofullständigt flerrummiga, båda mångsporiga, sittande de förra på de innersta, de senare på de mellersta bladens bas. De i mikro- o. megasporerna bildade prothallierna likna i det väsentliga dem hos Selaginelleæ.

1. ISÓËTES *L., Sk. resa* (1751).

Kar. som ser. o. ordn. — *Jordstam n. skiflik, 2-flikig, med knippevisa, långa birötter o. talrika, strödda, i rosett ställda blad, som äro 4-pipiga o. medelst tunna tvärväggar afdelade i talrika rum.*

1. I. **lacústre** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). — *Braxengräs.*

Nedsänkt vattenväxt; megasporer med låga, sins emellan sammanbundna åsar; mikrosporer släta. ♃ 7—9.

Hufvudarten (I. atrovirens Th. Fr. i Bot. Not. 1863): blad mörkgröna, kort tillspetsade, mer el. m. båglikt utböjda (säll. alla helt o. hållet uppräta); *megasporer tagglösa, gråaktiga.* Fig. L., Sk. resa; Sv.B.600; Fl.D.2742. Exs. H.N.11:99. — *Jordstammens* flikar snedt nedåt riktade; *bl.* ogenomskinliga, styfva, 4-kantiga, 3—20(—45) cm. långa; mell. bladens *sporgöm.* ovala; *megaspor.* 0,58—0,66 mm.

På botten af djupare sjöar o. åar: *Sk.—Stockh., Vsm.* och *Boh.;* nGtl. Martebo myr; Vg.; sVrm. Värmelen (Nordst.); bergsl. (Wg); sDlr. Hedemora; Silfberg sn; *Hls.;* Mpd (Nordst. m. fl.); Vb. till Luleå (C. Mel., G. Lagerh.); Hrj. Tennäs; Jtl. Myrviken; Åresjön enl. Nordst.; Um. Lpm.; Torn. Lpm. Karesuando; [0 Öl.; Dls.; Upl.; Gstr.; Ång.; Pit.—Lul. Lpm.] — **N.** *söd.* och *vest. del.;* Trondhj. st. Snaasen—Finnm.; **F.** spr.; Kem. Lpm.; **D.** J. — Öp.; T.; Skl.

***echinósporum** *Dur. i Soc. Bot. de France, Bull. 8 (1861).* Fig. Fl.D.2743.

Blad ljus—gulgröna, långt o. fint tillspetsade, utstående, med svagt uppåt böjd spets; megasporer taggiga, (efter torkning) *krithvita.* — Vanl. spädare än hufvudarten. *Jordstammens* flikar n. vågrätt utbredda; *bl.* genomlysande, mindre styfva än hos hufvudarten, n. trinda, 6—15 cm. långa; mell. bladens *sporgöm.* rundade; *megasp.* 0,48—0,55 mm., med talrika, spröda, borstlika taggar.

Som hufvudarten, men på grundt vatt.: nSk. Immeln; Bl.; sHl. Bredared (enl. ex. i Lunds Univ. herb.); Boh.; Vg. Skarab. l. enl. Nordst.; Sm.; *Ög.—Ång.*; *Ner.;* sVrm. Värmelen (Nordst.); bergsl. (Wg); sVsm. Kolbäck sn; sDlr. Ludvika och Silfberg snr; Vb. till Haparanda (Krok); Hrj. Ljusnan vid Långå; sjön Låssen; Jtl.; Lul. Lpm. Jokkmokk; Torn. Lpm. Karesuando; [0 Öl.; Gtl.; Dls.; Mpd; Um. och Pit. Lpm.] — **N.** *söd. del.;* Tromsö amt, Skjervö; *O.-Finnm.;* **F.** spr.; Kem. Lpm. Wuontisjärvi vid Pallastunturit; Muonioniska; R. Lpm. Susijärvi; **D.** Sj. Gurre sjö; J. — Öp. (Ing.); T.; Skl.; I.

Prov. PHANERÓGAMÆ L.

[Cotyledoneæ, Anthophyta auct.] — FANEROGAMER; FRÖVÄXTER.

Otydlig, tvåledad generationsvexling. Den könlösa generationen består af stam, blad o. äkta rötter, är en-mångårig samt eger kärlsträngar o. särskilda, för fortplantningsändamål ombildade skott, *blommor*. Blrna innehålla *ståndare-* o. *fruktblad*, ettdera el. beggedera slagen. I ståndarbladen alstras pollenkorn (= mikrosporer) o. på fruktbladen fröämnen med embryosäck (= megaspor). I embryosäcken bildas fröhvita med äggcell el. äggceller. Pollenkornen utgöra en rudimentär hanlig generation, o. embryosäckens innehåll en på den könlösa plantan qvarblifvande o. af henne närd honlig generation. Pollenkornen öfverföras till fröämnena, gro samt utveckla en pollenslang, hvars protoplasma — utan bildning af sädeskroppar — befruktar äggcellen, hvilken nu utbildar sig till ett i ett *frö hvilande växtämne*. Växtämnet består regelmässigt af rotämne, stamämne o. bladämne (hjertblad, ett el. flera) samt utvecklar sig vid groningen till den sjelfständiga, könlösa generationen.

1 Underprov. GYMNOSPÉRMÆ[1]

(R. Br.) Lindl., Nat. syst. of Bot. ed. 1 (1830). — **Nakenfröiga växter.**

Fröämnen nakna, på öppna fruktblad (pistill saknas). Således ingen frukt, utan endast frön. I embryosäcken alstras före befruktningen fröhvitan, o. i denna två el. flera arkegonier. Pollenkornen äro två—fler-celliga o. föras af vinden till fröämnena, som uppfånga dem genom slemdroppar, som afsöndras från fröämnes-munnen. Blr enkönade, nästan alltid nakna. Växtämne med 1, 2 el. flera hjertblad. Träd el. buskar.

1 Klass. CONÍFERÆ

L., Phil. bot. (1751); inskr. — **Barrväxter.**

Blr nakna. Hanblr ax- el. hufvudlika, med vanl. talrika, mer el. m. sköldformiga ståndare, som bära pollensäckarna på undersidan. Honblr axlika (blomkottar), med fjällika fruktblad, på hvilkas öfversida fröämnena sitta. Sällan äro honblrna reducerade till blotta fröämnen.

---

[1]) Af Prof. *V. B. Wittrock*.

Stam rikt förgrenad o. hartsförande. Blad n. alltid mer el. m. nålformiga (barr) el. fjällika.

1 Ordn. TAXINÆ L. C. Rich. i Ann. du Mus. 16 (1810); förändr.

Tvåbyggare; stånd. i hänge- el. hufvudlika blr; pollensäckar två el. flera; fruktblad ej höljande fröämnena o. fröna, el. inga; sål. inga kottar; fröämnen åtm. under blomningen uppräta; frön försedda med fröhylle. — *Örtblad strödda, fleråriga. Hjertblad två motsatta el. flera i krans.*

1. TAXUS *Tourn., Inst.* (1700).

Blr ensamma, i spetsen på mycket små, fjälliga sidogrenar; *hanblr* hufvudlika, med 8—13 ståndare; dessa kortskaftadt sköldformiga, med 4—8 hängande pollensäckar; *honblr* utan fruktblad, med ett enda, upprätt o. toppställdt fröämne; *frö* omgifvet af ett köttigt, i spetsen öppet fröhylle; det hela erinrande om en stenfrukt. — *Ständigt grönskande buskar el. mindre träd, med platta, tvåsidigt riktade barr, som ega klyföppningar blott på undra sidan o. hvilka* (liksom ved o. bark) *sakna hartsgångar.*

1. **T. baccáta** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.265; Fl.D.1240. — *Idgran.*

Barr 1—2,7 cm. långa o. 2—3 mm. breda, teml. mjuka o. böjliga, kort skaftade, jemnbreda, uddspetsiga, ofvan gläns. mörkgröna, under ljusare gröna o. matta, nående en ålder af 3—6 år; hanblr ljusgula; fröhylle skarlakansrödt; frö violett, sammantryckt omv. äggformigt, 6—7 mm. långt. — Buske af 1—3,5 m. höjd, mera säll. träd af 3—10 m. höjd, med tät *krona;* de större *grenarna* skenbart kranssittande, med åt två sidor riktade smågrenar; *ved* hård o. seg, kärnveden rödbrun; *bastet* teml. segt, n. som hos linden (deraf namnet »barrlind» i Göta rike). Ved o. barr giftiga. *Hjertblad* 6—7 i krans. — Trädet kan uppnå högre ålder — mer än 2000 år — än något annat träd i Europa. ♄ 4—6.

Fukt. skog., i skärg. äfven på bergbackar o. i branter: nSk.; Bl. isynn. i skärg.; Öl.; Gtl.; nHl. Särö; Boh. mest i skärg.; nVg. Forshems kyrka enl. L.; Lilla Marhult i Ransberg (Kyrkoh. C. Ljungström); Dls.; Sm. Kronob. l.: Linnefors i Vissefjerda; Frösekegränden i Elghult; Kalm. l. längs kusten, isynn. i norra del.; Ög. skärg.; Omberg; Sdm. skärg.; Ner.; svVrm. Långserud och Gillberga snr; Rosl.; öGstr. Grinduga och Kubbo. — **N.** spr. längs kusten till Söndmöre; i inre delarna af Östl. sälls. t. ex. Modum, Kongsberg, Hitterdal; **F.** Ål.; **D.** J. Veile. — Öp.; T.; Skl.

2 Ordn. CUPRESSINÆ L. C. Rich. i Ann. du Mus. 16 (1810).

Sambyggare el. tvåbyggare; stånd. kranssittande i hängelika blr; pollensäckar 2—6; fruktblad enkla el. blott med en antydning till klyfning i spetsen, kranssittande i kottar; fröämnen uppräta, ett—flera på hvarje fruktblad; frön utan fröhylle, vingade el. ovingade. — *Örtblad två el. flera i krans, fleråriga. Hjertblad vanl. två motsatta.*

1. JUNÍPERUS *Tourn., Inst.* (1700).

Sambyggare el. *tvåbyggare* (vår art); *hanblr* äggformiga, med talrika ståndare; *honblr* knoppformiga, med fåtaliga fruktblad i 2—3-taliga kransar; *fruktblad* köttiga,

starkt tilltryckta, de innersta bärande 1 el. 2 fröämnen; *frön* ovingade, fullständigt omslutna af de förstorade, köttiga o. näst. helt o. hållet sammanvuxna fruktbladen, bildande med dessa en bärliknande kotte, »bärkotte». — *Ständigt grönskande buskar el. mindre träd med fjäll- el. syllika, i 2- el. 3-taliga kransar sittande barr, som hafva klyföppningar blott på öfversidan o. ega endast en hartsgång.*

1. **J. commúnis** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). — *En.*

Hufvudformen (α): barr 3 i krans, utspärrade, vanl. 9—16 mm. långa, bredt syllika, uddspetsiga, styfva o. stickande, ofvan med en grundt rännformig, blågrön fördjupning, under trubbkölade, nående en ålder af 3—7 år; bärkotten n. klotrund. Fig. Sv.B.289; Fl.D.1119. — Vanl. 0,9—1,75 m. hög *buske* el. mera säll. ett 3,5—9 m. högt träd, vanl. med alla grenarna mer el. m. utspärrade, mera säll. med de större grenarna uppåt riktade o. blott de smärre utspärrade; hanexplaren enl. regeln högre o. med mindre utbredd krona än honex.; *ved* välluktande, mycket fast o. seg, med gulhvit splint o. gulbrun kärnved; *blr* i spetsen på axillära, mycket korta, fjällbeklädda smågrenar; *hanblr* med vanl. 12 el. 15 stånd. i 3-taliga kransar o. 3—6 pollensäckar hos hvarje stånd.; *honblr* mycket liknande de axillära bladknopparna, med 3 fruktblad, hvardera bärande 1 fröämne; *bärkottar* i toppen med svaga märken efter spetsarna af de tre sammanvuxna fruktbl., 3-fröiga el. genom felslagning 2—1-fröiga; *frön* 3-kantigt äggformiga, benhårda. *Kottemognaden* kräfver 2 år; 1:a året äro fruktbl. fasta o. gröna, 2:a året blifva de feml. mjuka samt svarta med daggblått öfverdrag. *Hjertblad* 3 i krans. — Enen i trädform kan i Skandinavien nå en ålder af öfver 1000 år. ♄ 5, 6. — Ofta förorsakas af en gallmygga *Cecidomyia juniperina* (L.) i grenspetsarna kapsellika bildningar, s. k. kikbär, bestående af 6 tätt sammanslutna barr, neml. 3 yttre som äro stora o. breda samt 3 inre smärre, inom hvilka insektlarven befinner sig.

Den form af enen, som har hufvudgrenar o. större bigrenar starkt uppåt riktade — samt till följd deraf utdraget kägelformig krona — o. som ofta uppträder i trädform, har blifvit beskrifven som egen art under namn af *J. suécica Mill., Gard. Dict. ed. 8* (1768), men synes ej förtjena att betraktas ens ss. särskild varietet.

β **nana** (*Willd., Berl. Baumz. ed. 1* (1796)); *J. comm. β alpina J. E. Sm., Fl. Brit. 3* (1804): *barr bredare o. kortare, ej el. föga längre än bärkottarna* (hos α vanl. dubb. så långa som dessa), *n. lansettlika, mer el. m. tilltryckta; grenarnas mellanleder mycket korta; bärkottar afl. klotrunda.* Fig. Fl.D.2739. — Lägre buske med mer el. m. nedliggande grenar. Den mest typiska formen, högfjellsformen, har ett mycket afvikande (näst. Thuya-likt) utseende genom de särd. korta, starkt tilltryckta o. tätt tegellagda barren. De i lägre fjelltr. samt i skärgårdarna förekommande formerna (hit hör *J. comm. var. subnana Sæl.*) bilda öfvergångar till α. — Under namn af **J. communis** *var.* **alopecuroides** *Læst.* förvaras i Naturhist. Riksmuseets i Stockholm herb. en genom beskaffenheten af sina blad hithörande form, som afviker genom starkt förlängda grenmellanleder o. sål. också genom långt från hvarandra aflägsnade barrkransar. Vb. Pajala (L. L. Læst.)

Skog., lund., back., hed.: **Sk.—Vb.** och **Lpl.** — **N.** a. till V.-Finnm.; **F.** a.; **F.** och **R. Lpm.**; **D. Bornh., Möen, Nordsj.**, **J.**; elj. sälls. — Öp.; T.; Skl. — β i alla fjelltr., Mpd. Timrå (Seth); Rödön samt i yttre skärg. i Sdm.: Villinge, Fjellungs och Hanstens holmar (C. Indebetou) samt Hufvudskär utanför Ornön i Södertörn; Gtl. Ljugarn o. sannol. flerst. på yttre skären i Östersjön o. Bottn. viken. — **N.** i i fjelltr., i hela O.-Finnm. samt i yttre skärg. på vestkusten; **F.** *R.* och *F. Lpm.;* n. och mÖb.; Ål. — T. (Rieseng. etc.; Alp.); Skl.; I.

3 Ordn. ABIETINÆ L. C. Rich. i Ann. du Mus. 16 (1810).

Sambyggare. Stånd. spiralstälda i hängelika blr; pollensäckar 2, hos våra arter öppnande sig med en längdspricka. Fruktbladen klufna i två delar, en bakre, vanl. mindre, »skärmfjället», samt en främre, vanl. större, »kottefjället»; kottar med spiralstälda, hos våra arter qvarsittande kottefjäll; fröämnen nedåt vända, parvisa på kottefjällen; frön utan fröhylle, men försedda med en falsk vinge (en medföljande hinnaktig del af kottefjällets öfversida). — *Örtblad strödda, oftast fleråriga, hos våra arter med allsidigt stälda klyföppningar.*

* Barr fleråriga.
 a. Grenar af 1 slag — långgrenar — med strödda barr af obestämdt antal .... *Picea* ...... 1.
 b. Grenar af 2 slag, långgrenar o. kortgrenar; blott de senare med barr, utgående till ett antal af 2(—5) från grenens topp .... *Pinus* ...... 3.
** Barr enåriga, affallande om hösten .... *Larix* ...... 2.

1. PICEA *Link i Berlin, Ac. Abh. f. 1827* (1830), ej Don. (*Abies D. Don* hos *Lambert, Pinus 3* (1837)).

Hanblr ensamma i bladvecken nära el. i grenarnas toppar, mera säll. nära årsskottens bas; *honblr* ensamma i toppen af grenarna; *skärmfjällen* små, knappast tillväxande efter befruktningen; *kottefjällen* redan före befruktningen större än skärmfjällen, efter befruktningen starkt tillväxande, fullvuxna läderartade, mot spetsen (kanten) tunnare; *frön* med qvarsittande vinge. *Grenar* af blott ett slag. — *Ständigt grönskande träd med 4-kantiga, teml. korta barr, som vid affallandet qvarlemna på grenarna kantiga, utstående »bladkuddar»; barren ega 2, 1 el. inga hartsgångar; kottarna mogna under 1:a året.*

1. **P. excélsa** (*Lam.* 1778) *Link i Linnæa 15; Pinus Abies L., Sp. pl.* (1753) o. *Hn, Handb. ed. 11; Abies Picea Mill., Gard. Dict. ed. 8; Pinus Picea Du Roi, Obs. bot.; P. excelsus Lam., Fl. Fr.; Abies excelsa Poir. i Lam., Enc. 6.* Fig. Sv.B.217; Fl.D.193. — *Gran.*

Hufvudformen (a): barr sammantryckt 4-kantiga, kort uddspetsiga, styfva, vanl. 1—2 cm. långa, gläns. mörkgröna, på de vågräta grenarna riktade åt sidorna o. uppåt (ej nedåt); *kottar spolformigt kägellika, vanl. 9—15 cm. långa, gulbruna, hängande; kottefjäll framtill spetsade* (vanl. med urnupen el. sargad spets) — *bredt afrundade.* — Ända till 45 m. högt träd (det högsta af alla skandinaviska) med rak, genomgående hufvudstam, talrika utstående, teml. svaga hufvudgrenar o. (hos äldre träd) yngsta årsskotten mer el. m. hängande; *krona* utdraget kägelformig, började långt ned på stammen; *ved* ej synnerligen fast, hvit med svagt rödaktig anstrykning, utan tydlig skilnad mellan splint o. kärnved; *bark* brungrå, afflarnande; *hanblr* skaftade, aflånga, 2—2,5 cm. långa, med talrika stånd.; dessa gröngula med upptill rödt knappband; *honblr* stora, 3,5—4,5 cm. långa, spolformigt äggformiga, purpurröda, upprätа; *barren* nå en ålder af 4—12 (oftast 6—7) år [i nordligaste Sv. blifva de — enl. Holmerz o. Örtenblad, »Norrbottens skogar» — ännu äldre, neml. ända till 16 år, samt normalt 10—12]; kotten ss. ung röd *(f. erythrocarpa Purk.)* el. grön *(f. chlorocarpa Purk.); frön* omv. äggrunda, något plattade, med nedra ändan tillspetsad, 4—5 mm. långa, svartbruna, med den n. tunglika vingen 2—3 ggr så lång som fröet; frönas storlek aftager, liks. äfven hos tallen — i motsats mot öfriga växter —, mot norr (enl. Schüb., Norg. Væxtrige s. 381); *hjertbl.* 7—9. — Granen kan i Sverige nå en ålder

af närmare 400 år. — Förökning genom hvad man skulle kunna kalla naturliga afläggare är ej sällsynt, isyn. i fjelltr.; härvid tillgår så, att de nedersta på marken liggande grenarna slå rötter, hvarefter deras spetsar rikta sig rätt uppåt o. bilda dotterstammar, som till sist blifva sjelfständiga träd. Prot.-♀. ♄ 5, 6.

Enl. insända ex. samt skriftligt meddel. af kyrkoh. *H. D. Östberg* finnes vid Sandvik i Sandvik sn i Småland ett granträd, hos hvilket de hvarje år framkommande skotten hafva gulhvita el. n. hvita barr, hvilka mot hösten börja antaga grönaktig färg, för att under påföljande år så småningom blifva fullst. mörkgröna. Denna biologiskt intressanta form (hvilken man lämpligen kunde benämna *versicolor*) har af adj. C. I. Lalin blifvit iakttagen äfven på ett annat ställe i Smål., neml. i Rydaholm sn och synes, att döma af en uppgift i Larss., Fl. öfv. Verml. o. Dal, 2:a uppl. s. 313, förekomma äfven i Vermland, neml. på berget Snipan o. vid Gårdsjö i Ö. Emtervik sn samt vid Djupfors i Ullerud.

En ytterst kortbarrig dvergform, som torde vara identisk med *P. exc. var.* **brevifólia** *Cripps*, har blifvit funnen af kamrer C. H. Brandel på Östberget på Frösön i Jemtland. Den bildar 1,2—1,8 m. höga buskar med blott 2,5—5,5 mm. långa barr.

Inom området förekomma flerst. — men alltid blott i enstaka ex. bland *a* — tvenne habituelt mycket afvikande granformer neml. 1:o *f. viminalis* o. 2:o *f. virgata;* båda uppstå sannolikt utan mellanformer ur *a*, o. båda alstra ur sina frön mestadels ex. tillhörande *a* samt blott undantagsvis ex., som likna moderträden. — *F.* **viminális** (*Sparrm. hos Alstr. i Sv. Vet. Ak. Handl. 1777* t. 8,9 und. Pinus); *Pinus hybrida Liljebl., Svensk Fl. ed. 1* (1792). — *Slokgran, Hänggran.* Grenarna af 1:a ordn. likna dem hos *a*, de talrika grenarna af 2:a ordn. äro mycket långa (ända till 3—3,5 m.), smala, hängande lodrätt nedåt, liknande pisksnärtar; grenar af 3:e—5:e ordn. äro sällsynta, men, då de finnas, af samma beskaffenhet som de af 2:a; barren på de hängande grenarna äro allsidigt riktade. — *F.* **virgáta** *Jacques i Paris, Hort. Soc. Ann. 44* (1853) und. Abies exc.; *Abies exc. var. denudata Carr. i Rev. hort. sér. 4: 3* (1854); *Picea exc. var. virgata Casp. i Königsb., Phys.-ök. Ges. Schrift. 1873, t. 15, 16; Pinus Abies var. virgata Nordst. i Bot. Not. 1877.* Fig. Schüb., Norg. Væxtrige 69. — *Ormgran.* Grenar af 1:a ordn. fåtaliga, grenar af 2:a—5:e ordn. likaledes fåtaliga, men tjocka, n. vågräta el. blott något snedt nedåt riktade; alla grenarnas barr allsidigt riktade.

[*β* **obováta** (*Ledeb., Fl. Alt. 4* (1833)); *A. Bl., Norg. Fl. 2; Pinus orientalis Ledeb., Fl. Ross. 3 p. p., ej L.; Abies orientalis Th. Fr. i Bot. Not. 1857; Abies excelsa v. obovata Fellm. i Sällsk. F. et Fl. Fenn. Not. 8. — Sibirisk gran. Kottar äggform. kägellika, 5—7 cm. långa; de smärre uppräta, de större utstående el. hängande; kottefjäll framtill bredt afrundade, helbräddade.* Fig. Ledeb., Ic. pl. nov. fl. Ross. 499]. — I norra Sverige t. ex. i Jtl. vid Enafors o. vid Gefsjön (enl. ex. sända af bandirektör C. F. Sundberg) samt i Finl. finnas flerst. mellanformer mell. *β obovata* och *a*, af hvilka de mest *β*-liknande blifvit benämnda var. *medioxima W. Nyl. i Soc. bot. de France, Bull. 10* (1863); jfr *E. Hisinger i Bot. Not. 1867.*

Skog.: n**Sk.**—**Vb.** och **Lpl.** — **N.** a. till Bejeren och Saltdalen i Nordl.; Bergens st. [0 på öarna längs kusten från Justön vid Lillesand till Skarsö i Nordmöre]; **F.** a. till Ivalojoki i In. Lpm. (var. **medioxima**) och sv R. Lpm.; enst. något nordligare; **D.** endast odl. samt h. o. d. förv. — Öp.; T.; Skl. endast odl. — *f.* **vimin.** på spr. st. från Bl. och Hl. upp till Mpd och Jtl. — **N.** Sunnanfj.; **F.** säker endast från Sat. Karkku. — *f.* **virg.** nSk. nära Killebergs jernvägsstation; Vg. Hemsjö sn (J. Hagelin); Sandhem sn (Nordst.); Dalum sn (Fröman); Sm. Moheda och Ör snr; Åryds bruk i Hemmesjö (Gunnar Hyltén-Cavallius);

Bruzaholm i Ingatorp (Scheutz); Strömsberg vid Jönköping; Näs i Grenna landsförs. (Scheutz); vÖg. Kalfsjö i Motalatr.; öNer. mell. Kilsmo och Bysta (V. Th. Örtenblad); Vrm. Hagfors i Råda (J. V. Danielsson); Stockh:str. Östra Stäket; Landtbruksakademiens experimentalfält; Storholmen i Stora Värtan (E. Cederlund); Rosl. Rofsätra i Valö (Fröm.); Hls. Storbyn i Färila samt Välje i Ljusdal (E. Björklund); Um. Lpm. Viska i Fredrika samt Forsnäs i Åsele (V. Th. Örtenblad). — **N.** på åtskilliga st. från Öfre Telemarken till Gudbrandsdalen; **F.** enst. träd: Ål., Nyl., Sat. och sTav. — Öp.; T. — [β **N.** O.-Finnm. vid sjöarna Kjolmejavre och Samejärvi i Sydvaranger; vid Tana elf och Karasjok; **F. R. Lpm.** till Kola och Ponoj.; *R. Kar.;* On. och Ol. Kar.; In. Lpm.; Kem. Lpm.; Enont. Lpm. Onnasvaara; **Kuus.**; Kaj. Öb.; nÖb.; sÖb. — (nRyssl., Sib.)]

2. LARIX *Tourn., Inst.* (1700).

Han- o. *honblr* ensamma på sidoställda, korta grenar; de hanblr bärande grenarna vanl. barrlösa, de honblr bärande deremot barrförande; *skärmfjällen* under blomningen större än kottefjällen; de förra ej el. blott föga tillväxande efter befruktningen; de *senare* deremot starkt tillväxande o. slutl. i storlek betydligt öfverträffande de förra; *kottefjällen* ss. fullvuxna läderartade o. tunnare mot spetsen (kanten); *frön* med slutl. affallande vinge; *grenar* af 2 slag, 1:o långgrenar (föryngringsgrenar) med strödda barr, samt 2:o kortgrenar, som dels äro assimilationsgrenar med talrika knippvisa barr i grenens topp, o. dels äro fruktifikationsgrenar med han- el. honblr (jfr ofvan). — *Träd med enåriga, på hösten affallande barr, o. uppräta, flera år efter fröfällningen qvarsittande kottar, som mogna redan under 1:a året; barren, som äro bredare än tjocka, ega 2 sidoställda hartsgångar.*

†**L. decidua** *Mill., Gard. Dict. ed. 8* (1768), inskr.; *Pinus Larix L., Sp. pl. ed. 1* (1753), inskr. o. *Hn, Handb. ed. 11; Larix europæa DC., Fl. Fr.* (1805). Fig. Rchb., Ic. Fl. Germ. et Helv. 11: 1137. — *Lärkträd.*

Barr 4-kantiga, jemnbreda, trubbiga, teml. mjuka, ljusgröna; kortgrenarnas barr 1—3 cm. långa; kottar äggformiga, 2—3 cm. långa; kottefjäll rundade, strimmiga, svagt vågiga i kanten, glatta; skärmfjäll långspetsade, de nedra längre än kottefjällen; frön 4—5 mm. långa, snedt omv. äggformiga, med vingen omkr. 2 ggr längre än fröet. — Ända till 30 m. högt, snabbväxande träd med genomgående hufvudstam, utstående hufvudgrenar o. något hängande yngre långgrenar; *krona* kägellik; *kärnved* hård, gulbrun, mycket hartsrik; *hanblr* gulaktiga med talrika ständ.; *honblr* purpurröda; *kottar* ljust läderbruna; *hjertbl.* 5—7. ♄ 5, 6.

Allmänt odl. i parker o. stund. i skogar, någon gång förv.: Sk.—Vb. Piteå. — **N.** till Tromsö; **F.** till Uleåborg; **D.** — Hemland: Alp. och Karpat.

3. PINUS *Tourn., Inst.* (1700).

Hanblr axlikt anordnade på nedre delen af de unga årsskotten (el. på öfversta delen af desamma); *honblr* ensamma el. få vid spetsen af årsskott som ej bära hanblr; *skärmfjällen* mycket små, ej tillväxande efter befruktningen; *kottefjällen* mycket större, efter befruktningen starkt tillväxande o. slutl. vedartade samt vanl. tjockare mot spetsen; *frön* med slutl. affallande vinge; *grenar* af 2 mycket olika slag: 1:o långgrenar (föryngringsgrenar, »årsskott»), som ega blott fjällika, bruna, hastigt affallande blad, samt 2:o kortgrenar (assimilationsgrenar), som — utvecklade ur de fjällika bladens bladveck — äro ytterst små o. bära 2, 3 el. 5 fleråriga, gröna blad, *barren,* hvilka nedtill omgifvas af en slida, bildad af hinnlika bladrudiment. — *Ständigt grönskande träd — säll. buskar — hos hvilka kortgrenarna (proleptiskt) utvecklas i bladvecken på långgrenarna redan i dessas första år; kortgrenarna blifva fullvuxna redan 1:a året*

o. affalla jemte de af dem uppburna barren vid 2—8 års ålder; barren med vanl. flera (säll. blott 2) hartsgångar; kottarna mogna först under 2:a året.

1. **P. silvéstris** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.91; Fl.D.2790. — *Tall, Fura.*

Hufvudformen (a): de fjällika bladen med grå spets; barren 2 (säll. 3 o. mycket säll. 4) på hvarje kortgren, jemnbreda, plattadt halftrinda, i kanterna mycket fint o. tätt sågade, spetsiga, blågröna, vanl. 3,5—6,5 cm. långa o. föga mer än 1 mm. breda; hartsgångarna i barren 2—13, oftast 5—7; kotten vid 1:a vegetationsperiodens slut mycket liten, ej längre än det redan då nedböjda kotteskaftet, n. klotrund, vid mognaden ungef. af barrens längd, kägelform. äggrund; kottefjäll aflånga, med en 4-kantig, på utsidan brungrå förtjockning (»sköld») *i toppen; frön snedt omv. äggrunda, plattade, med nedra ändan något tillspetsad, omkr. 4 mm. långa, svartbruna, med den halft äggrunda vingen fullt 3 ggr längre än fröet.* — Ända till 30 m. högt (el. ännu något högre) träd med rak, genomgående hufvudstam, utstående hufvudgrenar o. de yngsta årsskotten något uppåt böjda; *krona* hos äldre träd hvälfd; *ved* teml. fast, splinten gulhvit, kärnveden gulbrun med rödaktig anstrykning; *bark* hos yngre stammar rödgul, snart sprickfull o. afflarnande, hos äldre stammar brun; *hanblr* (hvilka hafva samma ursprung som kortgrenarna) smalt äggformiga, med talrika gula (mera säll. röda = var. *erythranthera Sanio*) stånd.; *honblr* (som hafva samma ursprung som långgrenarna, men som utvecklas proleptiskt) äro n. klotrunda samt purpurröda; *barren* nå en ålder af 2—3 år; årsskottet hos den 1- o. 2-åriga plantan har i st. f. de fjällika bladen barr, som äro glest sågade i kanterna; *hjertbl.* 4—7.,— Tallen kan i Sverige nå en ålder af öfver 500 år. ♄ 5,6.

De af *Iverus* i Bot. Not. 1875 beskrifna varieteterna *P. silv. nanus* o. *P. silv. palustris* synas vara endast obetydliga lokalformer. Mer anmärkningsvärd är den ytterst förkrympta, horisontalt krypande form, som af *S. Berggren* iakttagits i en torfmosse vid Elmhults jernvägsstation i Småland o. som afbildats i Bot. Not. 1873 på tafl. 1. En högligen påfallande form, som synes stå i samma förhållande till *P. silv. a* som *f. viminalis* o. *virgata* till *Picea excelsa a*, är *f.* **brachyphýlla** *Wittr. nov. var.*, utmärkt genom ytterst korta (blott 0,5—1,2 cm. långa) barr, som ega blott 2 el. 3 (säll. 4) hartsgångar; ehuru sål. i hög grad dvergartad i afs. på barren, är den deremot icke förkrympt i afs. på stammen. Blott enstaka träd äro anträffade.

β **lappónica** [*Fr., Sum. veg. Sc. 1;* namnet] *Hn, Handb. ed. 5* (1849); *Pinus Friesiana Wich. i Flora 42* (1859). *Barr bredare* (vanl. 1,3—2,3 mm.), *tjockare o. kortare* (vanl. 2—4 cm.) *samt nående en ålder af 3—8 år* (se Holmerz o. Örtenblad, »Om Norrbottens skogar»); *hartsgångarna i barren 2—16, oftast 6—9; kottarna brungula—vaxgula* (hos *a*-formen vanl. brungrå). — På sådana långgrenar som år efter år burit hanblr komma de särskilda årsskottens kortgrenar o. barr att bilda liksom kransar, åtskilda af nakna grenstycken. 6, 7. — Äfven af *β* lapponica är en ytterst kortbladig form — motsv. *f. brachyphylla* af *a* — anträffad, neml. vid Lycksele i Lpl. (A. Drake enl. ex. i Ups. bot. mus.)

Skog., helst på torr, sandig mark: n**Sk**.—**Vrm., Dlr**. och **Hls**. — **N.** a.(?); **F.** a.(?); **F. Lpm.**(?); v**R. Lpm.**(?); **D.** numera blott odl. o. någon gång förv. — Öp.; T.; Skl. — *f. brachyph.:* Sm. Kalm. l. Flugenäs i Frödinge (Gunnar Hyltén-Cavallius); Stockh:str. Eriksö på Vaxön (G. Hylt.-Cav.) — **F.** Nyl. Fagervik (nu utg.). — *β* **Lpl**.—m**Vrm**. och s**Dlr**.; **Vb**.—**Gstr**.). — **N. Finnm.**; Nordl. Brönö i Helgeland (Lindman); Dovrefjell (Lindman); Foldalen (H. Tedin); Lomsfjell. (E. Almquist); Vaagefjell. (Th. Fr.); Domaas i Gudbrandsdalen (Lindman); **F.** Torne elfdal (V. Th. Örtenblad); Hogland Pohjoiskallio(?) och sannolikt i största delen af landet.

---

2 Underprov. ANGIOSPÉRMÆ

Lindl., Nat. Syst. of Bot. ed. 1 (1830). — **Fruktväxter.**

Froämnen på slutna, pistill bildande fruktblad (und. Najadeæ). Pistillen utvecklar sig till *frukt*. I embryosäcken alstras fröhvita efter befruktningen. Årkegonier saknas. Pollenkornen bestå af blott en fullständig cell. Pollinering oftast genom insekter. Blr oftast tvåkönade o. försedda med hylle. Växtämne med 1 el. 2 hjertblad. Örter, buskar el. träd.

1 Klass. MONOCOTYLÉDONES

Juss., Gen. pl. (1789). — **Enhjertbladiga växter.**

Växtämne med *ett* hjertblad. Rotämne ej el. blott föga tillväxande vid groningen; i stället utvecklas från stammen starka birötter. Stammen (ofvan jord) föga grenig samt med slutna o. på tvärsnittet strödda kärlsträngar (således ingen kambialring, ingen årlig tjocklekstillväxt o. ingen sammanhängande, bark o. merg åtskiljande vedkropp). Örtblad n. alltid strödda, åtm. de nedra slidomfattande, oftast hela o. helbräddade, enkelnerviga. Blr med 3- (säll. 2- el. 4-)taliga blomdelar i vanl. 5 alternerande kransar. Blomhylle typiskt bildadt af 2, n. likartade kransar (en »blomkalk»).

1 Ser. HELÓBIÆ

Bartl., Ord. nat. pl. (1830).

Blomhylle likbladigt, stund. 0. Stånd. ∞ — 1. Pistiller vanl. flera, inom hyllet, bildade hvar o. en af ett fruktblad [hos Hydrocharideæ en flerbladig pist. under hyllet, hos Najadeæ intet fruktblad]. Frö utan hvita. Växtämne med starkt utvecklad hypokotyl stam. — Sump- el. vattenväxter.

1 Ordn. **TRIPETALOÍDEÆ** L., Phil. bot. (1751); förändr.

Blomhylle af 2 trebladiga kransar. Stånd ∞ — 6. Pistiller ∞ — 6 (säll. färre). Frukt nöt el. balja. Örtblad samlade vid basen af blomställningens hufvudaxel (Alisma natans har dock äfven strödda blad och ofta ensamma blr i bladvecken).

1 Underordn. **ALISMÁCEÆ** (L. C. Rich. i Paris, Mém. du Mus. 1 (1815)).

Blomhylle dubbelt. Pistiller ∞, fria. Frukt nöt. Växtämne böjdt. — Blad normalt breda, långspetsade: insektblr i ett slags små knippen, sammanstälda i kransar el. flock.

1. **ALÍSMA** *Dill., Cat. pl. Giss. app.* (1719). — *Svalting.*

Blr 2-könade; *stånd.* 6 (+ 0); *pistiller* med tydliga stift. — *Kronblad hvita el. rödletta, med gul bas; blad utan basflikar.*

* Stängel.
a. Blr i pyramidlik, flerkransig ställning .... *A. Plantago* ...... 1.
b. Blr i flocklik ställning....... .... *A. ranunculoides*, 2.
** Stjelk; blr från de öfra bladvecken, ensamma (säll. 3 el. 5).. *A. natans* .... 3.

1. **A. Plantágo** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.440; Fl.D.561. — *Vanlig Svalting.*

Alla blad rosettstälda, äggrunda, (säll. hjert- el. lansettlika), *med* (hos hufvudf.) *minst 5 längdnerver; blr i pyramidlik ställning af kransstälda grenar; nötter kransstälda i nedplattad samling, rundtrubbiga.* — *Rotst.* lökformigt uppsväld; *stäng.* vanl. omkr. 30 (15—100) cm. hög, trubbigt 3-kantig; *bl.* (hos hufvudf.) knapt nående upp till de nedersta blrna, med 2—10 cm. lång, (1—)3—4,5 cm. bred, spetsig, tydl. nätådrig skifva; *blomgrenar* o. *blomskaft* oliklånga, stödda af vanl. 3 lansettlika, hinnaktiga högblad; *blr* 6—12 mm. vida; *kronbl.* (hos hufvudf.) åtm. dubb. längre än foderbl., snart inrullade o. bortvissnande; *stift* sidofästade, af fruktämnenas längd, slutl. affallande; *nötter* hoptryckta, aflånga, långs ryggen fårade. Homog. ♃ 7, 8. — Mycket afvikande är f. **graminifólia** *Wg, Fl. Ups.* (1820): ofta lågväxt, med smalt jemnbreda fyllodier (= skaft utan skifvor) el. (stund. på samma ex.) de inre bl. med smalt lansettlika, 3-nerviga skifvor, ofta nående öfver blomst.

Stränd., vattengropar etc.: **Sk.—Dlr.** och **Hls.**; *Gtl.; Mpd—Vb.;* Hrj. Ransjön; Um. Lpm.; Pit. Lpm. Arjeplog enl. Wg, Fl. Lapp.; [0 nÅng.?] — **N. Östlandet;** Vestlandet: Fane vid Bergen; *Nordanfj.* till Overhalden; **F.** a.; nÖb.; Kem. Lpm. Kemijärvi; R. Kar. Ruanjärvi; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

2. **A. ranunculoides** *L. l. c.* Fig. Fl.D.122. Exs. H.N.4:87. — *Liten Svalting.*

Alla blad rosettstälda, (vanl.) *smalt lansettlika o. 3-nerviga; blr i flocklik ställning i toppen* (säll. en andra flock långt nedanför); *nötter spiralstälda i klotrund samling, spetsiga.* — *Stäng.* 3—32 cm. hög, upprät el. uppstig.—nedligg., n. trind; *bl.* vanl. nående upp till blrna (hos f. **zosteræfol.** längre än blomst.), med 2,5—10 cm. långa, men blott 3—8 mm. breda skifvor; *blomställn.* 6—9, stund. blott 2-blommig, stödd af 3 högblad, kortare o. bredare än hos föreg.; *blomskaft.* oliklånga; *blomhyllet* som hos föreg., men kronbl. vanl. större; *stift* fästa n. i spetsen, kortare än fruktämnena, varaktiga o. bildande spröt; *nötter* något krökta, smalt omv. äggrunda, med 5 upphöjda längdåsar. ♃ 6—8. — *Var.* med långa, smalt jemnbreda fyllodier: f. **zosteræfólia** *Fr. i Bot. Not. 1840.*

Kärr, torfmoss., sjöstränd.: *Sk.* särd. i söd. del.; s. och m*Öl.* upp till Löt sn; *Gtl.;* Hl. nära Halmstad; Örmanäs i Ölmevalla; Vallda sn; öSm: nKalm. l. i Gärdserum, Hannäs och Tryserum snr. — **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.

[3. **A. natans** *L. l. c.* Fig. Fl.D.1573.

Blad dels rosettstälda nedtill, dels strödda från stjelklederna, med elliptiska—ovala, 3-nerviga, flytande skifvor; blr ensamma från stjelklederna, stund. 3 el. 5

kransstälda; nötter i n. klotrund samling, trubbiga, med spröt. — *Stj.* flytande el. nedligg. o. vid lederna ofta rotslående, 10—45 cm. lång; *bl.* kortare än hos föreg.; rosettbl. stund. blott fyllodier; *blr* långskaftade, 1,5 cm. vida; *blomskaft* slutl. nedböjda, med högblad; *stift* fästa i spetsen; *nötter* aflånga—omv. äggformiga, med många längdåsar. Event. kleistog. ♃ 6—8.

Åar, dken: (Uppgifven (af Retz.) för nvSk. Ramsjö by i V. Karup samt (af Linné) för Upl. någonstädes mell. Stockh. och Upsala, äfvensom för **N.** Näs jernverk nära Arendal; säkerligen felaktig bestämning); **D.** vJ. — T.]

2. SAGITTÁRIA *L., Gen. pl. ed. 1* (1737).

Sambyggare, med honblr nederst (med outvecklade strånd.), hanblr öfverst (vanl. med outvecklade pist.); *strånd.* talrika; *pistiller* med otydl. stift. — *Kronblad hvita, med purpurröd bas.*

1. **S. sagittæfólia** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.164; Fl.D.172. — *Skäkta.*

Blad (vid blomningstiden) *flytande, vanl. pillika; blr i 3-blommiga, teml. långt åtskilda kransar.* — Teml. högväxt (30—90 cm.). *Rotst.* skjutande långa skott, hvilkas uppsvälda spets frampå hösten lossnar o. följ. år bildar en ny växt; *stäng.* mer el. m. 3-kantig; *bl.* rosettstälda kring stäng:s bas, de tidigast framkommande o. nedsänkta blott fyllodier, smala, gräslika, tunna; de följ. bl. med smalt aflånga, flytande skifvor och korta—inga basflikar; de senaste bl. med n. läderartade, 6—12 cm. långa, genom de hälften så långa, utstående o. spetsiga basflikarna fullkoml. pillika skifvor; *blr* 1,5—2,5 cm. vida, stödda af hinnaktiga högblad, de nedra längre, de öfra kortare skaftade; *foderbl.* brungröna; *kronbl.* åtm. dubb. längre; *nötter* i en n. klotrund samling, hoptryckta, snedt omv. äggrunda, af det qvarsittande stiftet kort sprötspetsiga. ♃ 7, 8. — *Var.* med äfven vid blomningstiden jemnbr. aflånga (9—15 cm. långa), flytande bladskifvor med inga el. helt korta basflikar: f. **tenùior** *Wg, Fl. Su. ed. 1* (1826).

Åar, sjöstränd.: **Sk.—Upl., Dlr.** och **Vrm.**; **Ång.**; *Gstr.—Vb.; Hrj.;* vBl. Sissebäck; Karlshamn i Mie-ån (Svanlund); Sm. Kronob. l.: Skatelöf s:n vid Torpåns utlopp i Åsnen; Kalm. l. S. Möre, Sevede och Tjust hder; Jtl.; Um. Lpm. Malgomaj i Vilhelmina; Siksele i Lycksele; Torn. Lpm. Karesuando (ej blom.) enl. C. P. Læst. [0 Öl.; Gtl.; Jönk. l.; sVg. (E. Linnarss.)]. — **N.** Kristiania och sHamar st.; **F.** spr.; Kem. Lpm.; **D.** vJ., elj. sälls.; [0 Bornh., Falst.; Loll.]— Öp.; **T.** — f. **ten.** herskande norr ut.

2 Underordn. BUTÓMEÆ (L. C. Rich. i Paris, Mém. du Mus. 1 (1815)).

Blomhyllets båda kransar kronlika. Pistiller 6, vid basen sammanvuxna. Frukt balja med talrika frön på fruktbladens n. hela insida. Växtämne rakt. — Blad ej vidgade till skifvor; insektblr.

3. BÚTOMUS *Tourn., Inst.* (1700).

Strånd. 6 + 3.

1. **B. umbellàtus** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.296; Fl.D.604. — *Blomvass.*

Blomställning flocklik, bildad af flera knippen. — Högväxt (0,6—1,2 m.). *Rotst.* lång, grof; *stäng.* trind, dess bas 2-sidigt omgifven af bladen; *bl.* långa (0,3—1 m.), men kortare än stäng., smala (3—9 mm.), styfva, jemnbredt 3-kantiga, mot spetsen platta, smalspetsade; *blomställn.* stor, vid basen omgifven af 3 hinnaktiga högblad; *blr* på oliklånga skaft, teml. stora (n. 3 cm. vida); de yttre *kalkbl.* något smärre, spetsiga,

längs utsidans midt röd- el. grönbruna, de inre större, trubbiga, blekt rosenröda—n. hvita; *baljor* öppnande sig längs insidan, sprötspetsiga. Prot.-♂. ♃ 6—8.

Åar, insjöar, damm.: **Sk.**; **Sdm.**; **Ner.**; **Vsm.** Mälartr., elj. spr.; **Upl.**; svBl.; sÖl. Solberga i Gräsgård; mGtl.; *Hl.; s.* och mBoh.; *Vg.;* Dls.; inre Sm.; *Kalm. l.; Ög.;* sVrm.; söDlr.; mGstr.; Hls.; söMpd Njurunda och Tuna snr; Vb. Piteå; Luleå; Sangis-elf; Torn. elf, ej blom.[1] (L. L. Læst.); söJtl. Hellesjö; Ragunda; Torn. Lpm. Idivuoma i Karesuando, ej blom.[1] (L. L. Læst.); [0 vSm. (Scheutz); sVg. (E. Linnarss.); Ång.; Hrj.]. — **N.** Smaalenenes amt vid St. Le (A. Unger); **F.** spr.; nordligast i Kemi i nÖb. och Kem. i R. Kar.; **D.** vJ.; **Loll.**; **Falst.**; sFyen; n. och öJ.; elj. spr. — Öp.; T.; Skl.

3 Underordn. **JUNCAGINEÆ** (L. C. Rich. i Paris, Mém. du Mus. 1 (1815)).

Blomhyllets båda kransar foderlika. Stånd. 3 + 3. Pistiller 6 el. genom felslagning färre, mer el. m. sammanvuxna, utan stift. Frukt klyffrukt; delfrukterna 1- el. 2-fröiga nötter el. baljor. — Blad n. trådsmala; vindblr i klase.

4. **TRIGLÓCHIN** *L., Gen. pl. ed. 1* (1737). — *Sälting.*

Kalkbl. snart affallande; *stånd.-knapp.* fästa med ryggen vid de ytterst korta strängarna; *märken* penselformiga i fruktämnenas spets; *delfrukter* 6—3, smala, 1-fröiga, n. el. fullst. sammanvuxna sins emellan o. med en midtpelare. — *Spensliga strandörter, med saltaktig smak, stängel, rosettstälda jordblad, mycket små blr i smal, mångblommig, axlik klase, utan högblad; kalk grön- el. brunaktig.*

1. **T. maritimum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.112; Fl.D.306. — *Hafssälting.*

Klase tätblommig; delfrukter 6(—3), *tätt hopstälda till en rundadt aflång samling.* — *Rotst.* kort; *stäng.*, en el. flera, (10—)30—50 cm. hög, trind; *rosettbl.* talrika, köttiga, ofvan n. platta, 10—35 cm. långa, 1,5—2 mm. breda, vid basen jemte stängeln omgifna af vissnade slidor; *klase* yngre 3—6 cm. lång o. tät, slutl. 15(—30) cm. lång, mera gles; *kalkbl.* mycket små, äggrunda—aflånga, trubbiga, brungröna; *fruktskaft* utstående, något kortare än de 3 mm. långa, 6-kantiga fruktsamlingarna. ♃ 6—9.

Hafsstränd.; sälls. vid insjöstränd. o. saltkäll.: **Boh.—Sk.—Gstr.**; *Hls.;* Mpd—Vb. Piteå skärg. (Doc. Lundström); [0 nÅng. (Åkerblom)]. Inuti landet i Sk. och flerst. vid Mälaren i Sdm., Upl. och Vsm.; vVg. Angered sn enl. B. Högrell; Upl. Torstuna sn vid saltkällan på Ensta ängar (Lénstr.). — **N.** a.; inuti landet i nordl. del.: Börselvdalen, vid Reisenvand samt på Senjenö; **F.** a. men end. på hafsstr.; *R. Lpm.;* **D.** a.; inuti landet på J., Sj., Loll. och Bornh. — Öp.; T.; Skl.; I.

2. **T. palústre** *L. l. c. (a).* Fig. Sv.B.111; Fl.D.490. — *Kärrsälting.*

Klase glesblommig; delfrukter 3, i en nedåt afsmalnande, slutl. jemnbr. lansettlik samling. — Lik föreg., men till alla delar spädare och spensligare. *Rotst.* med i spetsen lökformiga utlöpare; *stäng.* 15—45 cm. hög, n. trådsmal; *bl.* ofvan grundt rännformiga; *klase* yngre knapt 3 cm., slutl. 15(—30) cm. lång; *kalkbl.* rödbruna el. gröna med rödbrun spets; *fruktskaft* tilltryckta, hälften kortare än de 6—8 mm. långa, 3-kantiga fruktsamlingarna; delfrukt:s baser slutl. hullinglikt utstående från midtpelaren. Prot.-♀. ♃ 6, 7.

Kärräng., sjöstränd.: **Sk.—Gstr.** och **Dlr.**; **sÅng.**; *Bl.* Sillerviken i Mellby (Svanl.);

[1]) Ex. från dessa ställen äro af L. L. Læstadius i Bot. Not. 1856 hänförda till Scirpus lacustris.

östra del.; *Hls.* och *Hrj.—Vb.* och *Lpl.* — **N.** a.; **F.** a.; *F.* och *R. Lpm.;* **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I.

5. SCHEUCHZÉRIA *L., Gen. pl. ed. 1* (1737).

Kalkbl. varaktiga; *stånd.-knapp.* fästa med basen vid de utdragna strängarna; *märken* papillösa, upptill på fruktämnenas yttre sida; *baljor* 3(—6), uppblåsta, 1—2-fröiga, endast vid basen sammanvuxna, utspärrade. — *Låg kärrört, med stjelk, små blr i gles o. fåblommig klase, med högblad; kalk gulgrön.*

1. **S. palustris** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. L., Fl. Lapp. 10:1; Fl.D.76. Exs. H.N.15:71. — *Kallgräs.*

De nedersta blrna med stora bladlika högblad. — *Rotst.* långt krypande, ledad o. fjällig; *stj.* 10—25 cm. hög, något hoptryckt, vid basen beklädd med vissnade slidor; *bl.* med långa o. vida slidor, uppräta, köttiga, 10—15(—25) cm. långa, omkr. 2 mm. breda, smalt jemnbreda, ofvan mot basen något rännformiga, med ett litet hål på öfra sidan i sjelfva den trubbiga spetsen, småningom öfvergående i högblad; *klase* 4—6-blommig, den nedersta blomman längre skaftad; *kalkbl.* äggr. lansettlika, de inre smalare, alla slutl. nedböjda; *baljor* 6 mm. långa, snedt o. rundadt ovala, kortspetsiga, öppnande sig längs insidan. ♃ 6.

Djupa kärr: *Vb.* och *Pit. Lpm.*—n*Bl.* och n*Sk.;* Torn. Lpm.; Jtl.; Boh.; nÖl. Borgaträsk; sSk.; [0 Lul. Lpm.?; Gtl.]. — **N.** Nordanfj. från Ofoten; Vestanfj.; **Östlandet;** **F.** svR. Lpm.; In. Lpm. Väylä; *Kem. Lpm.;* elj. spr.; **D.** Sj. *nordöst. del.;* söd. del.; Fyen; J. Silkeborg. — Öp.; T.; Skl.

2 Ordn. FLUVIÁLES Vent., Tabl. regn. vég. 2 (1799).

[Potamogetoneæ auct.]

Blomhylle saknas. Stånd. 4—1. Pistiller 4—1(—9). Frukt nötter el. stenfrukter. — Vattenväxter, hvilkas örtblad ant. äro alla nedsänkta el. en del flytande.

1 Underordn. POTÁMEÆ Koch, Syn. ed. 1 (1837).

Blr utan hölster. Pollen af vanlig beskaffenhet. Pistiller 9—2; märket helt, skiflikt.

* Blr i tydliga ax; frukter oskaftade .... *Potamogeton,* 1.
** Blr ej i tydliga ax.
a. Frukter skärformiga .... *Zannichellia,* 3.
b. Frukter äggformiga—n. klotrunda, mer el. mindre sneda .... *Ruppia* .... 2.

1. POTAMOGÉTON[1]) *Tourn., Inst.* (1700; excl. spec.). — *Nate.*

Blr i vanl. mångblommigt ax, 2-könade, med 4-bladigt skenhylle (= bihang från stånd.-knapparna); *stånd.* 4 (säll. 2), utan strängar; *pist.* oftast 4 (1—6), med kort—omärkligt stift. — *Rotstock långt krypande, sympodial, för hvar annan led uppsändande en terminal stjelk; denna vid de nedre* (på sterila höstex., särskildt af hybriderna, ofta äfven de öfre) *lederna rotslående o. utsändande nya rotstockar,*

---

[1]) Af Lekt. *S. Almquist.* — Bearbetningen af detta slägte grundar sig i väsentlig mån på Dr. *G. Tiselii* forskningar, hvilken med största liberalitet både stält sina rika samlingar till bearbetarens förfogande och meddelat honom en mängd värdefulla iakttagelser, och utan hvilkens beredvilliga hjelp detta arbete skulle varit outförbart.

längre upp mer el. m. grenad, öfverst sympodial med terminala (skenbart sidostälda) *ax; hvarje skott har nederst ett hinnaktigt lågblad, öfverst 2 n. motsatta blad stenfrukter hoptryckta, med ett båtformigt lock infogadt i stenens ryggkant, derför torkade vanl. visande den starkt konvexa ryggkanten 3-kölad*; *anemof.* (grupp. 1—3) *o. hydrof.* (grupp. 4—5). Prot.-♀.

I. Alla blad motsatta, små, breda, hinnaktiga .... *P. densa* .... 10.
II. Blad (utom de öfversta) strödda, med taggtandad kant *P. crispa* .... 11.
III. Blad (utom de öfversta) strödda; kant ej taggig.
A. Blad med slida, åtm. de flesta n. borstfina.
* Nedra slidor utan snärp, snedskurna .... *P. vaginata* .... 19.
** Alla slidor med tydligt snärp.
a. Blad långt o. hvast tillspetsade (de nedre stund. trubbiga med kort uddspets); stjelk upptill mycket grenig .... *P. pectinata* .... 21.
b. Blad trubbiga utan udd; stjelk upptill föga grenig *P. filiformis* .... 20.
(Obs. *P. filiformis* × *pectinata*).
B. Blad utan slida (men med slidlikt snärp), mycket smala, gräslika.
* Stjelk plattad, med tunna kanter.
a. Blad med 5 gröfre nerver; axskaft minst 2 cm. (ofta steril) .... *P. zosteræfolia* .... 12.
b. Blad med 3 gröfre nerver; axskaft o. ax mycket korta .... *P. acutæfolia* .... 13.
** Stjelk tydl. plattad med rundade kanter.
1. Blad långspetsade, styfva, högst 1 mm. breda ..... *P. rutila* .... 18.
2. Blad kortspetsade, 1 mm. breda el. mer.
a. Grenarnas snärpslidor klufna; ax kortare än skaftet *P. mucronata* .... 16.
b. Snärpslidor ej klufna; ax ungef. lika långt som skaftet .... *P. obtusifolia* .... 15.
*** Stjelk ej märkligt plattad, n. trådsmal; blad korta.
a. Pist. 4; frukt utan knölar .... *P. pusilla* .... 17.
b. Pist. 1; frukt nedåt med hvassa knölar (1 på insidan nära basen o. flere små på ryggen) .... *P. trichoides* .... 14.
**** Stjelk n. trind, grof; blad åtm. fotslånga .... *P. natans β sparganiifol.*, 1.
C. Blad utan slida, mer el. m. breda (ej gräslika).
† Alla blad med väl utvecklade skaft.
* Bladskaft ej mer än hälften så långt som skifvan *P. plantaginea* .... 4.
** Åtm. en del bladskaft af skifvans längd el. längre.
1. Snärpslidor korta (säll. mer än 3 cm.), föga varaktiga; de flesta bladen långsamt o. jemnt tillspetsade .... *P. polygonifolia* .... 3.
(Obs. *P. alpina* med rundtrubbiga blad).
2. Snärpslidor mycket långa, smala, varaktiga.
a. Nedra bladskifvor hinnaktiga .... *P. fluitans* .... 2.
b. Alla bladskifvor läderartade på i spetsen gulnande skaft .... *P. natans* .... 1.
†† Åtm. de nedre bladen på inga el. ytterst korta skaft.
* Äfven de nedre bladen med rundtrubbig spets; axskaft aldrig förtjockade.
1. Oftast rodnande; blad raka, de öfversta n. alltid skaftade, något läderartade .... *P. alpina* .... 5.
2. Ej rodnande; alla blad oskaftade, med tillbakaböjd spets.
a. Blad halft omfattande med rundad bas, mycket långa; snärpslidor väl utvecklade .... *P. prælonga* .... 8.
b. Blad n. helt omfattande med hjertlik bas, vanl. korta; snärpslidor näst. omärkliga .... *P. perfoliata* .... 9.
** Åtm. de nedre bladen spetsiga el. med udd; axskaft mer el. m. förtjockade.

1. Alla blad afsmalnande till mycket korta, smala skaft, vanl. mycket breda, n. platta .... *P. lucens*................. 6.
2. Nedre blad utan (el. med otydliga, breda) skaft.
 a. Blad n. platta, mycket breda o. stora........... *P. lucens* × *perfoliata.*
 b. Blad oftast båg- o. något rännformigt böjda, smala, med smal bas .... *P. graminea*................. 7.
 c. Blad böjda som hos föreg., med n. tvär, ofta något omfattande bas................................... *P. graminea* × *perfoliata.*

1 Grupp. **Plantaginifóliæ** *Fr., Nov. fl. Su. ed. 2* (1828): blad lansettlika—bredare, utan slida (undant. 1:sta bladet på hvarje gren); snärpet utbildadt till en lång, långs motsatta sidan öppen, från bladet fri slida; stjelk grof, aldrig plattad; ingen egentlig groddknoppbildning; ax ej deladt i flera afdelningar.

a. — **Natans**-typen: skiljes från alla följ. genom slutl. affallande bladskifvor (skaften neml. i spetsen gulnande o. der slutl. ruttnande); blad dimorfa, de nedre fyllodier (= skaft utan skifvor), alla mycket fast bygda, liksom de mycket långa, smala, tätnerviga, snart hvitaktiga snärpslidorna.

1. **P. natans** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). — *Gäddnate.*

Blad långskaftade, läderartade; skifva hos de fullt utbildade (vanl. de enda qvarsittande) *elliptisk—aflång, åt basen rundad med en mycket smal inbugtning vid skaftet, äfven åt spetsen n. afrundad med en svag antydan till spets; frukt rätt stor* (4 mm. lång), (fullt mogen) *glänsande gulaktig, uppåt något tillspetsad, trubbryggad.* — Mycket storväxt (ända till 2 m. lång). *Rotst.* grof; *stj.* vanl. föga grenig, nedåt besatt med slidor o. skaft till affallna skifvor, uppåt med skifbärande *blad; skifvor* mörkgröna, ss. unga o. ss. bortdöende brunaktiga, de nedre (vid blomningen vanl. affallna) små, lansettlika, de fullt utbildade vanl. öfver 10 cm. långa o. 5 cm. breda; *skaften* i allm. längre; *snärpslidor* n. lika långa; *ax* tätt o. tjockt, 4—6 cm. långt; *märke* aflångt; *frukt* snedt äggrund, utan märkligt spröt. ♃ 6—8.

α (hufvudformen): fyllodier i allmänhet få, alldeles lika bladskaften, säll. öfver 1 mm. breda, uppåt något tillspetsade, styfva o. mörkgröna. Fig. Fl.D.1025. Exs. H.N. 5:73.

β sparganiifolia (*Læst. i Fr., Mant. 1* (1832)): *de flesta el. alla bladen fyllodier, gräslika, omkr. 5 mm. breda o. ända till 50 cm. långa, långt, jemnt o. rätt hvast tillspetsade, mjuka, gräsgröna; få blad med skifva, mer el. m. smalt lansettlik* (säll. 2 cm. bred), *utan gräns öfvergående i skaftet.* Frukten synes vara mindre, mörkare grön o. mer hvassryggad. Säll. blommande o. ytterst säll. fruktificerande. — En mycket egendomlig, men knapt konstant skild arktisk ras. Exs. H.N.14:75.

Helst på djupt vatt., *β* i de nordligaste floderna: **Sk.**—**sJtl.** och **Vb.**; *Hrj.; nJtl.—Pit. Lpm.;* Lul.— Torn. Lpm. — **N.** a. i låglandet; nordligast vid Tromsö; **F.** a.; Kem. Lpm.; osäker norr om 67° 40′; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I. — *β* Torn.—Lul. Lpm.; vJtl. Undersåker vid Ottsjöns utlopp enl. Behm; Vb. Pite elf; **N.** O.-Finnm. Laxevand i Porsanger; en öfvergångsform till *α* finnes på Dovre; **F.** F. Lpm.; nÖb.

b. — **Polygonifólia**-typen: blad dimorfa, de öfre flytande, mer el. m. läderartade, de nedre nedsänkta, hinnaktiga, alla skaftade (und. n:o 5); snärpslidor mer glesnerviga, mjuka, hinnaktiga, vanl. snart försvinnande. — I allm. späda, enkla, vid torkning till större el. mindre del rodnande (und. n:o 4). Hithörande arter, ehuru bildande en tydl. sammanhängande serie, dock mer aflägsnade från hvarandra än inom öfriga grupper.

2. **P. flüitans** *Roth, Tent. fl. Germ. 1* (1788). Fig. Fl.D.2105. Exs. H.N.9:72.

Alla blad långskaftade, de nedersta mycket långa, jemnbr. lansettlika, de öfre bredt lansettlika—ovala (ofta något omv. äggrundt), uppåt icke el. omärkligt tillspetsade; ax grofva på förtjockade skaft; snärpslidor långa (vanl. 5—7 cm.); *frukt* (knapt funnen i Sverige) *stor.* — Närmast slägt med följ., men äfven tydligt med *P. lucens* samt föreg. Storväxt o. storbladig. *Stj.* ofta nedtill skjutande talrika smågrenar; nedre *bladens* skifvor hinnaktiga, något—dubb. längre än skaftet, de öfres mindre fasta än hos föreg., slutl. dragande i kopparrödt; *snärpslidor* föga fasta, brunaktiga; *ax* n. som hos föreg., föga långskaftadt, något glest, i blom omkr. 6 mm. tjockt; *märke* aflångt; *frukt* uppåt bredare, tydligt sprötspetsad, torr något rödaktig. ♃ 7.

Grundare vattensamlingar (diken, åar): i Sv. högst sälls. och som det vill synas tillfällig, snart försvinnande: sUpl. Vallstanäs i Norrsunda. (Förr funnen i Sk.Helge-å; sUpl. Svartsjölandet, Norrskog). — **D.** J. — Öp.; T.

3. **P. polygonifólia** *Pourr. i Toulouse, Acad. Hist. & Mém. 3* (1788); *P. oblongum Viv. i Ann. bot. 1* (1804). Fig. Fl.D.2887. Exs. H.N.5:74, 75.

Alla blad skaftade, de öfre (åtm. till en del) *långt, deras skifva mer el. m. äggrund, uppåt tydl. tillspetsad, åt basen* (åtm. hos de flesta) *rundad, tvär el. bredt inbugtad; axskaft smala; snärpslida kort* (säll. mer än 3 cm.); *frukt liten* (2—2,5 mm.), *trubbryggad, n. rundad, efter torkning rödaktig (= fruktämnena).* — Småväxt o. späd, efter olika vattenstånd antagande ett mycket olika utseende. *Stj.* 10—30 cm. lång, fin, ej säll. rotslående ända upp till axleden, nedåt vanl. snart förlorande både blad o. snärpslidor; nedersta *bl.* n. jemnbreda, nedåt afsmalnande till ett kort skaft; de öfre allt bredare, kortare o. mera långskaftade, de öfversta o. bredaste åter mera kortskaftade (isynn. på uttorkade st.[1]); dessa 4—6 cm. långa, stund. n. hjertlika; *axskaft* långt; *ax* litet (2—3,5 cm. långt, i blom omkr. 4 mm. bredt); *märke* rundadt; *frukt* lätt affallande, sprötlös, med starkt utbugtad ryggkant o. bredt, hög- och hvasskölat lock, sidorna efter torkning med en grop. ♃ 6, 7.

Grundt vatt. (källor, myrar o. d.): Sk.; *Bl.* (Svanl.); s*Hl.;* nHl.; sBoh.; m. och **nBoh.**; v*Vg.;* öster ut till Billingen (E. Linnarss.); n*Dls.;* **vSm.**; ö. Sm.; östligast vid Knalltorp i Madesjö; *Ög.;* mSdm. Sparreholm (C. M. Nyman); sNer. Rockebro källa i Askersund sn; sVrm. Sandbäcken vid Karlstad; Elgå i Jösse härad (Tisel.); sDlr. Räfvåla i Grangärde. — **N. söd. del.** i låglandet till Romsdalen; nTrondhj. st. Vikten; sNordl. Sörenskogen i Velfjord; **F.** Ål. Bergö i Finström; **D.** *Bornh.; J.;* elj. sälls. — Öp.; T.; Skl.

4. **P. plantaginea** *Du Croz i Roem. & Sch., Syst. veg. 3* (1818); *P. coloratum Horn. i Fl. D. fasc. 25* (1823) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.1449. Exs. H.N.13:77.

Alla blad kortskaftade (skaft säll. öfver halfva skifvans längd), *n. alla trubbade, åtm. de nedre med afsmalnande bas; frukt mycket liten* (1,5 mm.), *ej rodnande (= fruktämnena).* — Till storlek o. växtsätt n. som föreg. Nedersta *bl.* afl. tunglika (säll. något enda något tillspetsadt), de öfre med afrundad el. tvär bas, aflånga—äggr. el. ovalt elliptiska, de största 6 cm. långa, 3 cm. breda el. något större; *ax* litet o. smalt (säll. mer än 2 cm. långt, 0,5 cm. bredt); *frukt* som föreg., dock med ej så starkt utbugtad rygg. ♃ 7, 8.

Källor o. andra grunda vattensaml.: svSk. Arrie torfmosse; svBl. Ekeberg; Gtl. — **D.** Loll.; Falst.; Sj.; Fyen; J. — T.; Skl.

---

[1]) På sådana st. återstå vid blomningen ofta endast dessa bredaste blad; en sådan form har man ofta fört till P. natans under namn af **f. acáulis**.

5. **P. alpina** *Balb. i Turin, Acad. Mém. 12* (1804); *P. rufescens Schrad. i Cham., Adn. ad Kunth, Fl. Berol.* (1815) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.1450 o. 1635. Exs. H.N. 5:76. — *Aborrnate.*

Blad långa, trubbade, de öfre skaftade, något läderartade, afl. lansettlika—bredt spadlika, med långsamt afsmalnande bas, de nedre hinnaktiga, jemnbr. lansettlika, de flesta med bred, ofta rundad bas; frukt medelstor (3 mm.), *starkt hoptryckt o. något spetsig, snedt äggrund, hvassryggad, efter torkning rödaktig (liks. axets alla delar, särd. axfästet).* — Vanl. storväxt, öfre delar vanl. rödaktiga. *Stj.* säll. o. då obetydligt grenig, isynn. uppåt med tätt stälda blad; *bl.* med bred, blek medelnerv, ofta i kanten något vågiga, de nedsänkta raka o. rakt utstående, de första (snart försvinnande) jemnbreda, de följ. vanl. bredast $^1/_3$ från basen, derifrån jemnt afsmalnande, ända till 30 cm. långa, 2 cm. breda, de skaftade bl. till 8 cm. långa, säll. mycket öfver 2 cm. breda, skaft vanl. 2—4 cm.; *snärpslidor* högst 5 cm., mycket tunna, snart försvinnande; *ax* medelstort, vid blomningen något glest, 3—4 cm. långt, omkr. $^3/_4$ cm. bredt; *märke* något långsträckt, mera vertikalt ställdt än hos öfriga arter; *fruktens* sidor konvexa, efter torkning vanl. med en grop, locket bredt o. högt köladt. ♃ 7. — Höstskott på grundt vatten få någon gång alla bladen skaftade: f. **spathuláta** (*Schrad. i Koch & Ziz, Cat. pl. Palat.* (1814)).

Både på djupt o. grundt vatt.: s. och m**Sk.**; **Dls.**; **Vrm.**; **Ög.**; **Upl.**; s**Ång.**; **Vb.**; **Jtl.** (Tisel.); *Hl.—Hrj.* och *Mpd* (Tisel.); *Torn. Lpm.;* nSk.; Bl.; mGtl. Källunge sn (Westöö); Bro sn nedom kyrkan (H. Krook); sVg. (E. Linnarss.); Sm.; nÅng. (Åkerblom); Um.—Lul. Lpm.; [0 Öl.; nBoh.]. — **N. söd. del.**; *Trondhj. st.—Finnm.;* Bergen st.; **F.** spr.; Kem. Lpm.; In. Lpm. Kaamas; R. Lpm.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I.

⪤ **P. alpina** × **graminea** var. **graminifolia** (?). *P. salicifolius* o. *β lanceolatus Hn, Handb. ed. 11* (delvis). Exs. H.N.16:66.

Nedre bladen n. som hos *P. alp.*, men mer el. m. spetsiga; de öfre n. som hos *P. gramin.*, ofta felande; axets delar efter torkning ej rodnande; axskaft ej förtjockadt; märke rundadt; säll. utbildas någon enda frukt; denna större, mer spetsig o. med hvassare rygg än hos *P. gram.* var. — Föga grenig, med rätt långa, smala, hinnaktiga, men varaktiga snärpslidor. — Förenas af Dr. O. Kihlman med *P. gram. v. graminifol.*, men, såvidt man kan döma af pressade ex., synes den skild[1]).

nVb. Pajala; Kengis; Torn. Lpm. Karesuando (?).

c. — **Graminea**-typen: blad olikformiga, de första fyllodie-lika, de följ. allt bredare, de öfversta ofta flytande, läderartade, alla spetsiga el. spetsade; snärpslidor fasta, varaktiga, mer el. m. gröna. Mest utmärkes gruppen af de förtjockade axskaften o. de talrika, sterila smågrenarna (i dessa båda hänseenden närmar sig *P. fluitans*). — En ytterst formrik grupp, mycket svår att uppdela i bestämda arter o. ännu långt ifrån utredd.

6. **P. lucens** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.195 o. 1384 (form). — *Grofnate.*

Blad stora, n. platta, afsmalnande till ett kort skaft (—4 mm.) *o. smal utdragen uddspets, hinnaktiga men fasta, i allm. lansettlika—ovala, en del grenblad vanl. uppåt bredare, trubbade med udd* (flytande blad normalt 0); *snärpslidor långa* (vanl.

---

[1]) Namnet »borealis Læst.» kan i alla händelser ej användas för denna, ty Læstadii *P. gram. a boreale* i Vet. Ak. Handl. 1824 är enl. orig. ex. samt hans egna efterlemnade anteckningar en form af *P. prælonga* (jfr Hn, Handb. ed. 11 o. Fr., Nov. fl. Su. ed. 2).

5—8 cm.), *smala; axskaft starkt förtjockadt* (isynn. uppåt); *märke litet, rundadt; frukt teml. stor* (4 mm.), (i friskt tillstånd) *bredt o. snedt äggrund, grön.* — Vanl. mycket storväxt, tät- och storbladig. *Bl.* med smal, ofvan konvex medelnerv, glänsande, i kanten med antydningar till sågtänder, i allm. bredt lansettlika (10—12 cm. långa, 3—4 cm. breda), någon gång utdraget (—25 cm. långa, stund. mer än 5 cm. breda); *snärpslidor* något hinnaktiga, grönbruna, något utstående, i spetsen ej inrullade; *frukt* med något skärpt rygg, ss. torr vanl. på inkanten uppåt puckligt uppdrifven, derigenom något omv. äggrund o. på sidorna vanl. tydligt urgröpt; stenen med platta sidor, lågt men något köladt lock. ♃ 7, 8. — Stundom felslår bladskifvan till större el. mindre del, så att skaft o. udd blifva mycket långa, någon gång helt och hållet, så att endast medelnerven qvarstår, då bladet får samma utseende som fyllodierna hos *P. natans.* — Ehuru denna art i sin hufvudform är mycket utmärkt, sammanbindes den dock med följ. genom en mängd ännu ej utredda former; dels torde hybrider finnas (t. ex. former från Vg. Dalum (G. A. Fröm.) o. Sdm. Ålspånga (A. Skånberg); dels uppträda härmformer, hvilka kunna tills vidare sammanfattas under namn af:

β **Zizii** (*Mert. & Koch* [Deutschl. Fl. 1 (1823); namnet] *ap. Cham. & Schlecht. i Linnæa 2* (1827)): *blad betydligt mindre än hufvudf:s, grenblad svagt skaftade o. ofta n. uddlösa, vanl. likformiga med stjelkbladen.* Grundvattensformer träffas någon gång med flytande, n. läderartade (men kortskaftade) blad (f. **coriácea** Nolte i *Rchb., Ic. fl. Germ. et Helv. 7* (1845); n. alltid sterila. Norrlandsformer med glest sittande, smala o. mindre fasta blad tyckas stund. svåra att skilja från former af *P. gramin. v. graminif.* Fig. Fl.D.2286.

Djupare vatt.: **Sk.**; **Sdm.**; **Upl.**; *Hl.; Sm.; Ög.;* sö *Vsm.;* v*Mpd* (Tisel.); ö*Jtl.* (Tisel.); vBl.; mGtl. Ejmunds å i Mästerby (F. Öfverberg); Tjuls i Eskelhem (Fr. Ahlfvengren); sBoh. Kungelf; nVg.; öDls. Arnolfsbol i Ör (A. Fryxell); Gunnarsnäs sn; Ner.; [0 Öl.; vSm. (Scheutz); Vrm.; Dlr.; Gstr.; Hls.; Hrj.]. — **N.** Kristiania st.; Jæderen; **F.** Ål.—Ol. Kar.; Sat.; Tav.; Kaj. Öb.; nÖb.; Kem. Lpm. Sieppijärvi i Kolari; **On. Kar.**; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl. — **f. Zizii** sälls. i Mälartrakten, **f. coriacea** blott funnen vid Vändholm på Svartsjölandet (Tiselius) och nära Sigtuna (M. M. Floderus); biformer ej sälls. i *Mpd* och *Jtl.* (Tisel.); Pit. Lpm. (L. L. Læst.). — **N.** Kristiania st. Asker; **D.** Sj.; J.

⨯ **P. lucens** × **perfoliata.** *P. decipiens Nolte i* [Rchb., Fl. Germ. exs. 1603] *Koch, Syn. ed. 2, 2* (1844) o. *Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.2888. Exs.H.N.14:76.

Blad breda o. n. platta som hos **P. lucens** *men oskaftade (el. de nedre med knapt märkligt, bredt skaft), oftast* (åtm. de öfre) *aflånga—elliptiska, trubbade med kort udd, äfven åt basen breda.* — Mycket storväxt. *Bl.* tättsittande, med bred o. blek medelnerv, vanl. 9—12(—30) cm. långa, 4—5 (2—6) cm. breda; *snärpslidor* rätt långa (3—6 cm.), snart försvinnande; *axskaft* mer el. m. förtjockadt, men jemnt; *ax* teml. kort, ytterst säll. sättande en el. annan frukt. — Två biformer af mycket afvikande utseende: 1) blad mer utdragna, afl. jemnbreda, uddlösa: *P. salicifolius Wolfg. i Roem. & Sch., Syst. veg. 3 mant.* (1827) enl. Tisel.; anses af Tiselius möjligen frambragt derigenom, att den växer i hastigt rinnande vatten; 2) mer lik *P. lucens,* med åt båda ändar tillspetsade, längre åtskilda blad med lång udd. Denna form, som ej blifvit funnen med ax, torde vara stjelkar af unga individ.

Åar, sjöar — vanl. uppträdande i stor ymnighet, der den förekommer — endast funnen i Mälartrakten: *Stockh.;* Upl. Fyrisån; Funbo sn; Säfva å i Gryta (Tisel.). — Bif. 1) Upl. Fyrisån vid Gamla Upsala (Tisel.) samt Stockh. Norrström (N. & C. Lagerheim); bif. 2) Upl. Fyrisån vid Ensta. — **D.** J. Viborg.

7. **P. graminea** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753); *P. heterophyllum Schreb., Spic. fl. Lips.* (1771). Fig. Fl.D.1263 o. 222 (v. graminif.). Exs. H.N. 5:77; 9:73; 12:75.

Nedre blad små, smala, oftast bågböjda med uppvikna kanter, med afsmalnande bas men utan skaft (ses säkrast på nedre grenbladen), *utan el. med otydlig uddspets, hinnaktiga, men oftast fasta; de öfversta ofta läderartade o. långskaftade* (någon gång träffas endast sådana); *snärpslidor korta* (2—4 cm.), *de öfversta vanl. mycket breda; axskaft vanl. starkt förtjockadt* (isynn. uppåt); *märke långsträckt; frukt teml. liten* (omkr. 2,5 cm.), *snedt äggformigt rundad, mörkgrön.* — I allm. småväxt o. tätbladig (isynn. stjelktoppen o. de vanl. talrika smågrenarna), ej säll. vid torkning svartnande. *Nedre bl.* vanl. smalt—jemnbr. lansettlika, hvast tillspetsade, vanl. 3—5 cm. långa, 3—5 mm. breda, någon gång öfver 15 cm. långa, 1 cm. breda, de närmast under de läderartade sittande ofta mer el. m. skaftade o. i formen bildande öfvergång till dessa (ej säll. åt spetsen bredare); *läderartade bl.* tydligt afsatta från bladskaftet, lansettlika—elliptiska, ofta med en dragning åt äggrundt, vanl. afrundad, någon gång tvär el. hjertlik bas samt trubbig udd, i allm. 3—4 cm. långa, 1—2 cm. breda (stund. n. så stora, som hos *P. natans*); *snärpslidor* brungröna (slutl. hvitaktiga), något utböjda o. (genom inrullning) smalspetsiga, vid basen slutl. lossnande; *ax* 3—4(—6) cm. långt, vanl. rikt fruktbärande; *frukt* först vid torkning med något skärpt rygg, lock lågt o. ej märkligt köladt. ♃ 7, 8. — Till denna högst föränderliga arts ännu otillräckligt kända formkrets hör en skarpt utpreglad, öfvervägande nordlig ras, var. **graminifólia** *Fr. Nov. Fl. Su. ed. 2* (1828) med mer el. m. platta, mjuka, åt basen mindre spetsiga blad o. mera rundade märken; i allm. mera storväxt o. glesbladig. Är trol. Linnés ursprungliga *P. gramineum* o. anses af O. Kihlman i Bot. Not. 1887 ss. till arten skild från *P. graminea;* för förf. har det icke lyckats att på honom till buds stående tort material finna några bestämda gränser. — Till denna art (o. sannolikt till föreg. var.) hör f. **nigréscens** (*Fr., Mant. 3* (1842; ej H.N.)); synes vara en form härmande *P. alpina,* med knapt förtjockadt axskaft, åt båda ändar mindre spetsade nedre blad, samt mera hinnaktiga, till stj. slutna snärpslidor; bl. i allm. tunnare o. stj. mer enkel.

Grundare vatt.: **Sk.**; **Gtl.**; **Ög.—Upl.**; **Dls.**; **Vrm.**; **Hls.**; s**Ång.**; **Vb.**(?); **Jtl.**; **Um. Lpm.** (C. Mel.) och **Torn. Lpm.**; *Öl.; Boh.; Sm.—Dlr.* och *Gstr.*; Bl.; s Hl.; Vg. (E. Linnarss., m. fl.); Mpd (Tisel.); Hrj.; Pit.—Lul. Lpm.; [0 vSm. (Scheutz)]. — **N.** a.; *Nordl.-Finnm.;* Bergen st.; **F.** spr.; In. Lpm. Kaamasjoki; R. Lpm.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I. — var. **graminif.** synes norr ut allmännare än hufvudf., längst i norr kanske ensam förekommande; söder om Hls. sälls. (åtm. i ö Sv.) ner till Sm. o. Hl. Falkenberg (L. M. Neum.). — f. **nigrescens** ursprungl. från Pit. Lpm. Arjeplog; Sm. Hossmo å i Kalm. l.; s Hl. Harplinge; liknande former finnas här o. der. — **N.** genom hela landet; **F. Kem. Lpm.**; n**Öb.**; *R. Lpm.;* **D.**

⨯ **P. graminea** × **natans** (enl. Tiselius).

Flytande blad n. som hos *P. natans*, de nedre (ej så varaktiga) mycket långa o. smala (åtm. en del n. gräslika), till en stor del långskaftade. En gång funnen med frukter, som likna *P. gramineæ,* men hafva ett rätt tydligt spröt. — Har blifvit funnen i två ganska olika former, den ena mer lik *P. natans* med n. gräslika nedre blad, den andra med dessa bättre utvecklade, bredare o. varaktigare. Den senare har blifvit tagen för *P. fluitans,* men skiljes lätt genom de nedersta bl., som sakna skaft, de korta snärpslidorna o. de läderartade bladens form.

ö Sm. Målilla sn (Björkgren, sedan tagen af många).

⨯ **P. graminea × perfoliata.** *P. nitens Web.*, *Suppl. fl. Hols.* (1787) o. *Hn.*, *Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.1807. Exs. H.N.8:67 (=β).

Skild från *P. graminea* genom de nedre bladens n. tvära bas samt genom rundade, köttiga märken; från *P. perfoliata* genom n. jemnsmala blad, åtm. de nedre spetsiga. Vanl. tätbladig med sicksackböjda grenar; *bl.* redan vid basen åtm. 3 ggr bredare än stjelken, med nedböjd spets, vanl. teml. korta; *axskaft* mer el. m. förtjockade, ofta vinkligt utstående från stjelken; *ax* små, vanl. outvecklade o. ej öppnande blrna. — Bland de otaliga, hvarandra mycket olika formerna synas två formkretsar kunna urskiljas:

α (= den ursprungliga *P. nitens Web.*): i utseende o. vegetationsförhållanden ganska lik *P. graminea*, med teml. fasta, varaktiga snärpslidor, nedre blad icke el. knapt omfattande, smala (vanl. 1—1,5 cm.), de öfversta vanl. på väl utvecklade skaft, äggr. lansettlika—ovala, något trubbiga; synes aldrig vara funnen med frukt.

β mera lik *P. perfoliata*, med hinnaktiga, snart förstörda snärpslidor, blad tydl. omfattande, breda, de öfre bredt rundtrubbiga, någon gång åt basen afsmalnande till ett kort, bredt, vanl. otydl. skaft; sällan sättande en el. annan frukt, medelstor, snedt o. ganska spetsigt, men bredt äggrund, åt basen mer afsmalnande än *P. gramineæ*. — Gör intryck af att vara dubbelhybrid mellan *α* o. *P. perfoliata* [1]).

Ej sälls. bland föräldrarna från *Sk.* åtm. upp till *Mpd* och *Jtl.*, båda formerna ofta tillsammans. — **N.** spr.; **F.** Ål. Sund; On. Kar. Tiudie; **D.** spr.

⨯ **P. graminea × prælonga.**

Lik *P. prælonga*, men med smärre, spetsiga blad o. långsträckta märken.

öSm. Vimmerby, sjön Nossen (A. W. Lund).

d. — **Perfoliata**-typen: skild från de föreg. genom de likformiga, hinnaktiga, omfattande bladen, hvilka från bredare bas jemnt afsmalna mot den rundtrubbiga, än breda än smala spetsen; snärpslidor hinnaktiga, snart bortruttnande. Stjelk tätbladig.

8. **P. prælónga** *Wulf. i Roem., Arch. f. Bot. 3* (1805). Fig. Fl.D.1687. Exs. H.N.9:74.

Blad mycket långa, från rundad, halft omfattande bas äggr. jemnbr., i kanten släta; frukt mycket stor (5 mm. lång), *snedt o. bredt omv. äggrund, hvassryggad, mörkgrön* (de felslående ofta gulaktiga). — Mycket storväxt, vanl. rikgrenig, vid fruktmognaden ofta helt o. hållet nedsänkt. *Stj.* grof o. styf, blekgrön, tätbladig, vanl. med sicksackstälda internodier; *bl.* vackert gröna, bredvågiga, med tillbakaviken spets, 10—25 cm. långa, vanl. 1,5—2 (1—3) cm. breda, de öfre vanl. mer afsmalnande; *snärpslidor* smala, vanl. korta, hvitaktiga, snart upprispade i trådar o. försvinnande; *axskaft* mycket långt; *ax* till 6 cm. långt; *märke* litet, rundadt; *fruktens* utsida halfcirkelformig, med en intryckning öfverst, insidan ej mycket konvex, lock hvassköladt. ♃ 7, 8.

Djupare vatt.: *Ög.—Upl.; Jtl.;* s*Hl.;* Sk. nära Börringe kyrka; nordöst. del.; Bl. Sissesjön; Herrstorpssjön i Ronneby sn; nÖl. Vedbornsträsk i Högby; mBoh.

---

[1]) En storväxt, *P. graminea*-lik, äfvenledes steril form, som i mängd förekommer vid Ensta i Gamla Upsala (*P. innomináta Tisel. in herb.*) anses af Tiselius som hybrid af *α* och *P. graminea.*

Orust; Örekilselfven; Vg. (E. Linnarss.); nöDls. Ånimskogs sn; Sm.; s. och mNer.; Vrm. Hållsjön i Karlskoga; Öfra Fryken; söVsm.; söDlr. Hedemora; öGstr. Gefletr.; nHls. Bjuråker (Wistr.); Mpd Torp sn (Dr Reuterman); Ång.; Vb. Piteå sn, Munksund (Dr C. Håk.); nHrj. Funnesdalssjön; Um. Lpm. Almsele i Åsele; Fiansjön i Vilhelmina; Pit. Lpm. Arjeplog; Torn. Lpm. Närvä i Karesuando; [0 Gtl.; vSm. (Scheutz); Lul. Lpm.]. — **N.** Kristiania st.; Hamar st. Ringsaker; Trondhjem; Nordl. Saltdalen; Tromsö amt; V.-Finnm. Alten.; O.-Finnm. Jarfjorden; **F.** sälls. i n. hela landet; F. Lpm.; **D.** *Sj.; Fyen; J.* — Öp.; T.; Skl.

9. **P. perfoliata** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.580; Fl.D.196. — *Ålnate.*

Blad (normalt) *korta, från mycket bred, n. helt omfattande, hjertlik bas hastigt o. jemnt afsmalnande mot den trubbiga spetsen, i kanten med täta, ytterst fina papiller; frukt medelstor* (3—4 mm. lång), *snedt o. spetsadt omv. äggrund, trubbryggad, blekt brungrön.* — *Stj.* spenslig o. mycket böjlig, hvitaktig, tätbladig, i början enkel, slutl. vanl. knippeartadt grenad i axbärande grenar; *bl.* med starkt tillbakaböjd spets o. bredt vågig kant, bredast vanl. $^1/_3$ från basen, af mycket vexlande form: hjertl. rundade—hjertl. aflånga, med än mycket bred än helt smal spets, vanl. 5—8 cm. långa, 2,5—3,5 cm. breda; *snärpslidor* korta, ytterst tunna o. mjuka, bortruttnande innan bladet är fullt utveckladt; *axskaft* kort (omkr. 4 cm.); *ax* kort, före blrnas utslående omkr. 1, efteråt omkr. 2 cm. långt; *märke* uppsväldt, rundadt; *fruktens* utsida jemnt rundad, äfven insidan starkt konvex, lock teml. starkt köladt. ♃ 6—8.

Både i sött o. bräckt vatt.: **Sk.—Vb.** och **Lpl.**; *Pit. Lpm.;* nGtl. Kapellshamnsviken; sVg. (E. Linnarss.); vSm. Lillån i Ås; nvHrj. sjön Låssen; Storsjön. — **N. Östlandet**; *Trondhj. st.—Finnm.;* Vestlandet; **F.** a.; **Kem. Lpm.**; *In.* och *R. Lpm.;* **D.** a.; [0 Falst.]. — Öp.; T.; Skl.; I.

2 Grupp. **Najadogéton** *Dumort., Fl. Belg.* (1827): skild från alla andra grupper, derigenom att alla blad äro n. motsatta, med kort o. hinnaktig slida, utan gräns öfvergående i skifvan; snärp i allm. endast på det närmast under axet sittande bladparet i form af 2 stora stipellika flikar (mellan slida o. skifva). För öfr. som föreg. grupp, med hvars arter *P. perfoliata* tydl. är beslägtad.

10. **P. densa** *L., Sp. pl. ed 1* (1753). Fig. Fl.D.1264. Exs. H.N.10:67.

Skild från alla andra Potamogeton-arter genom *bladen, som alla äro* (skenbart) *motsatta o. utan snärpslidor, ax ytterst små, rundade, 2—3-blommiga.* — Liten (stj. ofta ej mer än 10 cm., stund. mindre, bl. 1—3 cm. långa, 0,3—1 cm. breda). *Bl.* äggr. lansettlika, jemnt afsmalnande mot den smala, men trubbiga spetsen, i kanten som föreg:s; *axskaft* slutl. bågböjda, 0,5—1 cm. långa; *ax* omkr. 0,3 cm. långt; *ständ.-bihang* spetsade, n. triangulära (hos n. alla andra rundade el. tvärhuggna); *frukt* n. som hos föreg., uppåt mer puckligt uppdrifven på insidan. ♃ 7—9.

Grundt vatt.: sHl. Möllegårdsbäcken i Söndrum (sparsam). — **N.** Kristiania st. i en dam vid Vaterland nära Fredriksstad; **D.** Bornh. Hammersjö; *J.* — T.; Skl.

3 Grupp. **Batrachóseris** *Irmisch, Ueb. ein. Art. d. Potameen* (1858): afviker från alla andra grupp. genom frukterna, som nedtill äro sammanväxta, samt de förlängda stiften; stjelk plattad; grodd-knoppbildning i grenspetsarna. — En enda art, stående långt från de öfriga, dock otvifvelaktigt beslägtad med *P. alpina* o. *P. obtusifolia*, i vissa fall äfven närmande sig *P. perfoliata.*

11. **P. crispa** *L. l. c.* Fig. Fl.D.927. Exs. H.N.8:68.

Blad med n. tvär, halft omfattande bas, afl. jemnbreda, kant (hos den utveckl.

växten) *styf, veckad, taggtandad* (n. som hos *Sonchus asper*); *frukt halft hjertlik, med långt, tjockt, koniskt spröt o. en småknölig kam längs den platta ryggen.* — En af våra vackraste vattenväxter, vanl. högväxt men späd, mer el. m. rödaktig (särskildt axets alla delar). *Stj.* plattad (i genomskärning n. 8-formig), rätt tätbladig, efter större delen bärande sterila smågrenar, hvilka (åtm. en del) i spetsen öfvergå till ett slags groddknoppar, med de korta ledstyckena o. bladbaserna förtjockade, öfverst ofta knippeartadt förgrenad i axbärande grenar; första *bladet* (på stam o. grenar) ytterst smalt, spetsigt, styft, de närmast följ. platta, taggtandade, uppåt alltmer trubbiga o. i kanten vågiga, de fullt utvecklade jemnsmala ända till den bredt rundade spetsen, plana (utom kanten), 3—5 cm. långa, 0,5—1 cm. breda, 5-nerviga (medelnerven mycket bred, blek, sidonerverna tätt invid kanten); *snärpslidor* ytterst tunna o. snart försvinnande; *axskaft* ofta långt utdraget (till 10 cm.); *ax* få-(4—6)blommigt; *märke* långsträckt, n. vertikalt ställdt; *frukt* 4 mm. lång, plattad, rödbrun, med hög knöl vid basen af ryggkölen o. en midt emot på fruktens n. raka insida. ♃ 6—8.

Sjöar, åar, vattengrop.: **Upl.** Mälartr.; *Sk.; Hl.; Ög.—Upl.;* vBl. Sissebäck; nÖl. mell. Borgholm och Trögstad; sBoh. Kungelfs fästning; Vg. Skarab. l.; öDls. Sunnanå i Holm (A. Fryxell); Kålungen; Sm.; Ner.; söVsm.; [0 Gtl.; vSm. (Scheutz); Vg. Elfsb. l.]. I Sk. äfv. i salt vatt. — **N.** Stavanger; **F.** Ål.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

4 Grupp. **Sirenogéton** *Dumort., Fl. Belg.* (1827); inskr. *Graminifoliæ Fr., Nov. fl. Su. ed 2* (1828); inskr.: i motsats mot alla andra Potamog. 1-åriga; blad gräslika (smalt jemnbreda, fullkoml. plana, vanl. mycket mjuka); slida o. snärp som i grupp. 1; stjelk mer el. m. plattad, lederna utmärkta af en valk, på hvardera kanten vidgad till en mer el. m. tydlig knöl (anläggningspunkt för birötter); vissa grenar omdana sig till ett slags groddknoppar; märkesytan i allm. vidt utbredd, liksom hos följ. grupp nedsänkt i vattnet (hos de föreg. är axet vid blomningen höjdt öfver vattenytan).

1 Undergrupp. **Monógynæ**: pistill 1; frukt plattryckt med småknölig ryggköl o. en knöl på inkanten nära basen.

12. **P. zosteræfólia** *Schum., En. pl. Sæll. 1* (1801). Fig. Fl.D.1865 o. 2046. Exs. H.N.5:78.

Stjelk plattad med tunna kanter; blad med 5 gröfre nerver (efter torkning mindre framträdande) *o. emellan dem talrika finare* (knapt synliga för blotta ögat); *ax* (ofta förkrympt el. felslående) *cylindriskt* (0,5—2 cm. långt), *mångblommigt, skaft utdraget* (2—3, stund. 9 cm.); *stift omärkligt; frukt rätt stor* (3—4 cm.), *något omv. äggrundt rundad.* — *Stj.* högväxt (ofta 1—2 m.), omkr. 2 mm. bred, ledstycken långa (8—10 cm.), uppåt bredare, under leden uppsvälda till en brun valk utan tydliga kantknölar; grenar talrika, långa, ånyo grenade, till en stor del axbärande; sterila smågrenars spetsar ombildas slutl. till groddknoppar, med täta, vid basen uppsvälda blad; *bl.* lika breda, ända från basen till nära den med tydlig udd försedda spetsen först något brunaktiga, sedan mörkgröna, 8—15 cm. långa, 0,25—0,5 cm. breda; grenarnas toppblad (vid blomningen vanl. outvecklade) rundtrubbiga—tvärhuggna med udd, de öfriga mer el. m. spetsiga; *snärpslidor* 2—3 cm., slutl. uppåt upprispade i trådar; *märke* rundadt, platt, vidt utbredt, med tunn kant; *frukt* mörkgrön, utan tydligt spröt. ☉ 7, 8. — *Var.* betydligt till alla delars (äfven frukternas) storlek.

Dysjöar, vattengrafv., bäck.: *Sk.; Sdm.; Upl.;* mHl. Ätran enl. Fr.; Vg. Skarab. l.: Sandhem sn (Nordst.); Hornborgasjön (Bore); öSm.; Ög.; öNer.; söVsm.; söGstr. Trösken; öMpd Selånger; öJtl. Barrsjön i Hellesjö (Tisel.); [0 Bl.; Öl.; Gtl.; Boh.;

Sm. Kronob. och vJönk. l.; Vg. Elfsb. l.]. — **N.** Kristiania; **F.** Eg. F. Wihti; Sat. Tyrvis; Sav. Kuopio; Kuus. Waimolampi; F. Kar.; Ol. och On. Kar.; **D.** *Sj.; J.;* Bornh. Ruthsker; Fyen. — Öp.; T.; Skl.

13. **P. acutæfólia** *Link i Roem. & Schult, Syst. veg. 3* (1818). Fig. Fl.D.1747. Exs. H.N.5:79.

Stjelk o. blad som hos föreg., men de gröfre bladnerverna 3 (den mellersta åt basen mycket bred); *ax mycket kort* (omkr. 3 mm.), *få-* (4—7-)*blommigt, skaft kort* (0,5—1,5 cm.); *stift tydligt; frukt stor* (4 mm.), *n. halfcirkelformig;* skild från alla andra arter derigenom, att *stånd. äro 2 o. hafva rudimentära bihang.* — Mest lik föreg., ehuru till alla delar mindre; äfven rätt lik *P. obtusifolia. Stj.* vanl. omkr. 25 cm. lång, 1—1,5 mm. bred; ledstycken högst 4—6 cm. långa (de öfre ofta ej 1); valk åtm. i ena kanten med en knöl; *bl.* smalare (2—3,5 cm.) o. i det hela spetsigare än hos föreg., endast de allra sista grenbladen trubbiga; *märke* något långsträckt, utåt mer vidgadt (något likt en *Zannichellias*); *frukt* mörkt grönbrun, med rätt långt, tvärt afsatt smalt spröt, ryggen med en trubbig köl, inkanten med en djup inbugtning ofvanför den höga o. rätt hvassa bas-knölen. Tycks ständigt fruktificera, men ofta endast med en frukt i axet. I öfr. som föreg. art. ⨀ 7, 8.

Sjöar, damm., vattengrafv.: Sk.; sHl. Hasslöf; sBoh. G:borg; nVg. Sköfde (E. Linnarss.); Ög.; sSdm. Nyköping; Stockh:str. (tillfällig); öNer. Örebro; Hjelmarens vikar; [0 Bl.; Öl.; Gtl.; Vg. Elfsb. l.; Sm.; Upl.?]. — **N.** Kristiania st. Skien; [0 **F.**]; **D.** Bornh.; Loll.; *Sj.;* Fyen Ö. Skjerninge; J. — T.

14. **P. trichoides** *Cham. & Schlecht. i Linnæa 2* (1827). Fig. Fl.D.2890.

Stjelk trådfin; blad mycket smala (högst 0,5 mm. breda), *3*(—1-)*nerviga, långt o. hvast spetsade; ax omkr. 3-blommigt på utdraget skaft; frukt knapt medelstor* (ej fullt 3 mm.), *snedt rundad, med en hvass knöl på hvardera plattsidan nära basen* (utom ryggens o. inkantens). — Ännu finare än *P. pusilla*, men synes vara mera högväxt, styf o. långbladig samt af mörk färg. *Groddknoppar* i spetsen af, som det tyckes, lätt affallande små grenar, till största delen bildade af tättslutande, fasta, tätnerviga, mörkgröna, upptill hinnaktiga o. spetsiga snärpslidor; mellan dessa korta, trubbiga blad; *bladens* sidonerver ytterst fina el. felande; *frukt* starkt plattad, mer hvassknölig än hos öfriga arter; ryggkant mer än halfcirkelformig, inkant nedtill rak, upptill starkt böjd, hvarigenom det korta men tydliga, smala sprötet synes midtstäldt. I öfr. n. som *P. pusilla.* ⨀ 7, 8.

Diken o. dammar: Sk. Lund 1875 (S. A. Tullberg); sBoh. G:borg 1878 och några följ. år (A. P. Winslow). — **D.** Bornh. Bækkegaard i Klemensker; Falst. Stubberup; Sj. — Öp.; T.

2 Undergr. **Tetrágynæ:** pistiller 4; frukt med kullriga sidor utan knölar (endast hos n:o 16 antydningar dertill).

15. **P. obtusifólia** *Mert. & Koch, Deutschl. Fl. 1* (1823). Fig. Fl.D.2107. Exs. H.N.5:80 o. 81.

Stjelk plattad, med rundade kanter, tätbladig; blad (normalt) *3-nerviga* (medelnerven mycket bred, blek), *rundtrubbiga* (med oftast n. omärklig udd), *åt basen tydligt afsmalnande* (så att endast medelnerven återstår); *snärpslidor ej upprispade i trådar; ax kort, tjockt o. tätt* (säll. afbrutet), *på kort skaft* (ungef. så långt som axet); *frukt medelstor* (3—3,5 mm.), *olivbrun, snedt elliptisk, slät i båda kanterna o. oköllad.* — *Stj.* 10—50 cm. lång, 1—1,5 mm. bred, ända från basen upprepadt långgrenig, de öfre ledstyckena vanl. omkr. 0,5 cm. långa; en brun valklik knöl på hvardera sidan

om hvarje blads fästpunkt; ej axbärande grenspetsar omdanas till *groddknoppar* (n. som hos *P. zosteræf.*); *bl.* (liks. stj.) mörkgröna el. brunröda, 3—8 cm. långa, 2—4 mm. breda; *snärpslidor* mycket tunna, trubbiga, 1,5 cm.; *ax* omkr. 1 cm. långt, rödbrunt, rikt fruktbärande; *frukt* med rundade sidor, köladt lock. ⊙ 7, 8.

Dysjöar, damm.: *Sk.;* s. och m*Boh.; Sdm.; Ner.;* s. och m*Upl.;* Bl. Sissebäck; Herrstorpssjön i Ronneby sn; sHl.; Vg.; öDls. Ekholmen i Gunnarsnäs; Sm.; Ög.; sVrm. Venerstr.; söVsm; söDlr. Hedemora; Säter; söGstr. Trösken; öMpd Selånger (Tisel.); öÅng.; öJtl. Barrsjön (Tisel.) och Hammarsjön i Ragunda; [0 Öl.; Gtl.; sVg.; vSm. (Scheutz); Hls.]. — **N.** Kristiania st.; **F.** Eg. F.—mÖb. och nKar.; Ol. och On. Kar.; **D.** *Sj.; J.;* Bornh.; Falst.; Loll. Grönnegade; Fyen. — Öp.; T.; Skl.

16. **P. mucronáta** *Schrad. i Roem. & Sch., Syst. veg. 3* (1818; namnet) & auct. Fig. Fl.D.203.

Stjelk plattad, med rundade kanter, glesbladig; blad 5-(—3-)*nerviga* (medelnerv ej mycket bred), *trubbiga med udd—kortspetsade, åt basen afsmalnande* (isynn. grenbladen); *snärpslidor långs midten snart upprispade; ax i 2—3 afdelningar, smalt, fåblommigt, på långt skaft; frukt liten* (2,5 mm.), *glänsande brungrön, bredt o. något snedt omv. äggrund, med tydlig, trubbig, otydligt småknölig köl efter ryggen.* — *Stj.* högväxt (0,4—1,5 m.), men späd (1 mm. bred), kortgrenig, med långa (3—12 cm.) ledstycken o. gröna, rundade kantknölar; *grenarna* af 2:dra ordn. (den första skenbart i stjelkbladets veck) blifva groddknoppar, mycket korta o. tätbladiga, genom de åt båda sidorna starkt utstående snärpslidhalfvorna något plattade (på dessa kan arten äfven i sterilt tillstånd lätt igenkännas); *bl.* 3—6 cm. långa, 2—2,5 mm. breda, vanl. brungröna; *snärpslidor* på midten tunna o. snart upplösta i trådar, efter kölarne fasta, derför snart 2-klufna (grenbladens ända till basen); *axskaft* uppåt något bredare, 2 cm. långt el. mer; *ax* 0,8—1,4 cm. långt, cylindriskt, brungrönt, 4—6-blommigt, rikt fruktbärande; *frukt* med grönaktig sten (olikt alla andra) o. så tunt kött, att ryggfogarna äfven i friskt tillstånd synas igenom, hvarför locket kommer att bilda en tydligt afsatt köl; insidan konvex, starkare utbugtad uppåt än nedåt. ⊙ 7, 8. — *Var.* med mindre breda, till en stor del 3-nerviga blad.

Sjöar, åar: **Sk.**; s. och m*Boh.; Ög.*—s. och m*Upl.;* sBl. Ronneby; vGtl. Sanda sn (Westöö); mHl. Strömma qvarnar i Tvååker; nVg. Sköfde (E. Linnarss.); söVsm.; öGstr. Trösken; Gefle; [0 Öl.; Sm.; Dls.; Vrm.; Ner.]. — [0 **N.** och **F.**]; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.

17. **P. pusilla** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753) & *Fl. Su. ed. 2* (1755). Fig. Fl.D.1451. Exs. H.N.12:76.

Stjelk trådfin (ej märkligt plattad); *blad 3*(—1-)*nerviga, mycket smala* (omkr. 1 mm., stund. mindre), *hastigt tillspetsade—rundtrubbiga, åt basen afsmalnande; snärpslidor ej upprispade i trådar; ax litet, mycket kortare än skaftet; frukt vanl. mycket liten* (1,5—2, någon gång 2,5 mm.), *blekt brungrön, något snedt elliptisk, trubbryggad.* — Minst o. spädast af alla arterna, i allm. vid första ögonkastet igenkänd på de korta, ljusa bladen. *Stj.* ytterst grenig, ända till 0,5 m. lång, de nedre ledstyckena ofta betydligt förlängda, kantknölar som hos föreg.; sterila grenarnas spetsar mera säll. (o. utan synnerlig förändring) bildande groddknoppar; *bl.* (liks. växtens öfriga delar) gröna (ofta ljust) el. rödbruna; *snärpslidor* mycket tunna, med knapt märkbara glesa nerver, ej trådigt upprispade, varaktiga, n. tvärhuggna; *ax* få- (2—fler-)blommigt, än tätt, än afbrutet; *frukt* ss. frisk sprötlös, torkad med ett kort spröt; stenens sidor o. lock bilda en jemn rundning, på hvilken fogarna bilda fina ränder (efter torkning

synliga genom det tunna köttet). ⨀ 6—8. — Mycket varierande. En särdeles egendomlig, men ej tillräckligt bekant o. näppeligen fullt konstant form är:

var. **grácilis** (*Fr., Nov. fl. Su. ed. 2* (1828)): ytterligt späd (»Conferva-lik»: Fr.), men vanl. högväxt o. glesbladig, med korta grenar, hvilka bära långa, men ej 0,5 mm. breda, till en fin udd långsamt afsmalnande blad; stjelkbladen bredare o. trubbigare, de öfversta rundtrubbiga, vid full utbildning vidgade till tunglika skifvor på ett teml. tydligt, rätt långt skaft; frukt ännu mindre än hos hufvudf.

Vattenpöl., diken, bäck., sjöar: **Sk.**; **Ög.**; **Upl.**; *Hl.*—n*Vrm.* Ny sn, m*Dlr.* Boda och *Hls.; Torn. Lpm.;* Bl.; sÖl.; Gtl. Hafdhem och Vall snr; Vg. (E. Linnarss.); Sm.; Mpd—Vb.; Hrj. Hede; Storsjön; Jtl.; Lul. Lpm. Qvikkjokkstr.; [0 Kalm. l.; Um.—Pit. Lpm.]. — **N. Östlandet**; Vestlandet—V.-Finnm.; **F.** spr.; F. Lpm.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I. — var. **grac.** i diken o. vattensaml. nära hafvet (bräckt vatten?), ytterst sälls. o. snart försvinnande (synes på intet ställe funnen 2 ggr): vSk. Landskrona (på Gråen); Stockh. flerst.; Aspvik på Vermdön (L. Schlegel); öGstr. Hillevik.

18. **P. rútila** *Wolfg. i Roem. & Sch., Syst. veg. 3 mant.* (1827). Fig. Fl.D.2889. Exs. H.N.15:74.

Stjelk tydl. plattad (ungef. 2/3 cm. bred); *blad med 3 starka nerver, mycket smala* (de bredaste endast 1 mm.), *styfva, långspetsade, åt basen knapt afsmalnande* (und. de öfre grenbl.); *snärpslidor uppåt upprispade i trådar; ax* (sällsynta) *långskaftade; frukt liten* (2—2,5 mm.), *grön, något skärformigt omv. äggrund, trubbryggad.* — Vida skild från föreg., i vissa fall erinrande om *P. zosteræfolia,* i andra om *P. pectinata;* habituelt utmärkt isynn. genom alla delars styfhet o. näst. uppräta ställning; färg mörkgrön el. rödaktig. *Stj.* med korta ledstycken isynn. vid basen (0,5—1 cm.), der busklikt delad i långa grenar, hvilka i sin tur utsända i allm. korta grenar; de ej axbärande smågrenarna i spetsen något ombildade, med täta, korta, rundtrubbiga blad, dolda bland de långa snärpslidorna o. utgörande groddknoppar; nedanför bladen en valklik bildning rundtom stj. utan tydliga knölar; *bl.* intill 5 cm. långa; *axskaft* 2—3 cm.; *ax* omkr. 3/4 cm. långt, smalt, teml. tätt; *stift* o. *märke* n. som hos *P. pectin.; fruktens* inkant nedåt konkav, uppåt konvex, ryggkanten tvärtom, hvarigenom det korta, breda sprötet blir starkt bakåt lutande o. frukten får en viss likhet med en *Zannichellias.* ⨀ 7, 8.

Grunda sjöar: **Ög.** Gusjön i Eneby (Kand. K. Starbäck); öUpl. Metsjön i Fasterna; Jtl. Viken i Hammerdal (Er. Jönsson enl. Lunds Univ. herb.).; »Juleby i Hassjö» (enl. C. M. Nyman i Riksmusei herb.). — [0 **N.**]; **F.** *On. Kar.;* **D.** Bornh. Aaremyr. — Öp. (Kurl.); T.

5 Grupp. **Ligulátæ** *Fr., Nov. fl. Su. ed. 2* (1828): skiljer sig från alla föreg. genom långa, smala bladslidor med snärp af vanlig beskaffenhet; skifva (åtm. hos de flesta bladen) n. trådlik, svagt rännformig, jemförelsevis tjock; stjelk n. trind o. trådfin, slak; ax äfven slakt, afbrutet, bildadt liksom af (efter blomningen) långt skilda kransar (de föreg. hafva ax utan el. säll. med tättsittande afdelningar); groddknoppar bildas af rotstockarnas uppsvälda spetsar. — Helst växande i bräckt vatten (de föreg. näst. uteslutande sötvattensformer).

1 Undergrupp. **Ástylæ**: pistill utan stift, med vidt utbredt märke; frukt med rundade sidor, högt lock, tillsammans med sidorna bildande en jemn rundning, o. fast kött; blad trubbade o. uddlösa.

19. **P. vaginàta** *Turcz. i Mosc., Soc. d. nat. Bull. 27* (1854).

Nedre bladslidor utan snärp, långa o. vida; stjelkblad korta (2—5 cm.), *teml. breda* (1—4 mm.), *grenblad långa* (till 9 cm.) *o. smala, alla trubbade o. uddlösa; stjelk äfven uppåt rikt långgrenig; axets afdelningar omkr. 7, alla närsittande; frukt medelstor* (3 mm.), *päronformigt rundad, brungrön.* — Af gruppens arter mest närmande sig de föreg.; närmast slägt med följ., i vegetationsförhållanden o. derför äfven i habitus mest lik *P. pectinata.* Färg ljust brunaktig. *Stj.* tjock (ofta 2 mm.) o. späd, mindre böjlig än hos de följ., hvitaktig, der den täckes af slidorna, eljest ljust brungrön; *bladslidor* mycket fasta, de nedre 2—4 cm. långa, 3—5 mm. vida, mynning snedskuren o. valklikt uppsväld, öfre slidorna med kort snärp; *skifvor* rätt styfva (grenbladens dock genom sin längd ofvan vattnet sammanfallande), vid torkning n. skrufformigt vridna, egentl. 3-nerviga, men på de bredare bl. skilja sig från nervkomplexerna nervtrådar på större el. mindre sträckor, så att bladet kan blifva ända till 7-nervigt; *axskaft* mycket kortare, gröfre o. mindre böjligt än hos de följ.; *ax* omkr. 4(—7) cm. långt, af 6—11 afdelningar; *frukt* vid torkning föga förändrad, i båda kanterna vanl. trubbig, endast den nedre o. rakare delen af inkanten något mer skärpt. ♃ 7, 8.

Hafsvikar: Vb. Haparanda—Ratan; s Å n g. Säbrå (H. W. Arnell); M p d Tynderö; S t o c k h : s skärg. Rörsundsvik på Vermdön (Tiselius). — **F.** Ö b. ned till Oravais. — (Baikal).

20. **P. filifórmis** *Pers., Syn.* (1805); *P. marinus Fr., Nov. fl. Su. ed. 2* (1828) *o. Hn, Handb. ed. 11,* ej *L.*[1]) Fig. Fl.D.2106. Exs. H.N.3:65.

Snärp väl utveckladt (omkr. 5 mm.); *blad likformiga, alla mycket smala* ($^1/_4$—nära 1 mm.) *o. långa* (5—10 cm.), *trubbade o. uddlösa; stjelk endast vid basen med längre grenar; axets afdelningar omkr. 3, långt åtskilda; frukt liten* (2—2,5 mm.), *annars som hos föreg.* — Småväxt o. fin, af mera rent grön färg än de öfriga. *Stj.* 10—30 cm., n. trådfin, nedtill grön, upptill hvitaktig, nedre ledstycken ytterst korta, de 2—3 öfversta mycket förlängda, hvarigenom bladen blifva hopade åt basen; *bladslidor* smala, n. hinnaktiga, högst 2 cm. långa; *skifvor* mycket långa, ofvan vattnet hopfallande, mot spetsen afsmalnande (dock alltid trubbiga), 1-nerviga; *ax* i 2—5 afdelningar, säll. mer än ett på hvarje stånd; *pist.* vanl. 5—6; *fruktens* inkant något skärpt, tvär-genomskärning äggrund. ♃ 6—8. — Habituelt betydligt olika är:

β **alpina** *Bl., Norg. Fl. 1* (1861; i föreg. uppl. förd till P. pectin.): *större o. gröfre, med mera grenig o. bladig stjelk, blad 1 mm. breda, frukter medelstora.*

Grundt hafsvatt., sälls. i sött vatt.: *Öl.; Gtl.; Sm.—Hls.;* n B o h. Otterö; S k.; B l.; M p d—V b. Torneå skärg. (E. Hammarén). Inuti landet: n V g. Vartofta (Nordst.); Näs i Valle hd (J. B. Lundberg); Ö g. längs Vettern; *Jtl.;* [0 Hl. enl. L. Neum.]. — **N.** spr.; **F.** ta. i hafstr. Inuti landet sälls.: T a v. Vesijärvi; K u u s.; I n. L p m. Kaamasjoki; O n. K a r.; **D.** spr. och näst. uteslutande i insjöar. — Ö p.; T.; Skl.; I. — *β* **alp.**: *Jtl.;* U m. L p m. Barsele (J. Ångström); — **N.** fjellsjöar på Dovre etc.; Trondhjem, Johnsvand; N o r d l. Susendal i Vefsen; O.-F i n n m. Varanger; **F.**?

⨯ **P. filiformis** × **pectinata.**

Blad som hos *P. filif.*, grenbladen dock något spetsigare; stjelk efter hela längden

---

[1]) Linnés *P. marinum* tyckes vara en ung P. pectin.-form med endast de nedre bladen utvecklade.

bladig o. något mera grenig; pistill uppåt något litet sammandragen till stift; ständigt steril. Mycket spenslig, men rätt lång; i växande tillstånd mycket lik *P. filif.*

Trol. ej sälls.: nGtl. Lummelund (Krok); Sm. Källvik i Loftahammar (C. O. U. Montelin); Sdm. Tullgarn (E. Koehler); Jerna sn (A. Sandén); Stockh:s skärg. flerst., nordligast vid Siarö (J. A. O. Skårman); Upl. Fyrisån vid Ensta 1858 (Tisel.).

2 Undergrupp. **Eustylæ**: pistill uppåt sammandragen till ett tydligt, plattadt, bakåt köladt stift, med föga utbredd märkesyta (ej på långt när så vid som fruktämnet); frukt med platta sidor, bredt men lågt lock, skarpt afsatt från sidorna, o. med lösare kött (derför efter torkning »3-kölad»); blad hvast spetsiga el. trubbiga med udd.

21. **P. pectináta** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.186 o. 1746. Exs. H.N.5:82. — *Borstnate.*

Snärp väl utveckladt (5—15 mm.); *stjelkblad korta* (2—3 cm.), *teml. breda* (1—3 mm.), *mer el. m. trubbiga med en mycket liten udd, grenblad mycket längre* (till 6 cm.), *smalare, långt o. hvast tillspetsade; stjelk äfven uppåt starkt grenig; axets afdelningar vanl. 4—5, de nedre långt åtskilda; frukt* (oftast) *stor* (4 mm.), *n. halfcirkelformig, af rödbrunaktig färg.* — Högväxt (0,5—1 m.); färgen dragande mer el. m. i rödbrunt. *Stj.* n. trådfin, af skär färg; ledstycken teml. jemna, 4—7 cm.; grenar skenbart 2—3 från samma bladveck; *bladslidor* smala, med bred hinnaktig kant, vanl. 2—3 cm. långa; *skifvor* rätt styfva, ofvan vattnet ej hopfallande; nervighet som hos *P. vaginata; ax* vanl. många från hvarje stånd, på 10—50 cm. långa skaft; axets afdelningar 3—7, de öfre närmade; *fruktens* inkant teml. rak, tvär-genomskärning elliptisk (i friskt tillstånd); torkad får den ofta inkanten hoptorkad o. blir då snedt omv. äggrund. ♃ 6—8. — Betydligt varierande. Sannolikt är *f. zosterácea (Fr., Nov. fl. Su. ed. 2* (1828)) stjelkar af yngre individ; den utmärkes af alla bladens större bredd (o. mjukhet?); af förf. ej sedd med frukt; enl. meddelande af O. Kihlman liknar frukten hufvudformens.

Helst i bräckt vatt.: **Gtl.; Bl.—Rosl.**; sHl.; *Sk.; Öl.; Gstr.—Ång.* Örnsköldsvikstr. (Åkerblom); s. och mBoh. Tofta saltäng; Sältan vid Uddevalla (Krok); nHl. Onsala; Vb. Ratan (Krok); Skellefteå (C. Mel.). Inuti landet: *Sk.* i åar; Vg.; Aspösjön nära Sköfde; nSm. Landsjön i Skärstad; vÖg. Tåkern; Upl. Mälartr.; söVsm. Ångsö sund; söDlr. Ulfshyttan i Silfberg. — **N.** i sjöar o. damm., sälls. i bräckt vatt.: **Östlandet**; *Vestlandet—Nordl.* till Vesterålen; **F.** a. vid kusten; **D.** a. i salt o. bräckt, men äfven i sött vatt. (sjöar o. åar). — Öp.; T.; Skl.; I. — Af *f. zosterác.* har förf. sett säkra ex. endast från Stockh:s skärg., Rosl. och Ång.; Mpd (L. M. Neum.). — **F.** Helsingfors' skärg. (O. Kihlman).

2. **RÚPPIA** [1]) *L., Wästg. Resa* (1747). — *Hårnate.*

Blr 2-könade, utan skenhylle; *stånd.* 2, utan strängar o. bihang, med 2-delade knapprum; *pist.* 4(—8) med omärkligt—kort stift; *stenfrukter* vanl. 4, långskaftade—n. oskaftade, mer el. m. snedt äggformiga o. något hoptryckta; stenen med lock i ryggkanten. — *Nedsänkta, spensliga hafsväxter, med trådsmala, 1-nerviga, upptill motsatta blad o. endast 2:ne grönaktiga blr i spetsen af ett mer el. m. förlängdt, fint skaft.*

1. **R. spirális** *(L. herb.) Dumort., Fl. Belg.* (1827). Fig. Sv.B.650: 2. Fl.D.364. Exs. H.N.12:77.

Allm. fruktskaft vid fruktmognaden spiralvridet, flera ggr längre än de enskilda

[1]) Af Distr.-läk. *L. Schlegel.*

o. längre än bladen; ståndarknapp. dubb. så långa som breda. — *Rotst.* trådsmal, hvit, krypande, utsändande 25—50 cm. långa, greniga, trådsmala *stj.; bl.* 3—10 cm. långa, med 1—2 cm. långa, hinnaktiga, uppblåsta, i spetsen tvärhuggna el. urnupna slidor; *allm.* fruktskaft 5—40 cm.; *enskilda* fruktskaft flera ggr kortare, 1—2 cm.; *stenfrukter* 2—3 mm. långa, föga sneda, så att fruktskaftet utdraget går ungef. igenom märket; *stift* vanl. omärkligt. ♃ 7—senhösten.

Hafvet: *Boh.—Sk.—Sdm.* och *Gtl.;* Ög. — **N.** till Lofoten; [0 F.]; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

2. **R. maritima** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753; enl. cit. af L. Wästg. Resa o. L. herb.).

Allm. fruktskaft vid fruktmognaden ej spiralvridet, kortare el. föga längre än de enskilda o. mycket kortare än bladen; ståndarknapp. lika långa som breda. — *Rotst.* trådsmal, hvit, vidt omkring krypande o. rotslående, utsändande talrika, 2—30 cm. långa, enkla el. greniga, trådsmala *stj.; bl.* 3—10 cm. långa, med föga uppblåsta, uppåt något afsmalnande slidor. ♃ 7—senhösten.

Hufvudarten (*R. rostellata Koch i Rchb., Pl. crit. 2* (1824)): *enskilda fruktskaft vid fruktmognaden betydligt längre än det allmänna; stenfrukter mycket sneda.* Fig. Sv.B.650:3. Exs. H.N.6:68. — *Allm. fruktskaft* 0,5—1 cm., vanl. bågböjdt; *enskilda fruktskaft* 1—2 cm.; *stenfrukter* 1,5—2 mm. långa o. så sneda, att fruktskaftet synes fäst på deras rygg o. utdraget ej går igenom märket; *stift* tydligt, fastän kort.

Grunda hafsvik., saltvattenpöl.: **Boh.**; **Hl.**; v*Sk.;* **Bl.**; *Sm.* Kalm. l.—*Gtl.* och *Rosl.;* Ög.; Gstr. Gefletr.; Hls. Hudiksvall. — **N.** till Nordl. Ranen; **F.** sydv. del.: Ål.; Eg. F.; Nyl.; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.

***bràchypus** *J. Gay i Coss., Not. sur quelq. pl. crit. 1* (1848). Fig. Sv.B.650:1 (ej god). Exs. H.N.15:75.

Enskilda fruktskaft, då de finnas, ej längre än det allm.; stenfrukter föga sneda. — *Allm. fruktskaft* ofta inneslutet i bladslidan, 1—10 mm., rakt el. bågböjdt; *enskilda fruktskaft* omärkliga—5 mm.; *stenfrukter* 1—2 mm. långa o. något derutöfver, vanl. så litet sneda, att fruktskaftet utdraget går ungef. igenom märket; *stift* vanl. omärkligt. — *R. intermédia Thed. i Bot. Not. 1887* är den vid Skand:s kuster vanligaste formen häraf, som genom teml. långa såväl allm. som enskilda fruktskaft närmar sig hufvudarten o. utgör en mellanform till denna.

Grunda hafsvik.: Boh.; n. och s Hl.; v Sk.; Bl.; Sm. Johanneslund vid Kalmar (Wickbom); Gtl. t. ex. Ljugarn (Kindb.); Ög. Gryt'sn; Gränsö i Jonsberg (C. F. Elmqvist); Sdm. Mörkö, Dåderö i Jerna etc.; Stockh:s skärg. Vermdön vid Bo (N. Lagerheim), i Farstaviken (Schlegel), vid Höl. — [0 **N.**]; **F.** Eg. F. Pargas sn; **D.** sälls. — **T.**

3. **ZANNICHÉLLIA** [1]) *Mich., Nov. pl. gen.* (1729). — *Hårserf.*

Sambyggare; blr 2 tillsammans, skenbart i bladvecken (egentl. i en terminal blomställn.), den ena en *hanblomma* af 1 stånd. med sträng o. 2—4-rummig knapp, den andra en *honblomma,* vid basen omgifven af en hinnaktig hylsa, med vanl. 4 (9—2) pist., som hafva tydligt stift; *nötter* kort el. omärkl. skaftade, smalt halfmånlika, mer el. m. hoptryckta, med spröt af det qvarsittande stiftet. — *Nedsänkta, spensliga vattenväxter* (vanl. i bräckt vatten), *med n. trådsmala (par- el. kransvis närmade) blad o. mycket små blr.* — *Anm.* De skandin. arterna innefattas i *Z. palústris L., Sp. pl. ed. 1* (1753).

---

[1]) Af Distr.-läk. *L. Schlegel.*

* Märke papillöst; nötter åt båda ändar afsmalnande .... *Z. major* .... 1.
** Märke slätt; nötter åt båda ändar afrundade.
a. Stift längre än halfva nöten .... *Z. pedicellata* ... 3.
b. Stift kortare än halfva nöten .... *Z. polycarpa* ... 2.

1. **Z. major** *Boenn. i Mössl. Handb., d. Gew. ed. 2* (1829). Fig. Sv.B.630: a och f; Fl.D.67 o. 2791. Exs. H.N.15:76.

Nötter mot båda ändar afsmalnande; stift af halfva nötternas längd el. längre; märken på öfra sidan tätt besatta med små papiller. — *Rotst.* trådsmal, hvit, i grundt vatten mycket, i djupare mindre långt omkring krypande, utsändande rottrådar o. allt efter vattnets djup 2 cm.—1,5 m. långa, enkla el. greniga trådsmala *stj.; bl.* 2—5 cm. långa, trådsmala—3 mm. breda, 1 el. 3-nerviga, till färgen varierande olivbruna—ljusgröna; *stånd.* vanl. många ggr längre än pistillerna, ofta 1 cm. lång, med (2—)4-rummig knapp; *allm.* fruktskaft kort, *enskilda* vanl. inga el. mycket korta, säll. n. af nötternas längd; *nött.* 2—5 tills., något halfmånlikt krökta, föga hoptryckta, på ryggen (stund. äfv. långs hvardera sidan) småknöliga el. småtaggiga, säll. släta; *stift* från den tjockare basen afsmalnande mot spetsen, vanl. något uppåt böjdt. ♃ 7—senhösten. — *Z. Rosénii Wallm. i Bot. Not. 1840* är en olivbrun, låg, krypande form, med äfven på sidorna knöliga nötter.

Hafsvik. el. saltvattenpöl. med bräckt vatten: **Sk.—Gtl.**; *Sm.* Kalm. l.; Ög. Bondekrok i Gryt (J. W. C. Stenhammar); Stockh:s skärg. Bergvik i Ingarö; Ång. Ramstafjärd i Nora (C. P. Læst.); sHl. Halmstad; sBoh. — **N.** sälls.: Kristiania st.? Kristianssand (Fr. herb.); Jæderen; Trondhj. st. Frosten; O.-Finnm. Sydvaranger(?); [0 **F.**]; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.

2. **Z. polycárpa** *Nolte, Nov. fl. Hols.* (1826; namnet) *& i Mössl. l. c.* Fig. Sv.B.630: i; Fl.D.2609. Exs. H.N.6:69 o. 10:66.

Nötter i ändarna tvärt afrundade, 3—många ggr längre än sina stift; märken på öfra sidan utan papiller. — *Ört* som hos föreg., men i allmänhet till alla delar spädare; *stånd.* säll. mer än ett par ggr längre än pistillerna, med 2(—4)-rummig knapp; såväl allm. som enskilda *fruktskaft* omärkliga el. mycket korta; *nötter* 4—6 tills., föga krökta, n. trinda, jemntjocka, på ryggen släta el. försedda med en rad mycket små o. tättsittande knölar el. taggar, förenade genom en tunn hinna; *stift* mot basen något tjockare, vanl. uppåt böjdt. ♃ 7—senhösten.

Grunda hafsvik., vattenpölar med bräckt vatt., åmynningar, säll. i sött vatt.: **Öl.**; **Stockh:s skärg**; *Sk.—Gtl.* och *Hls.;* s. och m*Hl.;* s. och mBoh. till Otterön (M. W. v. Düb.); Mpd Skön sn, Fillan (Seth); Ång.; Vb. Ratan (Krok); Renskäret i N.-Kalix skärg. I sött vatt.: Sk.; Ög.; i Mälaren och dess närhet flerst.; nVg. Mellby sn. — **N.** sydöst. del.: Fredrikstad och Porsgrund (Schüb.); sNordl. Præstengen i Hemnes (H. W. Arnell); Sydvarang. Elvenæs. I sött vatt.: Leerelven vid Lilleström i Skedsmo (N. G. Moe). — **F.** *Ål.*—m*Öb.* och s*Kar.*; nÖb. Uleåborg; R. Lpm. Kola; **D.** i sött vatt.: sv**Sj.**, elj. sälls. — Öp.; T.; Skl.; I.

3. **Z. pedicelláta** (*Wg* 1821) *Fr., Mant. 1; Z. pal. β pedicell. Wg i Ups., Soc. Sc. Nov. act. 8; Z. pedunculata Rchb. i Mössl., Handb. d. Gew. ed. 2* (1829). Fig. Fl.D.2610. Exs. H.N.3:66.

Nötter i ändarna tvärt afrundade; stift längre än halfva nöten; märken på öfra sidan utan papiller. — *Ört* o. *stånd.* som hos föreg.; allm. o. enskilda *fruktskaft* ungef. af samma längd, alltid tydliga, vanl. så långa som halfva frukten el. längre; *nötter* 2—4 tills., något krökta, mera hoptryckta än hos de andra arterna, på ryggen

säll. släta, vanl. försedda med en rad jemförelsevis stora knölar el. taggar, förenade genom en tunn hinna; äfven utefter undra-sidan finnes stund. en rad dylika knölar el. taggar *(Z. gibberosa Rchb. l. c.)*; *stift* mycket fint, jemntjockt, vanl. rakt, ofta af nötens längd. ♃ 7—senhösten.

Hafsvik.: *Sm.* Kalm. l.—*Upl.*; s*Boh.*; n*Hl.* Brandshults-å; v*Sk.*; ö*Sk.*—Öl. och Gtl.; Gstr. Gefletr.; Hls. Hudiksvall; sÅng.; [0 Mpd]. — **N.** sydöst. del. fr. Hvalöarna till Kristiania; **F.** Ål.—nÖb. Uleåborg och sKar.; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.

2 Underordn. ZOSTÉREÆ Dumort., Fl. Belg. (1827).

Blr på ena sidan af en platt kolf, inom slidan af ett hölsterblad. Pollen trådlikt. Pistill 1; märket 2-deladt i trådlika flikar.

4. ZOSTÉRA *L., Wästg. Resa* (1747).

Sambyggare; blr bestående af (vanl.) skiftevis bredvid hvarandra, längs framsidan af den jemnbreda kolfven fästa stånd. o. pistill., täckta af den längs midten uppbristande hölsterslidans 2 klaffar; *stånd.* 1, utan sträng, med 1-rummig knapp; *pist.* 1, fäst nära fruktämnets spets, med utdraget stift; *frukt* oskaftad, 1-fröig balja, öppnande sig från basen längs utsidan (åtm. hos Z. marina). — *Nedsänkta, gräslika hafsväxter, med rotstock samt små, grönaktiga blr.*

1. **Z. marina** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.186; Fl.D.15. Exs. H.N.15:83. — *Bandtång* (Bandling).

Blad rundtrubbiga, mer el. m. breda (2—10 mm.); *hölsterslidan af bladets bredd, jemnbred; frukt n. cylindrisk, refflad, blekbrun.* — *Rotst.* ledad, vid lederna rotslående; *stj.* (15—)30 cm.—1,7 m. lång, plattad, vek; *bl.* vanl. 15—60 (4—90) cm. långa, 1—5-nerviga, tunna, helbräddade, isynnerhet på djupt vatten svartgröna; *hölsterblad* kortare än de öfriga; *kolf* 3—9 cm. lång, skaftad, mångblommig; *frukt* n. 3—3,5 mm. lång; frö hvitt, reffladt. Prot.-♀. ♃ 7,8. — På djupt, helst starkt salthaltigt vatt. är växten hög o. bredbladig, med 3—5-nerviga blad; på grundt, äfven mindre salthaltigt vatt. till alla delar mindre, med 1—otydl. 3-nerviga blad: **f. angustifólia** *Horn. i Fl. D., fasc. 26, t. 1501* (1816). Exs. H.N.6:70. Denna form sammanflyter likväl med den vanliga.

Hafv.: **Boh.—Sk.—Sm.** Kalm. l. och **Gtl.**; *Ög.*; *Sdm.* Nyköp. l.; Södertörn sälls.; i Östersjön företrädesvis *f. angustif.* — **N.** a. till Nordl.; Finnm.; **F.** Ål.; Eg. F.; Nyl.; *R. Lpm.* Hvita hafvet; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I.

2. **Z. Nóltei** *Horn. i Fl. D. fasc. 35* (1832); *Z. nana Roth, En. pl. Germ.* (1827)?; *Z. minor Nolte i Rchb., Ic. fl. Germ. et Helv. 7* (1845) o. *Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D. 2041. Exs. H.N.11:69.

Blad urnupna, mycket smala (omkr. 1 mm.); *hölsterslidan slutl. bredare än bladet, smalt lansettlik; frukt smalt ellipsoidisk, slät, rödbrun.* — Lågväxt och smalbladig. *Stj.* 4,5—25 cm. lång, fåbladig; *bl.* omkr. 2—24 cm. långa, 1-nerviga, de 2 små tänderna trubbiga; *hölsterslida* 1—1,5 cm. lång, på midten 2 mm. bred, med upptill afsmaln. klaffar; *kolf* fåblommig; *frukt* 2 mm. lång, i öfrigt som föreg. ♃ 7,8. — Väl skild från föreg:s småväxta och smalbladiga former.

Grundt, starkt salthaltigt hafsvatt.: Boh. Koster (J. A. Leffler); Tanum sn, Sannäs (H. Thed.); Skredsvik; Lilla Askerön (J. A. Leffler); söd. del. flerst.; Hl. Kungsbackaviken vid Tjolöholm m. fl. st.; Söndrumsbugten. — [0 **N.**]; **D.** spr. — T.; Skl.

3 Ordn. HYDROCHARIDEÆ DC., Fl. Fr. 3 (1805).

Blomhylle (vanl.) af 2 trebladiga kransar. Stånd. ∞ — 3. Pistill 1, med 6—3 stift (undant. Helodea). Fruktämne under hyllet; frukt mångfröig. — Vattenväxter med rosett- el. kransställda blad. Blr med hölster.

1 Grupp. **Stratióteæ** *Dumort., Fl. Belg.* (1827): fruktämne 6-rummigt; stam mycket kort, med rosettställda örtblad. — *Tvåbyggare.*

1. HYDRÓCHARIS *L., Gen. pl. ed. 1* (1737).

Hanblr ofta 2—5 från ett gemensamt hölster, hvarje med 12 nedtill förenade stånd., hvaraf de 3 innersta knapplösa; *honblr* ensamma, med 6 stift o. 3 knapplösa stånd., dess kronblad vid basen med en gul glandel.

1. **H. Morsus ranæ** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.598; Fl.D.878. — *Dyblad.*

Blad rundadt njurlika. — Flytande. *Stj.* 15—60 cm. lång, trind, sympodial; hvarje skott utgöres af en långskaftad, fåbladig rosett (med lågblad ytterst), från hvars bas utgå birötter o. från hvars bladveck skjuta nya skott o. ett slags förökningsskott, hvilkas slutna, ellipsoidiska terminalknoppar affalla, öfvervintra o. sedan föröka växten; *bl.* med stora, hinnaktiga stipler, långa skaft o. 3 cm. breda, helbräddade skifvor, som äro starkt bågnerviga med räta tvärnerver; *stäng.* från rosetten, axillär, hanblrnas fin, kort, honblns outvecklad; *hanblr* — i vårt land de vanligaste — på 1—2 cm. långa skaft från ett 2-bladigt hölster; *honbln* på långt (ända till 10 cm.) skaft från ett enbladigt hölster; alla blr 1,5 cm. vida; *foderbl.* hvitgröna; *kronbl.* mycket större, hvita, rundadt omv. äggrunda; *frukt* »bärlik» (mognar knapt i Norden). ♃ 7, 8.

Stillast., grundt vatt. på dybott.: **Sk.**; **Ög.**; **Ner.**; *Hl.; Vg.; Sm.* Kalm. l.; *Vrm.* Venerstr.; *Upl.; Vsm.* Vestanfors i bergsl.; *Dlr.;* vBl.; sGtl. Lye kyrka; Boh. till Kärra i Tanum (H. Thed.); Dls. Venerstr.; inre Sm.; Gstr. Ofvansjö sn, enl. Hn, Handb. ed. 3; öHls.; [0 Öl.; vSm. (Scheutz); svVg. (E. Linnarss.); nDlr?]. — [0 **N.**]; **F.** till nÖb. Simo och On. Kar.; **D.** a. — Öp.; T.

2. STRATIÓTES *L., Gen. pl. ed. 1* (1737).

[*Hanblr* — ej funna i Skandinavien — flera inom gemensamt hölster, hvarje med talrika, fria stånd., hvaraf ungef. 12 knappbärande, många (de yttre) knapplösa]; *honblr* ensamma, med 6 stift o. talrika, knapplösa stånd.

1. **S. aloides** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.337. — *Dyborre.*

Blad jemnbreda, i kanterna taggiga. — Nedsänkt (endast under blomn. höja sig stängel- o. bladspetsarna ofvan vattnet). *Stam* kort, med långa, fina birötter o. endast en rosett af talrika blad, åt sidorna långa skott, i spetsen bärande en bladrosett, som utvecklar birötter samt slutl. lossnar o. förökar växten; *bl.* utan stipler, 15—40 cm. långa, 6—16 mm. breda, rännformigt kölade, långspetsade, i kanterna kort, uppåt böjdt styftaggiga, spröda; *stäng.* från rosetten, axillär, grof, 15—18 cm. hög, halftrind, upptill i kanterna småtaggig; [*hanblr* långskaftade, något större än honbln]; *honbln* på kort skaft från ett 2-bladigt, läderartadt, grönt hölster, något öfver 2 cm. vid; *foderbl.* grönhvita; *kronbl.* längre, hvita, bredt omv. äggrunda; *frukt* »bärlik». ♃ 7, 8.

Grundt vatt. på dybott.: *Sk.; Ög.—Vsm.* och *Upl.;* Vg.; nSm. vid Vettern; nKalm. l.: Vinäs i Ed (A. F. Gustafsson) samt Melby i Ukna; Vrm. Venerstr.; Fogelvik sn

(A. Unger); Lesjöfors i bergsl.; söDlr. Husby sn; sGstr.; sHls. Hanebo kyrkby; Söderhamn; [0 Bl.; Öl.; Gtl.; Hl.; Boh.; Dls.; vNer.]. — [0 **N.**]; **F.** Tav.; Sav.; nÖb. Kemi; Kuus.; Kem. Lpm. Kittilä; F. Kar.; *Ol.* och *On. Kar.;* **D.** **J.**, elj. spr.; [0 Fyen och småöarna). — Öp.; T.; (Skl.).

2 Grupp. **Hydrilleæ** *Casp. i Berlin, Akad. Monatsber. 1857:* fruktämne 1-rummigt; stam långsträckt, med (oftast) kransstälda örtblad. — *Tvåbyggare.*

3. **HELÓDEA** *L. C. Rich. i Michx, Fl. Bor.-Am. 1* (1803; »Elodea»); utvidg.

Blr ensamma från bladvecken, oskaftade; [*hanblr* — ej anträffade i Skandinavien — med 3—9 stånd.]; *honblr* med mycket långt, trådfint, nederst något vidgadt fruktämne samt 3 märken o. 3 knapplösa stånd.

†1. **H. canadénsis** *L. C. Rich. l. c.; Anacharis Alsinastrum Bab. i Edinb., Bot. Soc. Trans. 3* (1848). Fig. Rchb., Ic. Fl. Germ. & Helv. 7:105. — *Vattenpest.*

Blad jemnbr. el. lansettlikt aflånga. — Nedsänkt, mörkgrön, med små blad (omkr. 1 cm. långa o. 3 mm. breda) i talrika, täta kransar. *Stj.* 0,3—1,2 m. lång, trådsmal, grenig, från lederna rotslående; *bl.* 3, säll. 4 i krans el. de nedra motsatta, oskaftade, fint taggsågade, mycket kort uddspetsiga, 1-nerviga; *hölster* oskaftadt, rörformigt, grundt 2-flikigt; *hylle* mycket litet (ungef. 4 mm. vidt); *foderbl.* hvitakt. genomskinliga; *kronbl.* hvita, n. vinglikt aflånga, något nedböjda; [*hanblr* med 9 stränglösa stånd.]; de flytande *honblrnas* fruktämne ofta 5—10 cm. långt el. mer, endast nedtill med fröämnen; märkena äro af samma längd som kronbl. o. mot dessa tilltryckta, på öfra sidan med röda papiller; *frukt* »bärlik, aflång». ♃ 7—10.

Damm., sjöar, åar: vSk. Alnarp (Lunds Univ. herb.); nBoh. Kärra torfmosse i Tanum (H. Thedenius); *Vg.* Skarab. l. mell. Skara och Stenstorp (E. Linnarss.); Djursätra i Versås (E. Vretlind); Lidköping, Venersbäcken (E. Stålhand) m. fl. st.; öÖg. Norrköping, Sylten (C. Hallendorff); s*Sdm.* Yngaren (Dr. Hj. Stolpe); Stockh. Skanstull; öNer. Örebro (C. Hn); Upl. Upsala, Lassby backar samt Fyrisån från Ulfva qvarnar till Flottsund (N. F. Ahlberg, Kjellman); Siggbo i V.-Löfsta (Lénstr.); Vätö i Rosl.; mGstr. Testebo-ån. Till en början på några få ställ. utplanterad har växten under senare åren förökat o. spridt sig i otrolig grad; den har sedan 1872, men isynn. på senare åren flerst. rikligt blommat. — **F.** Helsingfors; **D.** Bornh. Bodilsker; Sj.; J. — T.; Skl. (äfven hanväxten); hemland N. Am.

4 Ordn.[1]) NAJÁDEÆ Dumort., Fl. Belg. (1827; excl. Trib. 2).

Hanblomma bildad af en stor terminal stånd.-knapp inom ett dubbelt hölje (af oviss natur); honblomma af ett fröämne inom ett enkelt hölje (motsvarande hanblommans yttre). Frö (utan fruktvägg) nötlikt. — Nedsänkta vattenväxter, med taggiga, skenbart motsatta el. kransstälda örtblad.

1. **NAJAS** *L., Gen. pl. ed. 1* (1737).

Två- el. *sambyggare; hanblns* stränglösa stånd.-knapp, som är 4- el. 1-rummig, omsluten af de båda höljena, hvaraf det yttre upptill bär 3—4 tänder; *honblns* hölje hopdraget ofvan fröämnet, med 2—5 tänder. — *Spensliga örter med grenig stjelk, slidomfattande, smala o. taggiga blad samt små, oskaftade, oftast ensamma, oansenliga blr i bladvecken; hydrof.*

[1]) Här bihangsvis anförd, ss. af tvifvelaktig slägtskap.

* Bladslidor helbräddade; 2-byggare .... *N. marina* .. 1.
** Bladslidor hårlikt tandade; sambyggare.
a. Blad styfva, glest taggiga .... *N. minor* ...... 2.
b. Blad böjliga, tätt o. mycket fint taggiga .... *N. flexilis* ... 3.

1. **N. marina** *L., Sp. pl. ed. 1* (*a*; 1753); *N. major All., Fl. Pedem.* (1785). Fig. Sv. Vet.-Ak. Handl. 1837, t. 8; Fl.D.2121. Exs. H.N.4:84. — *Nateserf.*

Blad nervlösa, någorlunda breda (1—2 mm.), *i kanterna starkt bugtiga o. groftaggiga, styfva, med helbräddade slidor; 2-byggare.* — Gröfst i slägtet, af mycket blek färg, växande i täta massor. *Stj.* 9—60 cm. hög, nedtill rotslående, styf o. spröd, säll. småtaggig; *bl.* skenbart motsatta el. 3 i krans, 1,5—6 cm. långa, spetsade, med oftast skiftevisa, rätt utstående o. breda sidotaggar med framåtriktad brun udd, utstående el. något nedböjda; *blr* ensamma (säll. 2—3); *hanbln* med 4-rummig, slutl. utskjutande o. något skaftad stånd.-knapp, som öppnar sig uppifrån med 4 tillbakarullade flikar; *honblns* hölje 2—4-tandadt, länge qvarsittande; *frö* 4 mm. långt, 1,5 mm. bredt, utdraget ellipsoidiskt, blekgult, något hoptryckt. ⨀ 7—9.

Grunda hafsvik. med bräckt vatt., säll. insjöar, på dybott.: nöSk. Helge-åns utlopp; *Bl.;* Gtl. Pavik i Vestergarn; Fardume-träsk (båda st. i sött vatt.); *Sm.* Kalm. l.; Ög.; *Sdm.; Upl.;* Gstr.; Hls. Enångersfjärden; Vintergatsfjärden vid Hudiksvall; [0 sHl., enl. Neum.]. — **N.** söd. del.: Kirkö (i sött vatt.) bland Hvalöarna; Lillesand; Kristianssand; **F.** Ål.; Eg. F.; Nyl.; sÖb. Qvarken; **D.** Sj. Sus-ån. — Öp.; T.

[2. **N. minor** *All., Fl. Pedem.* (1785); *N. marina β L., Sp. pl.; Caulinia fragilis Willd. i Berlin, Ac. d. Sc. Mém. f. 1798* (tr. 1801). Fig. Willd. l. c.

Blad 1-nerviga, mycket smala (ej 1 mm.), *i kanterna svagt bugtiga o. glest taggiga, styfva, med hårlikt tandade, upptill tvärhuggna slidor; sambyggare.* — Mörkgrön, spensligare än föreg. o. ytterst spröd. *Stj.* 10—20 cm. hög, från basen grenig; *bl.* skenbart motsatta el. vanl. 3 i krans, 1,1—1,5 cm. långa, med framåt riktade, i spetsen bruna taggar af flera (ofta talrika) celler, utstående el. något nedböjda (på finska ex.; på utländska ofta starkt nedböjda); *blr* 1—2 i bladvecken; *hanbln* med 1-rummig stånd.-knapp, öppnande sig i spetsen; *honblns* hölje ofvan fröämnet utdraget till ett långt, i spetsen 2-klufvet spröt; *frö* 2,5 mm. långt, omkr. 0,5 mm. bredt, utdraget ellipsoidiskt, gulbrunt. ⨀ 8, 9.

Sött vatt., på 30—60 cm. djup: **F.** söd. del.: Nyl. Borgå å; sTav. Vesijärvi; mSav. Ruuanvesi; sKar. Monrepos vid Viborg; On. Kar. Velikaja-guba i Onega. — T.]

3. **N. flexilis** (*Willd.* 1801) *Rostk. & Schmidt, Fl. Sedin.; Caulinia flex. Willd. l. c.* Fig. Fl.D. suppl. 173. Exs. H.N.14:77.

Blad 1-nerviga, mycket smala (nära 1 mm.), *i kanterna tätt o. mycket fint taggiga, böjliga, med hårlikt tandade, snedskurna slidor; sambyggare.* — Ljus- el. brungrön, späd, bildande »täta, gröna massor af talrika, mest upprätt växande ex.» (Doc. Jönsson). *Stj.* 3—42 cm. hög, ofta från basen gaffelgrenig, vid lederna spröd; *bl.* skenbart motsatta el. högre upp o. i grenspetsarna 3—6 kransvis gyttrade, 1—3 cm. långa, spetsade—trubbiga med udd o. 1-celliga, brungula, fina taggar, utstående, vid upptagning ur vattnet hopfallande; *blr* 1—flera tillhopa; *hanbln* med 1-rummig stånd.-knapp, öppnande sig i spetsen; *honblns* hölje med 4—5 oliklånga tänder; *frö* 2,5—3 mm. långt el. något deröfver, ej 1 mm. bredt, utdraget ellipsoidiskt, blekgult—ljusbrunt, glänsande. Prot. ♂. ⨀ 7—9. — Den i Sk. förekommande formen afviker genom brungrön färg o. föga mer än 2 mm. långa frön: **f. microcárpa** *Hj. Nilss. i Bot. Not. 1881.*

Insjöar: mSk. Ringsjön (på t. o. m. flera meters djup, ymnig särd. nära utloppet, eljest spridd mest i vestra del.); söUpl. Närtuna sn, sjön Hederviken vid Braheberg (i

senare tid (funnen dock 1874), sedan denna sjö till största delen urtappats, och senast 1887 förgäfves eftersökt). — **F.** sTav. Vesijärvi. — nT.; Skl.

2 Ser. LILIIFLORÆ

C. A. Ag., Aphor. bot. 11 (1823).

Oftast stora, väl utbildade insektblr, med likbladigt blomhylle af 2, kronlika kransar. Stånd. 6 i två kransar (säll. 8, 4 el. 3). Pistill 1, oftast trebladig och trerummig, inom el. under hyllet. Frö med hvita. — Fleråriga örter (el. träd), med lökstam, knölstam, rotstock (el. trädstam) samt blad af vanlig monokotyledon typ (undant. Dioscoreaceæ o. en del Smilaceæ).

1 Ordn. LILIACEÆ DC., Théor. élém. bot. ed. 1 (1813); utvidg.

Blomhylle vanl. 6-taligt. Stånd. 6 (8 el. 4). Pistill inom hyllet, med 3—1 (4) stift. Frukt fröhus el. bär.

A. Stift 1 (el. intet).
† Utan utvecklade blad, men med barrlika, knippevisa smågrenar .... *Asparagus* ...... 17.
†† Blad svärdlika .... *Narthecium* ...... 1.
††† Blad ej svärdlika.
I. Stånd. 6; kalk 6-talig.
* Kalkblad högt upp sammanväxta.
a. Kalk hvit el. hvitgrön; rotstock .... *Convallaria* ...... 14.
b. Kalk blå; lökstam .... *Muscari* .... 9.
** Kalkblad fria (el. vid basen något förenade).
1. Blomställning vid basen omsluten af 1—2 hinnaktiga hölsterblad .... *Allium* .... 5.
2. Intet hölster.
a. Ståndarknapp. fästa med ryggen vid strängarna.
α. Kalkblad på insidan med honungsgrop.
αα. Märke 1 (3-kantigt) .... *Lilium* .... 10.
ββ. Märken 3 .... *Fritillaria* .... 11.
β. Kalkblad utan honungsgrop.
αα. Örter med lökstam.
a*. Ståndarsträng. breda; blr stora, hvita, utvändigt något grönaktiga .... *Ornithogalum* ... 8.
b*. Ståndarsträng. syllika; blr små, (oftast) blå .... *Scilla* .... 7.
ββ. Örter med rotstock .... *Anthericum* ...... 6.
b. Ståndarknapp. fästa med basen vid strängarna.
α. Stift utdraget; blomställning flocklik .... *Gagea* .... 13.
β. Stift intet; blr ensamma .... *Tulipa* .... 12.
II. Stånd. 4; kalk 4-flikig .... *Majanthemum* ... 15.
B. Stift 3; kalk 6-talig.
* Kalk sambladig; vid blomningen bladlös ört .... *Colchicum* .... 4.
** Kalk fribladig; vid blomningen bladbärande örter.
a. Små, smalbladiga örter .... *Tofieldia* .... 2.
b. Stor, bredbladig ört .... *Veratrum* .... 3.
C. Stift 4; stånd. 8; kalk 8-bladig .... *Paris* .... 16.

1 Underordn. COLCHICACEÆ DC., Fl. Fr. 3 (1805).

Stånd. 6, med (normalt) utåt vända knappar. Pistill med 3 stift. Frukt fröhus, öppn. sig oftast medelst väggdelning. — Växter med rotstock el. knölstam (säll. lök).

1. NARTHECIUM *Moehr. i Acad. Nat. Cur. Act. 6* (1742).

Kalk fribladig; *stånd.*-sträng. gulludna (hos öfriga sl. glatta); *knapp.* långa o. smala; *stift* (genom hopväxning af 3) 1, teml. kort, med otydl. 3-flikigt märke; *frukt* n. lansettlikt, 3-rummigt, 3-valvigt o. mångfröigt fröhus; *frön* aflånga, n. trinda, med ett långt, trådlikt bihang i båda ändar. — *Mindre sumpörter, med rotstock, 2-sidigt ställda, svärdlika jordblad, fåbladig stjelk o. blr i klase.*

1. **N. ossifragum** *(L. 1753) Huds., Fl. Angl. ed. 1; Anthericum ossifr. L., Sp. pl.* Fig. Sv.B.489; Fl.D.42. Exs. H.N.14:73. — *Strandlilja.*

Kalkblad jemnbr. lansettlika. — *Rotst.* lång, krypande; *stj.* 8—30 cm. hög el. något deröfver, från uppstig. bas upprät, trind; *jordbl.* 6—15 cm. långa, 3—5 mm. breda, ofta något skärformigt krökta; *stj.-bl.* föga utvecklade; *klase* teml. tät, 1,5—4,5 cm. lång, vid fruktmogn. ej säll. betydligt längre; *blomskaft* (de nedra säll. klaslikt förgrenade), med lansettlikt stödblad o. högre upp ett jemnbr. lansettlikt förblad, af stödbladets längd el. längre; *kalkbl.* vid blomn. utspärrade—nedböjda, sed. n. uppräta, 6—9 mm. långa, gula, utvänd. längs midten gröna; *fröhus* något längre (omkr. 12 mm.) än de qvarsitt. kalkbl., 3 mm. tjockt, sprötspetsadt. ♃ 7.

Kärräng., mossar: s. och mSk.; n*Sk.;* mBl.; mell. Eringsboda och Svarthöfderyd; Hl.; *Boh.;* Vg. Elfsb. l.; Skarab. l.: Billingen (E. Linnarss.); *Dls;* vSm. n. hela Kronob. l. (men spars. mot ö.) och vJönk. l. (Scheutz); öSm. inre Kalm. l.: Madesjö kyrka och vid Mjöshult i Kråksmåla; sNer. Askersund sn; söVrm. Märsta i Varnum (Ringius); vJtl. — **N.** a. längs kusten från Kragerö till sNordl. (i Trondhj. st. uppstig. på fjellen), nordligast i Tromsö amt; sKristiania st.; [0 **F.**]; **D.** *J.;* Fyen. — Öp.; T.; Skl.

2. TOFIELDIA *Huds., Fl. Angl. ed. 2* (1778).

Kalk fribladig; *stånd.*-knapp. äggformiga; *stift* 3, korta, med mycket små märken; *frukt.* n. rundad, af 3 endast nedtill sammanvuxna, mångfröiga baljor; *frön* aflånga, kantiga, (hos våra arter) utan bihang. — *Smärre sumpörter, med rotstock, 2-sidigt o. i rosett ställda, svärdlika jordblad, fåbladig stjelk o. små gulaktiga blr i tät klase.*

1. **T. calyculáta** (*L. 1755;* delvis) *Wg, Fl. Lapp.; Anthericum calyc. L., Fl. Su. ed. 2* (*a*). Fig. Sv.B.482:2. Fl.D. suppl. 13. Exs. H.N.4:86.

Blomskaft med ett litet stödblad o. ett skållikt, ofta 3-flikigt svepe tätt under bln. — *Stj.* 15—30 cm. hög, upprät, vanl. något krökt, trind; *jordbl.* 6—10 cm. långa, 2—4 mm. breda, 5—flernerviga, jemnbreda, sträfbräddade; *stj.-bl.* smärre, vanl. 2—3, långt åtskilda, det öfversta litet, fjällikt; *klase* vanl. 3 (1—9) cm. lång, glesare vid basen; *stödblad* lansettlika, gröngula; *blr* mycket kort skaftade; *kalkbl.* 3—4,5 mm. långa, uppräta—utstående, tunglika, gulhvita; *stånd.*-sträng. något syllika. Prot. ♀ (→ homog.). ♃ 6, 7.

Fukt. st., kärräng. på kalkgrund: **Gtl.** — [0 **D.**]. — Öp.; T.

2. **T. palústris** *Huds., Fl. Angl. ed. 2* (1778); *Antheric. calyc. β L. l. c.; Tof. borealis Wg l. c.* (1812) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. L., Fl. Lapp. t. 10:3. Sv.B. 482:1. Fl.D.36. Exs. H.N.3:57. — *Björnbrodd.*

Blomskaft utan stödblad, med svepe vid basen. — Mycket lik föreg., men mindre o. spädare. *Stj.* 7—18(—30) cm. hög; *jordbl.* 3—4,5 cm. långa, omkr. 2 mm. breda, 3—5-nerviga; *stj.-bl.* oftast 1, vanl. sittande långt ned o. litet, n. fjällikt; *klase* 0,75—2,5 cm. lång; *svepe* n. hvitt; *stånd.*-sträng. n. jemnbreda; för öfr. som föreg. Homog. ♃ 6—8.

Fukt. st., helst i fjelltr.: **Lpl.—Hrj.**; n. och m *Dlr.;* ö Vrm. Liljendal i bergsl.; Sunne; Vb.—Hls. nordv. del. ned till Ofvanåker; Skog sn (A. Magnusson). — **N.** a. i n. och v. del. ända ned till hafv.; **F. F.** och **R. Lpm.**; *Kuus.;* n. och Kaj. Öb.; R. och On. Kar. — T. (Baj.); Skl.; I.; Spetsb.

[3. **VERÁTRUM** *Tourn., Inst.* (1700). — *Nysrot.*

Mångbyggare (öfriga sl. samkönade), med fribladig kalk; *stånd.*-knapp. öppn. sig med tvärremna; *stift* 3, korta; *frukt* af 3, högt upp sammanvuxna baljor; *frön* vingade. — *Högväxt o. grof, mång- o. bredbladig växt, med talrika, teml. små blr i sammansatt klase.*

1. **V. album** *L., Sp. pl.* *β.* **Lobeliánum** (*Bernh.* 1807) *Mert. & Koch, Deutschl. Fl. 2; V. Lobelianum Bernh. i Schrad., N. Journ. 2.* Fig. Fl.D.1120. Exs. Fellm., Pl. arct. 228. — *Hvit Nysrot.*

Blr långskaftade; kalkblad invänd. längs midten blekgröna. — *Rotst.* kort; *stj.* ända till 1 m. hög, upptill glest hvitullig; *bl.* med långa, hela slidor, de nedra bl. ända till 12 cm. breda, ovala, alla veckiga, kort hårbräddade; *kalkbl.* 9—12 mm. långa, i kanten o. spetsen hvita. Andromonoik o. androdioik. Prot.-♂. ♃ 8. — Giftig. Den i S. Eur:s bergstr. vanliga hufvudformen har kalkbl. invänd. helt och hållet hvita.

Vid fjellbäck. (i N. uppstig. ända till 240 m.), på fukt. äng. nära Ishafvet: **N.** *O.-Finnm.;* **F. R. Lpm.**; R. Kar. Keret; Solovetsk. — T. (Schles. etc.)].

4. **CÓLCHICUM** *Tourn., Inst.* (1700).

Kalk sambladig, nående ned i knölstammen, dess pip mycket lång o. smal, bräm klocklikt o. 6-deladt; *stånd.*-sträng. fästa i pipöppningen; *knapp.* jemnbreda, öppn. sig på längden; *stift* 3, trådlika o. mycket långa, med små, klubblika märken; *frukt* af 3, till ofvan midten sammanvuxna, mångfröiga baljor; *frön* n. klotrunda. — *Lägre växt, utan ofvanjordisk stam, men med lökformig knölstam o. smala, ej svärdlika jordblad.*

†1. **C. autumnále** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.1642. — *Tidlösa.*

Blr 1—3, blekt gridelina, uppskjutande om hösten; blad bredt lansettlika, utbildade liks. frukten först följ:e vår. — *Knölstam* teml. stor, omgifven af mörkbruna slidrester; *bl.* 2—4, med långa slidor, omgifna af hinnaktiga lågblad, 15—18 cm. långa, 1,5—3 cm. breda, trubb., vissnande långt före blomningen; *kalk*pip 15—30 cm. lång o. deröfver, 3—5 mm. vid, hvit, med sin nedre del omsluten af hylsor; brämflikar omkr. 3 cm. långa, aflånga o. trubbiga; *frukt* 2,5—4,5 cm. lång, kortskaftad, omsluten af de nya bladens slidor. (Prot.-♀ →) homog.. ♃ (8) 9—10. — Giftig.

Numera säll. odl., någon gång förv.: Ög. Vadstena klosterträdg.; Stockh:str.; Upl. Steninge nära Sigtuna. (Ford. äfv. i Sk. och Sm.) — **D.** Bornh. Skovsholm; Loll.; J. Barritskov. — Öp. (vild); T. (vild); Skl. (nat.).

2 Underordn. **CORONÁRIÆ** L., Phil. bot. (1751); utvidg.

Stånd. med inåt vända knappar. Pistill med 1 (säll. intet) stift. Frukt fröhus, öppn. sig med rumdelning. — Oftast örter med lökstam (stund. träd).

1 Flock. **Asphodéleæ** *S. F. Gray, Nat. Arr. Brit. pl.* (1821): stängel (säll. med rudimentära blad); lökarna åtm. hufvudsakligen bildade af örtbladens uppsvälda slidbaser; fröhus fåfröigt; frön tjocka, rundade el. kantiga, med svart skal; honungsalstring i vecken mellan fruktbladen (t. ex. Allium, Ornithogalum) el. 0 (t. ex. Muscari).

5. **ALLIUM** *Hall., All. gen. nat. lib.* (1745). — *Lök.*

Blr i hufvud- el. flocklik ställning, före utslåendet omgifna af 1—2 **hinnaktiga** ***hölsterblad*** (hos alla följ. klase utan hölster); ***stånd.***-sträng. oftast vid basen förenade sins emellan (hos följ. slägten alltid fria) el. med kalkbl.. — ***Örter med lökstam*** (säll. rotstocklik), ***stängel, nedtill vanl. klädd af de långa bladslidorna*** (hos följ. slägten ej slidklädd), ***oftast smala blad samt små,*** (hos de skandin. arterna) ***rödaktiga el. hv. blr, med stund. vid basen något sammanhäng., oftast klocklikt hopstående kalkblad.***

A. Blomställning med groddknoppar.
 * Blad ända till basen platta, breda.
 a. Blr gulhvita; bladslidor trinda .... *A. sativum* .... 2.
 b. Blr violettröda; bladslidor (oftast) 2-eggade .... *A. Scorodoprasum*... 3.
 ** Blad aldrig fullkomligt platta, smala, med n. trinda slidor.
 a. Hölsterblad mycket korta, ej 1,5 cm.; hvar annan stånd.-sträng 3-flikig .... *A. vineale*............ 4.
 b. Hölsterblad långt utdragna, öfver 3 cm; alla stånd.-strängar hela.
 α. Stånd. utskjutande ur kalken .... *A. carinatum* .... 5.
 β. Stånd. ej utskjutande ur kalken............ *A. oleraceum* .... 6.
B. Blomställning utan groddknoppar.
 * Blad näst. trinda, ihåliga.
 a. Stäng. o. blad starkt uppblåsta.
 α. Stäng. nedtill uppsväld; hvar annan stånd.-sträng (vanl.) 2-tandad nära basen .... *A. Cepa* .... 7.
 β. Stäng. mest omkring midten uppblåst; alla stånd.-strängar otandade .... *A. fistulosum* .... 8.
 b. Stäng. o. blad ej uppblåsta; stånd. otandade............ *A. Schoenoprasum* ... 9.
 ** Blad näst. el. fullkomligt platta.
 a. Blad 1,5—3 mm. breda; lök rotstocklik.
 α. Hvar annan stånd.-sträng nära basen 2-tandad; yttre lökfjäll upplösta i fibrer .... *A. strictum* .... 11.
 β. Alla stånd.-strängar otandade; yttre lökfjäll hela ...... *A. montanum* .... 10.
 b. Blad nära 1,5 cm. breda, smalt lansettl. jemnbreda; lök af vanlig form .... *A. Porrum* .... 1.
 c. Blad 3 cm. breda el. mera, bredt lansettl.—ovala ...... *A. ursinum* .... 12.

1 Grupp. **Porrum** (*Tourn., Inst.* (1700)): hvar annan stånd.-sträng bred, upptill 3-uddigt flikig (midtfliken knappbärande).

†1. **A. Porrum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Rchb., Ic. fl. Germ. & Helv. 10:1071 o. 1072. — *Purjolök.*

Blad platta, breda (något öfver 1 cm.); ***blomställning utan groddknoppar; kalkbl. näst. hvita el. rödstrimmiga.*** — *Lök* hvit, utan smålökar; ***stäng.*** 30—90 cm. hög; ***bl.*** blågröna, smalt lansettl. jemnbreda, kölade, med trinda slidor; ***hölster*** 1-bladigt, lång-spetsadt; ***blomställn.*** stor, mångblommig, mer el. m. tät, klotrund. ☽ 7, 8.

Allm. odl. — Hemland: Medelhafstr.

†2. **A. sativum** *L. l. c.* Fig. Rchb. l. c. 1069. — ***Hvitlök.***

Blad platta, breda (omkr. 2 cm.) ***med trinda bladslidor; blomställning med groddknoppar;*** *kalkbl. hvitaktiga, släta.* — *Lök* hvit, med flera o. stora smålökar; ***stäng.*** 0,3—1 m. hög; *bl.* blågröna, jemnbreda, något rännformiga; ***hölster*** 1-bladigt, mycket långspetsadt; ***blomställn.*** fåblommig. ♃ 7, 8.

Odl., ehuru numera säll., ända upp till Jtl. och Vb. — Hemland: V. Asien.

3. **A. Scorodóprasum** *L. l. c.* (1753; *a*) *o. Fl. Su. ed. 2* (1755). Fig. Fl.D.1455. — *Skogslök.*

Blad platta, breda (omkr. 1 cm.), *med* (oftast) *2-eggade slidor; blomställning med groddknoppar; kalkbl. violettröda, deras köl småknottrig; stånd.-sträng. icke utskjutande.* — Vanl. grof o. hög (60—90 cm. el. mer). *Stäng.* n. trind, endast nedom midten bladklädd; *bl.* långslidade, jemnbreda, spetsade, i kanterna o. längs undra sidans midt sträfva, vid blomningstiden åtm. några ännu friska; *hölster* 1—2-bladigt, kortspetsadt; *blomställn.* rundad, med teml. få, långskaftade, 6 mm. långa blr, men talrika mörkbruna groddknoppar. ♃ 6, 7. — *Var.* lägre o. spädare, med n. trinda slidor o. smalare blad: *f. minor Fr., Nov. fl. Su. ed. 1, pars 7* (1823); *A. arenarium L. herb.* o. trol. *Sp. pl.* Fig. Fl.D.290.

Buskmark, helst vid kusten och större sjöar; f. min. sandfält: **Öl.**; **Gtl.**; *Sk.; sBl.; Sm.* Kalm. l.—s*Upl.* och *Rosl.;* Hl. Hasslöf och Släp snr; *Boh.* till Musö i Tanum; Vg. Billingen; Kinnekulle; inre Sm.; söVsm.; [0 vSm. (Scheutz); Dls. (ford. vid Henriksholm)]. — **N.** sydkusten: Flekkefjord; Fredriksværn; Horten; **F.** Ål.; Eg. F.; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl. — *f. min.:* Sk.; Öl. Sandby, etc.; Gtl. — **D.** sälls.

4. **A. vineále** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753); *A. arenarium Fr., Nov. fl. Su. ed. 1, pars 7* (1823) *o. Hn, Handb. ed. 11,* ej *L.*[1]) Fig. Sv.B.691; Fl.D.2227 o. 2716. Exs. H.N.8:69. — *Sandlök.*

Blad trinda, på öfra sidan nedtill fårade, med trinda slidor; kalkbl. kölade, med slät köl; stånd.-sträng. utskjutande. — Vanl. spädare än föreg. *Stäng.* smal, men mycket fast, 15—60, i åkrar ända till 80 cm. hög, ofta långt ofvan midten bladklädd, i öfr. som hos föreg.; *bl.* få, mycket långslidade, ihåliga, groft trådlika, oftast knapt 3 mm. breda, före blomningen vissnade; *hölster* 1-bladigt, långspetsadt; *blomställn.* som hos föreg., oftast fåblommig (ej säll. felslå alla blr), med mindre, ljusgridelina, på klipp. o. d. vanl. grönhvita blr, som utskjuta från midten af den oftast mycket täta groddknoppsamlingen. ♃ 7, 8. — *Var.* med i alla afs. kraftigare växt, något bredare, nedtill n. rännformiga blad o. vanl. mycket talrika rödvioletta blr; enl. svenska ex. häraf från Vermdön, som noga öfverensstämma med danska ex. från Nykjöbing på Falster (o. Kjöb. bot. have) af *f. purpurea H. P. G. Koch i Kjöb. Nat. For. Vid. Medd. 14* (1863; *A. Kochii Lge, Haandb. ed. 3* (1864). Fig. Fl.D.2716) kan någon bestämd gräns mot den vanliga åkerformen ej dragas.

Klipp., back., sand. st., helst vid kusten och Mälaren: s**Öl.**; n*Öl.;* **Gtl.**; **Boh.** i skärg.; Sk. isynn. i sydv. och vest. del.; *Bl.* strandbygden (Svanl.); n*Hl.;* nvVg. i närh. af Göta elf (E. Linnarss.); nöDls. Henriksholm i Ånimskog (Kand. E. Holmgren); *Sm.* Kalm. l.; Visingsö (tillf.?); Ög.; *Sdm.* i skärg. och vid Mälaren; s*Upl.* vid Mälaren och *Rosl.* till Söderön i Östhammars skärg. — **N.** sydkusten från Hvaløarna till Mandal spr., derifr. till Selbö i Bergen st. sälls.; Trondhjem; **F.** Ål. Hammarland, Lemland; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl..

2 Grupp. **Codonóprasum** *Rchb. i Mössl., Handb. d. Gew. ed. 2* (1827): alla stånd.-sträng. syllika, hela o. otandade; hölsterblad 2, särd. det ena mycket långspetsadt, längre än blomställn. — *Blomställn.* (hos våra arter) *med groddknoppar.*

5. **A. carinátum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.2109. Exs. H.N.6:64.

Kalkbl. n. hälften kortare än stånd., de yttre kölade. — *Stäng.* 30—40 cm. hög, trind, ungef. till midten bladklädd; *bl.* mycket långslidade, 4 mm. breda, något tjocka, glatta, nedtill rännformiga, upptill platta, under 3—5-kantiga, vid blomningen friska,

[1]) Då *Linné* allestädes tilldelar sin *A. arenarium* en »caulis *plani*folius», kan detta artnamn ej behållas för den art, som i denna flora hittills kallats med samma namn.

ehuru snart vissnande; *blomställn.* med flera el. färre groddknoppar o. många, långskaftade, 6—9 mm. långa blr; *kalk* gridelinröd, omv. 3-kantig; *stånd.*-sträng. fria. Prot.-♂. ♃ 7.

Buskmark: Sk. Lund; Fogelsång; V. Vram. — [**N.** nära Kristiania (ford.)]; **D.** Bornh.; Falst.; Fyen Hofmans gave. — Öp.; T.; Skl..

6. **A. oleráceum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753) *o. Fl. Su. ed. 2* (1755). Fig. Fl.D.1456. — *Ängslök.*

Kalkbl. oftast kort uddspetsiga, ungef. af ståndarnas längd, alla kölade. — Högre (vanl. 60—90 cm. hög) än föreg. *Stäng.* endast nedom midten bladklädd; *bl.* 3—5(—10) mm. breda, sträfbräddade, upptill platta, nedtill mer el. m. tydligt rännformiga, under mångkantiga, vanl. snart vissnande; *blomställn.* fåblommig; *kalk* gul, hvitbrun el. brunviolett, klocklik; *stånd.*-sträng. vid basen förenade medelst en hinna; för öfr. som föreg. ♃ 7, 8.

Skogsäng., back., berg, helst nära kusten och större sjöar: **Sk.—Boh.** och **Upl.**; **Vsm.** Mälartr.; *Vg.; ö* inre *Sm.; Ner.; Vsm.* slättbygd.; ö*Gstr.;* ö*Mpd* (Arnell, Seth); söDls.; Vrm. Venerstr.; öHls.; söÅng. till Nätra sn; Jtl. kring Storsjön; Undersåker [0 vSm. (Scheutz); sVg. (E. Linnarss.); Dlr.; Hrj.]. — **N.** a. till Velfjord i Nordl.; derifrån sälls. till Vesteraalen; **F. Ål.**—Kar. näs., sSat. och sTav.; On. Kar.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

3 Grupp. **Schoenóprasum** (*Kunth, Nov. gen. & sp. pl. 1* (1815); inskr.): alla stånd.-sträng. syllika, otandade el. hvarannan nära basen med en kort tand på hvardera sidan; hölster kortspetsigt, kortare än blomställn.; stäng. nedtill bladklädd. — *Blomställn.* (hos de nordiska arterna) *utan groddknoppar.*

†7. **A. Cepa** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Rchb., Ic. fl. Germ. & Helv. 10: 1083. — *Rödlök.*

Stäng. pipigt uppblåst, nedtill starkt uppsväld; blad trinda, uppblåsta; stånd. utskjutande, hvar annan nedtill (vanl.) *kort 2-tandad.* — Blågrön, 0,3—1 m. hög. Yttre *lök*fjäll röda (ex.: mörkröd *holländsk* lök; blekröd *portugisisk* lök), rödgula el. hvita (ex.: liten holländsk *syltlök); blomställn.* mycket stor, klotrund, tät; *kalkbl.* hvita, med grön ryggnerv, säll. röda. Prot.-♂. ⚆ ♃ 6—8. — Ss. en kulturform af denna räknas **A. ascalónicum** *L., Fl. Palæst.* (1756): lök med smålökar (hufvudf. utan sådana), gulbrun; stäng. nedtill ej uppsväld. — *Schalottenlök;* blommar säll.

Allm. odl. ända upp till Jtl. och Vb. — Hemland: Mell. Asien?

†8. **A. fistulósum** *L. l. c.* Fig. Rchb. l. c. 1084. — *Piplök* (Vinterlök).

Stäng. pipigt uppblåst, mest omkring midten; blad trinda, uppblåsta; stånd. utskjutande, alla nedtill otandade. — Blågrön, 30—50 cm. hög. Yttre *lök*fjällen brungula; *blomställn.* stor, äggformig—klotrund, tät; *kalkbl.* hvita, med blekgrön ryggnerv. ♃ 6—8.

Säll. odlad. — **N.** förv. på torftak etc. i Gudbrandsdalen, Vaage och Lom. — Hemland: Sibirien etc.

9. **A. Schoenóprasum** *L. l. c.* — *Gräslök.*

Stäng. trind, ej uppblåst; blad med smal hålighet; kalk åtm. af skaftets längd, mycket längre än de nedtill otandade stånd. — *Lök* något rotstocklik, äggformig—aflång; *stäng.* jemntjock nedtill klädd med 1—2 blad; *bl.* långslidade, n. trådlika, ofta nående till stängelns spets, säll. längre, släta; hölster 2-bladigt; *blomställn.* n. klotrund, tät o. mångblommig; *blr* rödviol. (säll. hv.), 9—12 mm. långa, vanl. längre än skaften;

*kalk*flik. kortspetsiga med något utböjd spets o. slät, mörkare köl; *stånd.*-sträng. vid basen bredare o. der förenade. ♃ 6, 7.

a (hufvudformen): stäng. 5—30 cm. hög; blad knapt 1,5 mm. breda, trinda; kalkflik. afl.—äggr. lansettlika, spetsiga el. trubbiga med udd. Fig. Sv.B.89. Exs. H.N.7:70.

β sibíricum (L., Mant. pl. 2, app. (1771)): *större* (30—45 cm.) *o. gröfre; blad omkr. 6 mm. breda, ofvan plattade; kalkflik. jemnbr. lansettlika, spetsade.* Prot.-♂. Fig. Fl.D.971? (enl. lokalen). Exs. H.N.7:69.

Klipp., skär, strandäng., helst vid hafskust.; *β* fukt. ängsmark i fjelltr. el. sand. stränd. vid Ishafvet: **Öl.**; **Gtl.**; **Ög.—Rosl.**; *Sm.* Kalm. l.; *Bl.* (Svanl.); öSk. Horsehall (Stud. A. Roth); mHl. mell. Varberg och Morup enl. Fr., Fl. Hall.; sBoh. Hisingen. Inuti landet: **Öl.**; **Gtl.**; Sdm. och Upl. vid Mälaren. Dessutom allm. odl. ända upp till Jtl. och Vb. samt stund. förv. — **N.** sydöst. del. Langö vid Holmestrand; Röd nära Risör; stund. förv.; **F. söd. del.**; Sat.; sÖb. Kristinestad; mÖb. Pyhäjoki (förv.?); Ol. och On. Kar.; *R. Lpm.* enl. Fjellm. (*β*?); **D.** odl. — Öp.; T. (flodstränd.); Skl. (?). — *β* mJtl. — **N.** *O.-Finnm.—Tromsö* amt; **F.** In. och **R. Lpm.**; *R. Kar.* — T.

10. **A. montánum** *F. W. Schmidt, Fl. Boëm. cent. 4* (1794); *A. angulosum L. herb.; A. fallax Schult. i Roem. o. Sch., Syst. veg. 7: 2* (1830). Fig. Fl.D.2110. Exs. H.N.5:70. — *Berglök.*

Lök i spetsen af en kort rotstock (hos alla föreg. utan rotstock); *stäng. upptill kantig; blad jemnbreda, platta* (icke ihåliga); *kalk 2—3 ggr kortare än skaftet o. något kortare än de vid basen otandade stånd.* — *Rotst.* snedt krypande; *lökens* yttre fjäll hinnaktiga, *hela; stäng.* 15—45 cm. hög, endast vid basen bladklädd; *bl.* föga långslidade, mycket smala (1,5—3 mm.) o. vanl. hälften kortare än stäng., släta; *hölster* 2—3-bladigt; *blomställn.* halfklotformig, teml. tät o. mångblommig; *blr* purpurröda, något smärre än hos föreg.; *kalkbl.* n. trubbiga, okölade; *stånd.*-sträng. fria. ♃ 7, 8.

Berg, säll. sand. mark: Sk. Åhus i Espet samt längre upp utmed Helge-å; mBoh. invid Dalslandsgränsen; nv*Dls.* Lerdal, Gesäter, Rölanda och Ed snr allm.; Näs i Ärtemark (Kand. A. G. Eliasson); Räfmarken i Nössemark; svVrm. Traned i Trankil. — **N.** sydöst. del. Bastö vid Horten; [0 **D.**] — T.

[11. **A. strictum** *Schrad., Hort. Gott. fasc. 1* (1809). Fig. Rchb. l. c. 1081.

Lök som hos föreg.; stäng. trind; blad jemnbreda, något rännformiga; kalk något kortare än skaftet och vid blomningen liklång med stånd., af hvilka hvarannan är nära basen kort 2-tandad. — Lik föreg. Rotstock 3—5 cm. lång, snedt uppstig., liksom löken omgifven af täta, *nätformigt förgrenade fibrer* från föreg. års bladslidor; *blomställn.* klotrund, tät o. mångblommig, liten (omkr. 2 cm. i diam.); *blr* rosenröda; *stånd.*-sträng. vid basen förenade. ♃ 7.

Klippafsatser: **F.** Lad. Kar. Tulolansaari nära Sordavala och öarna Valamo. — T.]

4 Grupp. **Ophioscórodon** (*Wallr., Sched. crit.* (1822)): stånd.-sträng. syllika, (hos vår art) otandade; hölster kortare än blomställn.; stäng. ofvan jord ej bladklädd. — *Blad platta,* (hos vår art) *breda; kalk stor; frön n. klotrunda* (i föreg. grupper kantiga).

12. **A. ursinum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.236; Fl.D.757. Exs.H.N.2:61. — *Ramslök.*

Blad lansettlika—smalt ovala, långskaftade; blomställn. utan groddknoppar; kalkblad stjernlikt utbredda. — *Lök* 2—4(—6) cm. lång, aflång; *stäng.* 15—45(—60) cm.

hög, 3-kantig, vid basen åtföljd af vanl. 2 blad från löken; *bl.*-skaft 6—20 cm. långa; skifvor 6—18 cm. långa, 2—6 cm. breda, tunna, vändande den mörkare undra sidan uppåt; *hölster* 1—3-bladigt, hvitt, teml. länge qvarsittande; *blomflock* n. plattad, gles och få-(5—15-)blommig; *blr* kortare än sina skaft, hvita; *kalkbl.* jemnbr. lansettlika, omkr. 9 mm. långa samt längre än de fria stånd. Prot.-♂. ♃ 5, 6.

Fukt. st. i lund., bergsrött., helst vid kusten och större sjöar: *Sk.* [0 i furubygden]; svBl. Valje; *Gtl.;* Boh. Vinga inholmar; mell. del.; nVg. Billingen; berg. vid Venern; öDls. Gunnarsnäs sn; Lökramsdalen vid Skållerud; Sm. Tjust hd i Kalm. l.; Tveta och Vista hd. i Jönk. l. (Scheutz); Ög.; öSdm.; Upl. vid Mälaren och Rosl. till Fagerön vid Harg; [0 Öl.; Hl.; Kronob. l.; Ner.]. — **N.** sälls. längs kusten upp till Trondhjemstr.; **F.** Ål. Ramsholmen i Jomala; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.

6. **ANTHÉRICUM** *L., Gen. pl. ed. 5* (1754); inskr. — *Sandlilja.*

Rotstock (hos de öfriga lök); *stånd.* med trådlika sträng. — *Teml. stora örter, oftast med stängel, rosettstälda, gräslika blad o. teml. stora, hvita blr, med stjernlikt utbredda kalkblad; homog.*

1. **A. ramósum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.671; Fl.D.1157. Exs. H.N.6:65.

Klase (vanl.) *nedtill grenig; stift rakt, n. längre än kalkbladen.* — *Stäng.* 30—60 cm. hög, trind, ofta med ett el. annat rudimentärt blad; *rosettbl.* talrika, från kort slidlik bas uppräta, vanl. mycket kortare än stäng., smalt jemnbreda (2—3 mm.), något rännformiga; *högbladen* flera ggr kortare än de nedtill ledade blomskaften; *blr* omkr. 2 cm. vida, med längs midten 3-nerviga kalkbl., de yttre lansettlika, de inre bredt aflånga; *fröhus* n. klotrundt. ♃ 7.

Torra st.: *Gtl.;* nöSk. på sandfält.; svBl. Sölvesborg; mÖl. Sandby sn; Glömmingesand. — **D.** Sj. — Öp. (Riga); T.

2. **A. Liliágo** *L. l. c.* Fig. Sv.B.403; Fl.D.616. Exs. H.N.10:62.

Klase enkel; stift bågböjdt, kortare än kalkbladen. — Gröfre än föreg., men stund. lägre: *rosettbl.* n. af stäng:s längd, 3—6 mm. breda, rännformiga; *högbladen* åtm. hälften så långa som blomskaften; *blr* betydl. större än hos föreg., med aflånga, trubb. kalkbl., af hvilka de inre något bredare; *fröhus* äggformigt, spetsigt, dubb. större än hos föreg.; i öfr. som denna. ♃ 6.

Torra st.: Sk. öst. del. på sandfält. från Simrishamn till Åhus; mell. del. vid Hör; vBl. N. Hoka i Ringemåla; sÖl. Gösslunda i Hulterstad. — **D.** J.; Fyen: Middelfart; Sj. — T.

[7. **SCILLA** *L., Gen. pl. ed. 1* (1737). — *Blådrufva.*

Stånd. med syllika strängar, fästa på kalkbladens bas. — *Teml. små lökväxter, med smala blad från löken o. små, teml. långskaftade,* (vanl.) *blå blr.*

1. **S. verna** *Huds., Fl. Angl. ed. 2* (1778). Fig. Fl.D.568.

Blad från löken flera, framkommande på våren; klase 3—5-blommig, qvastlik; högblad hvita, minst så långa som blomskaften. — *Lök* af en hasselnöts storlek; *bl.* smalt jemnbreda; *kalkbl.* utstående (stund. hvita); *stånd.*-knapp. blå (enl. J. D. Hooker purpurröda). ♃ 6. — Blr välluktande.

Back., torr. gräsvall.: **N.** nBergen st. *Söndfjord:* Alden, Værö, Bueland. — vSkl.; Färöarna].

8. **ORNITHÓGALUM** *Tourn., Inst.* (1700); inskr. — *Stjernlök.*

Stånd. med breda sträng.; *frön* klotrunda—n. klotrunda (hos föreg. slägten kantiga). — *Lökväxter med smala blad från den teml. stora löken o. stora,* (hos här upptagna arter) *hvita blr, med stjernlikt utbredda, utvänd. långs midten grönaktiga kalkblad.*

†1. **O. nutans** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.912. — *Aftonstjerna.*

Blr n. hängande i ensidig klase, på skaft kortare än högbladen; hvar annan stånd.-sträng bredare, upptill 3-flikig (den kortare midtfliken knappbärande). — *Stäng.* omkr. 30 cm. hög; *bl.* teml. talrika, jemnbreda, slutl. längre än stäng., 12—15 mm. breda; *blr* 4.5 cm. vida, med vid basen n. uppräta, sedan utbredda kalkblad. ♃ 5.

Förv. någon gång i gamla trädg. etc. ända till Upl. — [0 **N.**]; **F.** säll. förv.; **D.** förv. — T.

†2. **O. umbellátum** *L. l. c.* Fig. Sv.B.388; Fl.D.1266. — *Morgonstjerna.*

Blr uppräta i n. jemnhög qvast, på skaft längre än högbladen; alla stånd.-sträng. bredt syllika, hela. — Mindre o. spädare än föreg. *Stäng.* 15—30 cm. hög; *bl.* som hos föreg., men vanl. blott 3—6 mm. breda; *blr* hälften mindre, med ända från basen utbredda kalkblad. Prot.-♀ (→ homog.). ♃ 5, 6.

Ej säll. förv. i gamla trädg., på åkr. etc. ända till Upl. — **N.** söd. del. säll. förv.; **F.** förv. i Eg. F. och Sat.; **D.** förv. — Öp.; T.

9. **MÚSCARI** *Tourn., Inst.* (1700). — *Perldrufva.*

Blr i axlik klase; *kalk* sambladig, klotrund—aflång, vid pipöppningen något sammandragen, med litet, tandadt bräm; *stånd.* med korta, kalkpipen vidväxta sträng.; *stift* teml. kort (hos öfriga sl. utdraget); *frön* rundade. — *Små lökväxter, med smala blad från löken o. små, kortskaftade,* (vanl.) *blå blr.*

†1. **M. botryoides** (*L.* 1753) *Mill., Gard. Dict. ed. 8; Hyacinthus botr. L., Sp. pl.* Fig. Rchb., Ic. fl. Germ. & Helv. 10:998.

Blad uppräta; blr (utom de öfversta) hängande; *kalk rundadt omv. äggformig.* — *Lök* af en hasselnöts storlek; *stäng.* 6—18 cm. hög; *bl.* 2—3, från smalare bas jemnbr. tunglika (3—9 mm. breda), ungef. af stäng:s längd el. något kortare; *klase* 1,5—3 cm. lång, cylindrisk, tät o. mångblommig; blomskaft kortare än blrna, med ytterst små, hvita högblad; *blr* 3—6 mm. långa (säll. hvita), de öfversta könlösa; brämtänderna utvikna, hvita; *stånd.*-knapp. svarta. ♃ 5.

Allmänt odl. och stund. förv. i gamla trädg., park. etc. ända till Gstr. — **N.** förv. vid Veldre i Hedemarken; [0 **F.**]; **D.** säll. förv. — T.

2 Flock. **Tulipeæ** *DC., Théor. élém. bot. ed. 1* (1813): stjelk med väl utvecklade blad; lökarna bildas af uppsvälda lågblad utan skifvor (lökblad); fröhus mångfröigt; frön platta (undant. Gagea), med ljust skal; honungsalstring på kalkbladen el. 0.

10. **LÍLIUM** *Tourn., Inst.* (1700). — *Lilja.*

Kalkbl. med en långsgående honungsgrop nära basen; *stånd.*-knapp. fästa med ryggen vid sträng. — *Stora lökväxter, med mångbladig stjelk o. stora blr; lök med talrika, fjällika lökblad; homog.*

†1. **L. bulbiferum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.398. — *Brandgul lilja.*

Blad strödda, med groddknoppar i vecken; blr upprätta, klocklika, brandgula. — *Stj.* 30—60 cm. hög, tätbladig; *bl.* 3—6 cm. långa, utan slida el. skaft, smalt jemnbreda—jemnbr. lansettlika; *blr* i fåblommig flock, n. 6 cm. långa; de yttre *kalkbl.* något smalare, alla med små bruna fläckar samt utvänd. glest o. ulligt hvithåriga, invänd. med småknottriga längdnerver. ♃ 6, 7.

Allmänt odl. o. stund. förv. i gamla park. o. i närheten af trädg. ända till öHls. och Jtl. — [0 **N.** och **F.**]; **D.** säll. förv. — T. (vild).

†2. L. **Mártagon** *L.*, *Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.381. — *Kroll-lilja.*

Blad (utom de öfversta) *kransställda, utan groddknoppar; blr hängande, med tillbaka rullade kalkblad, rödgridelina.* — *Stj.* 0,6—1,5 m. hög, vid basen o. upptill bladlös; *bl.* vanl. 5—6 i hvarje krans, kort skaftade, 6—9 cm. långa, mer el. m. bredt lansettlika; *blr* i gles o. fåblommig klase, långskaftade, 3 cm. långa; *kalkbl.* oftast rödfläckiga, invänd. vid honungsgropen papillösa. ♃ 6, 7.

Allmänt odl. o. ej säll. förv. i gamla trädg. o. park. från Sk. till öHls. (särd. i Mälartr.). — **N.** säll. förv.; **D.** förv. — Öp.; T. (vild).

11. FRITILLÁRIA *Tourn.*, *Inst.* (1700).

Kalkbl. med en (hos här upptagna art) långsgående honungsgrop nära basen; *stånd.*-knapp. fästa med ryggens nedre del vid sträng.; *märke* 3-deladt (hos alla föreg. sl. af underordn. Coronariæ helt). — *Lökväxter, med fler- o. smalbladig stjelk, stora, lutande—n. hängande, klocklikt hopslutna blr.*

1. F. **Meleágris** *L.*, *Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.376; Fl.D.972. Exs. H.N.13:75. — *Kungskrona.*

Blad smalt lans. jemnbreda, rännformiga, alla strödda. — *Lök* liten, nedtryckt klotrund med n. hvitt yttre fjäll, dess hufvudmassa bildad af oftast 2 motsatta, n. halfklotformiga lökblad; *stj.* omkr. 30 cm. hög, 1-(säll. 2-)blommig; *bl.* vanl. 4—6, 6—9 cm. långa, 3—6(—15) mm. breda; *bln* något mer än 3 cm. lång; *kalkbl.* ovalt aflånga, trubb., ljust rosenröda med bruna små rutor (säll. hvita); *märkets* flikar teml. långa, jemnbreda, utböjda. Homog. ♃ 5, 6.

Fukt. äng., stränd. (ursprungl. förv.?): *Upl.* (särd. Upsalatr.); svBl. Elleholm; vGtl. Klinte; Visby; sBoh. nor. Hisingen; Ög.; Sdm.; sVrm. Skåre i Grafva; Vsm. sydöst. del.; Sala; Gstr. Gefle. — **N.** Kristiania; Drammen; Bergen; Trondhjem; **F.** Ål. Bolstaholm (förv.?) **D.** Sj. Charlottenlund; Sneslöv; Fyen Hindsholm. — **T.**

12. TÚLIPA *Tourn.*, *Inst.* (1700). — *Tulpan.*

Kalkbl. utan honungsgrop; *stånd.*-knapp. fästa med basen vid sträng.; *stift* intet (hos alla öfriga sl. utdraget); *märke* 3-flikigt. — *Lökväxter, med få- o. teml. smalbladig stjelk, vanl. ensam, klocklikt hopsluten, stor blomma; lök med 4, helt o. hållet omslidande lökblad.*

†1. T. **Gesneriána** *L.*, *Sp. pl. ed. 1* (1753). — *Trädgårdstulpan.*

Kalkbl. trubbiga el. föga spetsiga, jemte stånd.-sträng. glatta. — *Bln* upprät, af vexlande färg (röd, gul, hvit el. brokig); *kalkbl.* äggrunda, de yttre med kort udd i spetsen, de inre ofta något urnupna; *märkets* flikar långa; elj. som följ. — ♃ 5, 6. — Bln svagt luktande.

Allmänt odl. som prydnadsväxt, ofta med fylda blr. — Hemland: Orienten.

†2. T. **silvéstris** *L. l. c.* Fig. Sv.B.202; Fl.D.375. — *Vild Tulpan.*

Kalkbl. kort smalspetsiga, de inre jemte stånd.-sträng. vid basen hvitulliga. —

Lök äggformig med svartbrunt yttre fjäll; *stj.* ss. steril utvecklande ett slags långa utlöpare (= den starkt förskjutna nylöken; jfr Gagea prat.), 25—50 cm. hög; *bl.* 2—3, strödda, från kort slidomfattande bas smalt lansettlika, spetsiga, blågröna, 15—25 cm. långa; *bln* gul, ungef. 4,5 cm. lång, i början lutande; *kalkbl.* i spetsen något hvitulliga, de 3 yttre lansettlika, de 3 inre smalt ovala; *märkets* flikar korta, tvärhuggna. ♃ 5, 6. — Bln välluktande.

Stund. odl. o. förv. i parker, gamla trädg. etc. (men säll. blommande): Sk.—Upl. — **N.** söd. del. förv.; [0 **F.**]; **D.** förv. — Öp.; T. (vild).

13. **GÁGEA**[1]) *Salisb. i Konig & Sims, Ann. of Bot. 2* (1806). — *Vårlök.*

Kalkbl. utan utvecklad honungsgrop (men med sparsam honungsalstring i en fåra längs medelnerven); *stånd.*-knapp. fästa med basen vid sträng.; *frön* n. cylindriska—omv. äggformiga (hos föreg. sl. platta). — *Små, tidigt blommande lökväxter, med 1—2 jordblad o. 1—2 stjelkblad, hölsterlikt samlade under den flocklika blomställningen, som har vanl. talrika, gröna, väl utvecklade högblad; kalkbl. utvänd. vanl. endast i kanten gula, för öfr. grön- el. brunaktiga; löken af ett enda lökblad o. 1—2 olikstora nylökar i jordbladens veck, huflikt omslutna af o. ofta mer el. m. sammanväxta med dessa; i lökbladets veck ofta* (G. spathac. samt de sterila stånden af t. ex. G. minima o. G. lutea) *talrika smålökar; stund. groddknoppar i öfra bladens veck.*

A. Blomskaft tätt småludna .... *G. arvensis* ...... 1.
B. Blomskaft glatta (el. svagt håriga).
* Nylökarna (1—2) ej (el. föga) utskjutande utanför löken.
1. Kalkblad smalspetsiga .... *G. minima* ...... 2.
2. Kalkblad trubbiga.
a. Jordblad ensamt, jemnbr. lansettlikt .... *G. lutea* .... 4.
b. Jordblad 2, n. trådsmala .... *G. spathacea*... 3.
** Nylökarna (2) långt utskjutande utanför löken .... *G. pratensis* ... 5.

a. — **Arvénsis**-typen: jordblad 2 (det andra stund. utan skifva), mycket smalare än stjelkbladen; nylökar 2 (den mindre stund. felslående), föga förskjutna, fria från jordbladens slidbaser (ehuru till sist mer el. m. starkt vidhäftande).

1. **G. arvénsis** (*Pers.* 1794) *Dumort., Fl. Belg.; Ornithogalum arv. Pers. i Usteri, Ann. d. Bot., St. 11.* Fig. Fl.D.1869.

Jordblad smalt jemnbreda, svagt rännformiga, trubbkölade; blomskaft o. de något spetsiga kalkbladens undra sida småludna (de förra tätt). — Lik följ. o. liksom denna än lågväxt, grof o. mångblommig, än utdragen, spenslig o. fåblommig. *Lök* gulaktig, klädd med talrika vissna skal; *stj.* 1—18 cm. hög, n. trind, åtm. upptill småluden; *jordbl.* 10—25 cm. långa, 1—2 mm. breda, glatta el. isynn. nedtill småludna; *stj.-bl.* 2 (3—4) merend. flera ggr bredare än jordbl., oftast något aflägsnade från blomst., tätt småludna—glest hårbräddade; *blomst.* 3—10-blommig, med enkla el. stund. greniga skaft; *högblad* småludna; *kalkbl.* jemnbr. lansettlika, 1,5—1,8 cm. långa. ♃ 4, 5. — Stund. bär det nedra stj.-bl. i sitt veck en fåblommig blomst., stund. är det mer el. m. aflägsnadt från det öfra; äfven utvecklas ibland groddknoppar i vecken af stjelk- o. högblad, hvilka då äro skenbart kransstälda.

Åkr., odl. st.: sv Sk. Trelleborg; Alnarpstr.; Bl. Karlskrona (på minst 10 år ej återfunnen); v Gtl. Visby, utanför Österport (L. Edman, enl. ex. af C. Lénström). — **D.** Bornh. Rönne; *Loll.;* ö **Falst.**; Möen; Sj. Vordingborg. — T.

---

[1]) Af Telegrafkomm. *F. Svanlund*, Lekt. *S. Almquist* och *Utg.*

2. **G. minima** (*L.* 1753 & 1755) *Dumort., Fl. Belg.; Ornith. min. L., Sp. pl. & Fl. Su. ed. 2.* Fig. Sv.B.494:1; Fl.D.1331. Exs. H.N. 12:71.

Jordblad (vanl.) *endast 1 utveckladt* (det andra utan skifva), *smalt jemnbredt, svagt rännformigt, otydl. köladt; kalkblad smalspetsade, liksom blomskaften n. glatta.* — Oftast finare, spädare samt med mindre lök än hos öfr. arter; stånden vanl. tuflikt samlade, de flesta sterila; färg lifligt grön; vanl. glatt (utom stjelk- o. högblad). *Lök* rostbrun, klädd med 1—få skal; *stj.* 6—18 cm. hög, n. trind, glatt; *jordbl.* 9—25 cm. långt, 1—2 cm. bredt, mot båda ändar afsmalnande, med trind spets, upprätt; *stj.-bl.* vanl. 1, något aflägsn. från blomst., lansettlikt, långspetsadt, konkavt, 2—4 ggr bredare än jordbl., ofvan vanl. glest flockulligt; *blomst.* 2—5-(säll. fler-)blommig, med vanl. greniga skaft, mycket smala, merend. hårbräddade högblad; *kalkbl.* jemnbr. lansettlika, vanl. endast vid basen något hårbräddade, 1—1,5(—2) cm. långa, med den öfra hälften oftast utböjd, stund. med hela undra sidan (liks. den öfra) gläns. gul. ♃ 4, 5. — *Var.* stund. med 2 stj.-bl., af hvilka det nedersta sitter långt ned på stj. (stund. nedom midten), är längre o. mycket smalare än det öfra samt hyser i sitt veck en blomst., en ensam blomma el. en groddknopp. På fet jord (t. ex. Stockh.; Sdm. Sparreholm (C. M. Nyman); öSm. Vestervik (A. V. Lund); Gtl. Qvie i Hejde (Ahlfvengren)), träffas stund. bland den vanliga formen sådana som mer el. m. härma föreg. art, för hvilken de stund. misstagits: gröfre och stadigare, jordbl. merend. 2, ofta rätt mycket hårig, kalkbl. mer kortspetsiga.

Fukt. lund., äng., odl. st.: **Öl.**; **Gtl.**; **Sm.** Kalm. l.—**Vsm.** Mälartr. och **Upl.**; *Sk.; Bl.;* s*Hl.; Ner.;* inre *Vsm.* till Skinskatteberg sn; Boh. söd. del.; Tanums prestg. (H. Thed.); nVg.; öDls. Holm och Ånimskog snr; inre Sm.; tillf. i vestra (Scheutz); sVrm.; söDlr. Hedemora; St. Ornäs i Torsång; öGstr.; öHls. Enånger och Tuna snr; öMpd (Coll. m. fl.); sÅng. till Ytter-Lännäs; sVb. Backen i Umeå sn. — **N.** Kristiania st. Hæggedal i Röken samt Bærum; Bergen; **F. sydv.** och **söd. del.**; nordligast i sÖb. Alavo (mÖb. Nedervetil tillf.); nTav., nSav., *Lad.* och Ol. Kar.; **D.** spr. — Öp.; T.

3. **G. spathácea** (*Hayne* 1797) *Salisb. l. c.; Ornith. spathac. Hayne i Usteri, Ann. d. Bot., St. 21.* Fig. Sv.B.494:2; Fl.D.612. Exs. H.N.1:67.

Jordblad n. trådsmalt halftrinda; blomskaft o. kalkbl. glatta, de senare trubbiga med inåt böjd spets. — Lifligt grön, n. fullkoml. glatt. *Lök* grågul, klädd af talrika skal; 2:a nylöken mycket liten el. felslående; utanför nylökarna talrika smålökar, den första stund. med ett blad; *stj.* 10—20 cm. hög, n. trind; *jordbl.* 15—25 cm. långa, det yttre längst ned helt kort omslidande; *stj.-bl.* 1, slidlikt vidgadt, vid basen 2—5 ggr bredare än jordbl., med lång, trind spets, teml. långt aflägsn. från blomst.; *blomst.* 1—5-blommig, med enkla (säll. greniga) skaft o. näst. jemnbreda högblad, de nedersta 3—5 skenbart kransstälda vid blomst:s bas; *kalkbl.* afl. lansettlika, 1—1,4 cm. långa. ♃ 5. Blommar något senare än öfr. arter.

Fukt. lund.: s. och v*Sk.;* nor. del. sälls.; s*Bl.;* s*Hl.* Hallandsås; Onsjö i Söndrum; s. och mBoh. till Uddevalla; öDls. Gunnarsnäs sn; Sm. Horsö vid Kalmar (Wickbom); Vestervik; Jönköpingstr.; sVrm. Tveta sn (A. G. Kellgren). — [O N.]; **D.** spr. — T.

b. — **Lútea**-typen: jordblad 1, lika bredt som stjelkbl.; nylök 1, ej förskjuten, endast spetsen fri, det öfriga sammanväxt med slidbasen o. stjelken.

4. **G. lútea** (*L.* 1753) *Ker [-Gawler] i Sims, Bot. Mag. 30; Ornith. lut. L., Sp. pl.* Fig. Sv.B.634; Fl.D.378 o. 3016 (form). Exs. H.N.14:72.

Jordblad jemnbr. lansettlikt, svagt rännformigt—n. platt, 3-köladt, upptill tvärt

hopdraget till en huflik spets; kalkbl. rundtrubbiga. — Standen ej som hos öfr. arter omgifna af talrika sterila; färg blågrön; glatt (utom stjelk- o. högblad). *Lök* gulgrå, klädd af talrika vissna skal; *stj.* vanl. 10—20 cm. hög, kantig; *jordbl.* $1/2$—1 gång längre än stj., vanl. 5—10 mm. bredt, nedåt afsmalnande, nedtill omslidande; *stj.-bl.* vanl. 2, i kanten håriga, det nedersta för öfr. likt jordbl., oftast sittande tätt under blomst., stund. mer el. m. aflägsn. derifrån o. då vanl. i sitt veck hysande en fåblommig blomst., en enstaka blomma el. en groddknopp; *blomst.* vanl. 2—9 blommig, med enkla skaft utan (el. med 1) högblad; *kalkbl.* afl. jemnbreda, omkr. 1,5 cm. långa. (Prot.-♀ →) homog. ♃ 4, 5.

Lund., park., odl. st.: **Sk.—Boh., öDls., Vsm.** Mälartr. och **Upl.**; s*Vg.*; s*Vrm.*; *Vsm.* slättbygden; öGstr.—öMpd; öÅng. Nordingrå sn (J. Rang); Vb. Piteå (V. Holm enl. Åkerblom); vSm. tillf.; [0 Dlr.—Lpl.]. — **N.** spr. till Trondhj. st.; nordligast i Tromsö amt, Dyrö; **F.** *Ål.*; Eg. F.; Sat. till Birkkala; Nyl.; sTav. Hattula; sKar. Viborg; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

c. — **Praténsis**-typen: jordblad egentl. 2 (men det ena mer el. m. högt upp fastväxt vid stj. el. utan skifva); nylökar (oftast) 2, genom basernas starka förskjutning utåt kommande utanför löken, fast vidväxta jordbladens dem beklädande slidbaser (endast öfversidans midtparti fritt).

5. **G. praténsis** (*Pers.* 1794) *Dumort., Fl. Belg.; Ornith. prat. Pers. i Usteri, Ann. d. Bot., St. 11.* Fig. Rchb., Ic. fl. Germ. & Helv. 10:1038. Exs. H.N.2:63.

Jordblad jemnbredt, svagt rännformigt, skarpköladt. — Till ofvanjordiska delar mest lik *G. lutea*, men med smalare jordblad; mer el. m. blågrön, glatt (utom stjelk- o. högblad). *Lök* med toppen riktad utåt från stj. o. der bärande rester af förra årets birötter; den nedersta o. största nylöken hvit, den andra (hos hufvudf.) violett-gulaktig, båda rundade; 1—2 liknande men mindre groddknoppar sitta stund. på stj. (mer el. m. långt ner; egentl. sittande i vecken af de upp till blomst. förskjutna bl.); *stj.* vanl. 5—15 cm. hög, kantig; *jordbl.* vanl. 2—3 ggr längre än stj., 3—6(—8) mm. bredt, mot båda ändar afsmalnande, ofullständ. omslidande, upprätt—uppstigande; *stj.-bl.* 2 (hos hufvudf.) 3—4, det nedersta vanl. bredare än jordbl., de öfriga mer el. m. lika högbladen; *blomst.* (1—)2—9-blommig, med enkla skaft o. smala högblad; *kalkbl.* (hos hufvudf.) smalt aflånga, trubbiga, korta (omkr. 1,5 cm.) ♃ 4, 5. — Mycket föränderlig. Mest påfallande är f. **stenopétala** (*Fr., Fl. Hall.* (1817) under Ornithogalum): till näst. alla delar spensligare, med mer långsträckta nylökar, af hvilka den mindre är gulaktig, o. smalare blad; 2:a bladet n. glatt, knapt bredare än jordbl., 3:e o. 4:e bl. rätt väl utvecklade; kalkbl. jemnbr. lansettlika, de inre ofta smalare än de yttre, n. spetsiga o. vanl. långa (ända till 2,2 cm.). Fig. Fl.D.2225; Rchb. l. c. 1033—1037. Exs. H.N.2:62.

Åkr., gräsvall.: Sk. söd. del. enl. Fr. mant. 3; vest. del. kring Malmö och Lund mångenst.; s*Bl.*; öSm. Vestervik; nSdm. Strengnäs; Öfver-Selö prestg. — **D.** öBornh. särsk. ymn. vid Allinge (Doc. Hj. Nilsson). — **f. stenopet.** *Sk.*; Bl. Hästö; V. Boråkra; *Sm.* Kalm. l.; Vexjö; Ög. Linköping; Stockh:str.; sUpl. Skokloster (A. Magnusson); Enköping; [Sdm. Nyköping (ford.)]. Då hufvudf. o. f. stenop. ofta blifvit förvexlade, är deras utbredning ej säkert känd. — **D.** spr. — Öp.; T.

3 Underordn. **SMILÁCEÆ** (Vent., Tabl. — 1799) J. St.-Hil., Expos. fam. nat. (1805).

Pistill med 1 (säll. 3—4) stift. Frukt bär. — Växter med rotstock (de skandinaviska), busk- el. trädstam (aldrig lökstam).

14. **CONVALLÁRIA** *L., Gen. pl. ed. 1* (1737). — *Konvalje.*

Kalk grundt flikig, n. rörformig el. klocklik; *märke* n. tvärhugget, merend. 3-kantigt. — *Blad breda; homog.*

* Blr n. rörformiga från bladig stjelk.
1. Blad strödda.
a. Stjelk starkt kantig o. fårad .... *C. Polygonatum*... 1.
b. Stjelk n. trind, slät .... *C. multiflora*.... 2.
2. Blad kransstälda .... *C. verticillata*...... 3.
** Blr klocklika i klase på stängel .... *C. majalis*........ 4.

1 Grupp. **Polygónatum** (*Tourn.*, *Inst.* — 1700): alla örtblad från stjelkens öfra del; blr n. rörformiga, hängande från bladvecken; stånd. vidväxta kalkpipens midt.

1. **C. Polygónatum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753); *Polygonatum officinale All., Fl. Pedem* (1785). Fig. Sv.B.41; Fl.D.377. — *Rams.*

Stjelk kantig o. fårad; blad strödda, halft omfattande; blomskaft vanl. 1-(2-) blommiga; stånd.-sträng. glatta. — *Rotst.* grof o. knölig (»Salomos sigill»); *stj.* 17—45(—60) cm. hög, teml. grof, något båglikt lutande, vriden, med 2 högre o. hvassare kanter, nedtill med lågblad; *bl.* genom internodiernas vridning n. ensidigt vända, 5—10 (—12) cm. långa, 2—3,5(—6) cm. breda, ovala—äggr. aflånga, n. läderartade, föga glänsande, under blågröna; *blomskaft* i de nedra (dock icke det nedersta) bladvecken, ensamma, 0,8—1,5 cm. långa, säll. flerblommiga; *kalk* omkr. 2 cm. lång, vid midten något vidgad, hvit, med knapt vidgadt bräm af äggrunda, grönaktiga, på spetsens insida kort hvithåriga flikar; *märket* knapt vidare än det utdragna stiftet, n. helt; *bär* teml. stora, slutl. svartblå. ♃ 5, 6. — Blr svagt välluktande. En monstrositet, med 3 cm. långa, 2-greniga blomskaft, försedda med 1—3 små högblad, är iakttagen på Åbyberget i Axberg i Nerike.

Skogsback., sten. lund., klipp.: **Hl.**; **Boh.**; **Sdm.**; **Upl.**; **Vsm.** Mälartr.; *Sk.* och *Bl.—Vrm.* och *Gstr.; Mpd* (Seth, Coll. m. fl.); *Jtl.;* Dlr. sydöst. del.; Våmhus (Häg.); Hyckjeberget i Elfdalen; öHls.; öÅng.; sVb. Umeå (L. L. Læst.); mHrj. Ulfsberget; [0 Lpl.]. — **N.** till *Trondhj.* st.; Lysön; Vestanfj.; **F. söd. del.** till sÖb. Storkyro, nSav. Kuopio, nöKar. Libelitz och On. Kar.; **D. Bornh.**; **Möen**; Falst.; Sj.; Fyen; J. — Öp.; T.

2. **C. multiflóra** *L. l. c.; Polygonat. multifl. All. l. c.* Fig. Sv.B.392; Fl.D.152.

Stjelk vid basen trind, slät; blad strödda, halft omfattande; blomskaft vanl. 3—5-blommiga; stånd.-sträng. håriga. — Lik föreg., men med vanl. högre (40—70 cm. el. derutöfver) o. starkt bågböjd stj., mindre ensidigt vända bl. samt smalare o. grönare blr. *Stj.* endast vid basen med lågblad; *bl.* 8—13 cm. långa, 3—5,5 cm. breda, mer tunna, ofvan gläns. gröna, under något blågröna; *blomskaft* i de mell. bladvecken, säll. blott 2—1-blommiga; *kalk* ungef. vid midten något sammandragen, med äggr. lansettlika, blekgröna, utböjda flikar; *märket* vidare än stiftet, ant. helt (då stiftet är utdraget) el. 3-flikigt (då stiftet är outveckladt); i öfr. som föreg. ♃ 6. — Blr lukta som Linneas. Ej säll. förekommer en monstrositet med 1,5—6 cm. långa, lansettlika högblad på blomskaftets grenar.

Lund., skugg. bergsrött.: *Sk.—Boh.*, *Vg.* och *Sdm.; sBl.* (Svanl.); Öl.; nGtl. Bunge sn; m. och nDls.; Ner.; s. och mVrm.; Upl.; söVsm.; öGstr.; öÅng. Nätra sn, Skrubban (Åkerblom); [0 Dlr.; Hls.; Mpd]. — **N.** lägre del. af Kristiania och Kristianssand st.; **F.** Ål.; Eg. F.; Sat. Raumo; Birkkala; Nyl.; sKar. Viborg; **D.** a. — Öp.; T.; Skl. (nat).

3. **C. verticilláta** *L. l. c.; Polygonat. vertic. All. l. c.* Fig. Fl.D.86.

Stjelk svagt kantig; blad kransstälda, smalt lansettlika; stånd.-sträng. glatta. — *Stj.* 0,45—1,20 m. hög, upprät, oftast spenslig, nedom midten bladlös, utan lågblad;

bl. omkr. 4 (3—7) i hvarje krans (de nedersta säll. blott parvis närmade el. strödda), 6—12 cm. långa, 9—12 mm. breda, spetsade, tunna, under blågröna; *blomskaft* i nedra bladvecken, vanl. i krans, 9—15 mm. långa, vanl. 2-blommiga, med smala, hinnaktiga högblad; *kalk* mindre än hos föreg. (1 cm.), vid midten föga sammandragen, hvitgrön, med äggrunda, gröna, trubbade, på spetsens insida kort hvithåriga flikar; *märket* föga vidare än det något utdragna stiftet; *bär* stora, mellan rummen fårade, slutl. röda. ♃ 6.

Lund., helst i bergstr.: *Sk.; Hl.; Vg.* (E. Linnarss., m. fl.); *Dls.;* v. och m*Sm.;* m. och n*Vrm.; Hrj.—Um. Lpm.* Stensele; mBoh. Ljung och Foss snr; Hls. Rullbo i Los; Hassela (Wistr.); vMpd; nvÅng. Tåsjö sn; Pit. Lpm. nära norska gräns.; Sädwajaure; Lul. Lpm. Njåmeljaure; [0 Öl.; Gtl.; Bl.—Gstr. och Dlr.]. — **N.** a. till sTromsö amt; [0 **F.**]; **D.** Sj.; Fyen; öJ. — Öp. (Kurl.); T.; Skl.

2 Grupp. **Coelócrinon** *Koch, Syn. ed. 1* (1837): örtbladen från rotstocken; blr rundadt klocklika i klase; stånd. vidväxta kalkens bas.

4. **C. majális** *L. l. c.* Fig. Sv.B.9; Fl.D.854. — *Liljekonvalje.*

Jordblad (vanl.) *2, bredt lansettlika, långskaftade; blr i ensidig klase.* — *Rotst.* teml. smal; *stäng.* vid jordbladens sida, jemte deras skaft nedtill omsluten af hinnaktiga, vanl. ljust blåröda lågblad, 12—20(—30) cm. hög, med något lutande topp, nederst halftrind, upptill plattadt 3-kantig; *bl.* med långa slidor, det nedra bladet hopväxt omkring det öfras; *skifvor* 9—18 cm. långa, spetsiga, under glänsande; *klase* 5—12-blommig; *blomskaft* nedåt bågböjda, med hinnakt., slidlika högblad, o. längre än blrna; *kalk* dels mindre o. rent hvit, dels större med röda fläckar i bottnen, grundt 6-klufven med breda, trubbiga, utböjda, glatta flikar; *stånd.*-sträng. korta, glatta; *märket* icke vidare än det korta o. tjocka stiftet, helt; *bär* röda. ♃ 5, 6. — Blr välluktande, vid odling stund. rödletta.

Skogsback., busksnår etc., i nordl. trakter vid vattendrag: **Sk.—Um. Lpm.** Volgsjön i Åsele och s**Vb.** inre del.; *Hls.;* n*Vb.* till Öfver-Kalix; Pullinki (i Vb. sälls. vid kusten); *Hrj.;* nUm. Lpm. till Gransele; sPit. Lpm. Arvidsjaur. — **N.** till s**Nordl.**; nordligare vid kusten till Senjen i Tromsö amt; **F.** a.; Kem. Lpm. Sodankylä; R. Kar. Keret; **D.** a. — Öp.; T.; Skl. (nat.).

15. **MAJÁNTHEMUM** *(Web.). i Wigg., Prim. fl. Hols.* (1780).

Alla blomblad i *2*-taliga kransar (hos föreg. slägten 3-taliga); *kalk* djupt klufven, fatlik; *stånd.*-knapp. fästa med ryggen vid sträng. (hos öfr. slägten med basen); *märken* 2, utvikna. — *Blad breda.*

1. **M. bifólium** (*L.* 1753) *F. W. Schmidt, Fl. Boëm. cent. 4; Convallaria bifol. L., Sp. pl.* Fig. Sv.B.454; Fl.D.291. Exs. H.N.16:64. — *Ekorrbärsört.*

Örtblad (vanl.) *2, ofvan stjelkens midt, hjertlika.* — Liten (9—22 cm.) skogsväxt, med små, till alla delar rent hvita blr i allsidig, upprät klase i stjelkens topp. *Rotst.* smal, bärande ett långskaftadt jordblad o. den vid basen med lågblad försedda *stj.*, som nedom bl. är glatt, upptill glest småhårig—ytterst fint taggig; *stj.-bl.* högst säll. 3 (på den sterila stj. 1), kortskaftade, mindre än jordbladet; alla blad med bred inskärning vid basen, spetsiga—spetsade, papillöst finsågade, glänsande gröna, under glest småhåriga; *klase* ungef. 3 cm. lång; *blomskaft* vanl. parvisa, stödda af mycket korta, hinnakt. högblad, utstående, raka, föga längre än blrna; *kalkflik.* snart nedböjda, trubbiga, 2 något längre, 3 mm. långa, 2 kortare; *bär* yngre hvita o. rödprickiga, slutl. röda. Homog. el. prot.-♀. ♃ 5, 6. — Blr välluktande.

Skog., löfback.: **Sk.—Vb.** och **Lpl.** — **N.** till **Nordl.**, Vefsen; nordligast vid Alten i V.-Finnm.; **F.** a.; **Kem. Lpm.**; In. och svR. Lpm.; **D.** a. — Ö.; T.

16. **PARIS** *L., Gen. pl. ed. (1;* inskr.) *5* (1754).

Alla blomblad i (normalt) *4*-taliga kransar; *kalk* foderlik, fribladig (hos alla föreg. kronlik, mer el. m. sambladig); ***strånd.*** fria från kalken (hos föreg. sl. vidväxta), med sträng. syllikt förlängda ofvan knappen; ***stift*** (normalt) 4 (hos öfr. sl. 1), n. trådlika, längs insidan bärande märket; ***bär*** mångfröigt (hos öfriga sl. fåfröigt).

1. **P. quadrifólia** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.6; Fl.D.139. — ***Ormbärsört.***

Blad oskaftade, omv. äggrunda—bredt ovala i en enda, (normalt) ***4-talig krans.*** — Ört med breda, kransstälda blad vid stj.:s topp o. ensam terminal, skaftad blomma. *Rotst.* mycket lång; *stj.* 15—30 cm. hög el. derutöfver, trind, vid basen med lågblad; ***bl.*** 5—9 cm. långa, kort smalspetsiga, fint papillöst sågade, grenigt bågnerviga, under glänsande; ***blomskaft*** 3—5 cm. långt, vridet refflat; ***bln*** 3—4,5 cm. vid, med utspärrade kalkblad, de yttre lansettlika, gröna, de inre jemnbr. syllika, något kortare o. gulgröna; ***stånd.***-knapp. smalt jemnbreda, gulhvita, ungef. lika långa som sträng. el. dessas förlängda del; ***pist:s*** alla delar brunröda; ***bäret*** stort, slutl. svartblått. Prot.-♀. ♃ 5, 6. — Bär giftiga. Var. med 3, 5—7 blad i kransen o. motsv. tal i blomman.

Fukt., skugg. st.: **Sk.**—**Dls.**, **Ner.** och **Upl.**; *Bl.* (Svanl.); v*Sm.; Vrm.* och *Vsm.*— *Um. Lpm.* (Mel.) och *Vb.;* sVg. (E. Linnarss.); Pit. Lpm. Itstjakk; Lul.—Torn. Lpm. — **N.** a. till Trondhj. st.; *Nordl.—Finnm.;* **F.** spr.; *F.* och R. Lpm.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I.

17. **ASPÁRAGUS** *Tourn., Inst.* (1700).

Kalk djupt klufven, klocklik; *märke* 3-flikigt. — *Blad rudimentära, fjällika.*

1. **A. officinális** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753; und. *β*). Fig. Sv.B.213; Fl.D.805. — *Sparris.*

Stjelk med knippevisa, fint barrlika, sterila blomskaft (i st. för blad). — Hög o. mycket grenig ört med små, gröngula, hängande blr från bladvecken. *Stj.* 0,30—1,20 m. hög, trind; ***sterila blomskaft*** trinda, spetsiga; ***blr*** 2 och 2 (vanl. med en gren mellan sig) el. enstaka, på ledade skaft; *kalk* 6—9 mm. lång, med aflånga, trubbiga flikar; ***bär*** teml. stora, röda. Trioik; ♂ blr större; ♀ blr mindre; 2-könade blr homog., sällsyntare. ♃ 6, 7. — De unga skotten på odl. ex. äro köttiga, hvita o. ätliga.

Sand. hafsstr. (möjl. vild); förv. på odl. st. o. i skog.: Sk.; sBl.; Ö. Sandvik nära Karlshamn (Svanl.); Nättraby-å (utg.?); nvÖl.; nvGtl. Lummelund; nHl.; Boh.; Sm. Kalmar; öÖg. Husby Minaholme i Mogata; nSdm. Prestholmen i Öfver-Selö; Stockh:str.; sUpl. Säbyklint i Dalby. Dessutom allmänt odl. till Jtl. och Vb. — **N.** förv. vid Kristianiafjorden; [0 **F.**]; **D.** spr.; J. — Öp. (förv.?); T.

2 Ordn. SPATHÁCEÆ L., Phil. bot. (1751).

[Amaryllideæ v. Narcisseæ auct.].

Kalkbl. o. stånd. 6. Pistill med fruktämne under hyllet samt med 1 stift. Frukt fröhus el. bär. — Växter oftast med lökstam, tvåsidigt stälda blad o. blr inom hölster.

* Kalk sambladig, med snärp kring pipöppningen .... *Narcissus* ... 3.
** Kalk fribladig, utan snärp.
a. Kalkblad lika stora .... *Leucoïum* ... 2.
b. Kalkens inre blad mycket mindre .... *Galanthus* ... 1.

1. GALÁNTHUS *L., Gen. pl. ed. 1* (1737).

Kalkens 3 yttre blad utstående, de 3 inre dubb. mindre, urnupna samt uppräta; *stånd.*-knapp. sylspetsade, öppn. sig upptill med 2 längdspringor; *stift* smalt, syllikt.

†1. **G. nivális** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.1641. — *Snödroppe.*

Blad jemnbreda, kölade. — Låg (9—20(—30) cm.) lökväxt, med stängel o. ensam, hängande, hvit blomma. *Stäng.* plattad, jemte bladen nedtill omgifven af en tvärhuggen, hvit slida; *bl.* från löken 2, kortare än stäng., smala (5—9 mm.), blågröna; *hölster* 2-flikigt, hinnaktigt med 2 gröna ränder; *kalk* omkr. 2,2 cm. vid, dess yttre blad rent hvita, de inre utvänd. nedom spetsen gröna, invänd. på längden tätt grönstrimmiga. Insektblr (homog.?). ♃ 3—5.

Allmänt odl., stund. förv. i gamla trädg., park. etc.: Sk.—Upl. — **N.** säll. förv.; [0. **F.**]; **D.** säll. förv. — T. (vild); Skl. (nat.).

2. LEUCÓÏUM *L., Gen. pl. ed. 1* (1737).

Kalkens alla blad lika stora, klocklikt hopslutna; *stånd.*-knapp. trubbiga, öppn. sig med 2 hål i spetsen; *stift* (hos här upptagna arter) klubblikt.

†1. **L. vernum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Rchb., Ic. fl. Germ. & Helv.9:804. — *Snöklocka.*

Stängel nedtill trind, upptill något plattad, 1- (säll. 2-)*blommig; blr tidigt på våren.* — Låg (10—27 cm.) lökväxt, med stängel o. hängande, hvit, nedom spetsen grön- el. gulfläckig blomma. *Stäng.* jemte bladen nedtill omgifven af hinnakt. slidor; *bl.* från löken vanl. 3—4, kortare än stäng., bredt jemnbreda (8—11 mm.), rent gröna; *hölster* 2-flikigt, hinnaktigt, grönrandigt; *bln* 1,5—2,2 cm. vid, öppet klocklik, med äggrunda, i spetsen något uppsvälda kalkblad. ♃ 4, 5.

Numera säll. odl., någon gång förv.: Sk.—Gefle. — [0 **N.** och **F.**]; **D.** förv. — T. (vild).

[2. **L. æstivum** *L., Syst. nat. ed. 10, 2* (1759). Fig. Fl.D.1265.

Stäng. 2-eggad, 2—4-blommig; blr på försommaren. — Mycket större än föreg., med flera, längre o. något blåaktiga *bl.; hölster* helt; *blr* något mindre än föreg:s; elj. som denna. ♃ 5, 6.

Äng. (möjl. förv.): **D.** J.; Loll. Ulriksdal; Falst. Kippinge; Moseby; Sj. Rude; Bornh. Skovholm. — T. (vild)].

3. NARCÍSSUS *L., Gen. pl. ed. 1* (1737). — *Narciss.*

Kalk sambladig, med smal pip, deladt bräm o. snärp kring pipöppningen; *stånd.*-knapp. öppn. sig på längden; *stift* utdraget, trådlikt.

†1. **N. poëticus** *L., Sp. pl ed. 1* (1753). Fig. Rchb., l. c. 808. — *Pingstlilja.*

Kalk hvit, med skållikt snärp, mycket kortare än kalkflikarna. — Medelstor (30—50 cm.), blågrön lökväxt, med stängel o. ensam, lutande, stor blomma. *Stäng.* 2-eggad, jemte bladen nedtill omgifven af hinnakt. slidor; *bl.* från löken 4—5, n. af stäng:s längd, jemnbreda (6—9 mm.); *hölster* hinnaktigt, rörformigt; *bln* ofvan hölstret kortskaftad; *kalk* omkr. 5 cm. vid, med 3 cm. lång, rörformig, grön pip o. utbredda, omv. äggrunda, kortspetsiga brämflikar; *snärp* blekgult, med röd, smånaggad kant; *stånd.* vidväxta midten af pipen, 3 längre än de öfriga. Homog. ♃ 5, 6. — Bln välluktande, i trädg. ofta fyld.

Allmänt odl. o. stund. förv. i gamla trädg., park. etc.: Sk.—söDlr.och öHls. — **N.** förv. vid Bærum; Lysekloster; Kristianssund; [0 **F.**]; **D.** förv. — Hemland: S. Eur.

2. **N. Pseudo-Narcissus** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.2170. — *Påsklilja.*

Kalk blekgul, med cylindr. klocklikt snärp, ungef. af kalkflikarnas längd. — Rent grön. *Stäng.* 15—40 cm. hög, elj. som hos föreg.; *bl.* från löken 2—3, något kortare o. bredare än föreg:s; *kalk* 6 cm. vid, med kort, uppåt vidgad, gul pip o. smalt äggrunda, kortspetsiga brämflikar; *snärp* höggult, upprätt, med utviken, vågigt krusig o. naggad kant; *stånd.* vidväxta basen af pipen, alla lika långa; elj. som föreg. ♃ 4, 5. — Bln n. luktlös; ört mycket giftig.

Sidlända äng. (möjl. vild): nöSk. mell. Sandby och Fjerlöf; mell. Önnestad och Skoglösa; Blinkarp; Gtl. Gannarfve i Hemse (Dr. Th. A. Sätervall); Vesterhejde; Vikers i Lärbro (Westöö). För öfr. förv. i gamla trädg. och park. till öHls. Forsa. — [0 **N.** och **F.**]; **D.** i busksnår: Loll. Juellinge; Sj.; Fyen; J. Björnsholm; Ribe. — T.; Skl. (nat.).

3 Ordn. ENSATÆ L., Phil. bot. (1751).

[Irideæ auct.].

Blomhylle 6-taligt. Stånd. 3 (+ 0), med utåt vända knappar. Pistill med fruktämne under hyllet samt 1 stift, med 3 starkt utbildade, oftast kronbladslika märkesflikar. Frukt fröhus. — Växter med knölstam el. rotstock samt tvåsidigt stälda, vanl. svärdlika blad.

1. CROCUS *Tourn., Inst.* (1700); inskr. — *Saffran.*

Kalk trattlik, med mycket lång pip o. likformigt deladt bräm; *stift* utdraget, trådlikt; *märke* 3-flikigt, med uppåt vidgade flikar; *frön* n. klotrunda. — *Med knölstam.*

†1. **C. vernus** (*L.* 1753) *Wulf. i Jacq., Fl. Austr. ic. 5* (1778); *C. sativus β vernus L., Sp. pl.* (inskr.?) Fig. Fl.D.2042. — *Vår-saffran.*

Blomman framkommande om våren, violett el. hvit, nedtill omgifven af slidlikt hölster; märkets flikar tandade. — Låg (10—20 cm.) ört, med smala (2—5 mm.) jordblad från knölstammen o. outvecklad (2,5—3 cm.), 1-blommig stängel. *Knölstam* löklik, nedtryckt, beklädd med en nervig, i hårfina trådar slutl. upplöst hinna; *stängl.* ofta 2—3 från samma knölstam; *bl.* vanl. kortare än bln, längs insidans midt hvita med tillbakarullade kanter, jemte stäng. omgifna af hvita slidor; *kalkflikar* omkr. 3 cm. långa, ovala, konkava, vanl. hopslutna (i solsken öppna); *märke* brandgult, krusigt, kortare än kalken. Insektblr. ♃ 4, 5.

Allmänt odl., säll. förv. i gamla trädg. o. park. ända till Upl. — **N.** säll. förv.; [0 **F.**]; **D.** säll. förv. — Hemland: S. Eur:s bergstr.

2. IRIS *Tourn., Inst.* (1700). — *Svärdslilja.*

Kalkens pip kort, dess bräm med 3 yttre bredare o. (hos våra arter) nedböjda samt 3 inre smalare o. upprätа flikar; *stift* kort; *märkesflikar* 3, stora, böjda öfver stånd., klufna i 2 läppar, den öfre grundt 2-flikig; *frön* (hos våra arter) plattadt kantiga. — *Fuktörter* (de skandinav. arterna), *med grof rotstock, svärdlika, omslidande, långspetsade blad o. stora, före blomn. i hinnaktiga hylsor inneslutna blr.*

* Kalk gul (säll. hvit) .... *I. Pseudacorus* ... 3.
** Kalk blå.
a. Yttre kalkflikar omv. äggrunda, afsmalnande till ett kort skaft *I. sibirica* .... 1.
b. Yttre kalkflikar rundadt ovala, med långt lansettlikt skaft ... *I. spuria* .... 2.

1. I. **sibirica** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Rchb., Ic. fl. Germ. & Helv. 9:768. Exs. H.N.12:69.

Kalk blå, med glatta flikar, de yttre omv. äggrunda, afsmalnande till ett kort skaft; blad knapt bredare än den ihåliga stjelken. — Spenslig. *Stj.* 30—60 cm. hög, trind, vanl. 2-blommig; *bl.* mycket smala (3—5 mm.), alla kortare än stj., de nedersta ganska långa; *kalk* omkr. 6 cm. vid; yttre kalkflikar n. hvita, mot spetsen blekblå med mörkblå ådror, deras skaft i kanterna gulaktiga, brunådriga; de inre något kortare än de yttre, omv. äggrunda—ovala, nedåt afsmalnande o. hopvikna, längre än de mörkblå *märkena; fröhus* 3-kantigt. ♃ 6, 7. — Blr svagt välluktande.

Kärräng.: nVg. Slättås i Larf (derifrån inflyttad i trädg. flerst.); mGstr. Sandviken invid Storsjön i Ofvansjö, Juli 1887 (Jägm. Tell Dahllöf). Angifven för Gtl., men enl. Westöö aldrig funnen derst. Stund. odl., säll. förv. — [0 **N., F., D.**]. — Öp.; T.

[2. I. **spuria** *L. l. c.* Fig. Fl.D.734. Exs. H.N.12:70.

Kalk blå, med glatta flikar, de yttre rundadt ovala med långt, lansettlikt skaft; blad bredare än den täta stjelken. — Gröfre än föreg. *Stj.* 30—60 cm. hög, trind, fåblommig; *bl.* omkr. 1 cm. breda, kortare än stj.; yttre *kalkflikarnas* skifvor små, hvitgula, blåådriga, med rödstrimmigt skaft, de inre omv. äggrunda, violetta, längre än *märkena; fröhus* 6-kantigt. ♃ 6.

Hafsstränd.: **D.** öar i Öresund och Östersjön, t. ex. nordkusten af Saltholm; öar i Nakskov fjord; i Kattegat på Ægholm vid Fyen. — T. (fukt. äng.)].

3. I. **Pseudacorus** *L. l. c.* Fig. Sv.B.110; Fl.D.494. — *Gul Svärdslilja.*

Kalk gul, med glatta flikar, de inre mycket kortare o. smalare än de yttre o. märkena. — Mera högväxt (omkr. 0,6—1 m.) än öfriga arter. *Stj.* n. trind, upptill grenig, med n. uppräta, blombär. grenar; *bl.* mycket bredare än stj. (omkr. 3 cm.), de nedersta mycket långa, ungef. jemnhöga med stj.; *blr* 2—3 närsittande; *kalk* omkr. 10 cm. vid; yttre kalkflikar bredt ovala—omv. äggrunda, nedåt skaftlikt afsmalnande o. brunstrimmiga; de inre n. jemnbreda, nedåt hopvikna. Herkog., dientomof. ♃ 6, 7. — *Var.* 1) med alldeles hvita blr i vVg. på södra sidan af Säfve-ån (vissa år); 2) på Gtl. (Vänge myr; Fårösund (M. Wester)) med mycket smala (7—8 mm.) blad; af denna form, som ss. vild endast synes frambringa blad, hafva enl. Fries i Bot. Not. 1845 (s. 125) i Ups. bot. trädg. uppdragits blommande ex. med 3 ggr mindre blr än hos hufvudf. af n. brandgul färg o. de yttre kalkflik. icke nedböjda; den hänföres af Fries l. c. till f. **citrina** *Hook., Brit. Fl. ed. 1* (1830).

Stränd.: **Sk.—sVrm., Vsm.** och **Upl.**; *Bl.; Öl.; Vg.; Dlr.; Gstr.;* vSm.; söHls.; öMpd Alnön; Vb. Degersjön i Säfvar (Kand. E. Stenberg); Skellefteå (Doc. Lundström); 1/2 mil från Haparanda (Dr. E. Hougberg enl. Hj. Hjelt); [0 Vg. vid Ätran (E. Linnarss.); nVrm.; nDlr?; Ång.]. — **N. söd. del.**; Bergen st.; *Trondhj. st.;* Nordl. till Lofoten; **F.** spr. till nÖb.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

3 Ser. GYNANDRÆ

C. A. Ag., Aphor. bot. 12 (1823).

Blr 2-könade. Blomhylle näst. alltid olikbladigt, af 2 kronlika, 3-bladiga kransar. Stånd. 1 (säll. 6—2) sammanvuxen med stiftet till den s. k. könpelaren. Pistill 1, trebladig, vanl. 1-rummig, under hyllet. Frön utan hvita, talrika, mycket små, med ett näst. klotrundt växtämne, utan antydning till rotämne, stamämne o. hjertblad. — Fleråriga (säll.

1-åriga) örter, med örtblad af vanlig monokotyledon-typ el. örtbladslösa saprofyter el. epifyter.

1 Ordn. ORCHIDEÆ[1]) L., Phil. bot. (1751).

Blomhylle mycket olikbladigt genom stark utveckling af den inre kransens uppåt vända blad, »läppen» (denne blir dock vanl. genom en vridning af fruktämnet el. dess skaft riktad framåt). Stånd. 1 (säll. 2), med frömjölskornen regelmässigt förenade i tetrader el. pollenmassor. Pist. 1-rummig; en af de 3 märkesflikarna ofta ombildad till en vid insekt-pollinationen tjenstgörande apparat. Frukt fröhus, öppnande sig med 6, upptill så väl som nedtill sammanhängande valvler. — Fleråriga örter med mångformiga, vanl. särdeles vackert färgade blr; insektblr, i regeln herkog., ofta prot.-♂. (Talrika tropiska former äro epifyter. Af de skandinaviska äro 3 saprofyter).

† Blommande stammen med örtblad.
A. Blr i ax el. axlik klase.
I. Med rotknölar, som sitta under birötternas fästpunkter.
* Kalkläpp nedåt vänd, med skildt honungsgömme (= sporre).
a. Pollenmassor med en gemensam klibbskifva; sporre trådsmal; ax näst. halfklotformigt .... *Anacamptis* ... 18.
b. Pollenmassornas klibbskifvor åtskilda, i en pung; sporre tjock (mest mot basen) .... *Orchis* .... 19.
c. Pollenmassornas klibbskifvor åtskilda, obetäckta .... *Habenaria* ...... 16.
** Kalkläpp nedåt (stund. åt sidan) vänd, utan skildt honungsgömme.
1. Kalkblad utbredda .... *Ophrys* .... 15.
2. Öfra kalkblad hopslutna.
a. Stjelkblad vanl. 2, teml. breda; kalkläpp tydligt 3-flikig... *Herminium* ... 13.
b. Blad flera, smalt jemnbreda; kalkläpp näst. hel .... *Chamorchis* ... 14.
*** Kalkläpp uppåt vänd; blr svartröda i hufvudlikt ax .... *Nigritella* ...... 17.
II. Med stamknöl ofvan birötterna.
a. Klase mångblommig; könpelare kort .... *Malaxis* .... 3.
b. Klase fåblommig; könpelare utdragen .... *Liparis* .... 4.
III. Med rotstock.
1. Blad rosettvis samlade mot stjelkens bas .... *Goodyera* ...... 10.
2. Blad 2, näst. motsatta, högre upp på stjelken .... *Listera* .... 8.
3. Blad flera, strödda utefter stjelken.
a. Fruktämne ovridet, på tydligt, vridet skaft .... *Epipactis* ...... 11.
b. Fruktämne vridet, skaft intet el. otydligt .... *Cephalanthera*, 12.
B. Blr ensamma (säll. 2—3), stora.
a. Kalk rödbrun med gul läpp; stjelk .... *Cypripedium*... 1.
b. Kalk ljust rosenröd; stängel med 1 blad vid basen .... *Calypso* .... 2.
†† Blommande stammen utan örtblad.
1. Kalkläpp nedåt (framåt) vänd, utan skildt honungsgömme.
a. Kalk gulbrun; läpp i spetsen djupt 2-flikig .... *Neottia* .... 7.
b. Kalk gulaktig; läpp hvit, näst. hel; örtblad saknas .... *Coralliorrhiza*, 5.
c. Kalk grönhvit; läpp hel; en liten bladrosett bredvid stängelns bas .... *Spiranthes* ...... 9.
2. Kalkläpp uppåt vänd, med punglikt honungsgömme .... *Epipogum* .... 6.

1 Grupp. **Cypripedieæ** *Lindl.*, *Coll. bot. app.* (1821): stånd. 2 (de inre sidostånd.), med fria, klibbiga frömjölskorn. (Den hos öfriga Orchideer befintliga ensamma stånd. är här steril, ett s. k. staminodium).

---

[1]) Af *Utg.* och Lekt. *S. Almquist.*

1. **CYPRIPÉDIUM** *L., Gen. pl. ed. 1* (1737).

Kalk öppen; *läpp* stor, uppblåst skoformig, utan sporre; *könpel.* kort, något framåt krökt; *knappar* skaftade, staminodiet kronbladslikt; *fruktämne* ovridet. — *Med rotstock.*

1. **C. Calcéolus** *L., Sp. pl. ed. 1* (*a*; 1753). Fig. Sv.B.524; Fl.D.999. Exs. H.N.4:85. — *Guckusko.*

Sidokalkbl. i yttre kransen sammanväxta till ett 2-spetsigt blad, ställdt framför läppen. — Stor (13—60 cm.), fler- o. bredbladig ört, med oftast en enda, mycket stor, gulläppig, för öfrigt rödbrun blomma. *Stj.* småluden, nedtill med 2—3 långa slidor, derofvan vanl. 4-bladig; *bl.* kortslidade, 7—15 cm. långa, bredt—äggr. ovala, kort smalspetsiga, kort hårbräddade, för öfr. glatta el. under glest småhåriga; *bln* (säll. 2—3) 6—9 cm. vid, långskaftad; *läpp.* nedåt vänd, 3 cm. lång el. mera; öfriga *kalkbl.* 4,5—6 cm. långa, lansettlika, de 2 inre sidobl. smalast; *staminodiet* gult, rödprickigt. Homog., herkog. ♃ 6. — En tillfällig (sjuklig?) form med alla kalkbl. *gulgröna* är någon gång anträffad med hufvudformen.

Fukt. gräsmark, lund., helst på kalkgrund: *Ög.;* ö. och n *Upl.; Mpd; Jtl.;* Öl.; m Gtl. Hartvigs i Ganthem (Doc. Alb. Nilsson); ford. i Eskelhem; Vg. Skarab. l.; m Dls. Kårud i Bäcke; Ner.; Vrm. bergsl.; Gräsmark sn; v Vsm. Grythytte sn; ö Dlr.; ö Gstr.; v Hls. Los; v Ång. Ramsele; Löfvikens skog i Tåsjö; Vb. ofvan Svanfors i Norsjö (C. Mel.); m Hrj.; Um. Lpm. Lycksele (Dr E. A. Hallström); Barsele i Stensele. — **N.** Östanfj.; Nordl.; s Tromsö amt, Maalselv-dalen; Sydvaranger; **F.** Ål. Ramsholmen i Jomala; s Tav. Heinola; n Sav.; Kuopio; m Öb. Öfvervetil; n Öb. enl. Linné; Kaj. Öb. Kianta; Kuus.; Lad. och Ol. Kar.; R. Lpm. Imandra; **D.** ö J. Buderupholm. — Öp.; T.

2 Grupp. **Epidéndreæ** *Kunth, Nov. gen. & sp. pl. 1* (1815): stånd.-knapp 1, rörligt fäst i könpelarens bakkant, framåt liggande (så att springorna vändas nedåt); pollenmass. 2 i hvarje knapprum, vaxartade, släta o. oskaftade, ej fästa vid någon klibbskifva. — *Alla skandinaviska arter med stängel, hvars bas vanl. bildar en stamknöl.*

2. **CALÝPSO** [1]) *Salisb., Parad. Lond.* (1806).

Läpp toffel-lik, med 2-klufven, kort sporre på undersidan; *kalkens* 5 uppåt vända blad utbredda öfver *könpelaren*, som är lång med ett bredt, kalkbladlikt bihang vidväxt baksidan; *pollenmass.* skiflika, rundade—triangulära.

1. **C. bulbósa** (*L.* 1753) *Rchb. d. y., Ic. Fl. Germ. & Helv. 13—14; Cypripedium bulbos. L., Sp. pl.; Calypso borealis Salisb. l. c. o. Hn, Handb. ed. 11; Norna bor. a europæa Wg, Fl. Su. ed. 1* (1826). Fig. Sv.B.518; Fl.D. suppl. 99. Exs. H.N.9:65.

Jordblad 1, äggrundt, (vanl.) *skaftadt.* — Lågväxt (8—24 cm.), med en enda stor, näst. rosenröd blomma. *Stäng.* trind, vid basen uppsväld till en stamknöl, stund. med korallgreniga, skiflikt utbredda rotstockar; gamla knölarna sittande bredvid årets, hvar o. en med 1 birot (säll. 2); knölen omgifven af ett par hinnaktiga slidor; *jordbl.* från stamknölen, längre el. kortare skaftadt, 3—4,5 cm. långt, spetsadt, med 2 långsgående, upphöjda åsar, ofvan mörkgrönt, under blekare, blåviolett, nätådrigt; ofvan det ensamma bladet 2—3 långa, bleka, uppåt vidgade slidor; *bln* med ett kalkbladlikt, ljusrödt *stödblad,* mer än 3 cm. lång; *läpp* nedhängande derig. att bln böjer sig bakåt (icke genom fruktämnets vridning), äggrund, något tilltryckt på midten, vid basen brunfläckig el.

[1]) Af Doc. *A. N. Lundström.*

brunstrimmig, mot spetsen rosenröd, med en stor gul hårtofs nära midten vid ingången till den underliggande sporren; de 5 öfra *kalkbl.* likformiga, jemnbr. lansettlika, tillspetsade, ljust rosenröda; *könpel.* näst. hvit, med elliptiskt—rundadt, ofta i spetsen 3-tandadt, blekt rosenrödt bihang; *fröhus* klubblikt. ♃ 5, 6. — Bln har en svag, angenäm vaniljlukt.

Gamla fukt. barrskog., helst på multn. öfvervuxna trädstam., i nordl. trakt.: Vb. i Kalix-, Lule- och Pite-ådalar; på Hindersön i Luleå skärg.; Norsjö och Skellefteå snr; Lul. Lpm. Niommelsaska; nära Sarkaware; Jokkmokk flerst.; Um. Lpm. nära Stensele kyrka; Lycksele (F. Dyhr). — [0 **N.**]; **F.** Kem. Lpm.; nOb.; Kuus.; nSav. Kuopio; sTav. Tavastehus; svR. Lpm.; Ol. Kar. nära Petrosawodsk. — Öp. (Ing.).

3. **MALÁXIS** [*Sol. i Sw., Nov. gen. & sp. pl.* (1788)] *Sw. i Sv. Vet.-Ak. Handl. 1800. — Myggblomma.*

Läpp uppåt vänd (derig. att blomskaftet är vridet ett helt hvarf), hel, utan sporre; *kalk* öppen; *könpel.* mycket kort; *knapp* qvarsittande; *pollenmass.* afl. klubblika. platta. — *Små, spensliga kärrörter med stängel, hvars bas är uppsväld till en stamknöl, omhöljd af 4 slidor, af hvilka 1—3 bära skifvor; årsståndet genom en kort, skaftlik stamdel utgående från basen af förra årets ännu friska knöl; blr små, gulgröna i smal, gles, men mångblommig, axlik klase.*

1. **M. paludósa** (*L.* 1753) *Sw. i Sv. Vet.-Ak. Handl. 1789; Ophrys palud. L., Sp. pl.* Fig. Sv. Vet.-Ak. Handl. s. å., t. 6:2; Sv.B.662; Fl.D.1234. Exs. H.N.14:71.

Tredje o. fjerde bladet utvecklade (ofta äfven 2:dra); *skifva omv. äggrund—aflång, med få* (3, säll. 5) *o. glesa hufvudnerver; läpp kortspetsig, kortare än de yttre kalkbl.* — *Birot* en enda, dold i förra årets ruttna delar; *stäng.* 5—18 cm. hög, mångkantig; *bl.* små (knapt 3 cm. långa), trubbiga, ej säll. med groddknoppar i kanterna; *klase* 1,5—10,5 cm. lång; *stödbl.* små, näst. helt o. hållet örtartade, bredt lansettlika; *kalk* 6 mm. vid; *läpp* äggrund, med vid basen framåt vikna kanter, randig af 3 breda, ljusare nerver; de 3 yttre *kalkbl.* bredt äggr. lansettlika, de 2 öfra närmade hvarandra, de 2 inre sidobl. smala, lagda bakåt omkr. fruktämnet; *pollenmass.* i hvarje rum ofvanpå hvarandra. ♃ 7, 8.

Kärr, vid skogstjärnar: *Hl.; Boh.; Ög.—Hls.; Ner.;* Sk.—Hrj.; Mpd—Vb.; nGtl. Martebo myr; Fardume träsk; nKalm. l. Hjorted; öJtl. Hellesjö och Kall snr; Um. Lpm. Betsele; [0 Öl.; nVrm.]. — **N.** sälls. till Trondhjem; **F.** sälls. till nÖb. Neder-Torneå och R. Kar. Sonostrow; Kem. Lpm. Kittilä enl. Wg; **D.** sälls.; [0 Bornh.]. — Öp.; T.; Skl.

2. **M. monophýllos** (*L.* 1753) *Sw. l. c.; Ophrys mon. L., Sp. pl.; Microstylis mon. Lindl., Gen. & sp. Orch. pl.* (1830). Fig. Sv. Vet.-Ak. Handl. 1800, t. 3, P.g—k; Sv.B.663; Fl.D.1525. Exs. H.N.6:62.

Endast tredje bladet med fullt utvecklad skifva (det 4:de någon gång med en mindre sådan); *skifva äggrund—oval, med mycket talrika o. tätt stående hufvudnerver; läpp långt smalspetsad, näst. af de yttre kalkbl:s längd.* — *Birötter* (vid blomn.) flera; *stäng.* (5—)10—25(—36) cm. hög, 3-kantig; *bl.* vanl. 3—5 cm. långt, mer el. m. bredt, stund. näst. lansettlikt, trubbigt; *klase* 3—10(—18) cm. lång; *stödbl.* hinnaktiga, lansettlika; *kalk* föga mer än 3 mm. vid; *läppens* bas bredt äggrund, tvärt hopdragen till en lång spets, de öfriga *kalkbl.* ungef. lika långa, de 3 yttre jemnbr. lansettlika, de 2 inre sidobl. smalt jemnbreda; *pollenmass.* i hvarje rum bredvid hvarandra. ♃ 6, 7.

Kärr, vid skogstjärnar, helst på kalkgrund: Gtl.; nVg. Kinnekulle; Ög.—Upl.; Vsm. Ramsberg sn; Sätra; Sala; ö*Dlr.* Avesta (C. Indeb.); Boda kapell; öGstr. Gefletr.;

n H ls. Bjuråker sn (Wistr.); M p d; s Å n g. Österstrinns fäbodar i Bjerträ; m J m t l. Storsjötr. — **N.** Kristiania och Hamar st.; **F.** Nyl.; Tav.; n Sav. Kuopio; n Öb. Kemi; Kar.-näs.; Lad., n Ol. och On. Kar.; [0 **D.**] — Öp.; T.

4. LIPARIS *L. C. Rich., Orch. Eur. annot.* (1817).

Könpel. något utdragen (längd omkr. 2 ggr bredden) o. framåt böjd, framsidan näst. platt; *knapp* o. *pollenmass.* som hos följ., för öfr. som föreg. — *Örtstånd som hos föreg.*

1. **L. Loeselii** (*L.* 1753) *Rich. l. c.; Ophrys Loes. L., Sp. pl.; Malaxis Loes. Sw. i Sv. Vet.-Ak. Handl. 1789; Sturmia Loes. Rchb., Pl. crit. 4* (1826) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Sv. Vet.-Ak. Handl. 1800, t. 3, P.a-f.; Fl.D.877. Exs. H.N.6:63. — *Mygg-yxne.*

Utvecklade blad 2, lansettlika—ovala (de 2 första utan skifva); *klase fåblommig.* — Lågväxt (5—16 cm.), med små (omkr. 1 cm. vida), blekt gröngula blr. *Stäng.* 3-kantig, stadig; *bl.* trubbiga, 3—8 cm. långa, blekgröna; *klase* axlik, gles, 1,5—3 cm. lång, säll. längre, 2—10-blommig; *stödbl.* mycket små, äggrunda—lansettlika; *läpp* näst. af de öfriga kalkbl:s längd, afl. äggrund, merend. naggad; de 3 yttre *kalkbl.* jemnbreda, de 2 inre sidobl. smalare. ♃ 6—8.

Djupa kärr, brädden af skogstjärnar, på kalkgrund: nordöst. och v Sk.; n Öl. mell. Borga och Vedborms-träsk; G t l. Djufves vid Hoburgen; nor. del.; v Ö g. Rangelstorp i Hagebyhöga; Vinnerstad sn vid Boren; s S d m. Stäk i Svärta; n U p l. Norrvissjö i Björklinge; vid Sandasjön i Harg (J. A. Bladin); Gimo-dam i Hökhufvud (Fröm.); Elgsjön i Valö (Fröm.); Hillebola i Ö.-Löfsta enl. P. Löfling; sö G s t r. Kubbo. — **N.** Kristiania på Næsö; [0 **F.**]; **D.** spr. — Öp.; T.

5. CORALLIORRHIZA *Hall., En. stirp. Helv. add.* (1742; »Corallorrhiza»).

Läpp nedåt vänd, utan sporre; de 3 öfversta *kalkbl.* klocklikt hopslutna, de 2 yttre sidobl. riktade framåt; *könpel.* utdragen, något framåt böjd, framsidan rännformig (isynn. nedåt); *knapp* affallande; *pollenmass.* klotrunda. — *Saprofyter utan örtblad, med mycket grenig, korallformig rotstock utan birötter.*

1. **C. innata** *R. Br. i Ait., Hort. Kew. ed. 2, 5* (1813); *Ophrys Corallorrhiza L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.554; Fl.D.451; 2363 (2364 form). Exs. H.N.13:74. — *Korallrot.*

Stängel gul- el. brunaktig; kalk gulaktig, med näst. hvit, otydl. 3-flikig läpp. — Föga högväxt (6—nära 30 cm.), med små blr i axlik klase. *Rotst:s* grenar korta, köttiga; *stäng.* (ofta flera, ända till 5 på samma rotst.) med 4 hinnaktiga slidor, 3 från basen, 1 fäst litet högre upp, de nedersta korta, de öfra långa, snedskurna, något vida; *klase* gles, omkr. 3 cm. lång, 3—13-blommig; *blomskaft* föga tydliga, vridna; *stödbl.* mycket små, breda, vanl. 2-uddiga; *kalk* 6—9 mm. vid; *läpp* vid basen (liks. könpelarens framsida) violettprickig, med stor, näst. rundad midtflik, i kanten vanl. svagt veckad, i spetsen vanl. tillbakaböjd mot basen, med 2 långsgående åsar; sidoflikarna bilda uppstående kanter på läppbasen; yttre *kalkbl.* störst, näst. jemnbreda, mot spetsen stund. bruna, de inre sidobl. kortare, bredare, något spetsiga; *fröhus* nedböjdt (hos föreg. upprätt). ♃ 6.

Fukt. skogsmark: *Lpl.* och *Vb.—Vrm.* och *Sm.; öDls.;* V g.; inre B o h. Sörbygden; s H l.; n G t l.; m Ö l.; s B l. V. Boråkra; S k.; [0 söDlr.; sKalm. l.]. — **N.** spr.; sälls. i Ilex-regionen; **F.** spr.; F. och R. L p m.; **D.** Sj.; Möen. — Öp.; T.; Skl.; I.

3 Grupp. **Neottieæ** *Lindl., Coll. bot. app.* (1821; utvidg.): stånd.-knapp som hos föreg. grupp; pollenmass. (1 i hvarje knapprum) korniga, vanl. oskaftade, fästande sig vid en gemensam klibbskifva, framifrån mer el. m. omhöljda af könpelarens framsida. — *Med rotstock* (hos Spiranthes mycket kort).

6. EPIPÓGUM *J. G. Gmel., Fl. Sib. 1* (1747).

Läpp uppåt vänd (emedan fruktämnet är ovridet), med punglik sporre, bred, genom inskärn. från sidorna afdelad i 2 delar, den främre hel; öfriga *kalkbl.* näst. rörformigt hopslutna; *könpel.* utdragen ofvan den tvärliggande märkesytan; *pollenmass.* långskaftade, sammanhängande. — *Saprofyt utan örtblad, med korallformig rotstock utan birötter samt stora blr i få-*(2—6-)*blommig, gles klase.*

1. **E. aphýllum** (*F. W. Schmidt* 1791) *Sw. (Sum. veg. Sc.) i Sv. Bot. 8; Satyrium Epipogium L., Sp. pl. ed. 1* (1753); *Orchis aphylla Schmidt i May., Samml. phys. Aufs. s. å.; Epip. Gmelini L. C. Rich., Orch. Eur. annot.* (1817). Fig. Sv.B.512; Fl.D.1233 o. 1399. Exs. H.N.15:68. — *Skogsfrublomma.*

Stängel hvitaktig, med något uppsväld, fjällig bas. — Föga högväxt (10—25 cm., säll. högre). *Rotst.* »ofta med långa, trådfina skott»; *stäng.* glänsande, näst. genomskinlig, mycket spröd, med 2—3 långt åtskilda, mycket korta slidor; *klase* 3—6(—9) cm. lång, med lutande blr; *stödbl.* hinnaktiga, äggrunda, mycket längre än blomskaften; *kalk* 1,5—2,3 cm. vid; *läpp* o. *sporre* hvitakt. rosenröda, den förres främre del rödprickig, triangulärt äggrund, spetsig, naggad; öfriga *kalkbl.* smalt lansettlika, föga olikstora, gulhvita. ♃ 7, 8. — Blr starkt luktande enl. J. Lange.

Fukt., mörka skog. bland mossa (ej alla år framkommande): Sk. Lindved; Bokenäset i Oppmanna; sHl. Vindarp; Sm. Femsjö (ford.); Ankarsrum nära Hällsjön (R. Tolf enl. Scheutz); nÖg. Marmorbruket; Rejmyra; nSdm. nära Stålboga i Dunker; nNer. Ullavi-klint; öVrm. Gustafsström i bergsl.; Ekeberget i Ekshärad; nUpl. Tierp sn (Hj. Mosén); Sågarbo i Elfkarleby; söVsm.; nDlr. Jocksälls fäbodar i Orsa; öGstr. Limön; Hls.; Mpd Bremön; Borgsjö sn flerst.; sÅng. Hernön (på flera år ej återf.: J. Rang); Bjerträ sn; m. och öJtl.; Lul. Lpm. Jokkmokk. — **N.** Hamar st. Elverum (ford. vid Kristiania och Vaage); **F.** söd. del.: Eg. F. Karislojo Karkali; Nyl.; Sat.; Tav.; nSav. Kuopio; Lad. och nKar. Kides; Ol. Kar. Schtjeliki; R. Kar. Sonostrow; **D.** Loll. Hardenberg; Möen; Sj.; Fyen Kjölstrup sn. — Öp. (Ing.); T.

7. NEÓTTIA *L., Fl. Lapp.* (1737; inskr.).

Läpp mycket längre än de öfr. kalkbl., nedåt vänd, teml. bred, 2-klufven; öfr. *kalkbl.* klocklikt slutna; *könpel.* utdragen, baksidan ej förlängd, framsidan bildande en smal förlängning ofvan märket; *pollenmass.* klubblika, näst. 2-delade; *fruktämne* ovridet, på vridet skaft. — *Saprofyt utan örtblad.*

1. **N. Nidus avis** (*L.* 1753) *L. C. Rich., Orch. Eur. annot.; Ophrys Nid. av. L., Sp. pl.* Fig. Fl.D.181. — *Nästrot.*

Stängel gulbrun, slidbärande; läpp vid basen skålformig, dess flikar näst. utspärrade. — Teml. högväxt (15—30 cm. o. derutöfver), med medelstora blr i mång- och upptill tätblommig, axlik klase. *Rotst.* med mycket talrika, tjocka o. köttiga birötter, tätt hopknippade näst. i form af ett litet fogelbo; *stäng.* teml. grof, efter hela sin längd omgifven af 4—5, bruna, långa o. vida slidor, hvar o. en slutande med ett trubbigt fjäll; *klase* 2—10 cm. lång; *stödbl.* hinnaktiga, lansettl. syllika, längre än blomskaften; *kalk* gulbrun, 1,2—1,5 cm. vid; *läpp* jemnbr. aflång, med näst. tunglika, trub-

biga flikar; öfriga *kalkbl.* näst. jemnstora, spadlika, trubbiga; *fröhus* aflångt. Ej säll. autog. ♃ 6, 7.

Skogsmark bland multn. växtdel.: *Sk.* i löfskog; *Gtl.;* Bl.—Boh., söVrm., mNer. och Upl.; sHl.; nöDls. Bräcke i Hesselskog; söVsm.; öGstr. Gefletr.; öMpd Bremön; [0 sVg.; Kronob. och vJönk. l. (Scheutz)]. — **N.** sälls. utmed kusten från Kristiania till Mandal; Snaasen; **F.** Ål.; Eg. F. Lojo; Nyl. Borgå; Sat. Tavast-Kyrö; sTav.; Kar.-näs. Pyhäjärvi; Lad. Kar.; On. Kar. Dvoretz; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.

8. **LISTERA** *R. Br. i Ait., Hort. Kew. ed. 2, 5* (1813). — *Tveblad.*

Läpp dubb. längre än de öfr. kalkbl., nedhängande, 2-klufven, vid basen näst. platt, utan sporre; *könpel.* kort, baksidan mer el. m. utdragen till en bred, plattad förlängning som bär knappen, framsidan bildande en bred fjällik skifva ofvan märket; *pollenmass.* o. *fruktämne* som hos föreg. sl. — *Örter med* (vanl.) *2 breda, näst. motsatta stjelkblad o. små blr i smal o. glesblommig klase.*

1. **L. cordáta** (*L.* 1753) *R. Br. l. c.; Ophrys cord. L., Sp. pl.* Fig. Sv.B.472; Fl.D.1278.

Blad näst. triangulärt hjertlika; läppens flikar lansettlika, spetsiga, öfr. kalkbl. utbredda. — Teml. liten (10—20(—30) cm.) o. spenslig, med mycket små, grönbruna (säll. rent gröna) blr. *Rotst.* kort, med få birötter; *stj.* något kantig, nedom bl. glatt, längst ned med 2 slidor, ofvan bl. glest korthårig; *bl.* ungef. vid stj:s midt, 1,3—2,5 cm. långa, med blott medelnerven fullt tydlig, kort uddspetsiga; *klase* kort (1,5—4,5 cm.), fåblommig; *stödbl.* mycket små, kortare än blomskaften; *läpp* brunröd med 2 korta, uppstående, i bakkanten papillösa sidoflikar nära basen; öfr. *kalkbl.* näst. likformiga, aflånga, trubbiga; *könpel:ns* bakre förlängning kort, i toppen bärande knappen; *fröhus* näst. rundadt, på glatt skaft. ♃ 5, 6.

Bland fukt. mossa i barrskog.: *Lpl.* och *Vb.*—n*Vg.* och *Sm.* Kalm. l.; Ner.; Dls.; n. och mBoh.; sVg. (E. Linnarss.); inre Sm.; sHl.; nSk.; Bl.; vÖl. mell. Röhälla och Saxnäs; n. och mGtl.; [0 Pit. Lpm.?]. — **N.** a.; sälls. i Ilex-regionen i Bergen st.; **F.** spr.; *F. Lpm.;* R. Lpm.; **D.** Bornh. Rönne; Sj.; J. — Öp.; T.; Skl.; I.

2. **L. ováta** (*L.* 1753) *R. Br. l. c.; Ophrys ov. L., Sp. pl.* Fig. Fl.D.137.

Blad ovala; läppens flikar jemnbreda, trubbiga, öfr. kalkbl. hopböjda. — Större (25—60 cm.) o. gröfre än föreg., med mycket större, gulgröna blr. *Rotst.* lång, med talrika birötter; *stj.* nedom bl. trubbkantig o. glatt, med slidor som föreg:s, ofvan bl. trind, kort o. mjukt glandelhårig, med 1—2 små fjäll; *bl.* vanl. långt nedom stj:s midt, 4—9 cm. långa, bågnerviga; *klase* lång (8—20 cm.), mångblommig; *stödbl.* små, i öfr. som föreg:s; *läpp* utan sidoflikar, från smal, lågt 2-knölig bas näst. vigglik; öfr. *kalkbl.* ungef. lika långa, de 3 yttre bredt äggrunda (gröna), de 2 inre sidobl. jemnbreda; *könpel:ns* baksida förlängd ett stycke ofvan knappens fästpunkt; *fröhus* omv. äggformigt på glest glandelhårigt skaft. Vanl. xenog., säll. autog. ♃ 6, 7. — Blrna svagt myskluktande.

Fukt. skogsäng.: **Sk.; Öl.; Gtl.;** ö*Sm.*—*Gstr.; Vg.* Skarab. l.; Elfsb. l. sälls.; [0 i sydl:ste del.: (E. Linnarss.)]; *Dls.; Ner.; Vrm.; Mpd; Jtl.;* Bl.; sHl.; Boh.; vSm.; Vsm.; Dlr. till Boda; Hls. öst. del.; Los; öÅng. till Nätra sn; Hrj. — **N.** a. till Nordl.; Tromsö amt; **F.** spr. till nKar.; **On. Kar.**; mÖb. Teerijärvi, Toholampi; nÖb.; Kaj. Öb. Paltamo; Kuus. Paanajärvi; R. Kar. Solovetsk; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.

[9. **SPIRÁNTHES** *L. C. Rich., Orch. Eur. annot.* (1817).

Läpp som hos följ.; dess bas rännformig med 2 bakåt riktade tänder; öfr. *kalkbl.* näst. uppräta, med tillbakaböjda spetsar; *könpel.* som hos följ., men baksidan ej skaftlikt förlängd; *pollenmass.* 2-flikiga; *fruktämne* vridet, oskaftadt. — *Rotst. förkrympt* (hos öfr. sl. af denna grupp förlängd), *med en del birötter starkt uppsvälda, knöllika.*

1. **Sp. spirális** (*L.* 1753) *K. Koch i Linnæa 22; Ophrys spir. L., Sp. pl.; Sp. autumnalis L. C. Rich. l. c. o. Lge, Haandb. ed. 4.* Fig. Fl.D.387.

Stängel slidbärande; jordblad utveckla sig efter blomningen, i sidoställd rosett (= nyknoppens proleptiskt utvecklade örtblad). — Liten (8—18 cm.) ört, med vanl. 2 utdraget äggformiga rotknölar o. små grönhvita blr i ensidigt, skrufformigt vridet ax. *Stäng.* upptill korthårig; *bl.* äggrunda—lansettlika; *läpp* omv. äggrund. Homog., åtm. i början herkog. ♃ 9, 10. — Blr välluktande.

Gräsmark: **D.** *Bornh.;* Falst.; Sj. Stenved; Præstö. — Öp. (enl. Rchb. d. y.); T.].

10. **GOODYĔRA** *R. Br. i Ait., Hort. Kew. ed. 2, 5* (1813).

Läpp kortare än de öfr. kalkbl. o. näst. innesluten af dem, hel, framåt vänd med nedböjd spets, dess bas punglikt vidgad; öfr. *kalkbl.* näst. hopslutna, de 2 yttre sidobl. något utstående; *knapp* teml. fast vidvuxen *könpel:ns* bakre, skaftlika förlängning, dennes framsida bildar ofvan märket 2 hornlika utskott, som omfatta klibbskifvan; *pollenmass.* kort klubblika; *fruktämne* näst. ovridet, kortskaftadt.

1. **G. repens** (*L.* 1753) *R. Br. l. c.; Satyrium rep. L., Sp. pl.* Fig. Fl.D.812. Exs. H.N.13:73. — *Knärot.*

Blad näst. rosettställda, äggrunda, spetsiga. — Föga högväxt (13—nära 40 cm.) ört, med lång, grenig rotst. o. små, hvita blr i (vanl.) ensidig klase. *Stj.* näst. trind, nedtill glatt, 4—8-bladig, högre upp klädd med mer el. m. slidlika, gröna fjäll o. mer och mer glandelhårig; *bl.* 1,5—3 cm. långa, slutl. nätådriga, med slidlika skaft; *klase* 3,5—nära 12 cm. lång, smal, teml. tätblommig; *stödbl.* syllika, åtm. de nedra längre än fruktämnena; *blr* 6—9 mm. långa, med åtm. upptill glandelhåriga fruktämnen; de 3 yttre *kalkbl.* näst. äggrunda, utvänd. glandelhåriga, de inre sidobl. tunglika. ♃ 7, 8.

Barrskog. bland mossa: *Hl.* och *Sm.—Vrm.* och *Hls.; Jtl.;* nSk.; Bl.; mÖl. Rälla; nGtl.; Boh.; Dlr.; Mpd—Vb.; Hrj.; Lpl. — **N.** *Östlandet;* söKristianssand st. Bamle; Bergen st.—Finnm.; **F.** sälls.; Kem. Lpm.; R. Lpm. Kuusreka; **D.** Bornh. Sandflugtskoven; Sj. Tisvilde Hegn; Hornbæk. — Öp.; T.; Skl.

11. **EPIPÁCTIS** (*Hall., Hist. stirp. Helv.* (1768; inskr.)) *L. C. Rich., Orch. Eur. annot.* (1817). — *Zymbel.*

Läpp kort, genom en inskärn. på hvardera sidan 2-ledad (hos föreg. sl. af denna grupp oledad), dess inre led bildande ett skålformigt honungsgömme, yttre leden hel, nedböjd framåt; öfr. *kalkbl.* mer el. m. utstående; *könpel:ns* baksida utan förlängning, lägre än framsidan, hvars båda korta, trubbiga flikar ej nå den lilla klotrunda klibbskifvan; *pollenmass.* klubblika; *fruktämne* ovridet, på vridet skaft. — *Vanl. stora örter med flerbladig stjelk samt medelstora blr i axlik klase.*

1. **E. palústris** (*L.* 1753) *Crantz, St. Austr. fasc. 6* (1769); *Serapias Helleborine η pal. L., Sp. pl.; S. longifolia L., Mant. 2* (1771). Fig. Sv.B.449; Fl.D.267. Exs. H.N.14:68.

Läpp rundtrubbig; rotstock med få birötter, men med underjordiska skott. — *Stj.* 15—50 cm. hög, trind, upptill kort glandelhårig, långt ned bladig (endast vid basen

slidbärande); de nedersta 1—2 *bl.* korta, näst. ovala—bredt lansettlika, de öfra smalt lansettlika, spetsade, 6—10(—12) cm. långa, alla glatta; *klase* näst. ensidig, 5—10(—15) cm. lång, mångblommig; *stödbl.* gröna, lansettlika—äggr. lansettlika, kortare el. de nedersta längre än blrna; *blr* lutande; *kalk* 2,3 cm. vid; *läpp* af de yttre kalkbl:s längd, dess inre led 2-vingad, hvit o. rödstrimmig, dess yttre led näst. njurlik, hvit el. rödlett, krusigt naggad; yttre *kalkbl.* äggr. lansettlika, utvänd. grågröna, inv. brunaktiga, något längre än de inre sidobl., som äro äggrunda, hvita o. rödstrimmiga, alla trubbiga; *fruktämne* glandelhårigt. ♃ 7, 8.

Fukt. äng.: *Sk.; Öl.; Gtl.; Hl.; Ög.—Gstr.* Gefletr.; sBl.; Boh. vid kusten; Vg. Skarab. l.; m*Dls.* Kårud i Bäcke; nSm. Liljenäs i Torskinge; nKalm. l.; Ner.; öVsm. Sala; öDlr. Getryggen i Boda (Häg.); söHls. Söderhamn vid Norrfjärd (A. Magnusson); [0 Kronob. l.; inre Upl.?]. — **N.** Kristiania st.; Hamar st. Vang.; Kristianssand st. Kristianssand; Jæderen; Trondhj. st. Snaasen; **F.** Ål.; Ol. och On. Kar.; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.

2. **E. Hellebórine** (*L.* 1753; inskr.) *Crantz, St. Austr. fasc. 6* (1769); *Serapias Helleb. a* o. *ε. L., Sp. pl.*

Läpp spetsig, med tillbakaböjd spets; rotstock med talrika, hopknippade birötter, utan jordskott. — *Stj.* fåradt kantig, med mellersta *bl.* mest utvecklade o. bredast; *stödbl.* gröna, lansettlika; *kalk* mindre än hos föreg.; *läpp* ungef. af de öfr. kalkbl:s längd, dess inre led ovingad, dess yttre led med 2 mer el. m. tydliga (stund. felande), framåt näst. hopstötande, upphöjda o. krusiga knölar vid basen; de öfra *kalkbl.* äggrunda, spetsiga. ♃.

a **latifólia** *L. l. c.* (und. Serapias); *Ep. Helleb. b. viridans Crantz l. c.; Ep. latifolia Schult., Österr. Fl. ed. 2* (1814) o. *Hn, Handb. ed. 11: stjelk upptill småluden; öfra kalkbl. utvänd. brungröna—rent gröna, längre än det otydl. ludna—näst. glatta fruktämnet.* Fig. Fl.D.3046. Exs. H.N.14:67. — Mera högväxt (ända till närmare 90 cm.) o. styf än öfriga former, med mörkgröna blad. *Stj.* teml. högt slidbärande, oftast tätbladig; nedersta *bl.* näst. rundadt, mellersta bl. 6—9 cm. långa, breda (5,5—3,5 cm.), ovala—bredt äggrunda, kortspetsiga, de öfversta längre, äggr. lansettlika, spetsade, alla med sträfva kanter o. nerver; *klase* all—ensidig, lång (stund. öfver 30 cm.), mångblommig; *stödbl.* stora, de nedersta näst. bladlika, mycket längre än blrna; *blr* utstående; *kalk* 1—1,5 cm. vid; *läppens* inre led svartröd (el. brun), dess yttre led bredt hjertlik med kort spets, rödlett o. hvitkantad—hvit; öfr. *kalkbl.* öppna, inv. mer el. m. brunröda (inre sidobl. ej säll. ljust rödgrå), de yttre sidobl. något större än de 3 öfr. Herkog. 7, 8. — Var., enl. Wg, Fl. Su. ed. 2, vid Vadstena med hvitaktiga blr; dessutom med småludet fruktämne, kalkläpp dels något kortare än de öfr. kalkbl., dels af samma längd. Smalbladigare o. småväxta former med något håriga fruktämnen äro stund. ganska svåra att säkert skilja från *γ*. — En spenslig o. fåblommig form med näst. glatta fruktämnen *(f. tenélla Lönnr. herb.)* bildar öfvergång till *β* och är *Ep. microphylla Sjöstr., Calm. läns o. Öl. fl.* samt till lokalen *Hn, Handb. ed. 11,* ej (Ehrh.) Sw.

β **várians** *Crantz l. c.* (1769); *Serap. latif.* * *viridiflora Hoffm., Deutschl. Fl. 1804* (jfr *E. Ljungström i Bot. Not. 1881*): *stjelk upptill näst. glatt; öfra kalkbl. gröna, kortare än det glatta fruktämnet.* Fig. Fl.D.811. — Vanl. lägre (30—45 cm.) o. spensligare än *a*, med rent gröna o. glest sittande blad. *Bl.* smalare än hos *a*, med föga sträfva kanter o. nerver; *klase* ensidig, fåblommig, med slutl. hängande blr; *läppens* yttre led äggr. hjertlik, rödlett o. hvitkantad; öfr. *kalkbl.* slutna, stund. med svagt rödlett anstrykning. 7, 8. — Skuggform af *a*?

γ **rubiginósa** *Crantz l. c.* (1769); *Serap. Helleb. ε. L., Sp. pl. ed. 1* (1753); *S. latif.* * *atrorubens Hoffm., Deutschl. Fl. 1804; Ep. atrorub. Schult., Österr. Fl. ed. 2* (1814); *Ep. media Fr., Mant. 2* (1839; und. a. & b.?): *stjelk upptill småluden; kalk rödaktigt brun, liten; fruktämne tydl. ludet.* Fig. Fl.D.1938. Exs. H.N.8:63. — Vanl. lägre (15—55 cm.) o. tidigare blommande (6, 7) än *α*, tätbladig, ofta med brunaktig anstrykning öfver näst. alla delar. *Stj.* oftast långt ned bladig; mellersta *bl.* äggrunda—äggr. lansettlika, de öfversta lansettlika, utåt böjda, i öfr. som hos *α*; *klase* ensidig, 5—20 cm. lång, teml. mångblommig; nedra *stödbl.* ofta längre än blrna, de öfra af fruktämnenas längd el. kortare än dessa; *blr* utstående, slutl. lutande; *kalk* mindre än hos öfr. Epipactis-former; *läppens* inre led hvitaktig, den yttre af ungef. samma färg som öfr. kalkbl:s insida, hjertlik; öfr. *kalkbl.* n. slutna, de yttre sidobl. föga större än de 3 öfr. — Blr välluktande.

Skogsback. etc., *β* fukt. löfskog., *γ* helst på kalkgrund:

α Sk.; Öl.; Gtl.; Ög.—Gstr. Gefletr.; *Vsm.;* öBl. Bernstorp i Ramdala; nBoh. Lindö; nVg.; öDls.; Sm.; Ner.; sVrm.; öDlr. Getryggen i Boda (Häg.); Mpd Bremön; mJtl. Marieby och Ås snr; [0 Hl.; vSm. (Scheutz)]. — **N.** *Sunnanfj.;* Nordanfj. till V.-Finm. Riisfjorden; **F.** söd. del. till nTav. Jyväskylä, nSav. Kuopio, nKar. Kides, Libelitz, Ol. och On. Kar.; **D.** a.; *Sj.;* n*Fyen;* v*J.* — Öp.; T.; Skl.

β Sk. Bökebergsslätt; Näsbyholm; Huaröd; Herremöllan nära Vidtsköfle. — **D.** spr. — T.

γ Gtl.; Ög.; Öl.; nSm. nKalm. l.; Jönköp:str.; nSdm.; Ner.; nöDls.; s. och mVrm.; Rosl. till Frötuna sn (Past.-adj. Arvidsson); sVsm.; Dlr. Ulfshyttan i Silfberg; Getryggen i Boda; Mpd Getberget i Torp; Jtl. no. om Storsjön; Kalkberget i Alanäset. En del växtst. torde vara osäkra genom förvexling med *α*:s. — **N.** Kristiania; *Trondhj. st.—Tromsö amt,* Bardo (O. Nyhuus); möjl. ännu nordl:re; **F.** On. Kar. Tiudie; Lischmajärvi; **D. Möens** klint. — Öp.; T.; Skl.

12. CEPHALANTHÉRA *L. C. Rich., Orch. Eur. annot.* (1817). — *Syssla.*

Läppens nedra led upprät, elj. som hos *Epipactis;* öfr. *kalkbl.* klocklikt hopslutna; *könpel.* långt utdragen (hos föreg. kort), baksidan högre, förlängd till ett skaft för knappen, framsidan med 2 små spetsiga flikar på ömse sidor om märket; *pollenmass.* näst. cylindriska; *fruktämne* vridet, icke el. knapt skaftadt. — *Teml. stora örter med* (hos de skand. arterna) *vanl. långa o. smala blad samt stora, näst. upprätta blr i glest ax.*

* Fruktämne glatt; kalk hvit.
 a. Stödblad (und. de nedersta) mycket kortare än fruktämnena *C. grandiflora* ...... 2.
 b. Stödblad (und. de öfversta) längre än fruktämnena .... *C. Lonchophyllum,* 1.
** Fruktämne tätt småludet; kalk skär .... *C. rubra* .... 3.

1. **Lonchophyllum** (*L. d. y.* 1781) *Rchb. d. y., Ic. fl. Germ. & Helv. 13—14* (på pl.); *Serap. grandiflora Scop., Fl. Carn. ed. 2* (1772), ej L.; *Serap. Lonch. L. d. y., Suppl. pl.; Epipactis pallens. Sw. i Sv. Vet.-Ak. Handl. 1800; Ceph. pallens L. C. Rich. l. c.; C. grandiflora S. F. Gray, Nat. Arr. Brit. pl.* (1821) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Sv.B.465; Fl.D.1400. Exs. H.N.14:70.

Blad äggr. lansettlika; nedra stödbl. bladlika, mycket längre än de glatta, något skaftade fruktämnena; alla kalkbl. trubbiga. — *Stj.* 20—45 cm. hög; *bl.* få (vanl. blott 3—4), långt åtskilda, 4—nära 8 cm. långa, 1—3,3 cm. breda, föga spetsiga; *ax*

5—10 cm. långt, 3—7-blommigt, med långt åtskilda blr; det nedersta *stödbl.* likt bladen, de öfra efter hand smärre, lansettlika—jemnbreda, endast de öfversta kortare än fruktämnena; *kalk* näst. 3 cm. vid, dess *öfra bl.* aflånga—smalt omv. äggrunda, hvita, de yttre längre; *läpp* näst. lika lång, dess yttre led mer bred än lång o. vanl. naggad, upphöjdt strimmig, på insidan gulaktig. Event. spont. autog. ♃ 6, 7.

Skog. på kalkgrund: Gtl. Lojsta sn, på sluttningarna af »Stånga slott». — **D.** Falst.; **Möens klint**; Sj. — T.; Skl.

2. **C. grandiflóra** (*L., Syst. nat. ed. 12, 2* [1]) — 1767) *Krok; Serap. Xiphophyllum L. d. y., Suppl. pl.* (1781); *Ceph. Xiphoph. Rchb. d. y. l. c.; Epip. ensifolia Murr., Syst. veg. ed. 14* (1784); *Ceph. ensifolia Rich. l. c. o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.506. Exs. H.N.14:69.

Blad (genom sammanvikning) *svärdlikt lansettlika; stödbl.* (und. stund. de 1—2 nedersta) *mycket kortare än de näst. glatta, oskaftade fruktämnena; inre kalkbl.* (äfven läppen) *trubbiga.* — *Stj.* 25—50 cm. hög; *bl.* talrika, 10—12 cm. långa, 1—1,5 cm. breda, styfva, halft uppstående, fasta, de öfra smalare, spetsigt utdragna o. ofta nående öfver blrna; *ax* 4—10 cm. långt, 3—10-blommigt; *stödbl.* (åtm. de öfra) näst. hinnaktiga; *kalk* näst. så stor som föreg:s, med snöhvita öfra blad; de yttre *kalkbl.* lansettlika, spetsiga, längre än de 2 inre afl. ovala sidobl.; *läpp* ännu kortare, dess yttre led mera bred än lång, på insidan (särd. den utåt vikna spetsen) smutsgul. ♃ 5—7.

Fukt. o. buskig mark: *Gtl.;* sSk.; sBl. Hästö; V. Boråkra; Öl. Långlöt; Horn i Högby; Böda sn; Stockh:s och Östhammars skärg. upp till Gräsön. — **N.** Kristianssand; Fredön vid Kristianssund; **F.** Ål. Bergö i Finström; Idö i Kökar; **D.** *Bornh.;* Fyen; Sj. — Öp. (Ösel); T.; Skl.

3. **C. rubra** (*L.* 1767) *Rich. l. c.; Serap. rubra L., Syst. nat. ed. 12, 2.* Fig. Fl.D.345. Exs. H.N.8:66.

Blad som hos föreg.; fruktämne oskaftadt, tätt småludet; alla kalkbl. (äfven läppen) *spetsiga.* — Utmärkt vacker. *Stj.* 23—45 cm. hög, upp till småluden af mjuka glandelhår; *bl.* teml. talrika, 6—12 cm. långa, 1,3—2,5 cm. breda, i öfr. som föreg:s; *ax* 5—10(—20) cm. långt, 3—6-(—12-)blommigt; *stödbl.* gröna, lansettlika, de nedra längre än fruktämnena; *kalk* näst. 3 cm. vid; de öfra *kalkbl.* likformiga o. näst. jemnstora, båtlikt äggr. lansettlika, skära, de yttre utvänd. gleshåriga; *läpp* af ungef. samma längd, hvit med upphöjda, gula långsränder o. lång, nedböjd, fintandad, rödkantad spets. ♃ 6, 7.

Skogsmark, helst på kalkgrund: nGtl., äfv. på Sandön; Sm. Kronoberg; Misterhult; öÖg.; Stockh:str.; [nöDls. Lilla Bräcke i Ånimskog (ford.)]. — **N.** söd. del.: Brevik; Eker; Ringerike vid Stensfjord; **F.** Eg. F. Huhtsaari i Lojo; Karislojo; **D.** Falst. Hesnæs; **Möens** storeklint; Sj.; öJ. Buderupholm. — Öp.; T.

4 Grupp. **Ophrýdeæ** *Lindl., Coll. bot. app.* (1821): stånd.-knapp 1, orörligt fastväxt vid könpelarens topp, upprät; *pollenmass.* skaftade, hvar o. en med sin klibbskifva. — *Hvarje år utvecklas en rotknöl* (af 1—flera uppsvälda birötter); *förra årets rotknöl qvarsittande, bär årets stjelk; blr oskaftade; läppbasens kanter vidvuxna könpelaren* (hos föreg. fria); *knapprummens baser nedskjuta i veck på märkesskifvans öfra kant; dennas mellan knapprummen inskju-*

---

[1]) Genom bestämn. »foliis ensiformibus» o. den i främsta källskriften, Öl. o. Gothl. Resan (s. 144—45), åberopade utförliga beskrifningen är det otvifvelaktigt, att Linné med Serap. grandiflora åtm. företrädesvis afsett nyare förf:s Ceph. ensifolia, hvarför Linnéanska artnamnet bör återställas.

tande spets bildar den s. k. »snabeln», vecken afsöndra klibbskifvorna o. bilda ofta öfver dem en s. k. »pung»; i könpelarens bakre kant tätt intill knappen rudiment till de 2 inre sidoståndarna.

13. **HERMÍNIUM** *L., Gen. pl. ed. 1* (1737).

Kalkens alla blad (äfv. läppen) näst. klocklikt hopslutna; *läpp* vid basen skålformig, 3-klufven; *knapprum* nedtill något frånstående, med *pollenmassornas* klibbskifvor obetäckta.

1. **H. Monórchis** (*L.* 1753) *R. Br. i Ait., Hort. Kew. ed. 2, 5; Ophrys Mon. L., Sp. pl.* Fig. Sv.B.700; Fl.D.102. Exs. H.N.11:66. — *Honungsblomma.*

Utvecklade stjelkblad (vanl.) *2, nära stjelkens bas, näst. motsatta o. teml. breda.* — *Lågväxt* (5—20 cm.), med mycket små, gröngula blr. *Rotknöl.* klotrunda, årsknölen utvecklas efter blomn. på ett 1—4 cm. långt underjordiskt skott; *stj.* nederst omgifven af slidor; *bl.* 1,5—6 cm. långa, säll. derutöfver, tunglika—jemnbr. aflånga el. lansettlika, spetsiga; ofvan dem 1—2 förkrympta; *ax* smalt, teml. tätblommigt, 2—7 cm. långt; *stödbl.* små, syllika; *blr* omkr. 6 mm. långa, lutande; *läpp* snedstäld (genom fruktämnets svagare vridning), med smala, näst. jemnbreda flikar, midtfliken trubbig, dubb. längre, sidoflik. näst. utspärrade; de yttre sido*kalkbl.* smalt äggrunda, det mellersta bredare; de inre sidobl. längre än de yttre, ofvan basen i hvardera kanten försedda med 1 tand. ♃ 6, 7. — Blr med honungslukt.

Helst fukt. gräsmark: **Öl.**; *Sk.* [0 mell. och norr. furubygd.]; *Gtl.; Ög.—Rosl.;* svBl. Sissebäck; Sissesjön; Hl. söd. del.; Onsala; nBoh. skärg.; Vg. Ulricehamn (E. Linnarss.); Skarab. l.; Sm.; öNer. Asker sn; Myrö; öVrm.; inre Upl.; sVsm. Fellingsbro jernv.-stat.; Lospånga i Dingtuna; öDlr.; öGstr. Limöarna utanför Gefle; sVb. Umeå sn; [0 sKalm., Kronob. och vJönköp. l. (Scheutz); Dls.]. — **N.** *Kristiania* och *Hamar st.;* Bergen st. Aardal; Vestfjorddalen; Trondhj. st. Kristianssund; **F.** Ål. Eckerö; **D.** spr. — Öp.; T.

14. **CHAMÓRCHIS** *L. C. Rich., Orch. Eur. annot.* (1817).

Kalkens 5 öfra blad hjelmlikt hopslutna; *läpp* platt, näst. hel, utan sporre; *knapprum* näst. parallela, med *pollenmassornas* klibbskifvor inneslutna i 2 åtskilda pungar.

1. **Ch. alpina** (*L.* 1753) *Rich. l. c.; Ophrys alp. L., Sp. pl.; Herminium alp. (Sw.) Sum. veg. Sc.* (1814). Fig. Sv.B.683; Fl.D.452. Exs. H.N.11:65. — *Ripört.*

Blad 3—10, mycket smala. — Minst (4,5—12 cm.) af alla skandin. Orchideer, med mycket små, gulgröna el. brunaktiga blr. *Rotknöl.* elliptiska; *stj.* trubbkantig, med vida slidor vid basen; *bl.* tätt ofvan dessa (de flesta jordbl., några få utan slidor på stjelkens bas), långa (3—5 cm.) o. jemnbreda (1—2 mm.); *ax* något glest, kort (1,5—3 cm.), 3—12-blommigt; *stödbl.* näst. jemnbreda, de nedersta ofta bladlika o. längre än blrna; *blr* 6 mm. långa; *läpp* äggrund, med en ofta otydlig tand i hvardera kanten nedom midten, vanl. rundtrubbig, gul, slutl. brunaktig; *kalkens* 3 yttre blad äggrunda—bredt aflånga, de inre sidobl. kortare, jemnbr. aflånga, alla trubbiga. ♃ 7, 8.

Gräsbev. sluttn. på lösare bergarter i högre fjelltr.: Torn.—Um. Lpm. V. Vardurfjell.; Jtl.; Hrj. — **N.** O.-Finnm.—Nordl.; Dovre; Lomsfj.; Gudbrandsdalen; **F.** R. Lpm. halfön Karelsgammen. — **T.** (Baj.).

15. **OPHRYS** *L., Syst. nat. ed. 6* (1748); inskr.

Kalkblad utbredda, de 2 inre sidobl. mycket smala; *läpp* utan sporre; *knapprum* o. *pollenmassor* som hos föreg. slägte. — *Rotknölar hela.*

1. **O. myódes** (*L.* 1753) *Jacq., Misc. Austr. 2; O. insectifera myodes (a) L., Sp. pl.; O. muscifera Huds., Fl. Angl. ed. 1* (1762). Fig. Sv.B.293; Fl.D.1398. Exs.H.N.15:67. — *Flugblomma.*

Yttre kalkblad gröna; läpp 3-klufven; midtflik djupt urnupen, med en halfmånlik, glatt, gråblå fläck vid flikarnas bas. — Medelstor (15—35 cm.) ört, med rundade rotknölar, smalt, vanl. mycket glest ax o. flerfärgade blr, som likna flugor. *Stj.* något hoptryckt, nederst med 2—3 slidor, derofvan få- (2—5-)bladig; *bl.* 3—10 cm. långa, vanl. bredt lansettlika, kortspetsiga, det öfversta smalare; *ax* 5—10(—15) cm. långt, få- (2—9-)blommigt; *stödbl.* jemnbr. lansettlika, de nedra längre än fruktämnena; *kalk* omkr. 1,5 cm. vid; *läpp* dubb. längre än de yttre kalkbl., plattad, mörkt brunröd (säll. hvit), ofvan sammetsluden, med smala, aflånga sidoflikar, dubb. längre o. näst. omv. hjertlik midtflik; yttre *kalkbl.* äggrunda—aflånga, de inre sidobl. kortare, näst. trådsmala, bruna, sammetsludna; *knapprum* rödaktiga. ♃ 6, 7.

Fukt. äng., helst på kalkgrund: *Öl.; Gtl.; Ög.;* Sk.; Vg. sydligast i Sörby sn (E. Linnarss.); nöSm. Trästad i Blackstad; Sdm. Stafsjö bruk i Kila (E. Köhler); Hölö sn (O. Sternvall); s. och mNer.; öUpl.; söGstr. Kubbo; Jtl. särd. i Storsjötr. — **N.** sydl. del. af Kristiania och Kristianssand st. till Kristianssand; Trondhj. st. Snaasen; Nordl. Gildeskaal; **F.** Ål.; On. Kar. Mundjärvi; **D.** Sj. Alindelille. — Öp.; T.

16. HABENÁRIA *Willd., Sp. pl.* (1805); utvidg.

Läpp med sporre; *pollenmassornas* klibbskifvor obetäckta.

I. Sporre mycket längre än fruktämnet.
 * Utvecklade blad 2, breda; läpp smal, helbräddad.
  a. Knapprum parallela .... *H. bifolia* .... 1.
  b. Knapprum vid basen långt åtskilda .... *H. montana* .. ... 2.
 ** Utvecklade blad flera, smala; läpp bred, 3-klufven .... *H. conopsea* ...... 7.
II. Sporre kortare än fruktämnet.
 * Utvecklade blad flera.
  1. Läpp smal, 3-tandad; blr gulgröna (stund. rödbruna) .... *H. viridis* .... 4.
  2. Läpp bred, 3-klufven.
   a. Blr röda; blad jemnbreda.
    α. Läpp mera lång än bred .... *H. odoratissima*, 6.
    β. Läpp minst lika bred som lång .... *H. conopsea* ...... 7.
   b. Blr gulhvita; blad aflånga .... *H. albida* .... 5.
 ** Utvecklädt blad ensamt; läpp helbräddad .... *H. obtusata* ...... 3.

1 Undersl. **Platanthéra** (*L. C. Rich., Orch. Eur. annot.* (1817); utvidg.): kalkens 3 öfra blad hopslutna, de 2 yttre sidobl. utspärrade; läpp smal, näst. jemnbred, helbräddad, med smal sporre; knapprum nedtill åtskilda. — *Rotknölar hela* (und. n:o 3); *blad 1—2 vid stjelkens bas, breda; ax glest.*

1. **H. bifólia** (*L.* 1753 & 1755) *R. Br. i Ait., Hort. Kew. ed. 2, 5; Orchis bif. L., Sp. pl. & Fl. Su. ed. 2* enl. L. herb.; *Platanth. bif. Rchb. i Mössl., Handb. d. Gew. ed. 2* o. *Hn, Handb. ed. 11; Plat. solstitialis Boenn. hos Rchb. l. c.* Fig. Sv.B.314; Fl.D.235 o. 2360—1 (former). Exs. H.N.6:60. — *Nosserot* (Nattviol).

Utvecklade blad (oftast) *2; sporre trådlik, ungef. dubb. så lång som fruktämnet; knapprum parallela.* — *Rotknöl.* näst. äggformiga; *stj.* (14—)30—50 cm. hög, säll. derutöfver, vridet mångkantig, vid basen omgifven af 2—3 bruna slidor; de 2 utveckl. *bl.* (oftast) näst. motsatta, från smal, skaftlik bas smalt omv. äggrunda—ovala, (2,5—)

5—12 cm. långa, 1—4 cm. breda, ofvanför dessa 1—4 förkrympta; *ax* 5—15 cm. långt; *stödbl.* gröna, smala, af fruktämnenas längd el. kortare; *kalk* teml. stor (1,5 cm. vid el. derutöfver), hvit, med dragning åt gult på yttre delen af inre kalkbl. samt nedra hälften af sporren; *läpp* trubbig, ungef. lika lång som öfr. kalkbl.; öfversta *kalkbladet* mycket bredt o. trubbigt, yttre sidobl. snedt äggr. lansettlika, de 2 inre sidobl. smalt o. snedt äggrunda; *sporre* bakåt uppböjd; *könpel.* framåt sammanviken (härig. närmas knapprummens baser till hvarandra), bildande en liten håla framför märke o. sporröppning; öfverst i den smala ingången sitta de gula klibbskifvorna o. på midten två små knölar (sannolikt rester efter de yttre sidoståndarna). ♃ 6, 7. — Blr i mörker starkt välluktande. Sporrelösa blr träffas sällan.

Skogsäng.: **Hl.**, **Bl.** och **Sm.**—**Vrm.**, **Vsm.** och **Upl.**; *Sk.; Öl.; Ner.; Dlr.* till Lima; *Gstr.—Ång.;* Vb. till Piteå sn; Hrj.—sUm. Lpm. Nordanås i Fredrika; Örträsk. — **N.** a. till Nordl.; *Bergen st.;* Tromsö amt och V.-Finnm.; **F.** *söd. del.;* nor. del. till Öfver-Torneå; In. Lpm. Utsjoki(?); R. Lpm. Hibinä; **D.** a.; *Loll.; Falst.;* v*Sj.* — Öp.; T.; Skl.

2. **H. montána** (*F. W. Schmidt* 1793) *Krok; Orchis mont. Schmidt, Fl. Boëm. cent. 1; Platanth. mont. Rchb. d. y., Ic. fl. Germ. & Helv. 13—14; Pl. chlorantha Cust. i Mössl., Handb. d. Gew. ed. 2* (1828) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.2362. Exs. H.N.6:61.

Knapprum divergerande, vid basen långt åtskilda (afstånd mell. klibbskifvorna omkr. 4 mm.), *i öfrigt som föreg.* — Till alla delar (oftast) något gröfre än föreg., som den habituelt liknar. *Stj.* 25—50 cm. hög; *bl.* bredare o. trubbiga, ofta näst. elliptiska; *ax* större, glesare o. likasom tvärhugget; *blr* större, med bredare o. trubbigare, mot spetsen gröngula, mot basen hvitaktiga *kalkbl.* o. gröfre *sporre; könpel:ns* framsida bildar en näst. plan, bred skifva, som längs sidokanterna bär knapprummen o. vid nedra kanten den trånga, runda sporröppningen. ♃ 6, 7. — Blr stund. hvita, oftast föga luktande.

Skogsäng., lund.: **Sk.**; s*Bl.* (Svanl.); *Gtl.; Vg.* Skarab. l.; Elfsb. l. sälls.; *Og.—Ner.* och *Rosl.;* Öl.; mHl. Dagsås; Smedje-ån; Boh.; mDls. Ör sn (A. Fryxell); Skärbo i Steneby; Sm.; söVsm.; nvHrj. Funäsdalsberget; [0 vSm. (Scheutz); inre Upl.?]. — **N. söd. del.** till svTrondhj. st., isynn. i kusttr.; sHamar st.; **F.** Ål.; Eg. F.; **D.** spr.; **Sj.** — Öp.; T.; Skl.

3. **H. obtusáta** (*Banks* 1814) *Richards., Bot. app. Frankl. Narr.; Orchis obtus. Banks i Pursh., Fl. Am.-Sept.; Platanth. obtus. Lindl., Gen. & sp. Orch. pl.* (1835) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D. suppl. 165. Exs. H.N.16:63.

Utveckladt blad ensamt; sporre kortare än fruktämnet. — Lågväxt (6—15 cm.), med till basen 2—3-flikiga, mycket smala rotknölar (årsknölen vid blomn. ej fullt utvecklad) samt små- o. få- (3—7-)blommigt ax. *Stj.* något kantig, vid basen omgifven af 2 slidor; *bl.* aflångt—omv. äggrundt, trubbigt, omkr. 3—4 cm. långt; *ax* (på skandin. ex.) 1,8—2,6 cm. långt; *stödbl.* (und. det nedersta) kortare än fruktämnena; *kalk* 6 mm. bred, grönhvit; öfversta kalkbladet mycket bredt, näst. triangulärt, de yttre o. inre sidobl. lansettlika, trubbade; *sporre* kägellik, riktad nedåt o. böjd framåt, ofta föga längre än halfva fruktämnet. ♃ 7.

Fukt., gräsbev. st. i fjelltr.: Torn. Lpm. norr. sidan af fjellet Nuljalaki vid Torneå träsk i nedra fjellreg., upptäckt 1880 af C. P. Hägerström. — **N.** V.-Finnm. Kaafjorden på yttre Strömsnäset vid foten af och på fjellet Sakkabani; [0 **F.**]. — (N. Am.; Sibir.).

2 Undersl. **Coeloglóssum** (*Hn, Handb. ed. 1* (1820)): kalkens 5 öfra blad näst. hopslutna; läpp 3-tandad el. 3-klufven, med kort, tjock o. näst. punglik sporre; knapprum nedtill åtskilda (n:o 4) el. samstående (n:o 5). — *Rotknölar klufna; blad flera, korta o. något breda.*

4. **H. viridis** (*L.* 1753) *R. Br. i Ait., Hort. Kew. ed. 2, 5; Satyrium vir. L., Sp. pl.; Coelogl. vir. Hn. l. c.—ed. 11.* Fig. Sv.B.507:2; Fl.D.77. Exs. H.N.15:66. — *Grönkulla.*

Stjelk (oftast) *3-bladig; kalk gulgrön* (i fjelltr. stund. rödbrun), *med smal, 3-tandad läpp.* — *Rotknöl.* vanl. djupt 2-(—3-)klufna; *stj.* 7—30 cm. hög; *bl.* 2,5—6,5 cm. långa, det nedersta 1—2,5 cm. bredt, smalt omv. äggrundt—aflångt, trubbigt, de öfr. aflånga—lansettlika, något spetsiga; *ax* 2,5—10 cm. långt, glest; *stödbl.* gröna, smalt lansettlika, längre än blrna; *kalk* teml. liten (9—12 mm. vid); *läpp* näst. 3 ggr så lång som bred, i kanterna helbräddad, dess mellersta tand kortare än sidotänderna; inre *sidobl.* mycket smalare o. spetsigare än de yttre; *sporre* flera ggr kortare än fruktämnet, föga mer lång än bred, trubbig, riktad nedåt. Herkog. ♃ 6, 7.

Skogsäng.: **Jtl.**; **sÅng.**; *Lpl.* och n*Ång.* (Åkerblom)—ö*Vrm.* och *Sdm.;* Vb.; Ner.; Ög.; inre Sm.; Vg.; öGtl. Romungs i Alskog samt vid Östergarns kyrka (Fr. Aulin); Öl.; Bl. L. Röhult i Jemshög; Skallahult; Sk.; [0 vVrm.—Hl.; Sm. vest. del. (Scheutz); Kalm. l.]. — **N. inre del.**; sälls. längs kusten från Trondhj. st. söderut; **F.** spr.; F. och R. Lpm.; [0 öNyl.; s., n. och Lad. Kar.; Kar.-näs.]; **D.** *Bornh.;* Falst. Stubbekjöbing; Sj.; J. — I.; Skl.; T.; Öp.

5. **H. álbida** (*L.* 1753) *R. Br. l. c.*; *Satyrium alb. L., Sp. pl.; Gymnadenia alb. Rich., Orch. Eur. annot.* (1817) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Sv.B.507:1; Fl.D.115. Exs. H.N.14:66.

Stjelk 3—5-bladig; kalk gulhvit, med bred, djupt 3-flikig läpp. — *Rotknöl.* klufna i 4—5, vanl. till basen åtskilda, långsträckta delar; *stj.* 10—nära 30 cm. hög; *bl.* 2—6 cm. långa, de nedra aflånga—omv. äggrunda, 0,8—2 cm. breda, trubbiga, ofta med kort udd, de öfr. aflånga—lansettlika, spetsiga, det öfversta stödbladlikt; *ax* 2,5—7 cm. långt, smalt, tätblommigt; *stödbl.* gröna, lansettlika, längre än fruktämnena; *kalk* mycket liten; *läpp* mer lång än bred, med helbräddade flikar, längre o. bredare midtflik; öfr. *kalkbl.* 3,5 mm. höga, mer el. m. trubbade; *sporre* kortare än fruktämnet, aflång, trubbig, näst. rak, riktad nedåt o. något åt sidan. Herkog. ♃ 6—8.

Magra äng. helst i bergstr.; fjellbranter: *Sk.; nBl.; Sm.* vest. del.; öKronob. l. (Scheutz); s*Hl.* isynn. vid Smål. gränsen; mBoh. Torskog i Vesterlanda; Sköldunga i Ucklum (C. G. Lennander); Vg.; Dls. Bräckefors nära torpet Mon; Hesselskog sn (A. G. Kellgren); nv*Hrj.;* Jtl.; Um. Lpm. Dauni- och V. Vardurfjell i Vilhelmina; Pit. Lpm.; *Lul. Lpm.;* Torn. Lpm. vid Torn. träsk. — **N.** a. i fjelltr.; sälls. i söd. låglandet; **F.** Kuus.; Enont. Lpm. Saanavaara vid Kilpisjärvi; In. Lpm. vid Tana-elfven; vR. Lpm.; **D.** sälls. — T.; Skl.; I.

⪤ **H. albida × conopsea.** *Gymnad. Schweinfurthii Hegelmaier* ...
Jtl. Åreskutan (E. Coll.). — **N.** Kongsvold på Dovre.

3 Undersl. **Gymnadénia** (*R. Br. i Ait., Hort. Kew. ed. 2, 5* (1813)): kalkens 3 öfra blad hopslutna, de 2 yttre sidobl. utspärrade; läpp bred, grundt 3-flikig, med trådsmal sporre; knapprum nedtill samstående. — *Rotknölar klufna; blad flera, långa o.* (vanl.) *smala.*

6. **H. odoratissima** (*L.* 1759) *Benth. i London, Linn. Soc. Journ. 18; Orchis odorat. L., Syst. nat. ed. 10, 2; Gymnad. odorat. L. C. Rich., Orch. Eur. annot.* (1817) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Sv.B.542; Fl.D. suppl. 164. Exs. H.N.6:59.

Kalk enfärgadt röd, med mera lång än bred läpp; sporre näst. syllik, ungef. af fruktämnets längd. — *Stj.* 15—något mer än 30 cm. hög, spenslig; utveckl. *bl.* 3—6, de nedra smalt jemnbreda (omkr. 3—7 mm.), 6—15 cm. långa, med smalare huflik spets, de öfversta små; *ax* smalt cylindriskt, 3—6 cm. långt, tätblommigt; *stödbl.* lansettlika, gröna, längre än fruktämnena; *kalk* liten (omkr. 5 mm. vid); *läppens* flikar helbräddade, midtfliken mer utdragen; öfr. *kalkbl.* trubbiga; *sporre* riktad nedåt o. böjd framåt. ♃ 7. — Blr mycket välluktande.

Fukt. ängsmark på kalkgrund: m. och nGtl.; Ög. Omberg; Vg. Åsled vid Mösseberg; Kinnekulle. — [0 **D.**]. — Öp.; T.

7. **H. conópsea** (*L.* 1753) *Benth. i London, Linn. Soc. Journ. 18; Orchis con. L., Sp. pl.; Gymnad. con. R. Br. i Ait., Hort. Kew. ed. 2, 5* (1813) o. *Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.224. Exs. H.N.9:66,67. — *Brudsporre.*

Kalk enfärgadt röd (säll. hvit), *med minst lika bred som lång läpp*; *sporre* (vanl.) *mycket längre än fruktämnet.* — *Stj.* ungef. 25—45(—60) cm. hög; utveckl. *bl.* vanl. 4—6, de nedra jemnbreda—smalt lansettlika, 0,5—1,3(—1,8) cm. breda, 8—16(—24) cm. långa, mer el. m. spetsiga, med huflik spets, de öfversta små; *ax* cylindriskt, 5—12(—24) cm. långt, mer el. m. glest; *stödbl.* som hos föreg.; *kalk* vanl. 9—12 cm. vid; *läppens* flikar vanl. helbräddade, näst. af lika längd, korta o. breda, midtfliken något smalare; öfr. *kalkbl.* trubbiga; *sporre* näst. jemnsmal, något spetsig, riktad nedåt o. böjd framåt. Herkog. ♃ 6, 7 (8). — Blrna på låglandet med svag lukt (hos *f. densifl.* dock »angenämt luktande»), i fjelltr. starkt välluktande. Ganska föränderlig: än mycket högväxt, teml. bred- o. långbladig, lång- o. tätaxig samt sent (Juli, Aug.) blommande (*f. densiflóra Wg i Sv. Vet.-Ak. Handl. 1806* under Orchis con.; H.N.9:68); än (i fjelltr.) lågväxt (10—16 cm.) o. spenslig, med få (2—3), korta (omkr. 4 cm.) o. blott 2—3 mm. breda bl. samt kort (omkr. 3 cm.) o. smalt ax. Var., ehuru säll., dessutom 1) med näst. dubb. mindre blr; 2) med sporre kortare än fruktämnet; denna senare är: *f. lappónica J. W. Zett., Resa gen. Um. Lpm.* (1833; under Orchis con.).

Ängsmark: **Sk.**; **Öl.**; **Gtl.**; **Dls.**; **Sm.**; **Jtl.**; *Bl.; Hl.; Ög.* och *Vrm.—Mpd* och *Lpl.;* m. och nBoh.; Vg. (E. Linnarss., m. fl.); nÅng.; sVb. Skellefteå och Norsjö snr. — **N.** spr.; **F.** *söd. del.;* **Ol.** och **On. Kar.**; norr. del. och Kem. Lpm.; In. Lpm. Pyhäjärvi; R. Lpm.; [0 Kaj. Öb.; sR. Kar.]; **D.** spr.; J. Teglgaardsholm. — Öp.; T.; Skl.

17. NIGRITÉLLA *L. C. Rich., Orch. Eur. annot.* (1817).

Kalkens alla 6 blad stjernlikt utbredda; *läpp* uppåt vänd (emedan fruktämnet är ovridet, hos öfr. sl. inom denna grupp nedåt vänd), vanl. hel, med mycket kort o. vid, punglik sporre; *knapprum* näst. parallela, med *pollenmassornas* klibbskifvor obetäckta.

1. **N. nigra** (*L.* 1753) *Rchb. d. y., Ic. fl. Germ. & Helv. 13—14; Satyrium nigrum L., Sp. pl.; Nigrit. angustifolia L. C. Rich. l. c. o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Sv.B.500; Fl.D.998. Exs. H.N.11:67. — *Brunkulla.*

Blad smalt jemnbreda; blr svartröda i mycket tätt, hufvudlikt ax. — Lågväxt (10—22 cm.) o. mångbladig. *Rotknöl.* handflikiga; *stj.* nederst omgifven af slidor; *bl.* 3—8 cm. långa, 2—5 cm. breda, de nedersta trubbade, de öfra långspetsade; *ax* 1,5—2,5 cm. långt; *stödbl.* i spetsen o. efter kanterna rödbruna, lansettlika, ungef. af blrnas längd; *blr* 1 cm. långa; *läpp* långspetsad, säll. otydl. 3-flikig; öfr. *kalkbl.* lansettlika, inre sidobl. kortare o. smalare än de 3 yttre; *sporre* flera ggr kortare än fruktämnet, tryckt intill detta, som är äggformigt, näst. 3-kantigt. ♃ 6, 7. — Blr välluktande.

Något torra äng. i nordl. trakter, helst på kalkgrund: *Jtl.;* allm. kring Storsjön; sÅng.;

Mpd; nvHrj. Öfra Ljusnedalen; nHls. Ljusdal sn. — **N.** Trondhj. st.—vKristiania st.; [0 **F.**]. — T. (Baj.).

18. **ANACAMPTIS** *L. C. Rich. Orch. Eur. annot.* (1817).

Pollenmassornas klibbskifvor sammanväxta till en hästskoformig kropp, ofullständigt innesluten i en pung; för öfr. som följ. sl.

1. **A. pyramidális** (*L.* 1753) *Rich. l. c.; Orchis pyram. L., Sp. pl.* Fig. Sv.B.584; Fl.D.2113. Exs. H.N.6:57. — *Salepsört.*

Blad jemnbr. lansettlika; blr rosenröda i tätt, näst. halfklotformigt ax. — *Rotknöl.* näst. klotrunda; *stj.* 15—45 cm. hög; *bl.* teml. talrika, långt slidomfattande o. vanl. dubbelvikna, de nedra 6—20 cm. långa, smala (3—12 mm.) o. spetsiga, de öfra små, men med slidorna beklädande stj. näst. ända upp till blomst.; *ax* 2—3 cm. långt; *stödbl.* lansettlika, långspetsade, hinnaktiga, af fruktämnenas längd; *kalk* teml. liten (9—12 mm. vid); *läpp* med 2 långsgående lister vid basen, mer bred än lång, grundt 3-klufven, med näst. tvärhuggna flikar, sidoflik. något bredare, öfr. *kalkbl.* trubbade, de 2 yttre sidobl. utstående, de 3 öfriga hopslutna; *sporre* trådsmal, längre än fruktämnet, snedt nedåt o. bakåt riktad. ♃ 7.

Äng. på kalkgrund: Öl. öfver näst. hela ön; n. och mGtl., sydligast i Sproge sn (Lénstr.). — **D.** Möen; Sj. Alindelille. — Öp. (Ösel); T.; Skl.

19. **ORCHIS** *L., Gen. pl. ed. 1* (1737); inskr. — *Nyckelblomster.*

Tre el. 5 *kalkbl.* hjelmlikt hopslutna; *knapprum* nedtill samstående; *pollenmassornas* klibbskifvor åtskilda, inneslutna i en gemensam, 2-rummig pung.

A. De 2 yttre sidokalkbladen utstående el. bakåtböjda.		
* Rotknölar utdragna till rottrådar, näst. alltid flikiga.		
a. Blad glest strödda utefter stjelken; rotknölar djupt flikiga.		
α. Blad under gråaktiga; stjelk tät	*O. maculata*	1.
β. Blad under gröna (säll. helt bruna); stjelk ihålig	*O. incarnata*	2.
b. Blad samlade mot stjelkens midt; rotknölar grundt flikiga	*O. sambucina*	3.
** Rotknölar ej utdragna till rottrådar, alltid hela.		
a. Blad glest strödda utefter stjelken, mycket smala	*O. laxiflora* var. *palustris*,	4.
b. Blad samlade mot stjelkens bas	*O. mascula*	5.
B. Alla 5 öfra kalkbladen riktade uppåt, samstående.		
* Ax glest, fåblommigt; sporre föga kortare än fruktämnet	*O. Morio*	6.
** Ax tätt, mångblommigt; sporre minst dubbelt kortare än fruktämnet.		
a. Stödblad flera ggr kortare än fruktämnet; ax bredt.		
α. Öfra kalkblad utvändigt hvitaktiga	*O. militaris*	8.
β. Öfra kalkblad utvänd. brunröda	*O. purpurea*	9.
b. Stödblad något kortare än fruktämnet; ax klubblikt med purpurröd topp o. små blr	*O. ustulata*	7.

1 Grupp. **Andrórchis** *Endl., Gen. pl. 1* (1837): de 2 yttre sidokalkbl. utstående—bakåtböjda.

a. — **Maculáta**-typen: rotknölar näst. alltid flikiga, plattade, i spetsen utdragna till vanliga rottrådar; ax med starkt utvecklade stödblad.

1. **O. maculáta** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.413; Fl.D.933. — *Fläckigt Nyckelblomster* (Jungfru Maria Hand).

Rotknölar djupt flikiga; stjelk tät; blad på undra sidan gråaktiga, endast de nedersta (1—2, säll. 3) *väl utvecklade, rundtrubbiga, vanl. uppåt bredare, de öfra hastigt reducerade, mycket smala, spetsigt utdragna.* — *Stj.* 15—60 cm. hög, säll. derutöfver; *bl.* vanl. talrika (ända till 10), från smalare bas afl. lansettlika—tunglika, de öfr. smalt lansettlika, alla på öfra sidan oftast brunfläckiga; *ax* i början (2—)4, slutl. ända till 10 cm. långt, först starkt spetsigt, senare aflångt—cylindriskt, mång-, men ej mycket tätblommigt; *stödbl.* vanl. gröna, otydl. flernerviga, längre än fruktämnena; *kalk* omkr. 1,3 cm. vid, blekt violett—näst. hvit, med mörkare streck o. fläckar på insidan (särd. läppens), säll. enfärgadt hvit; *läpp* nära 1 cm. bred, platt, ofta grundt 3-flikig, med stora, ojemnt, stund. otydl. naggade sidoflikar o. mindre (ofta mycket liten) midtflik; de 2 yttre *sidobl.* utstående; *sporre* något kortare än fruktämnet, riktad nedåt. ♃ 6, 7. — I synnerhet i fjelltr. blir den fåbladig; en ytterlighetsform med mycket afvikande utseende är: *f. sudética Pöch i Rchb., Ic. fl. Germ. & Helv. 13—14* (1851): ytterst späd med få (2—3) o. smala blad, glest o. fåblommigt ax samt ofta mycket kort sporre. Rchb. l. c. 408:1.

Enl. Prof. Th. M. Fries' undersökningar är *Stenanthus curviflorus Lönnr. i Sv. Vet.-Ak. Öfvers. 1882, n:o 4, sid. 85* en monströs form af denna art, med könlösa blr, sporrelös, näst. likbladig o. hvit kalk; en gång (1879) i 3 ex. anträffad i Smål., Kalm. län, Åby sn (ej långt från Boatorp).

Fukt. ängsmark: **Sk.**—**Vrm.**, **Vsm.** och **Gstr.**; s**Ång.**; **Jtl.**; *Hls.* och *Dlr.*—*Vb.* och *Lpl.;* Pit. Lpm. — **N.** a.; **F.** a.; n*Öb.*—*In. Lpm.;* vR. Lpm.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I. — *f. sudet.* Lul. Lpm. (L. L. Læst.). — **N.** Finnm. vid Tana-elv (Chr. Sommerfelt j:r); **F.** Kemi (L. L. Læst.).

2. **O. incarnáta** *L., Fl. Su. ed. 2* (1755) enl. L. herb.; jfr *Fr., Mant. 3.* Fig. Fl.D. 266 o. 2476. Exs. H.N.7:65 o. 66.

Rotknölar djupt flikiga; stjelk ihålig; blad på båda sidor af samma färg, med mer el. m. skärpt spets, uppåt ej bredare, de öfra småningom aftagande i storlek. — Vanl. lägre än föreg. (i allm. 15—40 cm.), med färre (3—6), mera säll. fläckiga blad; *stödbl.* lansettlika, bladlika, vanl. mer el. m. violettröda, 3—(5-)nerviga, åtm. de nedra oftast längre än blrna; *kalk* röd, säll. enfärgadt hvit; *läpp* vanl. med mörkare streck o. fläckar, grundt—otydl. 3-flikig med snart nedböjda sidofl. o. midtflik smal, ofta långt utdragen; de 2 yttre *sidobl.* utstående—tillbakaböjda; *sporre* riktad nedåt, kortare (mer el. m.) än fruktämnet. ♃ 6, 7. — Utomordentligt formrik kollektiv-art; de svenska formerna, hvilka ännu äro långt ifrån tillräckligt kända, torde lämpligast (i hufvudsaklig öfverensstämmelse med E. Fr., Mant. 3) fördelas i 3 hufvud-varieteter, af hvilka dock åtm. de två förstas formkretsar synas utan gräns sammanflyta.

α **lanceáta** (*A. Dietr., Fl. regn. Boruss. 1* (1833)); *O. angustifolia Wimm. & Grab., Fl. Sil. 2* (1829) o. *Hn, Handb. ed. 11,* ej Bieb. (1808): *blad* (i bredd mycket varierande, vanl. jemnbr. lansettlika, 1—1,5 cm. breda) *vid basen bredast, uppåt spetsigt utdragna, mer el. m. uppräta; ax vanl. cylindriskt o. tätt, teml. smalt; blr köttröda* (säll. hvita el. hvitgula); *läpp mer el. m. tydligt flikad, med midtfliken ofta tandlikt utdragen.* — Innefattar en mångfald af ännu mycket ofullständigt kända racer. Bredbladiga former (bl. 1,5—3 cm. breda, lansettlika—äggrunda) hafva ofta misstagits för *γ majalis.* Anmärkningsvärda sådana former äro: 1) *f. obésa (P. C. Afz. i Fr. herb.):* med låg, grof stjelk, breda, men ej synnerligen långa blad, kort ax med starkt utvecklade nedra stödblad; af egendomligt utseende, men säkerligen föga konstant; 2) *f. elátior Fr., Sum. veg. Sc. 1* (1845) ss. subsp. af O. latif. *O. angustif. βelata Hn, Handb. ed. 4* (1843), ej O. elata Poir. (1789): mycket högväxt

(40—80 cm.) o. långbladig; ax långt utdraget (ofta 10 cm.), åtm. nedtill något glest, med bleka blr; möjligen härmningsform af *O. maculata*. Exs. H.N.7:67. — Till de smalbladiga (bl. 1 cm. el. mindre breda = *f. angustifolia* Fr., Mant. 3:9 (1845), Exs. H.N.7:65) hör *f. exténsa Hn, Handb. ed. 4* (1843), en föga utmärkt form, endast genom något smalare blad afvikande från typen. Mycket utmärkta förefalla deremot en del ytterlighetsformer (största bladbredden 4—6 mm.) med glest ax, hvilka ofta misstagas för *β Traunsteineri*, med hvilken de ofta tyckas växa o. i hvilken de synas öfvergå; tyckas spridda öfver hela landet, ymnigast i kalktrakter, framför allt på Gtl.

En subarktisk, mycket varierande formkrets af ofta ganska utmärkt habitus, men utan gränser sammanflytande med typen är *f. cruénta* (*O. F. Müll. i Fl. D. fasc. 15* (1782)): *i allm. lågväxt, med starkt brunfläckiga, föga utdragna, utstående—utböjda blad, vanl. litet o. smalt ax med rödgridelina blr*. Fig. Fl.D.876. Är ofta ganska bredbladig o. då till bladen ganska lik *γ majalis* (hit hör *O. latif. v. brevifolia L. M. Neum. i Sv. Vet.-Ak. Öfvers. 1885*), men lätt skild genom axets o. läppens smalhet. — *O. latif. cordigera — Blyttii Rchb. d. y., Ic. fl. Germ. & Helv. 13—14* är enl. Rchb:s afbildning af orig. ex. helt säkert en form af *f. cruenta*.

β **Traunstéineri**[1]) (*Saut. i Koch, Syn. ed. 1* (1837)); *O. angustifolia Rchb., Pl. crit. 9* (1831): *blad i allm. smala* (de nedra aflånga—kort o. bredt jemnbreda), *jemnsmala, tvärt aftrubbade, korta, utstående; ax glest, bredt, vanl. kort, med korta stödblad o. purpurfärgade, stora blr; läpp ej tydligt flikad*. Exs. H.N.7:68. — Vanl. lågväxt, späd; rotknölar ofta odelade. Sönderfaller i två, genom olika habitus samt olika geogr. utbredning ganska skiljaktiga racer: 1) *hufvudformen*, smalbladig, med mycket bred läpp; i sydligare kalktrakter; 2) *f. lappónica* (»Læst. in litt. 1830») *Hn, Handb. ed. 4* (1843): mera bredbladig, med smal läpp; inferalpinsk, säkerligen öfvergående i *f. cruenta;* en biform af denna med bågböjda, smalare blad är *O. curvifolia F. Nyl., Spic. pl. Fenn. cent. 2* (1844).

γ **majális** (*Rchb., Pl. crit. 6* (1828)); *O. latifolia*[2]) *auct. o. Hn, Handb. ed. 11: blad i allm. breda* (de nedra äggrunda el. ovala—bredt lansettlika), *kortspetsade—trubbade, utstående, vanl. starkt fläckiga; ax bredt* (vanl. äggformigt), *i allm. tätblommigt* (hos smalbladiga former mera glest); *blr med bred, tydl. 3-flikig läpp, stora, vanl. violettröda*. Blommar 14 dagar tidigare än hufvudformen. Fig. Fl.D.2664. — Grof, men ofta lågväxt. Ehuru karaktererna äro ganska relativa, skall denna var. ss. lefvande vara väl skild från O. incarnatas öfriga formkrets. På grund af blomningstid, den torrare växtplatsen o. hela habitus kunde man förmoda den vara en härmform af O. sambucina, som differentierat sig från hufvudformen.

Fukt. äng.:

α **Sk.**; **Öl.**; **Gtl.**; **Ög.**—**Upl.**; *Ner.; Vsm.; Gstr.;* Bl.; Hl. och Sm.—Vb. och Lpl.; Boh. till Klefva i Tanum (H. Thed.); sÅng. (H. W. Arn.). — **N.** spr. längs kusten till Helgeland; Tromsö amt, Senjenö(?); **F.** Ål.; Tav.; Sav.; Öb.; Kuus.;

---

[1]) Om namnet *O. Traunsteineri* verkl. är att hänföra till här afsedda form, ss. svenska förf. gjort, el. om det endast afser smalbladiga ytterlighetsformer af hufvudformen (jfr Rchb. d. y., Ic. fl. Germ. & Helv. 13—14:394), tilltro sig förf. ej att afgöra.

[2]) *O. latifolia L., Fl. Su. ed. 2* är sannolikt (så äfven enl. L. herb.) en bredbladig form af *α*. med fläckiga blad. — *O. latifolia L., Sp. pl. ed. 1* omfattar äfven *O. sambucina*.

Lad. Kar.; **Ol.** och *On. Kar.;* svR. Lpm.; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl. — *f. obesa* synes spridd i söd. och mell. Sv. — *f. elatior: Gtl.;* Öl.; Ög. Medhamra vid Vadstena (J. E. Zett.); en snarlik form från Sk. Jerrestad mölla (A. Falck) och Ög. Kärna sn (Vigerström). — *f. cruenta:* **Jtl.**; spridd i alla kringliggande prov.; från sydligare kalktr. (Rosl., Ög., Gtl., Bornh.) ha förf. sett former, som de ej kunna skilja från den verkliga *f. cruenta.* — **N.** genom hela landet från Nordl. till Kristiania; **F.** nÖb.; Ål.; On. Kar.

β Gtl.; Vg. Dalum (Fröm.); Ög.; sNer. Askersund; öVrm. Liljendal (E. Forsberg). — **F.** m. och Kaj. Öb.; s., Lad., Ol. och On.Kar.; [0 **N.; D.**]. — *f. lapp.:* Torn. Lpm. Karesuando; mell. Soppero och Jukkasjärvi (L. L. Læst.); Jtl. Ström (E. A. Selberg); Frösön (Lunds Univ. herb.); nvHrj. (S. Almquist); Vb, Pajala och Kengis (L. L. Læst.) etc.; Skellefteå (C. Mel.); sÅng. Säbrå (H. W. Arn.); Mpd Sättna (J. Ångstr.). — **N.** V.-Finnm.—Bærum i Kristianiatr. (Bl. i Hn:s herb.); **F.** F. Lpm.(?); nÖb.; Kuus.; Ol. och *On. Kar.*

γ Sk.; sSm. Skatelöf (G. E. Hylt.-Cav.). — **D.** spr.; [0 **N.; F.**]. — Öp.; T.; Skl.(?); I.(?).

⪤ **O. incarnata** *α* × **maculata.** *O. elatior Lönnr. i Sv. Vet.-Ak. Öfvers. 1882. N:o 4,* ej Fr.

Stj. (ss. hos O. inc.) *ihålig,* spenslig, hög (45—60 cm.); *bl.* (ss. hos O. inc.) 4—6, (ss. hos O. mac.) *under något grågröna, platta,* de mellersta o. största smalt o. näst. tunglikt lansettlika—näst. jemnbreda; *ax* ej synnerl. rikblommigt, näst. äggformigt, kort (3—6 cm.) o. bredt (något mer än 3 cm.); *kalk* stor (som hos O. mac. el. t. o. m. större), *blekröd; läpp platt,* rundad, med talrika, punktformiga, mörkare teckningar. — Påminner starkt om *O. mac.;* å andra sidan äfven lik *O. inc. f. elatior,* tillsammans med hvilken denna hybrid på alla fyndorterna tyckes växa, men hvilken skiljes genom de jemnt o. spetsigt utdragna öfra bladen, det mycket långa, smalare axet samt mindre blr. — Säkerligen hybridiserar *O. mac.* äfven med andra former af *O. inc.;* en sådan med *β Traunsteineri* tro sig förf. hafva sett från Ög. Kärna sn (Wigerström 1862).

Kärrmark på kalkgrund: Gtl. Klintehamn (Sigr. Andersson & Hedv. Lovén); Vänge myr; Holmmyr i Dalhem; Hörsne (N. C. Kindberg i J. E. Zett. herb.).

3. **O. sambucina** *L., Fl. Su. ed. 2* (1755). Fig. Sv.B.362; Fl.D.1232 o. 2737. Exs. H.N.14:65. — »*Adam och Eva*».

Rotknölar grundt flikiga (säll. hela), *aflånga; blad breda, samlade mest mot stjelkens midt, de nedra från smalare bas tunglika—aflånga, trubbiga; stödblad mycket längre än blrna.* — Föga högväxt (10—30 cm.), med än violettröda, än blekgula **blr** (båda färgvar. vanl. i hvarandras sällskap). *Stj.* teml. grof, få-(4—6-)bladig; *bl.* ofläckade, 3—9 cm. långa, 1—2,5 cm. breda; *ax* 3—8 cm. långt, vanl. tätblommigt; *stödbl.* (hos den rödblomm. formen färgade el. hos den gulblomm. gröna), åtm. de nedra nätnerviga; *kalk* stor (1,5—2,2 cm. vid); *läpp* grundt 3-flikig—hel o. glest grofnaggad, hos den blekgula färgvar. vid basen rödfläckig, hos den rödblomm. vid basen gul; de 2 yttre *sidokalkbl.* utstående—tillbakaböjda; *sporre* af fruktämnets längd, tjock o. riktad nedåt. ♃ 5, 6.

Torr o. stenig mark, mest vid Östersjön; **Bl.** i kusttr.; **Ög.** i skärg., elj. sälls.; **Stockh:s** skärg.; *Öl.; Sdm.* (äfv. vid östra delen af Mälaren); ö*Upl.* (äfv. vid Mälaren); Sk. vest. del.; Årup i Ifvetofta; Gtl.; nVg. Elfsb. l.: Mösseberg och Sköfdetr. (E. Linnarss.); Kinnekulle; öSm. (Scheutz); söVsm. Ängsötr.; söHls. Söderhamn vid Vad (A. Magnusson). — **N.** Thaatö vid Kragerö (gulblommig); **F.** *Ål.;* Eg. F. Korpo; Vichtis; **D.** *Bornh.;* Sj.; J. — Öp.; T.

b. — **Máscula**-typen: rotknölar hela, trinda, ej utdragna tiil rottrådar; ax med svagt utvecklade, hinnaktiga stödblad.

4. **O. laxiflóra** *Lam., Fl. Fr.* (1778) *var.* **palústris** (*Jacq. Coll. 1* (1786)). Fig. Rchb. l. c. 392. Exs. H.N.6:58.

Blad mycket smala, från något bredare bas jemnt afsmalnande, glest strödda utefter stjelken; stödblad (vanl.) ***längre än fruktämnet.*** — Teml. högväxt (23—35 cm.), med stora, violettröda blr. ***Rotknöl.*** rundade el. äggformiga; ***stj.*** mycket spenslig; ***bl.*** långt spetsade, hopvikna, omkr. 6—10 cm. långa, 4—8 mm. breda; *ax* 4—10 cm. långt, glest; ***stödbl.*** brunvioletta, otydl. flernerviga; *kalk* 1,5—2,4 cm. vid; *läpp* mycket bred (1,5 cm.), mot basen blek med mörkare fläckar, nedåt sammanviken, grundt klufven i 3 breda flikar, midtfliken hjertlikt urnupen, af sidofl:nas längd el. något längre (hos hufvudf., som ej är funnen i Sv., något kortare); ***sporre*** något kortare än fruktämnet, näst. vågrätt bakåt riktad. ♃ 7.

Kalkkärr: Gtl.; [0 **D.**]. — T.

5. **O. máscula** *L., Fl. Su. ed. 2* (1755). Fig. Sv.B.220; Fl.D.457.

Blad mest samlade mot stjelkens bas, lansettl. aflånga—tunglika; nedra stödblad af fruktämnets längd. — Teml. högväxt (20—45 cm.), med många, stora o. violettröda (säll. hvita) blr. *Rotknöl.* rund. aflånga; *bl.* oftast trubbiga, stund. brunfläckiga, 6—15 cm. långa, 1—2,5 cm. breda; *ax* utdraget (5—15 cm.), mer el. m. tätblommigt; ***stödbl.*** rosenröda, 1-nerviga; *kalk* stor som hos föreg., vanl. invänd. blekare med mörkröda fläckar; *läpp* grundt 3-flikig, med breda, föga olikstora o. naggade flikar, midtfliken vanl. urnupen; *sporre* ungef. af fruktämnets längd, riktad bakåt el. uppåt. ♃ 5, 6. — En mycket småblommig form (monstrositet?) med rundtrubbiga öfra kalkblad (hos hufvudf. än spetsiga, än trubb.) är af Lekt. C. A. M. Lindman iakttagen vid Lummelunda på Gtl. — Sporrelösa blr hos denna art äro funna i **D.** Loll.

Äng., lund.: **Sk.** [0 i nor. furubygd.]; s**Bl.** (Svanl.); **Öl.**; **Gtl.**; s*Hl.*; nVg. Källdalen i Husaby; mDls. Dalskog och Skållerud snr; inre Sm. öst. del. af Kronob. l. i Urshult, Elmeboda och Algutsboda snr; Rosl. Lidö i Vätö. — **N.** spr. längs kusten till Lofoten; **F.** Ål. Ramsholmen i Jomala; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I.(?).

2 Grupp. **Herórchis** *Lindl., Gen. & Sp. Orch. Pl.* (1836): de 5 öfra kalkbl. hjelmlikt hopslutna. — ***Rotknölar hela; de utvecklade bladen samlade närmare stjelkens bas, ofläckade.***

6. **O. Mório** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753; und. β o. δ) *& Fl. Su. ed. 2* (1755). Fig. Sv.B.233; Fl.D.253. Exs. H.N.1:66.

Läpp grundt 3-flikig, med näst. jemnstora flikar; sporre något kortare än fruktämnet; ax få- o. glesblommigt. — Mycket lik föreg. art, med hvilken den är närmast beslägtad, men mera lågväxt (20—30 cm.), med stora, mörkt violettröda (säll. hvita) blr. *Rotknöl.* näst. klotrunda; nedra *bl.* aflånga—näst. jemnbreda, 3—6 cm. långa, 0,6—1,4 cm. breda, de öfra små, slidlika; *ax* kort (3—5 cm.) o. bredt; ***stödbl.*** lansettlika, rödvioletta, de nedra näst. af fruktämnets längd; *kalk* stor som hos föreg.; *läpp* purpurröd, dess flikar breda, naggade, midtfliken stund. urnupen; de öfra *kalkbl.* brun- el. grönådriga, ej så tätt sammanslutna som hos de följ.; *sporre* vanl. riktad något uppåt. ♃ 5, 6.

Äng., betesm.: **Öl.**; *Sk.* [0 i nor. furubygd.]; sBl.; Gtl. — **N.** Kristianssand st. Marivold nära Grimstad; **D. Bornh.**; elj. spr.; nSj. — Öp.; T.

7. **O. ustuláta** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.351; Fl.D.103. Exs. H.N.15:65.

Läpp djupt 3-flikig, med grundt 2-flikig midtflik; hjelm utvändigt svartröd; sporre ungef. 3 ggr kortare än fruktämnet; ax klubblikt, med trubbig, (af outslagna blr)

svartröd topp. — Vanl. lågväxt (10—30 cm.) o. spenslig, med tätt ax af smärre blr (omkr. 1 cm. vida) än hos våra öfr. arter. *Rotknöl.* näst. klotrunda; *bl.* lansettlika—aflånga, vanl. 3—6 cm. långa, 0,6—1,5 cm. breda; *ax* 2—4, utväxt ända till 10 cm. långt, nedåt smalt; *stödbl.* något kortare än fruktämnet, röda; *läpp* först något brun, sedan hvit, rödprickig, dess sidoflikar aflånga, kortare än midtflikens, som äro rundade; *hjelmens* blad invänd. ljusbruna med mörkröda prickar, slutl. hvita (emedan det bruna försvinner både in- o. utvändigt); *sporre* riktad nedåt. ♃ 6, 7.

Tor. äng., lund., helst på kalkgrund: **Gtl.**; *Öl.*; s. och mSk.; öBl. Tornby och Bernstorp i Ramdala. — **D.** sälls.; [0 Loll.]. — Öp.; T.

8. **O. militáris** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753; *a*) & *Fl. Su. ed 2* (1755); *O. Rivini Gouan, Ill. et obs. bot.* (1773). Fig. Sv.B.340 (ej god); Fl.D. suppl. 163. Exs. H.N.10:61.

Läpp djupt 3-flikig, dess midtflik längre, nedtill smalt jemnbred, mot spetsen starkt utvidgad, 2-klufven; hjelmens yttre blad högt upp förenade, utvänd. hvitaktiga; sporre knapt af halfva fruktämnets längd. — Teml. högväxt (20—nära 50 cm.), med stora, praktfulla o. välluktande blr. *Rotknöl.* äggformiga—rundade; *bl.* vanl. långa (5—18 cm.) o. breda (2—4 cm.), aflånga—lansettlika; *ax* 4,5—11 cm. långt, bredt (mer än 3 cm.) o. tätblommigt; *stödbl.* flera ggr kortare än fruktämnet, äggrunda, blekröda; *kalk* omkr. 2,5 cm. vid; *läpp* mot basen hvit, längs midten kort röd- o. hvithårig, för öfrigt liks. de båda inre sidobl. violettröd, på midten ljusare o. fläckig; sidoflik. smalt jemnbreda, smalare än midtflikens, hvilka mellan sig hafva en tand; de 3 yttre *kalkbl.* spetsiga, invänd. blekröda med mörkvioletta ådror; *sporre* krökt. ♃ 6, 7.

Lund., äng.: **Öl.**; **Gtl.**; ö*Sk.*; svBl. Ynde nära Sölvesborg. — [0 **D.**]. — Öp.; T.

[9. **O. purpúrea** *Huds., Fl. Angl. ed. 1* (1762); *O. milit. β L., Sp. pl ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.1277.

Hjelmens blad utvänd. med brunröda, sammanflytande fläckar på grönaktig botten; elj. som föreg. — Nära beslägtad med föreg.; störst (30—60 cm. el. mera) o. vackrast af Europas Orchisarter. *Bl.* vanl. 3—5 cm. breda; *stödbl.* mycket små, hinnaktiga; *kalk* omkr. 1,6 cm. vid; *läpp* hvit el. ljusröd, med tofsar af purpurfärgade hår; *hjelmens* 2 inre sidobl. äfven med brunröda fläckar. ♃ 5, 6.

Skog. o. busksnår på kalkgrund: **D. Möen**; öJ. Fredericia. — T.].

4 Ser. SPADICIFLÓRÆ

Fr., Fl. Scan. (1835).

Blr oftast enkönade, talrika o. oansenliga, ordnade i ax, oftast kolfvar. Hölster finnes vanligen. Blomhylle svagt utveckladt, likbladigt el. stund. 0. Stånd. 9—1. Pistill oftast 1, vanl. bildad af 3 fruktblad, alltid inom hyllet. Frö med stor hvita. Växtämne litet. — Oftast stora växter (äfven träd o. buskar, t. ex. palmerna) med vanl. hand- el. fjädernerviga blad.

1 Ordn. AROÍDEÆ Juss., Gen. pl. (1789); inskr.

Blr två- el. enkönade, utan stödblad, i en ogrenad kolf med oftast kronbladlikt hölster. Blomhylle 6-bladigt—0. Stånd. 9—1. Pistill 1, med 6—1 fruktblad. Frukt oftast 1-rummigt bär. — Glatta örter, med

jordstam o. örtblad, som oftast ega väl utvecklad, grenigt nervig skifva (undant. Acorus).

1 Grupp. **Orontiáceæ** (*R. Br.*, *Prodr. fl. Nov. Holl.* (1810)): blr tvåkönade, med hylle; kolf utan toppbihang.

1. **ÁCORUS** *L.*, *Gen. pl. ed. 1* (1737).

Blomkolf skenbart sidostäld; *kalk* fjällik, 6-bladig; *stånd.* 6, med platta sträng.; *märke* punktlikt; *bär* (i nor. Eur. knapt mognande) 1—3-fröigt. — *Höga, aromatiska vattenväxter, med enkelnerviga blad o. svärdlikt, grönt hölster* (skenbart utgörande stängelns topp).

1. **A. Cálamus** *L.*, *Sp. pl. ed 1* (1753; *a*). Fig. Sv.B.100; Fl.D.1158. — *Kalmus.*

Stängel plattadt 3-kantig; blad svärdlika. — *Rotst.* grenig, mycket lång o. grof, med stark kryddlukt; *stäng.* bladlik, 50—något öfver 80 cm. hög (frånräkn. hölstret); *bl.* långa (ända till 1 m. o. något derutöfver), 1,1—2 cm. breda, styfva, uppräta, längs midten på båda sidorna med en hög ås, ofta på tvären fint vågiga; *kolf* oskaftad, 7—8,5 cm. lång, gulbrun; *hölster* ofta mycket långt (nära 1 m.), dubb. bredare än stäng.; *kalkbl.* små, grön- el. gulaktiga. Prot.-♀. ♃ 7, 8.

Sjö- och åstränd., damm.; vanl. planterad: *Sk.; sBl.; Hl.* söd. del.; Kungsbacka-ån; *Vg.; Sm.* Kalm. l.—*Ner.*, *Vsm.* lägre del. och *Upl.;* Boh. till Tanum sn (H. Thed.); öDls. Venerstr.; inre Sm.; s. och mVrm.; sDlr.; [0 Öl.; Gtl.]. — **N.** *Kristiania st.;* Kristianssand och sHamar st. till Elverum. — **F.** Eg. F.; Nyl. Fagervik; sTav. Somero; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl. (nat.).

2 Grupp. **Cálleæ** (*Rchb.*, *Consp. regn. veg.* (1828); förändr.): blr tvåkönade (de flesta), utan hylle; kolf utan toppbihang.

2. **CALLA** *L.*, *Gen. pl. ed. 1* (1737).

Hölster utbredt, invänd. hvitt; *stånd.* af obestämdt antal (omkr. 6), med platta strängar; *märke* skiflikt; *bär* mångfröigt.

1. **C. palústris** *L.*, *Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.39; Fl.D.422. — *Missne.*

Blad rundadt hjertlika. — Låg (omkr. 15 cm.) kärrväxt med långskaftade blad. *Rotst.* lång, grof o. köttig, med blad o. stängel; i ett af de förras veck utvecklas stund. proleptiskt mer el. m. långa (till öfver 30 cm.), efter hela längden med talrika strödda o. omslidande blad försedda skott; *stäng.* tjock; *bl.*-skifva 6—10 cm. lång o. näst. lika bred, något sned, kort smalspetsig, glänsande grön, på tjockt skaft; slidan fortsatt af mycket långt snärp; *hölster* 2,5—6 cm. långt, bredt äggrundt, hastigt smalspetsigt, utvänd. grönt, näst. dubb. längre än kolfven; *kolf* kortskaftad, med hvita stånd. o. gröna fruktämnen tätt packade utan skilnad mellan blrna (i toppen ej säll. med endast ståndare); *bär* röda. Malak. (el. entomof.). Prot.-♀. ♃ 6. — Någon gång träffas monströsa former med 2—3-bladigt hölster. Ört giftig.

Skogskärr, sanka sjöstränd.: **Dlr.**—**Vb.**; n*Sk.* och n*Bl.*—*Boh.* och *Gstr.; sÅng.;* sSk.; Hrj. Kolsätt; Vemdalen; öJtl.; Um. Lpm. [0 sBl. (Svanl.); Öl.; Gtl.]. — **N.** **Kristiania st.**; *Kristianssand st.* mot vester till närheten af Ekersund; Hamar st. söd. del.; Torpen; **F.** a.; Kem. Lpm.; **D.** spr.; nö**Sj.**; v**J.**; [0 Bornh.]. — Öp.; T.

[3 Grupp. **Arinæ** (*Schott, Syn. Aroid. 1* (1856)): blr 1-könade, utan hylle; kolf med toppen steril, ombildad till ett bihang.

3. **ARUM** *L., Gen. pl. ed. 1* (1737); inskr.

Hölsterbas hoprullad; *kolf* med talrika ♀-blr nederst, ♂-blr på midten, mellan båda sterila ♀-blr o. öfverst trådlika ♂-blr; *stånd.* stränglösa; *märke* snedt ställdt, punktformigt; *bär* fåfröigt.

1. **A. maculatum** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.505. — *Munkmössa* (Dansk Ingefära).

Blad från pillik bas äggrunda; hölster vanl. gulgrönt. — Medelstor (15—45 cm.), med löklik stamknöl; *bl.* 1—2(—4); *skifva* 9—16 cm. lång, 6—10 cm. bred, (vanl.) glänsande ljusgrön; *hölster* 9—18 cm. långt, strutlikt; *kolf* oskaftad, dess öfra, nakna hälft klubblik, näst. svartröd; *bär* röda. ♃ 5, 6. — *Var.* med ofvan brunfläckiga blad o. rödaktigt anlupet hölster i D. Egeskov på Fyen.

Fukt. löfskog.: **D.** Bornh.; *öarna* från Möen till Als; s*Sj.*; nSj.; s*Fyen;* Samsö; ö*J.* till Aalborg. — vSk. Krageholm; Lund; Svenstorp i Igelösa; Borrlunda; Ellinge; Engelholm, säkerl. ursprungligen odl.; [Hl. Halmstad (ford.)]. — T.; Skl. (vild?)].

2 Ordn. LEMNACEÆ Dumort., Fl. Belg. (1827).

Blr enkönade, ytterst små, utan hylle. Blomställningen en i högsta grad reducerad kolf, bestående af 2 hanblr, hvardera med 1 ståndare, samt 1 honblomma med 1 pistill. Hölster hinnaktigt. — Mycket små, vanl. flytande vattenväxter utan tydliga blad.

1. **LEMNA** *L., Gen. pl. ed.* (*1* o.) *5* (1754). — *Andmat.*

Stam skiflik, med från undersidan nedhängande birötter; *blr* (säll. utvecklade) i ett veck af skifvans ena kant nära basen; *knappar* 2-rummiga; *pistill* med stift o. tvärhugget märke; *frukt* 1-rummig, 1-fröig o. nötlik, el. flerfröig, oregelb. uppbristande. — *Föröka sig mest genom skiflika skott från moderväxtens* (vanl.) *båda kanter; ätm. hos en del arter afskiljas sådana skott o. öfvervintra på bottnen.*

A. Stam långsträckt, vanl. nedsänkt .... *L. trisulca* ... 1.
B. Stam rundad, flytande.
  * Stam under ljusgrön, med en enda birot.
    a. Stam under halfklotformigt uppsväld .... *L. gibba* .... 3.
    b. Stam under näst. platt .... *L. minor* ...... 2.
  ** Stam under brunröd, med knippevisa birötter .... *L. polyrrhiza,* 4.

1 Grupp. **Hydrophylla** *Dumort. l. c.:* stam långsträckt, näst. hinnaktigt tunn; grenar länge qvarsittande på moderväxten; sterila stammen nedsänkt.

1. **L. trisulca** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.324:4; Fl.D.1586.

Stam afl. lansettlik, mot basen slutl. skaftlikt afsmalnande. — *Stam* 6—12 mm. lång, omkr. 3 mm. bred, mörkare el. ljusare grön, mot spetsen fint sågtandad, platt, genom sina (vanl.) 2:ne sidogrenar näst. spjutlik; blombärande stam flytande, kortare, mera kortskaftad, äggrund—äggr. lansettlik; *birot* ensam, kort; *stånd.-sträng.* jemntjocka; *frukt* 1-fröig. ♃ 6, 7. — Uti Skand. anträffad blommande i Sk. Bosarps mosse (Kand. Gunn. Andersson); Alnarp (D:r O. Nordst.); Sm. Jönköping (Dr O. Nordst.) samt en gång, 1863, vid Charlottenlund i Danm.

Stillastående vatt., bäck.: **Sk.**; **Öl.**; **Ög.—Upl.**; *Hl.* och *Bl.—Boh.* och *Dlr.*; Gtl.; mDls. Örs prestg. (A. Fryxell); s. och vNer.; öGstr. i hafsvik.; öHls. Söderhamn; Hudiksvall; öMpd Alnön (Neum.); sÅng. Hernön; Nordingrå (H. W. Arn.); Vb. till Sangis; öJtl. Stränäset i Stugu; Um. Lpm. »en gång» enl. Wg, Fl. Lapp.; Torn. Lpm. Karajoki nära Karesuando; [0 vSm.; Vrm.; Hrj.]. — **N.** Östanfj. till Hedemarken; Trondhj:str.; [Vestanfj.?]; **F.** *Kustprov.* till nÖb.; Kuus.; Kem. Lpm.; Lad., Ol. och On. Kar.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

2 Grupp. **Hydróphace** *Dumort. l. c.*: stam rundad, teml. tjock, flytande; grenar snart lossnande från moderväxten.

2. **L. minor** *L. l. c.* Fig. Sv.B.324:1; Fl.D.1587.

Stam på båda sidor plattad, med endast 1 birot. — Minst bland våra arter (säll. mer än 3 mm. lång). *Stam* omv. äggrund, stund. näst. cirkelrund, nervlös, ofvan ljusgrön, under något blekare; *birot* ända till 8 cm.; *stånd.-sträng.* jemntjocka; *frukt* 1-fröig. Entomof.; prot-♂ el. (enl. andra) prot.-♀. ♃ 6—8. — Blommar oftare än följ. art.

Stillast. vatt., åar: **Sk.—Hls.**; *Gtl.*; s*Vg.* (E. Linnarss.); *Mpd* (Seth, m. fl.); s*Ång.*; Vb. till Sangiselfven; mJtl.; [0 Hrj.]. — **N. Östanfj.**; Vestanfj.—sNordl. Alstenö; **F. söd. del.**; till nÖb. Neder-Torneå, Kuus. Iivaara; *On. Kar.*; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

3. **L. gibba** *L. l. c.* Fig. Sv.B.324:2; Fl.D.1588.

Stam på undra sidan halfklotformigt uppsväld, med endast 1 birot. — Något större än föreg. art. *Stam* bredt omv. äggrund, nervlös, ofvan platt, ljusgrön, stund. blekt rödaktig, under blek o. näst. genomskinlig; *birot* ända till 12 cm.; *sånd.-sträng.* nedtill smalare; *frukt* flerfröig. ♃ 6—8.

Vattengrafvar, pölar: **Sk.**; s**Hl.**; *Ög.*—s*Upl.*; nor. del. sälls.; vÖl. Strandskogen; mGtl. Roma; Visby; Vg. Skarab. l.: Östtomten i Stenum (Aug. Wingstrand); Kållands hd flerst. (E. Linnarss.); öSm. Skälby nära Kalmar; Ner. mell. del.; Götlunda sn; söVsm. Mälartr.; Vb. Luleå (G. Lagerh.). Trol. flerst., men öfversedd på grund af dess likhet med L. minor. — **N.** Kristianiatr.; [0 **F.**]; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.

4. **L. polyrrhiza** *L. l. c.; Spirodela polyrrh. Schleid. i Linnæa 13.* Fig.Sv.B.324:3. Fl.D.1589.

Stam på båda sidor plattad, under brunröd (hos föreg. grön), *med knippevisa birötter.* — Större än de båda föreg. arterna (6—9 mm.). *Stam* näst. cirkelrund—rundadt omv. äggrund, mer el. m. tydligt flernervig, ofvan mörkgrön, stund. något brunaktig; blommande ex. mindre än de sterila; *birötter* 3—6 cm. långa, 3—många i hvarje knippe, *sånd.-sträng.* nedåt smalare; *frukt* . . . . (obekant). ♃ 6—8. — Mycket säll. blommande i Skand. (Sk. i Höje-å vid Trolleberg nära Lund samt Upl. Ultuna nära Upsala. — **D.**).

Stillast. vatt.: **Sk.**; **Sdm.**; s**Upl.**; nor. del. sälls.; *Öl.*; *Hl.*; *Boh.*; ö*Sm.* Kalm. l.; Hvetlanda; *Ög.*; *Ner.*; i söd. och vestr. del. sälls.; sö*Vsm.*; *Mpd* (S. Axell enl. Seth); öBl. Afvelsgärde i Augerum; Vg.; öDls. Berg i Holm (A. Fryxell); nHls. Delsbo sn; sÅng. till Bjerträ sn; [0 Gtl.; sVg.; Vrm. (ford. vid Kristinehamn); Gstr.]. — **N.** lägre del. af Kristiania st.; Stavanger; **F.** Eg. F. Pargas; nTav. Pihtipudas; Öb. Vasa; Gamla Karleby; Kar. näs. och Ol. Kar.; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.

3 Ordn. TYPHOIDEÆ Vent., Tabl. Regn. Vég. (1799).

Blr enkönade i tätblommigt, enkelt el. grenigt ax, deladt i afdelningar, som äro cylindriska el. klotformiga o. oftast försedda med hvar sitt hölsterblad samt näst. alltid bestå af *ett* slags blr. Blomhylle af få, små, näst. kronlika fjäll el. saknas. Stånd. 3 (8—1). Pistill 1, enbladig.. Frukt nöt el. stenfrukt. -- Sumpväxter med smala blad; vindblr.

1. TYPHA *Tourn., Inst.* (1700). — *Kafveldun.*

Ax enkelt, med cylindriska afdelningar, hvart o. ett med ett snart affallande hölsterblad, alla afd. el. åtm. de öfra (af hanblr) sammanflytande; ***blr*** utan kalk, men med ymniga hår (hos våra arter); ***stånd.*** 3 (2—5), med nedtill förenade sträng.; ***fruktämne*** knapt tjockare än det långa, hårfina stiftet; ***frukt*** en långskaftad nöt. — ***Höga örter*** (våra arter) ***med rotstock, stängel o. tvåsidigt stälda, långa, vridna*** (o. derigenom skenbart kantstälda) ***blad, med långa klufna slidor; prot.-♂.***

1. T. **latifólia** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.520; Fl.D.645.

Axets afdelningar fullkomligt sammanflytande; blad ganska breda (1—2 cm.), ***platta*** (utom vid basen). — ***Stäng.*** 1—1,5 m. hög el. mera, tjock; ***hölsterblad*** affallande före blomningen, med hinnaktig slida, de andra med utvecklad skifva, ett fäst under hondelen, ett under o. talrika mot spetsen af handelen; ***axets hondel*** 11—23 cm. lång, slutl. 3 cm. bred, endast bildad af tätt packade pistiller samt på deras skaft fästa långa, ända till spetsen hvita hår, vid blomningen grön, vid mognaden svartbrun af de utskjutande, smalt äggrunda märkena; ***handelen*** mycket kortare (9—12 cm.) o. smalare, vid blomningen gulgrön, bildad af tätt packade ståndare, hvilkas knappar i spetsen hafva en glandellik, grön uppsvällning, samt mellan dem utskjutande, helt hvita hår; ***stånd.-strängar*** efter frömjölskastningen 2-4 ggr längre än knapparna. ♃ 7.

Grundt vatten: stränd., torfmossar, vattengropar: **Sk.**; s**Hl.**; nor. del. spr., *Bl.; Ög.*— s*Upl.;* nor. del. sälls.; *Ner.;* v Gtl. mell. del.; Boh.; Vg.; öDls. Åmål; Sm.; sVrm.; Vsm. sydöst. del.; Sala; Dlr. Falun (Häg.); öGstr. Gefletr.; söHls. Söderhamn; Vb. Öjebyn i Piteå sn (D:r C. Håk.); Småträsket i Neder-Kalix; [0 Öl.(?); sVg.]. — **N.** sydl. del. af Kristiania st.; sHamar st. Toten; Kristianssand st. vid kusten, mot vester till Kristianssand; **F.** teml. sälls. till nÖb. Turtola vid Paamajoki (på sistn. ställe ej blom.); [0 öF.]; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

2. T. **angustifólia** *L. l. c.* Fig. Sv.B.234; Fl.D.815.

Axets nedersta afdelning (med endast honblr) ***genom ett långt mellanrum*** (2—4(—8) cm.), ***skild från den öfra delen*** (oftast af endast hanblr, någon gång honblr vid basen); ***blad smala*** (3—8 mm.), ***något rännformiga*** (endast mot spetsen platta). — **Till alla** delar spensligare än föreg.; ***stäng.*** högre; ***bl.*** mörkare gröna; ***hölsterblad*** färre (3—5); ***axets hondel*** 10—17 cm. lång, grön—slutl. rödbrun, med brunspetsade, uppåt mer el. m. uppsvälda hår; ***märken*** trådformiga; mellan honblrna mycket smala, i spetsen uppsvälda ***stödblad; handelen*** ungef. af hondelens längd; med ymniga, brunspetsade hår; ***stånd.-strängar*** efter frömjölskastn. $^1/_2$ gång längre än knapparna, elj. som föreg. ♃ 7.

Stränd. (på mera djupt vatten än föreg.): **Sdm.**; **Ner.**; s**Upl.**; nor. del. spr.; *Sk.;* s*Bl.;* inre *Sm.;* Kalm. l. sälls.; *Ög.; Vsm.* sydöst. del.; Gunnilbo sn; Öl.; Gtl. Linde klint i Linde; Pilmyr i Lummelunda; Lokrume myr; Hl.; s. och mBoh.; Vg.; Dls.; sVrm.; söDlr. Husby, St. Skedvi och Torsång snr; öGstr. Gefletr.; nHls. Tuna; [0 vSm.]. — **N.** lägre del. af Kristiania st.; söKristianssand st. vid kusten; **F.** sälls. till nSav. Kuopio, nKar. Libelitz och On. Kar.; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.

2. SPARGANIUM[1]) *Tourn, Inst.* (1700). — *Igelknopp.*

Ax oftast nedtill grenigt, med hufvudlika afdelningar; *kalk* af 3—flera, under blomn. vanl. hvitaktiga, sedan hinnaktiga fjäll; *stånd.* 3—8, med fria strängar; *stift* än förkrympt, än långt, med jemnbredt—rundadt märke; *frukt* en stenfrukt med svampigt ytterlager, nedtill mycket tunt, upptill starkt utbildadt (derig. vanl. en tydlig skilnad mellan en öfver- o. en underdel). — *Stjelk med 2-sidiga blad; prot.-♀* (åtm. n:o 6, 8).

Art-öfversigt 1 (för ex. med utbildad frukt).

† Frukt med klolikt böjdt spröt, rödbrun, utan insnörning. *Sp. natans* .... 3.
†† Frukt ej med klolikt böjdt spröt.
A. Frukt uppåt bredare, oskaftad, med kort spröt .... *Sp. ramosum* .... 8.
B. Frukt omkring midten bredast.
* Frukt med insnörning nära basen, skaft och spröt korta.
a. Frukt lansettlik, slutligen halmgul .... *Sp. glomeratum* .... 7.
b. Frukt bredt oval, grönbrun .... *Sp. minimum* .... 1.
** Frukt med insnörning omkring midten.
a. Spröt intet el. omärkligt; frukt först ljusgrön, slutl. mörkgul .... *Sp. submuticum* .... 2.
b. Spröt ungefär af fruktens längd, skaft något kortare.
α. Frukt bredt elliptisk, tvärt sammandragen till spröt, mörkt brungrön .... *Sp. speirocephalum* ... 4.
β. Frukt smalt oval, småningom afsmalnande till spröt, brunaktigt grön .... *Sp. affine* .... 5.
c. Spröt tydligt längre än frukten, som är grön ... . *Sp. simplex* .... 6.

Art-öfversigt 2 (för ex. i blom).

A. Axets handel lång, med talrika hanhufvud; honhufvud ej tättstälda.
* Ax styft o. rakt; blad nedåt med hög, hvass rygg; märke ej vidare än stiftet.
a. Åtminstone en del axgrenar med talrika, små, mörka hanhufvud .... *Sp. ramosum* .... 8.
b. Axgrenar endast med ett honhufvud ... . *Sp. simplex* .... 6.
** Ax slakt, böjdt; blad trubb.—plattryggade; märke vidare än stiftet.
a. Stift helt kort el. omärkligt; märke kort, bredt, nästan tvärstäldt .... *Sp. natans* .... 3.
b. Stift långt; märke långt o. smalt .... *Sp. speirocephalum* ... 4.
B. Axets handel kort, med 1—få hanhufvud; honhufvud tätt samlade (undant. n:o 1).
* Märke utdraget (aflångt—jemnbredt).
a. Märke vidare än stiftet; blad trubb.—plattryggade.
α. Stift långt; nedersta hufvudet näst. alltid långskaftadt, *Sp. affine* .... 5.
β. Stift omärkligt; nedersta hufvudet på kort el. intet skaft .... *Sp. minimum* .... 1.
b. Märke äfven vid basen smalt; blad med hög, hvass rygg, *Sp. glomeratum* .... 7.
** Märke ej utdraget, intagande toppen af det trubbiga fruktämnet .... *Sp. submuticum* .... 2.

1. **Sp. minimum** *E. Fr. i* (*H. N. 12* (1846)) *o. Botan. Not. 1849.* Fig. Bot. Not. 1852, t. 1:2; Fl.D.260. Exs. H.N.12:78.

Blad platta; blomhufvud få, oftast alla åtskilda; ♂-hufvud 1(—2); frukt grönbrun, bredt oval, öfverdelen vidare o. betydl. längre än underdelen, skaft mycket kort, spröt kort (0,5—1,5 mm.). — *Rotst.* långt krypande, i spetsen knöllikt förtjockad o. bärande stjelken samt krypande skott; *stj.* i kärr upprät, på uttorkad dyjord nedligg. el. uppstig., i djupare vatt. simmande, vanl. 10—30 cm. (någon gång ända till 1

[1]) Af Lekt. *L. M. Neuman.* (Utom öfversigterna).

m.) lång; *bl.* teml. mörkt gröna, vanl. 10—20 (i djupare vatt. ända till 40) cm. långa, 1,5—7 mm. breda, trubbiga, åt basen något rännformiga; *axfäste* något böjdt, med teml. lika afstånd mellan hufvudena; *♀-hufvud* 1—3 från bladvecken, det nedersta ofta på ett teml. kort skaft; *stånd.-knapp.* korta (dubb. så långa som breda) på omkr. 4 mm. långa strängar; *♀-hufvud* i frukt omkr. 1 cm. i diam., med korta, breda, klufna *kalkfjäll; märke* starkt urhålkadt, utbredt, aflångt; *fruktämne* smalt ovalt; *frukt* trubbkantig, slät, glanslös. ♃ 6, 7. — En storväxt form med utdraget spröt är **f. rostráta** (*Larsson, Fl. öfver Verml. o. Dal. ed. 1* (1859)). Till denna form hör till en mindre del *Sp. oligocarpon Ångstr. i Bot. Not. 1853,* hvars hufvudmassa dock synes utgöras af otillräckligt kända hybrider.

Diken, kärr o. grunda tjärnar; *f. rostr.* i djupare vatt.: **Öl.**; **Sm.** och **Vg.** (R. Jungner m. fl.)—**Mpd**; *Sk.* och *Bl.—Jtl.* och *Vb.;* Gtl.; Um.—Pit. Lpm. Svärdelfven, — **N.** spr. till Trondhj. st.; sNordl.; **F.** ganska a.; Kem. Lpm.; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.; I.

2. **Sp. submúticum** *Hn, Handb. ed. 4* (1843; ss. Sp. natans β); *Sp. hyperboreum Læst. i Bih. t. bot. årsber. 1850* (tr. 1853) o. *Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.2792 (frukt mycket illa afbild.). Exs. H.N.15:82.

Blad vid basen trubb. 3-kantiga, för öfr. platta; blomhufvud få, de öfra tätt samlade; ♂-hufvud 1, vanl. tätt invid öfversta ♀-hufv.; frukt mörkgul, afl. oval, öfverdelen ungef. likstor med underdelen (än något längre, än något kortare); *spröt 0 el. omärkligt; kalkfjäll o. knappar mycket korta.* — *Stj.* på uttorkade st. nedligg. el. uppstig., vanl. 10—20 cm. lång, i vatt. simmande o. ända till 50 cm. lång; *bl.* ljusgröna, hos vattenformen ända till 60 cm. långa, vanl. 1—4 mm. breda, med strimmiga slidor; *axfäste* ofta flerböjdt; *♀-hufvud* 2—4, vanl. 1—2 skaftade, de öfra förskjutna från sina stödblad, det nedersta aflägsnadt, men genom skaftets längd ofta nående upp till de öfra; *stånd-knapp.* knapt mer än 0,5 mm. (1$^1/_2$ gång så långa som breda); *♀-hufvud* i frukt omkr. 1 cm. i diam,; *märke* än kullrigt än urhålkadt, utan bestämd form, bildadt af en samling papiller i fruktämnets topp; *frukt* rundadt 4-kantig, slät, glanslös, med kort skaft. ♃ 6, 7. — Vid Östersund samt Mpd Sättna har förf. funnit en grofväxt form med mycket breda (5—7 mm.) blad: **f. platyphýlla** *Neum.*

Kärr o. grundare vatt., helst i inferalpina skogstr.: **Lpl.**; **Vb.**; **Mpd**; *Ång.*—s*Hls.;* Jtl.; vHrj. Midtskogen. — **N. Finnm.**; *Tromsö amt* och *Nordl.;* Trondhj. st. Röros-trakten; *Hamar st.;* Vestl. Sogn och Ryfylke. — **F.** F. Lpm.; n. och mÖb. till Perho och Kajana; R. Lpm.; nR. Kar. Knjäscha. — I.

3. **Sp. natans** (*L., Sp. pl. ed. 2* (1763)?) *E. Fr., Sum. veg. Sc. 2* (1849) o. *i Bot. Not. 1849* (pag. 154); *Sp. Friesii Beurl. i Bot. Not. 1854* (pag. 136). Fig. Bot. Not. 1852, t. 1:1, A; Fl.D. suppl. 170. Exs. H.N.13:76 (ex. i frukt[1])); 16:67 (»β. simplex»). — *Flotagräs.*

Stjelk slak; blad mycket långa (öfver 1 m.) *o. smala* (2—3 mm.), *till nedra hälften något 3-kantiga, uppåt platta; axfäste mycket långt, flerböjdt, nedtill oftast med långa grenar bärande både ♀- o. ♂-hufvud, i toppen vanl. med talrika* (5—10) *♂-hufvud; frukt rödbrun, äggformig, utan insnörning mellan öfver- o. underdel, med svartgrönt, klolikt böjdt spröt.* — *Stj.* 1 m. el. längre, flytande, upptill båglikt böjd med öfver vattnet uppstig. topp; *bl.* med jemförelsevis korta, trindryggade slidor; *skifvor* vid basen halftrinda, derofvan trubbvinkligt 3-kantiga, högre upp bikonvexa, öfra hälften platt, okölad; nedersta *stödbl.* mycket långt, likt bladen, i vecket

---

[1]) Blomex. är en märkvärdig form, med Sp. speirocephali hufvudkarakterer, men habituelt så afvikande, att förf. ej med säkerhet kan hänföra det till denna art.

bärande en axgren (stund. felslående) med 2—4 ♀- o. 1—3 ♂-hufvud, i de två följ:s veck vanl. skaftade ♀-hufvud, derofvan vanl. 2 oskaftade ♀-hufv. i vecken af rudimentära stödbl.; ***stånd.-knapp.*** aflånga (längd 2—3 ggr bredden); ***♀-hufvud*** i frukt säll. öfver 1,5 cm. i diam.; ***kalkfj.*** bredt vigglika, uppåt tvära, något flikiga, vid blomn. föga kortare än pist.; ***fruktämne*** smalt äggformigt, med kort ***stift; märke*** bredt, skålformigt, snedt tvärställdt; ***frukt*** ej kantig, slät, glanslös, nära 3 mm. lång, 1,5 mm. bred, spröt ungef. 2 mm., skaft 1—3 mm. ♃ 7. — Spädare former hafva mer enkelt ax af färre hufvuden; en ytterlighetsform med 1—3 ♀- o. 1—2 ♂-hufvud är **f. grácilis** *Neum.* (= *β simplex Fr. H.N.*16:67).

Djupare sjöar, trol. öfv. hela landet (undant. fjellbygderna), ehuru ss. ofta steril förbisedd [1]: *Sm.;* nSk.—Ner. och Upl.; sBl. Nättraby; sHl.; nBoh.; vVg. Mjörn; öDls. Gunnarsnäs sn; Vrm.; sDlr. Silfberg (K. P. Häg.); Gstr. Hille; Hls. Mo (R. Hn); öJtl. Ragunda; sÅng. Säbrå (H. W. Arn.); nVb. Gäddträsk i Neder-Kalix; [0 Öl.; Gtl.]. — **F.** Nyl. Lojo sjö; Eg. F., nTav., Öb. och nKar.(?); [0 **N.**(?); **D.**].

4. **Sp. speirocéphalum** *Neum.*

Stjelk, blad o. axfäste näst. som hos föreg.; hufvud långt åtskilda (undant. öfversta ♂-hufv.); ***nedersta axgrenen ofta med flera ♀-hufvud; axets ♂-del vanl. förlängd*** (2—5 cm.), ***med 4—8 ♂-hufvud; frukt mörkt brungrön, bredt elliptisk, vid midten insnörd, tvärt sammandragen till det näst. lika långa, föga krökta el. raka sprötet.*** — ***Stj.*** ända till 2 m. lång, öfra delen flytande, ofta krökt i bågar, toppen snedt uppstig. öfver vattnet; ***bl.*** ännu längre, ljusare gröna än hos *Sp. affine*, men mörkare än hos *Sp. **simplex β longissimum***, med lång (omkr. 40 cm.) slida; ***skifva*** vid basen 4 mm. bred, tydl. 3-kantig, sedan smalare (2—3 mm.), öfra hälften plattad, okölad, men med tydlig midtnerv; nedra ***stödbl.*** med lång, vid slida, långa(—30 cm.) o. lika bladen; axgrenar o. hufvud från vecken (de mellersta stund. förskjutna); nederst en mycket lång axgren (stund. felslående) med 1—4 ♀-hufvud; ofvan axgrenen vanl. 2—3 ♀-hufv., det nedersta i allm. skaftadt; ***stånd.-knapp.*** långsträckta, klubblika (3 ggr längre än breda); ***♀-hufvud*** i frukt 1,5—2 cm. i diam.; ***kalkfj.*** skaftade, skifvan upptill näst. tvärhuggen o. flikad el. tandad; ***fruktämne*** lansettlikt; ***stift*** utdraget, smalare än det jemnbreda, föga snedt stälda ***märket; frukt*** (vanl. tyckes endast ett mindre antal i hvarje hufvud utvecklas) näst. slät, föga glänsande, drygt 3 mm. lång, 2 mm. bred, spröt omkr. 3 mm., skaft 2 mm. ♃ 7, 8.

Djupare sjöar, trol. utbredd öfver hela landet, äfven i högre inferalpina trakter; säkra ex. sedda från: Lpl.; Hrj.; Vb.; Ång.; Mpd; Dlr.; Vsm.; Ner.; Sdm.; Ög.; Sm.; Boh. Göteborgstr. — **N.** Nordl. Salten (Tisel.); Kristianssand st. Mandal (Wittr.); **F.** nKar., sÖb., sSav. och sTav.(?); [0 **D.**].

5. **Sp. affine** *Schnizl., Nat. Pfl. Fam. d. Typhac.* (1845); *Sp. vaginatum Larss., Fl. öfver Verml. o. Dal ed. 1* (1859); *Sp. simplex β fluitans E. Fr., Fl. Hall.* (1819) *o. Sp. fluitans E. Fr. i Bot. Not. 1849* (till en mindre del). Exs. H.N.14:78.

Stjelk styf, upprät; blad mer el. m. långa, smala (3—4 mm.), ***nedåt svagt 3-kantiga; axfäste styft, kort, med oftast tätt samlade hufvud, ♂-delen kort*** (0,5—2 cm.) ***med 1—5 ♂-hufvud; frukt mer el m. ljust brunaktigt grön, smalt oval, vid midten insnörd, småningom öfvergående i det något kortare, raka el. föga krökta sprötet.*** — ***Bl.*** med lång, vid, upphöjdt strimmig slida; ***skifva*** på midten med rhombiskt tvärsnitt, i spetsen platt; ***stödbl.*** som hos föreg.; ***♀-hufvud*** omkr. 3 (2—5), mer el. m. för-

[1]) Då denna art förut ofta blifvit förvexlad med följ. 2 arter (äfvensom med Sp. simplex β longissimum), har förf. ej kunnat begagna äldre uppgifter om dessa arters utbredning.

skjutna, åtm. det nedersta långskaftadt; *stånd.-knapp.* afl. klubblika (2—2½ ggr längre än breda); *kalkfj.* skaftade, med upptill rundad, tandad skifva, vid blomn. ungef. af pist:ns halfva längd; *fruktämne* lansettlikt, *stift* något kortare, *märkets* bas inskuren, vidare än stiftets spets; *frukt* glänsande, något 4-kantig, inemot 4 mm. lång o. 2 mm. bred, med några åslika rynkor nedlöpande från det hopskrumpna sprötet; *skaft* omkr. 2 mm. ♃ 7. — Af denna mycket föränderliga art kunna följ. hufvudformer urskiljas:

α **zosteræfólium** *Neum.: stjelk* lång (—1 m.), *rosettbl.* dubbelt längre; *hufvud* tätt stälda; ♂-hufvud flera på den knapt 1 cm. långa ♂-delen; *frukthufvud* tjocka (1,5—2,5 cm.).

β **deminútum** *Neum.: stjelk* kort (10—30 cm.), *rosettbl.* något längre; ♀-*hufvud* vanl. 2 tättstälda, ♂-hufvud 2—3 på den mer förlängda (—2 cm.) ♂-delen. — Stund. förvillande lik *Sp.* ***simplex***, men äfven ofta misstagen för *Sp.* ***glomeratum***, med hvilken den af E. Fries i början förblandades (deraf namnet »fluitans»). Ligger i Linnés herb. under namnet *Sp. natans β.*

γ **microcéphalum** *Neum.:* spensligare än föreg., med mindre samt mer åtskilda ♀-*hufvud;* ♂-hufvud ofta ensamt. Fig. Bot. Not. 1852, t. 1:1, B, C (frukten illa afbildad); Fl.D. suppl. 171 (kalkfj. illa tecknade).

Helst i stillast. vatt., skogssjöar, torfmossar etc.; *α* i djupare, äfven rinnande vatt.: *Sm.; Boh.; Dls.; Mpd;* sHl.; Vg.; Ög.; Sdm.; Ner.; Vrm.; Hls.; Ång.; Vb.; Lpl. — **N.** Finnm.; **F.** In. Lpm.; n. och Kaj. Öb.; Lad., On. och R. Kar.; [0 **D.**]. — Öp.; T.; Skl.

≍ Sp. affine × simplex.

Blad gulgröna af vexlande bredd, nedtill skarpt 3-kantiga, derofvan med konvex öfversida, spetsen platt, kölad; ♀-*hufvud* 3—5 sterila, oftast långt åtskilda; axfästets ♂-del förlängd, med 3—4 hufvud, skilda från ♀-hufv., men närmade hvarandra; *kalkfj.* intermediära; *stift* förlängda.

Sm. Odensjö; Sdm. Kolsundet i Ytter-Selö; Hls. Hedvigsfors; Mpd Selångersjön (der den bildar en matta af 50 m:s längd o. 10 m:s bredd, i hvilken växer inblandad en trol. ur denna utbildad, högst märklig form med inga el. rudimentära ♀-hufvud).

6. **Sp. simplex** *Huds., Fl. Angl. ed. 2* (1778; *α*); *Sp. erectum β L., Sp. pl. ed. 1* (1753).

Blad ljusgröna, nedtill skarpt 3-kantiga med mer el m. konkava sidor, i spetsen platta, kölade; ax långsträckt, med åtskilda hufvud, ♂-delen förlängd med talrika (vanl. 4—8) *♂-hufvud; frukt skaftad, grön, smalt oval, omkr. midten insnörd, tydl. kortare än sprötet.* — *Stj.* vanl. 25—50 cm. hög; *bl.* ej mycket spetsade, de *nedras* slidor vid basen hvita, trindryggade, upptill gröna, kölade; öfra *stödbl.* platta med svag köl; ♀-*hufvud* 2—4, åtm. de öfra förskjutna från stödbladens veck, 1—2 skaftade (skaft säll. mer än 4 cm.); *stånd.-knapp.* näst. jemnbreda, uppåt föga tjockare, på 6—8 mm. långa strängar; *kalkfj.* tillspetsade—rundade, tandade, dels med tydligt afsatt, smalt skaft, dels utan gräns mellan skaft o. skifva, vid blomn. mycket kortare än pist:ns utskjutande del; *fruktämne* smalt lansettlikt; *märke* ej tjockare än det långa stiftet; *frukt* 4—5 mm. lång, med slät urnelik sten, öfverdelen knapt vidare än underdelen, spröt 5—6 mm., skaft 2—3 mm. ♃ 7, 8. — Två former kunna urskiljas:

α (hufvudformen): stjelk styf, upprät; ***blad*** styfva, af stj:ns längd, 7—10 mm. breda. Fig. Sv.B.342; Fl.D.932 (frukt mycket illa afbild.). Exs. H.N.15:79.

β **longissimum** *E. Fr. i Bot. Not. 1868; Sp. erect. β boreale Læst. i Bih. till bot. årsber. 1850* (tr. 1853; delvis): *stjelk* upptill slak o. flytande; ***blad*** simmande, mycket längre än stj., 4—6 mm. breda.

Fukt. st. el. i grundt vatt.; *β* i djupare, oftast rinnande vatt.: **Sk.**—**Vrm.** Elfdalen; **Vsm.** och **Upl.**; *Gtl.; Boh.; Vg.; Gstr.—Vb.;* söDlr. (Indeb.); Jtl.; Lpl.; [0 Hrj.]. — **N. Östlandet**; Lister; Trondhj. st. till Snaasen; **F.** a.; Kem. och R. Lpm.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl. — *β* är i Norrland allmännare än *α*, i sSv. sällsyntare.

7. **Sp. glomerátum** *Læst. l. c.* (ss. Sp. erectum *γ*); *Sp. simpl. β fluitans E. Fr., Fl. Hall.* (1819); *Sp. fluitans E. Fr. i Bot. Not. 1849* (till största del.[1]) *o. Hn. Handb. ed. 11; Sp. glomeratum α erectum Beurl. i K. Vet. Ak. Öfvers. 1852.* Fig. Bot. Not. 1852, t. 1:3; Fl.D. suppl. 169. Exs. H.N.15:80.

Stjelk styf, upprät; blad ljusgröna, styfva, skarpt 3-kantiga, i spetsen platta, kölade; ax kort med gyttrade hufvud, ♂-hufvud 1—2, tätt ofvanför ♀-hufv.; frukt kortskaftad, slutl. halmgul, bredt lansettlik, långt nedom midten insnörd, med kort (omkr. 1 mm.) *spröt.* — *Stj.* vanl. 20—25 (10—50) cm. hög; *bl.* nående långt öfver stj., vanl. 4—5 (2—8) mm. breda, småningom tillspetsade, med strimmiga slidor, slutna af en bred, hvit hinna; *axfäste* vid basaxets utgångspunkt svagt krökt; ♀-*hufvud* 3—5, starkt förskjutna (ungef. till närmast högre stödblads utgångspunkt), alla oskaftade el. det nedersta kortskaftadt; *ständ.-knapp.* bredt aflånga, sträng. omkr. 4 mm. långa; *kalkfj.* mycket olikformiga, dubb. längre än pist:ns utskjutande del; *fruktämne* smalt äggr. lansettlikt utan tydligt stift, märke smalt, spetsigt; *frukt* trubb. 4-kantig, 3—4 mm. lång, omkr. dubb. så lång som skaftet. ♃ 7, 8. — En näst. steril form med flytande bl. o. mer åtskilda ♀-hufvud har förf. funnit en enda gång i Mpd Böle.

Uttorkande tjärnar, myrar, vid källdrag o. s. v., helst i skogsbygder: Torn. Lpm. Karesuando; *Um. Lpm.;* Vb.; s*Ång.; Mpd; Hls.; Dlr.;* vGstr. Torsåker; vUpl. V.-Löfsta; Vsm. Nora sn; *Ner.; Vrm.;* nDls. Åmål sn; n. och m*Boh.;* sSdm. Bärbo sn; Ög.; *Vg.;* Sm.; s*Hl.;* nSk.; mGtl. Harstäde i Dalhem; Hörsne sn; [0 Jtl.; Hrj.; Bl.; Öl.]. — **N.** Nordl. Ranen—söd. del.; **F.** spr. till Kajana och R. Kar. Kostamus; [0 Ål; sKar. och Kar. näs.]; [0 **D.**].

8. **Sp. ramósum** *Huds., Fl. Angl. ed. 2* (1778), inskr. *o. Curt., Fl. Lond.; Sp. erectum (α) L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.464; Fl.D.1282 (frukt illa afbild.). Exs. H.N.15:78. — *Träggjan.*

Stjelk styf, upprät; blad mörkgröna, skarpt 3-kantiga, med tydl. konkava sidor, i spetsen platta, kölade; axgrenar (åtm. en del) *med både ♂- o. ♀-hufvud; ♂-hufvud mycket talrika, små* (0,5 cm. i diam.), *mörkfärgade* (hos alla andra arter ljust färgade); *frukt oskaftad, ljusbrun, uppåt bredast, utan insnörning, mycket längre än sprötet* (då märket frånräknas). — *Stj.* 0,5—2 m. hög; *bl.* af stj:ns längd, slidor ända från basen hvassryggade, rosettbl. på öfra sidan med en upphöjd midtribba; nedra *stödbl:ns* slidor endast uppåt hvassryggade, de öfra med plattade skifvor; *axgrenar* i vecken, 3—6, vanl. med 1—3 ♀- o. 5—8 ♂-hufvud (den nedersta stund. endast med ett ♀-hufv.); hufvudaxelns ♂-hufv. omkr. 10; *ständ.-knapp.* klubblikt aflånga på 3—4 mm. långa sträng.; både ♂- o. ♀-*kalkfj.* mörkfärgade (de förra före blomn. svarta), de senare af fastare konsistens än hos öfr. arter, dels med smala skaft o. tydlig skifva, dels med breda skaft o. otydlig skifva, upptill tvärhuggna—rundade, föga tandade; *pist.* långt utskjutande, med tjockt fruktämne, kort, stadigt stift o. mycket långt, smalt märke; *frukt* 4—6-kantig med urhålkade sidor, 7—8 mm. lång, 4—6 mm. bred, vid full utbildning näst. omv. pyramidformig med platt el. svagt kupig topp, sammandragen till ett kort (omkr. 1,5 mm.), groft spröt; stenen 5 mm. lång, med 8—10 upphöjda ribbor.

---

[1]) Namnet »fluitans» kan ej användas, emedan det tydl. afser den form af Sp. affine, hvilken E. Fries från början sammanförde med ifrågavarande art.

♃ 7, 8. — På flera st. är iakttagen en f. **microcárpa** *Neum.: stj.* lägre; *frukt* smalare än hos hufvudf., omv. äggrund, med högre topp o. längre spröt (1/2 af fruktens längd), endast hälften så stor sten som hufvudf:s; *ax* mindre grenigt.

Bäck., stränd., damm. etc.: **Sk.**; *Hl.* och *Bl.*—s *Vrm.*, s *Vsm.* och *Hls.*; Gtl.; söDlr. Hedemora; Mpd—sVb. Baggböle i Umeå sn; öJtl. vest. om Håsjö station. — **N.** lägre del. af *Kristiania* och *Kristianssand st.*; Trondhj. st.; **F.** teml. sälls. till nÖb. Uleåborg och On. Kar.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl. — **f. microc.**: Gtl. Klintehamn; Visby; Mpd; trol. spridd i de nordl. prov.

[***negléctum** *Beeby i Journ. of Bot. 1885:* skild från *Sp. ramosum* i synn. genom *frukten, som är oval med spröt af 1/2—2/3 af sin längd, sidorna ej urhålkade;* stödbl. starkt kölade, vid torkning lifligt gröna.

D. öSj. Vedbæk. Torde möjl. finnas äfven i Sv.].

⨯ **Sp. ramosum** × **simplex.**

Stjelk o. *blad* näst. som hos *Sp. ramosum; blomst:ns* grenar med ensamma ♀-hufvud; ♂-hufv. i knoppen svarta; *stift* 1 1/2—2 ggr så långt som hos *Sp. ramosum.* — Till habitus öfverensstämmande med *Sp. ramosum.*

sHl. i en bäck i Harplinge sn. Bland hundratals ex. sågos endast ett par blommande.

5 Ser. GLUMIFLÓRÆ

C. A. Ag., Aphor. bot. 10 (1823); inskr.

Vindblr med svagt utbildadt hylle (sexbladigt, agnlikt hos Juncaceæ, hos öfriga förkrympt el. 0); i stället stark högbladsbildning. Strånd. oftast 3 (säll. ∞, 6, 2, 1). Pistill 1, enrummig (undant. en del Juncaceer), med 1 fröämne (undant. Juncaceæ). Frön med mycket stor hvita. — En- el. oftare fleråriga, gräsartade växter. Stam ofvan jord ett spensligt, tort o. hårdt, i allmänhet kiselhaltigt strå (säll. en vedstam), vanl. utgående från en rikt förgrenad (»tufvig») jordstam. Blad vanl. kiselrika, med långa slidor o. smala skifvor. Blomställning starkt sammansatt.

1 Ordn. JUNCÁCEÆ [1]) C. A. Ag. l. c. 11 (1823); inskr.

Blr i en egendomlig klaseartad inflorescens (vanl. qvastlik med kort hufvudaxel o. nedtill mycket långa grenar, stund. hufvud- el. axlikt sammandragen). Hylle af 6, tydligt utbildade, agnlika blad. Stånd. 6 (säll. 3). Pistill med 1 stift o. 3 märken. Frukt 1—3-rummigt fröhus, öppnande sig med rumdelning. — Halfgräslika växter med vanl. oledadt, ej ihåligt strå.

JUNCUS *Tourn., Inst.* (1700); inskr.

Stånd. 6, säll. 3; *fröhus* (stund. endast vid basen) 3-rummigt, mångfröigt. — *Strå invändigt ofta svampigt; blad trinda el. rännformiga, glatta, med klufna slidor o. ofta 2 snärpförlängningar samt små, vanl. brunaktiga blr i sammansatt qvast med toppblomma el. i hufvud utan toppblomma* (undant. J. trifidus); *hufvud säll. ensamma, vanl. i enkel el. sammansatt qvast med topphufvud. I de sammansatta*

---

[1]) Af Kollega *N. G. W. Lagerstedt* och *Utg.*

blomst:na äro de nedra grenarna mer utvecklade än de öfra; hvarje gren når öfver el. är längre än den hufvudaxel, hvarpå den sitter, samt ofvanför sittande grenar. Blomskaft utan förblad el. med sådana, neml.: 1 vid basen, midt emot stödbladet sittande »grundblad», 0—flera »mellanblad» samt 2, tätt under blomman sittande »ytterkalk»blad [1]). — Prot.-♀, åtm. n:o 6, 10, 13, 16, 19.

† Blomställning skenbart sidoställd (ett vid dess bas sittande stödblad bildar stråets skenbara fortsättning).
A. Strån bladlösa, vid basen omgifna af bladlösa slidor.
I. Stödbladet vid blomställn:s bas ungef. lika långt som strået .... *J. filiformis* .... 6.
II. Stödbladet mycket kortare än strået.
* Blr få, hufvudlikt gyttrade; högfjell-växt .... *J. arcticus* .... 7.
** Blr talrika, oftast i utbredd samling.
1. Stråets märg afbruten af luckor .... *J. glaucus* .... 9.
2. Märg utan luckor.
a. Kalkblad mörkbruna, bredt lansettlika .... *J. balticus* .... 8.
b. Kalkblad grön- el. brungula, syllikt utdragna.
α. Strån (i friskt tillstånd) släta, med rödbruna slidor... *J. effusus* .... 10.
β. Strån finstrimmiga, med gulbruna slidor .... *J. conglomeratus*... 11.
B. Strån med blad vid basen, stund. äfven från strået.
I. Blomställning qvastlik.
a. Högväxt o. grof, med trinda, stickande blad .... *J. maritimus* .... 22.
b. Lågväxt, med endast 1, näst. rännformigt blad från basen *J. filif.-pusill.* .... 6.
II. Blr i hufvud, se †† A. II. *.
†† Blomställning icke sidoställd.
A. Blr i hufvud.
I. Blad från stråets öfra hälft (ett stund. från basen) .... *J. trifidus* .... 5.
II. Alla el. de flesta blad vid basen.
* Blomhufvud få (vanl. 1—2, säll. 4).
1. Fröhus kortare än kalkbladen.
a. Fröhus spetsigt, 3-kantigt aflångt .... *J. pygmæus* .... 17.
b. Fröhus trubbigt.
α. Fröhus äggformigt .... *J. capitatus* .... 12.
β. Fröhus omv. äggformigt .... *J. bufon.-fasc.* .... 1.
2. Fröhus längre än kalkbladen.
a. Fröhus spetsigt.
α. Blomhufvud mångblommiga, svartbruna .... *J. castaneus* .... 16.
β. Blomhufvud fåblommiga, af mer el. m. blek färg ... *J. stygius* .... 15.
b. Fröhus trubbigt.
α. Fröhusets topp afrundad .... *J. triglumis* .... 13.
β. Fröhusets topp tvärhuggen—intryckt .... *J. biglumis* .... 14.
** Blomhufvud talrika, bildande en sammansatt qvast.
1. Fröhus spetsigt.
a. Blomgrenar utspärrade—nedböjda .... *J. obtusiflorus* .... 21.
b. Blomgrenar (efter blomn.) utstående; blomhufv. mångblommiga, med oskaftade, utspärrade blr .... *J. articulatus* .... 19.
c. Blomgrenar uppräta; blomhufv. vanl. fåblommiga, med uppräta blr, en el. annan blomma vanl. skaftad .... *J. alpinus* .... 20.
2. Fröhus trubbigt; strå nedtill vanl. lökformigt uppsväldt *J. supinus* .... 18.
B. Blr enstaka i sammansatt qvast.
* Fröhus kortare än kalkbladen.
a. Med rotstock; kalkblad lika långa .... *J. tenuis* .... 2.
b. Utan rotstock; kalkblad olika långa .... *J. bufonius* .... 1.
** Fröhus längre än kalkbladen el. af dessas längd.
a. Blad uppräta; kalkblad rundtrubbiga .... *J. compressus* .... 3.
b. Blad utböjda; kalkblad näst. spetsade .... *J. squarrosus* .... 4.
††† Blomställningar från bladvecken .... *J. supin.-ulig.* .... 18.

---

[1]) När blomställn. är sammansatt, hafva dennas grenar, som icke äro blomskaft, grundblad samt 0—flera mellanblad.

1 Grupp. **Prophylláti** *Buchenau i Bremen, Naturv. Ver. Abh. 1875:* blr med förblad (åtm. grundbl. o. 2 ytterkalkbl.), vanl. skaftade o. icke sittande i hufvud (und. J. trifidus).

a. — **Squarrósi** *Fr., Sum. veg. Sc. 1* (1845; inskr.): blomst. sammansatt, mer el. m. tydligt qvastlik; blad med rännformig el. fårad öfversida, åtm. de flesta sittande kring stråets bas; frön små, utan hinnkant.

1. J. **bufónius** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.1098. — *Kryptåg.*

Kalkbl. sylspetsade, (vanl.) *mycket längre än fröhuset, de yttre längst.* — Tufvig, utan rotst.; *strån* blekgröna—ljusbruna, 3—25 cm. höga, näst. trådsmala; *bl.* samlade vid stråets bas, ofta dessutom 1—2 högre upp, teml. korta, näst. trådsmala; *blomställn.* vanl. stor, mångblommig, ofta upptagande hälften el. mera af växtens höjd, de flesta grenarna skenbart bildande ensidiga ax el. klasar; hos frodigare ex. utgå ofta grenar ur grundbladens veck; *stöd-* o. *ytterkalkblad* hvita, hinnaktiga; *blr* 4—6 mm. långa; *kalkbl.* smalt lansettlika, gröna el. ljusbruna, bredt hinnkantade; *fröhus* aflångt, trubbigt, (moget) kastanjebrunt. Stund. kleistog. ⨀ 6—8. — Var. med blrna tätare gyttrade, 2—4 tillhopa, i grenvecken o. grenspetsarna: f. **fasciculáta** *Koch, Syn. ed. 1* (1837). Fig. Rchb., Ic. fl. Germ. & Helv. 9: fig. 877—81. Exs. H.N.7:73.

Fukt. st.: **Sk.—Um. Lpm.** (C. Mel.) och **Vb.**; *Pit. Lpm.* Glommersträsk i Arvidsjaur; Lul. Lpm. Qvikkjokk. — **N.** a. till Trondhj. st.; *Nordl.—Finnm.;* **F.** a.; F. och R. Lpm.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I.

2. J. **ténuis** *Willd., Sp. pl. 2* (1799). Fig. Fl.D. 2468.

Kalkbl. sylspetsade, något längre än fröhuset, lika långa; nedersta stödbladet längre än blomställningen. — Tufvad; *strån* 40—55 cm. (på danska ex. 18—30 cm.) höga, trinda, spensliga; *bl.* teml. korta, näst. trådlika upprätta, alla från rotst.; *bladslidor* med utdragna, vanl. spetsade snärpflikar; 3 bladlika *stödbl.* vid basen af blomställn., de 2 nedersta mycket långa, ett el. båda ofta sterila (d. v. s. utan gren. från sina veck); *blomställn.* 4—10 cm. lång; *blr* omkr. 4 mm. långa; *öfra* stödbl. o. *ytterkalk* brungulaktiga; *kalkbl.* lansettlika, 3-nerviga, gulgröna el. något brunaktiga, hinnkantade; *fröhus* äggformigt—ovalt, ljusbrunt. ♃ 7, 8.

Fukt., sandblandad mark: sSm. ett par kilom. söder om Vexjö, upptäckt 1887; mBoh. Lysekil (1 tufva anträffad i Juli 1888 enl. C. I. Lalin) — på båda st. möjl. införd med utländskt frö. — **D.** J.: Jul sjö; Aerö. — T.; Skl. (tillf.?).

3. J. **compréssus** *Jacq., En. st. agr. Vindob.* (1762).

Kalkbl. rundtrubbiga, kortare än fröhuset. — *Strån* flera från en krypande, hos hufvudf. stund. ganska kort rotst., vanl. 15—30 (2—40, säll. derutöfver) cm. höga, något spensliga, något hoptryckta; *bl.* nående näst. upp till blrna, trådsmala, upprätta, de flesta från rotst., ett el. annat bl. med slidan omslutande stråets bas; *bladslidor* med korta, vanl. trubbiga snärpflikar; *blomst.* vanl. 3—6 (1,5 - 9) cm. lång, med utstående —näst. upprätta grenar, föga utbredd; *blr* små (2—3 cm. långa); *kalkbl.* äggrunda—jemnbr. aflånga, med grön medelnerv, samt hinnkantade; *fröhus* glänsande. ♃ 7, 8.

a (*hufvudformen; J. bulbosus* L., *Fl. Su. ed. 2* (1755), ej Sp. pl. ed. 1): *stift dubb. kortare än fruktämnet; kalkbl. näst. dubb. kortare än det näst. klotrunda, bruna fröhuset.* — Öfra *stödbl.* o. *ytterkalk* hvita—gulhvita; *kalkbl.* gulbruna, bredt hinnkantade. Fig. Fl.D.431. Exs. H.N.9:71.

β **Gerárdi** (*Lois. i Desv., Journ. de Bot. 2* (1809)); *J. bottnicus Wg, Fl. Lapp.* (1812): *stift åtm. af fruktämnets längd; kalkbl. föga kortare än det 3-kan-*

tigt äggformiga, mindre trubbiga o. mörkbruna fröhuset. — Strån mera spridda o. spensliga, vanl. högre; *blomst.* vanl. rikblommigare o. med mer utdragna grenar samt något mindre blr; öfra *stödbl.* o. *ytterkalk* brunaktiga; *kalkbl.* mörkbruna, med smal hinnkant. Fig. Wg l. c. t. 5; Fl.D.2411. Exs. H.N.10:63.

Fukt. gräsbev. st., vägkanter etc.; β hafssländ.: **Sk.—Gstr.** och **Dlr.**; *Hl.; Vg.; Dls.; Vrm.; Sm.;* i vest. del. vid Boarp i Ljunga; *Hls.—Vb.;* mBoh.; Jtl. Östberget på Frösön; Ströms kyrkoby; [0 sVg. (E. Linnarss.); nÅng.; Hrj.]. — **N.** spr. i lägre del. af Kristiania och Kristianssand st. samt längs vestkusten till Indherred i Trondhj. st.; **F.** spr. vid söd. kusten; sälls. i det ine till nSav. och On. Kar.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

β **Boh.—Sk.—Upl.**; *Gstr.—Vb.* Inuti landet i vUpl. Torstuna sn vid saltkällan på Skensta ängar; äfven uppgifven för ett par andra st., men ex. föreligga ej. — **N.** a.; **F.** a.; **R. Lpm.**; **D.** spr. — Öp.; T.; Skl.

4. **J. squarrósus** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.430. Exs. H.N.15:72. — *Borsttåg.*

Kalkbl. något spetsade, af fröhusets längd; alla blad (i motsats mot föreg:s) *utböjda; det nedersta stödbladet kortare än blomställningen.* — *Rotst.* kort, upprät; skott derför tätt tufvade; *strån* 15—nära 40 cm. höga, styfva o. sega, något hoptryckta o. trubbkantiga, bladlösa, vid basen omslutna af 1—3 slidor med el. utan skifva; *jordbl.* 10—22 cm. långa, talrika, sega o. styfva, näst. borstlika, med de breda, hvitgula slidorna näst. lökformigt hoppackade kring stråets bas; ***bladslidor*** som hos föreg.; ***blomställn.*** 6—9 cm. lång, med styft uppräta grenar o. derig. smal; *blr* 5 mm. långa; öfra *stödbl.* o. *ytterkalk* gulhvita, hinnaktiga; *kalkbl.* lansettlika, gläns. ljusbruna, med bred, hvit hinnkant; *fröhus* aflångt, trubbigt med kort udd (den qvarsittande stifbtasen), gläns. gulbrunt. ♃ 7, 8.

Magra ängar, hedar, mossar: **vSm.** vester om Lagan; mell. och öst. del. sälls.; **sVg.** (E. Linnarss.); nor. del. spr.; *Sk.; Bl.; Hl.;* s. och m*Boh.;* Öl.; Dls till Dalskog sn (Adj. S. W. Tenow); vNer. Lassåna; Porla; sVrm. Karlstad (Tenow); vJtl. Åreskutan; [0 i de östra landsk. från o. med Ög. och Gtl.]. — **N. Kristianssand—sTrondhj. st.** till Hitteren i Ilex-reg.; elj. sälls.; sKristiania st.; Trondhj. st. Lexvigen; Örlandet; öst. om Nordli; Nordl. Lofoten; Finnm.(?) »Fælles»-distr. enl. Wg, Fl. Su.; [0 **F.**]; **D.** a.; Falst.; Fyen; [0 Loll.]. — Öp.; T.; Skl.; I.

b. — **Trifidi** *Lagerst. & Krok:* blomst. enkel, fåblommig; blad rännformiga, de fullt utvecklade utgående från stråets öfra hälft (ett stund. från basen); frön stora (öfver 1 mm.), något hinnkantade.

5. **J. trifidus** *L. l. c.* Fig. Sv.B.727; Fl.D.107; 1691 (f. monantha). Exs. H.N.10:64. — *Klyntåg.*

Stråblad långa, borstfina. — ***Strån*** jemte föreg. års qvarsittande stråbaser mycket talrika, än i tät rad, än tufviga från en sned rotstock, 5—15 (3—30) cm. höga, ofta bågböjda, näst. trådsmala, vid basen omgifna af slidor, bärande ett oftast kort (0,5—2 cm.), syllikt bladämne; *stråbl.* 3—9 cm. långa, rännformiga, det nedersta (stund. utgående från stråets bas) med mycket lång slida, hvarje bl. å hvardera sidan i spetsen af slidan med en spetsig snärpflik, hos nedersta *bl.* (o. öfversta basslidan) 2—3-flikig; ***blr*** 2—3 (1—4), vanl. samlade i hufvud; *kalkbl.* 3—4 mm. långa, äggr. lansettlika, bruna, de inre uddspetsiga o. mycket, de yttre spetsade o. föga hinnkantade; ***fröhus*** kortare än kalkbl., omv. äggformigt, med teml. långt spröt, glänsande brunt. ♃ 6—8. — Var. enl. Hj. Hjelt i Kem. Lpm. med hvita kalkblad.

Torra st. i fjelltr.: **Lpl.—Dlr.** Idre sn; nVb. Pajala (L. L. Læst.); Mpd Sundsvall på Södra Stadsberget (E. Coll.). — **N.** a. Finnm.—Hækfjeld i Kristianssand st.; **F. R.** och **F. Lpm.**; Kuus.; nR. Kar. — **T.** (Riesengeb. etc.); Skl.; I.

c. — **Laterifióri** *Fr., Sum. veg. Sc. 1* (1845): blomställn. (i motsats till de föreg:s) skenbart sidoställd, derigenom att nedersta stödbladet liknar en fortsättning af strået; blad trinda, liknande stråna, endast 1 utveckladt i toppen på hvarje strå (blomst:ns nedersta stödblad) samt sterilt skott (s. k. sterila strån); frön små, utan hinnkant.

6. **J. filifórmis** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.479:4; Fl.D.1207. — *Trådtåg.*

Blomställn. gles o. få- (2—9-)*blommig, med stödbladet vanl. lika långt som strået; fröhus näst. klotrundt.* — *Strån* vanl. talrika, näst. i rad från den långt krypande rotstocken o. tätt sittande, 6—40 cm. höga (frånräkn. stödbladet), näst. trådsmala, spensliga, gröna, släta (efter torkning något strimmiga), med glänsande röd- el. mörkbruna slidor; den öfversta *slidan* vanl. blott med ett litet borstlikt bladämne; *blomst.* 0,5—slutl. omkr. 1 cm. lång, med 2—5 en—treblommiga biaxlar af första ordn.; *blr* små (omkr. 4 mm. långa); *kalkbl.* lansettlika, ljusgröna el. ljusbruna, de yttre näst. syllikt spetsade, af fröhusets längd, de inre något kortare, vid spetsen hinnkantade o. genom inrullning spetsade; *stift* knapt märkbart; *fröhus* grön- el. ljust brungult, med el. utan kort udd. ♃ 6—8. — *Var.* med öfversta slidan bärande en fullt utvecklad, näst. rännformig skifva, nående öfver stödbladet, som är mycket kortare än strået; blomst. 2—3 blommig: **f. pusilla** *Fr., Nov. fl. Su. ed. 1, pars 12* (1814).

Fukt. gräsbev. st. etc.: **Sk.—sÅng.** och **Lpl.**; *Bl.; Gtl.; Vb.; Pit. Lpm.;* [0 nÅng.?]. — **N.** a.; **F.** a. äfven **Lpm.**; **D. J.** och **Bornh.**; n*Sj.*, elj. sälls. — Öp.; T.; Skl.; I. — **f. pusilla**: Hl. Varberg; Stockh:str. (Beurl., N. J. Ands.); nVb. Björkfors i Neder-Kalix; nHrj. Vemdalen; Jtl.; Torn. Lpm. — **N.** enl. Bl.; vFinnm. Bosekop i Alten (C. I. Lalin). Trol. i hela Skand., men öfversedd.

7. **J. árcticus** *Willd., Sp. pl. 2* (1799); *J. effusus a L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B. 479:5; Fl.D.1095. Exs. H.N.3:58.

Blomställn. tät, näst. hufvudlik o. få- (5—12-)*blommig, med kort* (3—6 cm.) *stödblad; fröhus elliptiskt, mycket trubbigt,* (vanl.) *med kort udd.* — Medelstor (15—50 cm., frånräkn. stödbl.); *rotst.* o. *strån* som föreg:s, men gröfre; de senare styfva, mer el. m. glest sittande, med glänsande, ljusbruna slidor; *blomst.* 6—10 mm. lång, med få (omkr. 4), korta, 1—fåblommiga biaxlar af 1:a ordn.; *blr* af ungef. samma storlek som följ:s; yttre *kalkbl.* bredt äggrundt lansettlika, kortare än fröhuset; de inre något kortare o. bredare, alla mörkt svartbruna o. något hinnkantade; *fröhus* svartbrunt. ♃ 7, 8.

Fukt. st. i fjelltr.: Torn. Lpm. vest. om Torn. träsk—Um. Lpm. Kittelfjell; vJtl.; nvHrj. — **N.** *O.-Finnm.—Hardangervidden* och *Österdalen;* **F.** Enont. Lpm. Kilpisniemi; In. Lpm. Nuolastunturi; R. Lpm. — I.

8. **J. bálticus** *Willd. i Berlin, Ges. nat. Fr. Mag. 3* (1809); *J. glaucus β littoralis Wg, Fl. Su. ed. 1* (1824). Fig. Sv.B.479:3; Fl.D.2770. Exs. H.N.1:68.

Blomställn. af utdragna grenar, mångblommig, med långt (8—18 cm.) *stödblad; fröhus elliptiskt, trubbigt, kort uddspetsigt.* — Teml. högväxt (30—omkr. 60 cm.); *strån* elj. som föreg:s; *blomst.* 2—6 cm. lång, upprät, med 3—4 biaxlar af 1:a ordn.; en el. annan af dessa med första mellanleden långt (3 cm. el. mer) utdragen; *blr* teml. stora (omkr. 5 cm. långa); *kalkbl.* äggr. lansettlika, de yttre spetsade, ungef. af fröhusets längd, de inre kortare, trubbiga, uddspetsiga, alla bruna o. särd. de inre hinn-

kantade; *stift* tydligt; *fröhus* gläns. kastanjebrunt. ♃ 7, 8. — Särskildt ex. från N. Jæderen (S. Murbeck) närma sig mycket *J. arcticus.*

Sand. hafsstränd.; sälls. i fjellmyrar, vid elfvar och sjöar: **Vb.**—**Mpd** (Neum.); Hls.—Stockh.; nGtl. Sandön; Fårön; *Sk.;* sHl. till Falkenberg; [0 Sdm.—Bl.; Öl.]. Inuti landet: Lul.—Um. Lpm. (Tisel.); Jtl. helst i silur. området; nVb. Pajala vid Torn. elf (L. L. Læst.). — **N.** O.-Finnm.; *V.-Finnm.* Sörö—*Trondhj. st.* Lekö; vKristianssand st. Jæderen; Lister etc.; **F.** a. vid nor. del. af Botn. viken; sKar. och Kar.-näs.; R. Lpm.; **D.** Bornh.; nv*J.* — Öp.; T.; Skl.; I.

⨯ **J. balticus × filiformis.** *J. inundatus Drej. i Fl. D. fasc. 39* (1840); *J. balticus* var. *inundata* (Fr., Sum. veg. Sc. 1 o.) *Hn, Handb. ed. 11;* (jfr B. Lidforss i Bot. Not. 1885). Fig. Fl.D.2287.

Strån spensliga o. smala näst. som hos *J. filif.*, men längre än dennas; *stödbladet* kortare än strået; *blomst.* af flera (7—13), något större blr samt mörkare *kalkbl.* o. tydligt *stift*, i hvilka afs. den närmar sig *J. balticus; fröhuset* mer utdraget än hos båda, enär det, ss. vanligt är hos hybrider, ej innesluter utbildade frön.

Sk. Ystad i sandplanteringen och vid Köpinge-åns gamla fåra; Engelholm; sHl. till Falkenberg; nVb. vid Torn. elf nära Kengis (Frist. & Björnstr. i Riksmusei herb.). Trol. flerst. — **N.** vKristianssand st. Jæderen; Stavanger; Nordl. Brönö; Lofoten; Vesterålen; Tromsö amt. Norska ex. osedda af utg. — **D.** Bornh.; nvJ.

9. **J. glaúcus** [Ehrh., Calam. etc. exs. 85—1790] *Sibth., Fl. Oxon.* (1794). Fig. Fl.D.1159. Exs. H.N.1:69.

Strån djupt fårade (hos föreg. släta), *blågröna, med afbruten märg* (hos öfriga sammanhängande); *fröhus afl. elliptiskt, kort sylspetsigt.* — Tufvig med kort *rotst.; strån* 50—80 cm. höga (frånräkn. stödbladet), talrika, styfva, spensliga, med glänsande, svartaktigt rödbruna slidor; *stödbladet* kortare än strået (8—nära 50 cm. långt); *blomst.* 2,5—6 cm. lång, gles, mångblommig, af något tofsigt utseende, näst. rödbrun; *blr* små (4 mm.); *kalkbl.* sylspetsiga, mörkt rödbrunt kantade, de yttre längre än de inre o. näst. längre än fröhuset; *stift* tydligt; *fröhus* glänsande kastanjebrunt. ♃ 7, 8.

Fukt. st.: s. och v*Sk.;* sÖl. Kastlösa sn; nGtl. Hanes i Endre; Qvie (H. Kahl); Fårön i flygsanden vid Sudergårda. — **D. Bornh.**; eljest spr. — Öp.; T.; Skl.

10. **J. effúsus** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753; *β*); *J. communis β effus. E. Mey., Junc. gen. mon. sp.* (1819). Fig. Sv.B.479:1; Fl.D.1096. — *Veketåg.*

Strån (i friskt tillstånd) *släta, vanl. glänsande, lifligt el. något gulaktigt gröna, nedtill med glanslösa, vanl. mörkt rödbruna slidor; blomställn.* (oftast) *starkt utbredd, vanl. ljust brungrön.* — Tufvig, liks. föreg.; *strån* (frånräkn. stödbladet) 0,5—1 m. el. mera höga, vanl. många från rotst.; *stödbl.* som hos föreg.; *blomst.* 2—10 cm. vid, gles- o. rikblommig, med talrika o. vanl. utdragna grenar; *blr* mycket små (2 mm. långa el. föga derutöfver); *kalkbl.* smalt lansettlika, spetsade, ljusgröna, hinnkantade, kortare än fröhuset el. af dess längd; *stånd.* 3 (hos föreg. 6); *stift* näst. 0; *fröhus* omv. äggformigt, i toppen tvärhugget—intryckt, 3-kantigt, oftast gläns. gulbrunt. Svagt prot.-♀. ♃ 7, 8. — *Var.* 1) med hopdragen blomställning; 2) på skugg. st., men sälls., med större o. glesare blomställn. samt vanl. blekare blr: **f. subuliflóra** (*Drej.*[1]), *Fl. exc. Hafn.* — 1838). Exs. H.N.9:70.

---

[1]) Enl. J. Lange är *J. subuliflorus Dr.* en analog form af följ. art; en sådan är för utg. okänd från Sverige.

Fukt. st.: **Sk.—Upl.** och **sDlr.**; *Öl.; Dls.; Vrm.;* vGtl. mell. Bolex och kyrkan i Eskelhem; Visby nära Skolbetningen; Gstr.; söHls.; sÅng. Hernön; vid hafsstrand. söd. om Solumsjön (H. W. Arn.); Jtl. (L. L. Læst. i Riksmusei herb.). — **N. Östanfj.** till nedra Gudbrandsdalen; **Vestanfj.** längs kusten; Trondhj. st. till Grong; **F. sydligaste del.** till Sat., Tav., Sav., n. och Ol. Kar.; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.

≍ **J. effúsus** × **glaucus.** *J. diffusus Hoppe i Flora 2* (1819) *o. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.2831.

Genom finstrimmiga, ljusgröna strån med sammanhängande märg samt omv. äggformiga, trubbiga o. uddspetsiga fruktämnen närmande sig *J. effusus,* men erinrande om *J. glaucus* genom spensliga strån, svartbruna slidor; *stånd.* 6; *stift* tydligt.

Fukt. st. tills. med föräldrarna: sSk.; Sm. Stenbrohult(?). — **D.** Bornh.; Fyen Nyborg; J.

11. **J. conglomerátus** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753); *J. communis a conglom. E. Mey., Junc. gen. mon. sp.* (1819); *J. Leersii Marss., Fl. v. Neu-Pomm. u. Rügen* (1869). Fig. Sv.B.479:2; Fl.D.1094. — *Knapptåg.*

Strån i synn. upptill finstrimmiga, glanslösa, rent gröna, med glanslösa, vanl. gulbruna el. bruna slidor; blomställn. merend. tät o. rundad, (oftast mörk-)*brun; fröhus med en tydlig vårta i spetsen* (bildad af stiftets qvarsitt. bas; saknas hos föreg.). — Till växtsätt som *J. eff.,* men stund. lägre o. tidigare blommande; *blomst.* mångblommig, med vanl. korta grenar; *stödbl.* 5—25 cm.; *kalkbl.* vanl. gröna, brunkantade, något längre än fröhuset, elj. som hos *J. eff.; stånd.* 3; *stift* mycket kort; *fröhus* som hos föreg., i spetsen något intryckt, gläns. kastanjebrunt. ♃ 6—7. — *Var.* säll. med utbredd blomst.

Fukt. st., liks. föreg.: **Sk.—mVrm., Dlr.** och **Gstr.**; *Gtl.; Hls.;* Mpd i skärg. — **N.** a. i söd. och vest. kusttr.; sälls. i inre lägre del. till nedra Gudbrandsdalen och Land; Trondhj. st.—Nordl. Vesterålen; **F.** teml. a. i söd. del., till nÖb. Kemi och On. Kar.; **D.** spr.; nJ. — Öp.; T.; Skl.

2 Grupp. **Eprophylláti** *Buchenau i Flora 1877:* blr utan förblad, sittande i hufvud (som nedtill omgifvas af stödblad, i hvilkas veck blrna sitta).

a. — **Graminifólii** *Engelm. i St. Louis, Acad. of Sc., Trans. 2 N:o 2* (1866; inskr.): 1—3 blomhufvud; blad rännformiga; frön små, utan hinnkant.

12. **J. capitátus** *Weig., Obs. bot.* (1772). Fig. Fl.D.1690. Exs. H.N.1:71.

Strån endast med borstlika, korta jordblad; kalkbl. längre än fröhuset. — Vanl. mycket liten (2—omkr. 15 cm.), utan rotst.; *strån* ensamma el. flera tillsammans, enkla, spensliga; *jordbl.* några få, 1—5 cm. långa; *blomhufv.* 3—6-(1—12-)blommiga, med *stödblad,* af hvilka det nedersta vanl. bladlikt, upprätt o. ofta längre än hufvudet el. hufvudena; *blr* 3—4 mm. långa; *kalkbl.* äggr. lansettlika, gröna, småningom mer el. m. rödbruna o. hinnkantade, de yttre betydl. längre o. mera långspetsade; *stånd.* 3; *fröhus* näst. äggformigt, trubbigt, mörkt kastanjebrunt. ⊙ 6—8.

Sand., fukt. åkr.; öfversvämm., sand. st. helst vid kusten: Sk. nordv. o. särd. sydöst. kusten; Luhrsjön (Prov. J. Persson); nÖl. Grankulla; s. och mGtl. till Ljugarn o. Gervalls i Hejde; sHl. vid kusten till Falkenberg. — **F.** Kar.-näs. Pyhäjärvi; **D.** J.; Bornh.; Sj. Tisvilde; Frederiksværk; [0 **N.**]. — T. (Rhenprov. etc.).

b. — **Stygii** *Fr., Sum. veg. Sc. 1* (1845; excl. J. trif.): blomhufv. som hos a; blad något rännformiga; frön stora, med i båda ändarna utdragen hinnkant. — Nordliga el. fjell-arter.

13. J. **triglumis** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Sv.B.497:3; Fl.D.132. Exs. H.N.3:61.

Strån (vanl.) *endast med jordblad; blomhufv. ensamt,* 3-(2—5-)*blommigt, gult el. rödbrunt,* (oftast) *längre än stödbladen; kalkbl. trubbiga; fröhus med afrundad topp, trubb. 3-kantigt.* — Teml. liten (4—25 cm.); *strån* tufviga, styfva, säll. 1-bladiga; *jordbl.* 3—6 cm. långa, styfva, näst. syllika, svagt rännformiga, med många otydliga led.; *hufv.* (mycket säll. 2) med i jemnhöjd sittande blr o. omgifvet af korta, trubbiga, hinnaktiga *stödbl.*, vanl. 1 för hvarje blomma (det längsta säll. nående öfver blrna); *kalkbl.* lans. aflånga, hvitgula, stund. (äldre) rödbruna, särd. de inre hinnkantade; *fröhus* 4—nära 7 mm. långt, aflångt, 3-fåradt, kortsprötigt, vanl. rödbrunt, stund. gult, näst. dubb. längre än kalkbl. ♃ 6—8.

Fukt. st. i fjelltr.: *Lpl.*; **Jtl.**; n**Hrj.** till Tennäs. — **N.** a. O.-Finnm.—Kristianssand st. Hækfjeld; [0 kustfjell. i Bergen st.]; **F.** R. Lpm.; *In. Lpm.*—Spetsb.; I.; Skl.; T. (Baj.).

14. J. **biglumis** *L. l. c.* Fig. Sv.B.497:2; Fl.D.120. Exs. H.N.3:62.

Blomhufv. 1—2-blommigt, mörkbrunt; ett stödblad stort, (vanl.) *skjutande öfver blrna o. något böjdt öfver dem; fröhus i toppen tvärhugget—intryckt, upptill hvast 3-kantigt;* elj. som föreg. — Vanl. något mindre än föreg., som den habituelt liknar; *jordbl.* något tjockare än hos föreg., näst. trinda, med få, otydliga led; *hufv.* alltid ensamt; när detta är 2-blommigt, sitter den ena, större bln högre än den andra, den egentliga toppblomman; den större blns *stödbl.* trängande blrna åt sidan; *kalkbl.* aflånga, brunaktiga, stund. ljusare längs midten, föga el. icke hinnkantade; *fröhus* stort som hos föreg., aflångt—smalt omv. äggformigt, mest upptill 3-fåradt, i den merend. intryckta spetsen kortsprötigt, gult, mot spetsen el. längs kanterna o. i de 3 toppfårorna mörkbrunt, knapt dubb. längre än kalkbl. ♃ 6—8.

Fukt. st. i högre fjelltr.: *Lpl.—Hrj.* — **N.** *O.-Finnm.—Telemarken;* **F.** R. Lpm.; *In. Lpm.* — Spetsb.; I.; Skl.

15. J. **stygius** *L., Syst. nat. ed. 10, 2* (1759). Fig. Sv.B.497:1; Fl.D. suppl. 11. Exs. H.N.3:60.

Strån (vanl.) *2-bladiga, ena bladet ofvan el. nära stråets midt, det andra närmare basen; blomhufv. få-* ((1-) 2—3-)*blommiga, af mer el. m. blek färg; kalkbl. o. fröhus spetsiga.* — Spenslig, 6—30 cm. hög; *strån* vanl. flera tillhopa, med några få, långa *jordbl.* o. 1—3 *stråbl.*, alla mjuka, smala, svagt plattade; *hufv.* ensamt el. 2—3, det ena ofvanför det andra, med hinnaktiga *stödbl.*, det högst nående syllikt; *kalkbl.* smalt lansettlika, de yttre grönaktiga el. oftare stund. blott mot spetsen rödbruna, hinnkantade, de inre trubbiga med udd af färg som de yttre, men med bredare hinnkant el. alld. hinnartade; *fröhus* 5—nära 8 mm. långt, smalt o. 3-kant. äggformigt, ljust brungult, näst. dubb. längre än kalkbl. ♃ 6, 7.

Dykärr: **Pit.—Um. Lpm.** (C. Mel.); *Hrj.; Vb.—Hls.; Vrm.;* Torn. Lpm. Karesuando sn; Lul. Lpm. (L. L. Læst., Ands., m. fl.); Jtl.; öGstr. Trödje myr; Oslättfors; öDlr.; nVsm. bergsl.; vUpl. vest. om Upsala; Ner.; sSdm. Virån i Björkvik (Fr. Elmqvist); Ög.; vSm. Åkerby i Rogberga (Adj. K. Johansson); Hagshult; vid Hallandsgränsen; mVg.; sHl. — **N.** sälls. O.-Finnm. Raste-Gaise; Nordl.—Telemarken; Kristiania st.; **F.** sälls. i hela landet; F. och R. Lpm.; [0 **D.**]. — Öp.; T. (Baj.).

16. J. **castáneus** *J. E. Sm., Fl. Brit. 1* (1800). Fig. Fl.D.1332. Exs. H.N.3:59.

Strån 1-bladiga—bladlösa; blomhufv. mång- (4—12-)*blommiga, svartbruna;* elj. som föreg. — Gröfre o. styfvare än föreg.; *strån* 7—35 cm. höga, ensamma el. flera från en lång, skottalstrande rotstock, vid basen omgifna af flera, ofta högt upp omslidande *jordbl.;* de utbildade af dessa teml. långa (5—10(—15) cm.), uppräta, sylspetsade, något rännformiga, med hinnaktig, något söndertrasad öfversida; *hufv.* 1—2(—3), teml. stora (0,5—1 cm.), vid basen omgifna af flera små hinnaktiga, bruna *stödbl.,* af hvilka ett är större än de andra, när blott ett hufvud finnes; finnas 2—3 hufv., utgå det el. de högst nående hufvudenas skaft från vecket af ett något utdraget, upprätt, 2—6 cm. långt stödblad; *kalkbl.* smalt lansettlika, svartbruna, knapt hinnkantade, de inre något kortare; *fröhus* 5—nära 7 mm. långt, äggform. aflångt, spetsigt, glänsande svartbrunt, näst. dubb. längre än kalkbl. ♃ 6—8.

Fukt. st. i fjelltr.: v*Jtl.;* sälls. utom fjellbygden; v*Hrj.* ned till Tennäs. — **N.** *Nordl.* Ranen—*Telemarken* och *Österdalen;* O.-Finnm. vid Persfjorden; [0 sydl. kustfjell.]; **F.** n*R. Lpm.* — Spetsb.; I.; Skl.

c. — **Articuláti** *Fr., Sum. veg. Sc. 1* (1845): normalt talrika blomhufvud i sammansatt qvast; blad (i motsats mot föreg. afd.) tydligt ledade[1]), trinda el. från sidorna hoptryckta (de 2 första arterna bilda både i afs. på blomst. o. blad en öfvergång till afd. *graminifolii*); frön små, utan hinnkant.

[17. J. **pygmæus** *L. C. Rich. i Thuill., Fl. env. Par. ed. 2* (1799). Fig. Fl.D.1871. Exs. H.N.11:69.

Strån vanl. 1-bladiga; blomhufv. få (1—4), *2—4-blommiga; fröhus något kortare än kalkbl.* — Mycket liten (3—10 cm.; svenska ex., af Prof. E. Fries 1820 insamlade vid Hvellinge i Sk., 2,5—3 cm. höga) o. upprät, något liknande *J. bufon. f. fascicul.; strån* ensamma el. vanl. flera tätt tillsammans, näst. trådsmala, vid basen omgifna af borstlika, rännformiga *jordbl.,* ungef. af strånas längd; *bl.* med 2 hinnaktiga snärpförlängningar; ett af *stödbl.* längre än blomst.; *kalkbl.* rödbruna, jemnbreda, småningom afsmalnande till en kort spets, i spetsen något hopböjda; *stånd.* 3; *fröhus* afl. lansettlikt, spetsigt, 3-kantigt. ⨀ 7, 8.

Fukt. sandjord vid hafvet: (Ford. vSk. mell. Hvellinge och Klagstorp). — **D.** vJ. — T. (vSlesv.)].

18. J. **supinus** *Moench, En. pl. indig. Hass. 1* (1777); *J. bulbosus L., Sp. pl. ed. 1* (1753), ej Fl. Su. ed. 2 & Sp. pl. ed. 2.

Strån nedtill lökformigt uppsvälda (i motsats till våra öfriga arter); *blad otydl. ledade, näst. borstfina, med åtm. vid basen något rännformig öfversida; fröhus trubbigt, föga längre än kalkbl.* — *Rotst.* mycket kort, ofta näst. omärklig; *strån* tufvade, näst. trådsmala; *blomst.:* 2—7-blommiga hufvud, vanl. 3—7 i en föga sammansatt qvast, stund. blott 1—2 hufvud; bladknippen (ej groddknoppar) framträda stund. ur blomhufvudena; *blr* 3 mm. långa el. föga längre; *kalkbl.* vanl. gröna med rödbrun kant, lansettlika, otydl. hinnkantade; *stånd.* ofta 3; *fröhus* aflångt, gulbrunt. ♃ 6—8.

α (hufvudformen): strån bågböjda—uppräta, 0—1-bladiga; blomställningar i toppen. Fig. Fl.D.1099. Exs. H.N.5:72 (form). — Vanl. lågväxt (3—15(—25) cm.); *bl.* 3—10 cm. långa.

β **uliginósus** *(Roth i Roem. & Usteri, Mag. f. Bot. 1787: 2): strån nedligg., rotslående, i vatt. flytande, med flera led. o. krans- el. rosettstälda blad*

[1]) Dessa leder el. rättare tvärväggar i bladets inre kännas rätt väl, om bladen dragas mellan fingrarna.

(med byggnad lämpad för vattnet); *blomställningar från bladvecken.* Fig. Fl.D.817. Exs. H.N.2:64 (f. fluit.). — Långsträckt (ända till 50 cm. el. mera); *bl.* långa (ända till 10 cm. el. derutöfver).

Fukt. skogsm., öfversvämm. st.; *β* i vatt.: **Sk.—Upl., Vsm.** och **Vrm.**; *Dlr.; Gstr.; Mpd* (Neum.); s*Ång.; Jtl.;* m. och nGtl.; Sm.; i vest. del. endast i Bottnaryd (Scheutz); mHls. Slätmyran i Arbrå (Coll.); Stocksbo i Färila (Wistr.); nÅng. Själevad (V. Holm); Vb.; söHrj. Kolsätt. — **N.** a. till Nordl. Vesterålen; **F.** teml. sälls. till Kaj. Öb. Kuhmo; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I.

19. **J. articulátus** *L., Sp. pl. ed. 1* (1753) *& Fl. Su. ed. 2* (1755) enl. växtst.; *J. lampocarpus* [Ehrh., Calam. etc. exs. 126—1790] *Davies i Linn. Soc. Trans. 10* (1811). Fig. Fl.D.1097. Exs. H.N.5:71. — *Ryltåg.*

Strån 2—5-bladiga; blad tydligt ledade, från sidorna vanl. hoptryckta, ej rännformiga; blomställn. med efter blomningen utstående grenar; blomhufv. mångblommiga med oskaftade, utspärrade blr; fröhus kort sprötspetsigt, längre än kalkbl. — *Rotst.* grof o. krypande; *strån* (5—)15—60 cm. långa o. derutöfver, (hos hufvudf.) vanl. uppstigande, n. trinda; *bl.* af vexlande längd (2—24 cm.), spetsade; *blomst.* 3—10, stund. ända till 15 cm. lång, vanl. mycket sammansatt (ända till 10 biaxlar af 1:a ordn.) o. med många, ofta 10-blommiga hufvud; *blr* knapt 3 mm. långa; *kalkbl.* yngre gröna, slutl. näst. rödbruna, afl. lansettlika, hinnkantade; *fröhus* 3-kant. äggformigt, gläns. svartbrunt, stund. kastanjebrunt. ♃ 6—8. — *Var.*[1]) i vatt. med nedligg. o. rotslående el. flytande strån: **f. aquática** *L., Syst. nat. ed. 12* (1767).

Allt hvad åtm. i Sv. och N. ansetts för *J. silvaticus Reichard* (»planta dubia» enl. Buchenau) el. *J. acutiflorus Ehrh., Calam. etc. exs. 66* enl. Ehrh. Beitr. 6 är, att döma af hvad förf. haft tillfälle att se, endast storväxta former af *J. articulatus.* De uppgifna karaktererna (små blomhufvud, sylspetsade kalkbl., de inre längre o. i spetsen tillbakaböjda samt tillspetsadt fröhus) äro fullkomligt obeständiga. Huruvida det, som i sydligare länder benämnts med något af ofvanstående namn, är en skild art, känna ej förf.

Fukt. st., stränd.: **Sk.—Gstr., Dlr.** och **Vrm.**; *Hls.; Hrj.; Jtl.;* Mpd (D:r Reuterm., Coll. m. fl.); Ång. vid kusten (H. W. Arn.); Lul. Lpm. Qvikkjokk. — **N.** spr. till Nordl. Vesterålen; **F.** a. till Sat. samt On. Kar. enl. M. Brenner; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I.

20. **J. alpinus** *Vill., Hist. pl. Dauph. 2* (1787); *J. nodulosus Wg, Fl. Ups.* (1820).

Blad ledade, näst. trinda—trinda; blomställn. med efter blomn. uppräta grenar. — Upprät, med *rotst.* som föreg:s; *blr* smärre än hos föreg. (2 mm.), med inre *kalkbl.* vanl. trubbigare; kalkbl. för öfr., liks. *fröhus*, till form ungef. som föreg:s. ♃.

Hufvudarten: strån 1—2-bladiga, med otydl. ledade, något rännformiga blad; blomgrenar färre än hos föreg., blomhufv. (vanl.) *fåblommigare med uppräta blr, en el. annan blomma vanl. skaftad.* Fig. Fl.D.2171. Exs. H.N.6:66; 7:71 (»J. acutifl.») o. 72 (J. rarifl. Hn — blekblommig). — Ofta ganska svårskild från föreg. *Strån* 10—30 cm. höga, ofta spensliga, trinda; *bl.* (1,5-)5—omkr. 12 cm. långa, smala, men styft uppräta; *blomst.* (2—)5—15 cm. lång, med färre grenar o. mindre sammansatt än hos föreg., genom grenarnas riktning uppåt teml. smal; *hufv.*[2]) (2) 3—7-blommiga; vanl.

---

[1]) En tillfällig förändring (framkallad genom styng af en insekt, Livia juncorum), med blomställn. framskjutande (el. förvandlad till) ett knippe af 1,5 cm. långa, syllika blad, är *f. vivípara* L., Fl. Su. ed. 2 (1755).

[2]) Ex. från Vrm. Arvika uti Adj. C. I. Lalins herb. visa samma genom styng af Livia juncorum framkallade missbildning, som plägar förekomma hos *J. articulatus.*

äro 1—3 blr i hufvudet skaftade, skaften ofta olika långa; *kalkbl.* brungröna—rödbruna; *fröhus* gul- el. svartbrunt, något trubbigare än hos föreg. 6—8. — *Var.* lågväxt (2,5—12 cm.) med 1 litet (stund. 2 små) hufvud i stråets topp: f. **unioeps** *Læst. i Wg, Fl. Su. ed. 2, add.* (1833).

Fukt. st., dik., stränd.: **Lpl.; Jtl.; Vb.; Ång.** (H. W. Arn., Åkerbl.); *Hrj.* och *Mpd—Vrm.* och *Ög.; Öl.; Sk.* nor. del.; Ringsjön (D:r Hj. Nilsson); mDls.; Boh.; Vg.; inre Sm. (Scheutz); sHl.; vBl. kring Sissesjön; Hoby; Gtl.; [0 Dlr.(?); Kalm l.]. — **N.** a.; **F.** a.; *F. Lpm.;* **R. Lpm.; D.** Sj.; Falst. Liselund; v. och n*J.* — Öp.; T.; I. — f. **unic.**: Torn. Lpm. Karesuando; Jtl. Vällviken i Sunne; Rörö i Oviken enl. Fl. Behm. Härifrån knapt skiljbar form är anträffad på Gtl:s sandstränd. (Lagerstedt). — **F.** R. Lpm. Chibinä.

***atricapillus** [*Drej. i Krøy., Nat. Tidskr. 2* (1838—1839); namnet] *J. Lge, Haandb. ed. 1* (1850); *J. artic. *atric. Hn, Handb. ed. 11.* Fig. Fl.D.2771. Exs. H.N. 11:68 (»J. atratus» Fr., ej Krock.).

Strån 2—3-bladiga, med tydl. ledade, trinda blad; blomhufv:nas blr oskaftade. — I vissa fall erinrande om *J. articulatus,* i andra om rikblommiga ex. af *J. compressus,* men synes mest beslägtad med *J. alpinus. Strån* 15—45 cm. höga, ofta styfva, svagt hoptryckta; *bl.* med kölade slidor; *blomst.* 1,5—6,5 cm. lång, på lågväxta ex. kortgrenig med tätt sittande, mångblommiga hufvud, på mera högväxta ex. långgrenig med glesa, fåblommiga hufvud; *kalkbl.* o. *fröhus* mörkbruna. 8, 9 (»mycket senare än beslägtade arter»: Lge).

Sand. stränd.: sHl. mell. Falkenberg och Lyngåkra (ford.); äfven uppgifven för Ög. Motala och Mogata samt Gtl. — **N.** Drammen; Flekkefjord; Jæderen; **D.** v*J.*

21. **J. obtusiflórus** [*Ehrh., Calam.* etc. exs. 76 (1790)] *Hoffm., Deutschl. Fl. 1791.* Fig. Sv.B.615; Fl.D.1872. Exs.H.N.1:70.

Strån upptill 1—2-bladiga, vid basen omgifna af slidor; blad tydl. ledade, trinda; blomst:ns grenar utspärrade—nedböjda. — Upprät o. högväxt (30—90 cm.). *Rotst.* grof, bärande glest sittande *strån* o. sterila *skott,* bådadera med korta o. vida, bruna basslidor, som vanl. äro försedda med en liten förkrympt skifva; *bl.* spetsade, med trubbiga, hinnaktiga stipelflikar; nedra bl. ofta 30 cm. långt, ungef. vid stråets midt, det öfra mycket kortare o. sittande nära blrna; *blomst.* 3—10 cm. lång o. näst. lika vid, blek, mycket sammansatt; *hufv.* teml. små o. fåblommiga; blomst:ns nedersta *stödbl.* bladlikt, de öfr. brunhvita, hufvudenas stödbl. med en ljusbrun nerv, för öfr. näst. hvita el. hvitgula, grundbl. brunhvita (vanl. något ljusare än stödbl.), i spetsen hvita el. hinnaktiga; *blr* små (2 mm. långa); *kalkbl.* hvitgröna el. blekbruna (mörkare än stöd- o. grundbl.), jemnbr. aflånga, trubbiga, föga kortare än det äggformiga, spetsiga *fröhuset.* ♃ 7—9.

Kalkkärr: sö*Sk.;* m. och n*Gtl.* — **D.** spr.; [0 Bornh.]. — Öp. (Kurl.); T.; Skl.

d. — **Acúti** *Fr., Sum. veg. Sc. 1* (1845): blomst. som föreg:s, men skenbart sidoställd (= afd. *Lateriflori*); blad som hos afd. *Lateriflori;* frön teml. stora, med hinnkant.

22. **J. maritimus** *Lam., Enc. méth. 3* (1789); *J. acutus β L., Sp. pl. ed. 1* (1753). Fig. Fl.D.1689. Exs. H.N.9:69.

Strån bladlösa, nedtill omgifna af hvast spetsade jordblad; fröhus elliptiskt, sprötspetsigt, ungef. af kalkbl:ns längd. — Upprät, mycket styf, ganska högväxt (30 cm.—nära 1 m.). *Strån* jemte sterila *skott* tättsittande i rad från en krypande *rotst.,* släta, något blågröna; *bladslidor* gläns. bruna, de nedersta utan skifva; *bl.* långa, upp-

räta; *blomst.* med uppräta grenar, 5—10 cm. lång, med biaxlarnas 1:a mellanled vanl. utdragen o. i spetsen bärande få- (1—3-, säll. 4-)blommiga, tättsittande hufvud; *blr* ofta något skaftade; *kalkbl.* knapt 4 mm. långa, lansettlika, gröngula, hinnkantade; *fröhus* 3-kant., gläns. brungult. ♃ 9.

Sanka hafsstränd. o. strandäng.: Bl. holmen S:t Helena utanför Sölvesborg; Sälgö ö. om Karlskrona; Sm. Kalm. l.: Horsö, Värnanäs, Björnö m. fl. st. ymn. — **D.** spr. vid kusten och på öarna i Östersjön, sälls:re vid Bälterna och Kattegatt; [0 Bornh.]. — Öp.; T.; Skl.

2. LÚZULA *DC., Fl. Fr. 3* (1805). — *Fryle.*

Stånd. 6; fröhus 1-rummigt, 3-fröigt. — *Blad platta el. rännformiga, särd. i kanten ofta håriga, med hela slidor; blr i sammansatt qvast med toppblomma el. i ax; blr alltid med förblad* (åtm. grundbl. o. ytterkalk); elj. som föreg. sl. Prot.-♀, åtm. n:o 1, 4*, 5, 7, 8.

A. Blad platta, (vanl.) breda.
 * Blr enstaka i yfvig ställning.
  a. Blad i kanten långhåriga .... *L. pilosa* .... 1.
  b. Blad glatta .... *L. parviflora* .... 4.
 ** Blr i gyttringar.
  a. Blomgyttringar fåblommiga, i mycket sammansatt ställning.
   α. Blr hvita (stund. rödaktiga); stråblad längre än ledstycket ofvanför .... *L. angustifolia* ... 3.
   β. Blr bruna; stråblad kortare än ledstycket .... *L. silvatica* .... 2.
  b. Blomgyttringar mångblommiga, i enkel el. näst. enkel ställning.
   α. Blad äfven i slidöppningen glatta .... *L. nivalis* .... 6.
   β. Blad åtm. i slidöppningen långhåriga .... *L. campestris* ... 7.
   (Märk former af L. arc. *β* hyperb.).
B. Blad rännformiga, smala.
  a. Nedra blomgyttringar skaftade (säll. en enda rundad blomgyttring) .... *L. arcuata* .... 5.
  b. Blomgyttringar oskaftade, liknande ett mer el. m. utdraget ax, *L. spicata* .... 8.

1 Grupp. **Pteródes** *Griseb., Spic. fl. Rumel. & Bithyn. 2* (1844): blr i föga sammansatt (el. enkel) qvast; frön med ett långt, näst. skärformigt krökt bihang i spetsen.

1. **L. pilósa** (*L.* 1753) *Willd., En. pl. Hort. Berol.; Juncus pilosus L., Sp. pl. ed. 1 (a); J. vernalis Reichard, Fl. Moeno-Francof. 2* (1778); *Luz. vernalis DC, Fl. Fr. 3.* Fig. Sv.B.444; Fl.D.2533.

Blad i kanten långhåriga; blr enstaka på slutl. nedåtriktade grenar. — *Strån* jemte sterila skott tufvade, 10—30(—40) cm. höga, glest kortbladiga; de sterila *skottens blad* talrika, 8—20 cm. långa, 5—10 mm. breda, lans. jemnbreda, spetsade, uppräta; *stråbl.* med 1,5—11 cm. lång, lansettlik skifva o. lika lång el. något kortare slida, vid slidöppningen näst. hvitulliga af långa hår; *alla* bladens kanter långt, glest o. mjukt hvithåriga; *blomst.* med teml. långa, enkla el. med 1—2 bigrenar försedda hufvudgrenar, den nedersta hufvudgrenens (säll. de 2 nederstas) *stödblad* större, mer el. m. grönt, öfriga stödblad små samt, liks. grundblad o. ytterkalk, bruna el. hinnaktiga; *kalkbl.* äggr. lansettlika, svartbruna med hvit hinnkant, trubbade med kort udd; *fröhus* vidgadt 3-kant. äggformigt, med tvärt hopdragen, trubbad topp o. kort udd, slutl. brungult, något längre än kalkbl. ♃ 4, 5. — *Var.* blekgrön med hvita kalkblad: **f. pállida** *J. Dyring hos A. Bl. i Christiania vid. selsk. Forh. 1882.*

Skog., buskmark: **Sk.—Lpl.**; *Boh.; Hrj.* — **N.** a.; **F.** a.; *F.* och *R. Lpm.;* **D.** a. — — Öp.; T.; Skl. — **f. pallid** **N.** Kristiania st. Bærum.

2 Grupp. **Anthelæa** *Griseb., Spic. fl. Rumel. & Bithyn. 2* (excl. L. spicata — 1844): blr i mycket sammansatt qvast; frön med en vårta i spetsen.

[2. **L. silvática** (*Huds.* 1762) *Gaud., Agrost. Helv. 2; Junc. pilosus δ L., Sp. pl. ed. 1* (1753); *J. silvat. Huds., Fl. Angl. ed. 1; J. maximus Reichard l. c.* (1778); *Luz. maxima DC. l. c.* Fig. Fl.D.441 (dål.). Exs. H.N.14:74.

Blad i kanten långhåriga; stråblad kortare än ledstycket ofvanför desamma; blomställ:ns alla stödblad kortare än denna, dess grenar slutl. mer el. m. utspärrade, med få- (2—5-)*blommiga gyttringar; kalkbl. bruna.* — Störst af de skandin. arterna (30—75 cm.), med breda blad. *Strån* som hos föreg.; de sterila *skottens bl.* 13—42 cm. långa, 1—nära 1,5 cm. breda, elj. som föreg:s; *stråbl.* med lång slida o. kortare, vanl. 2,5—3 cm. lång, lansettlik skifva; bladkanter som föreg:s; *blomst.* stor (5—17 cm. lång) o. rikblommig; nedersta *stödbl.* gröna o. bruna, öfriga samt grundblad o. ytterkalk bruna el. hinnaktiga; *kalkbl.* äggr. lansettlika, sylspetsade, liklånga, vanl. rödbruna med hinnkant, mot spetsen näst. hinnaktiga; *fröhus* 3-kant. äggformigt, kort sprötspetsigt, slutl. mörkbrunt, ungef. af kalkbl:ns längd. ♃ 5, 6.

Skugg. st.: **N.** längs kusten: s**Kristianssand st.**—s**Trondhj. st.**; n Trondhj. st.; Nordl. Brönö; Lofoten; **D.** i högt belägna bokskog.: ö*J.*; Fyen Kongebro; Fænö; [0 Sv.; F.]. — Öp.; T.; Skl.; I.].

3. **L. angustifólia** (*Wulf.* 1789) *Garcke, Fl. v. Nord- u. Mit. Deutschl. ed. 3; Junc. pilosus ε L. l. c.; J. angustif. Wulf. i Jacq., Coll. 3; J. albidus Hoffm., Deutschl. Fl. 1791; Luz. albida DC. l. c.* Fig. Fl.D.2467. Exs. H.N.12:74.

Stråblad längre än ledstyckena; blomställ:ns nedersta stödblad längre än denna, dess grenar utstående—uppräta, med få- (3—4-)*blommiga gyttringar i spetsen; kalkbl. vanl. hvita* (el. på midten blekbruna); elj. som föreg. — Teml. högväxt (30—70 cm.), med smala blad o. vanl. hvitaktig blomställning. *Strån* som hos föreg., tätt långbladiga; *stråbl:ns* skifvor jemnbreda, spetsade, uppräta, 12—20(—öfver 30) cm. långa, 3—7 mm. breda, de öfra föga kortare än de nedra, i slidöppn. täthåriga; *bladkanter* som föreg:s; *blomst.* 3—7 cm. lång, säll. derutöfver, vanl. mindre rikblommig o. förgrenad än hos föreg., dess nedersta gren ofta utgående från ett af stödbladens veck; nedersta *stödbl.* långa o. gröna, öfriga samt grundblad o. ytterkalk blekt brungula el. hinnaktiga; *kalkbl.* äggr. lansettlika, spetsiga, de yttre kortare; *fröhus* 3-kant. äggformigt, långt sprötspetsigt, gläns. kastanjebrunt, något kortare än kalkbl. ♃ 6, 7. — *Var.* stund. med rödbrokiga el. rödaktiga blr: **f. rubélla** *Hoppe, Dec. gram. exs. 67* (18..).

Skog., park.: Sk.; sBl. Johanneshus i Hjortsberga; sBoh. Göteborgstr.; nSm. Jönköping; sSdm. Ålberga i Kila; sNer. Klockarhyttan i Lerbäck. Åtm. på de flesta ställen antagl. inkommen i senare tid med utländskt »gräsfrö»[1]). — **N.** Kristianssand st. Ö. Risö vid Risör (vild?); **F.** Nyl. (förv.), sSav. (förv.); **D.** Sj. Gjels skog vid Kjøbenhavn; öJ. Skaade s. om Aarhus. Flerst. förv. — Op. (vild?); T.

4. **L. parviflóra** (*Ehrh.* 1791) *Desv., Journ. de bot. 1; Junc. pilosus γ L. l. c.; J. parvifl. Ehrh., Beitr. 6.*

Blad glatta; blomställn. yfvig, dess grenar båglikt utböjda, med mest ensamma el. 2—3 närsittande blr i spetsen. — *Strån* jemte sterila bladskott från en kort *rotst.; bl.* jemnbr. lansettlika, spetsade, de nedersta (oftast) störst; *blomst.* 3—12 cm. lång, med

---

[1]) Särskildt torde detta gälla *f. rubella,* som har sitt hem i Tysklands högre bergstr. och i Skand., såvidt utg. vet, anträffats i Bl., i Göteborgstr. vid Billdal och i Finl. nära Villmanstrand.

lutande topp, mycket sammansatt, med glest sittande, små blr; öfra *stödbl.*, grundblad o. ytterkalk blekt rödgula, hinnaktiga; *kalkbl.* äggr. lansettlika, spetsiga, kortare än det elliptiska—äggformiga, trubbade fröhuset. ♃ 7, 8.

Hufvudarten (*Luz. spadicea ε parvifl. E. Mey. i Linnæa 22* (1849)): *strån mångbladiga; blomgrenarnas stödblad i kanten* (vanl.) *utan hår.* Fig. Fl.D.1929. Exs.H.N.3:63. — Teml. hög (18—60 cm.) o. bredbladig; nedra *bl.* (5—)10—17 cm. långa, 0,8—1,2 cm. breda, öfra bl. 5—10 cm. långa, 4—5(—8) mm. breda, stund. med enstaka hår i slidöppn.; *blomst.* med talrika, omkr. 2 mm. långa blr; *kalkbl.* vanl. rödbruna, föga hinnkantade; *fröhus* uddspetsigt, gläns., mörkt rödbrunt, säll. grönt. — *Var.* med bruna, i synn. upptill hinnaktiga kalkbl. o. gläns. svarta fröhus: **f. melanocárpa** (*L. C. Rich. i Michx, Fl. Bor.-Am. 1* (1803) under Juncus). Öfvergångar till hufvudf. saknas dock ej.

Lågväxta (14—15 cm.), högt upp bladiga ex., men med smalare (5—6 mm. breda) nedra blad, 3—4 cm. lång, under blomningen föga lutande blomställning och med hårbräddade öfra stödblad — sål. i flera afseenden härmande den enl. Buchenau för S. Eur. egendomlga *L. glabrata (Hoppe)* — från nordl. Norge t. ex. Magerö (C. I. Lalin) bilda öfvergång till underarten. — *L. glabrata Bl., Norg. fl. 1 o. Hn, Handb. ed. 11* från Lomseggen i Gudbrandsdalen är enl. E. Fries i Bot. Not. 1858 s. 127 *L. parviflora.*

Fukt. st. i fjelltr.: *Torn.—Pit. Lpm.;* vHrj. Rutstöten. — **N. Finnm.**; *Tromsö amt;* Nordl.; *Dovre—Sogn, Filefjeld* och *Valders;* **F.** *In. Lpm.;* Kem. Lpm. till Kukasjoki i Kittilä; R. Lpm. — **f. melanoc.**: Torn. Lpm. Karesuando (C. P. Læst.); Lul. Lpm. Qvikkjokk (L. L. Læst., J. Ångstr.); vHrj. Rutstöten (Frist. & Björnstr.). — **N.** Finnm. Rovvijok vid Næsseby elf (Chr. Sommerf. j:r); Dovre, Skarbäcken (Fr. Ahlberg). — (Denna form allm. i nor. N. Am.).

***Wahlenbérgii** *Rupr., Fl. Samoj. Cisur.* (1845); *L. parvifl. β intermedia Wg, Fl. Su. ed. 1* (1824); *L. borealis* Fr., Sum. veg. Sc. 1:219 (1845); *L. spadicea γ Wahlenbergii Buchenau i Engler, Bot. Jahrb. 7* (1885). Fig. Fl.D. suppl. 12. Exs. H.N.8:70.

Strån få- (1—2-)*bladiga, ofvan midten vanl. bladlösa; blomgrenarnas stödblad tydligt hårbräddade.* — Mindre än hufvudarten (10—35 cm.), med smalare, i slidöppn. (o. längs kanterna) stund. gleshåriga *bl.*, fåblommigare *blomst.* med mindre böjda grenar o. litet större (något öfver 2 mm. långa) *blr; kalkbl.* tydl. hinnkantade; *fröhus* svartbrunt, knapt uddspetsigt.

Fjelltr., hufvudsakl. i den högre fjellreg.: *Torn.—Pit. Lpm.;* Jtl. — **N. Finnm.**; *Tromsö amt* och *Nordl.;* Trondhj. st. vestra sidan af Sylfjellet; vHamar st. Bitihorn i Gudbrandsdalen; Valders; **F.** *R.* och In. Lpm. — Spetsb.

5. **L. arcuáta** (*Wg* 1812) *Sw., Sum. veg. Sc.; Junc. arcuatus Wg, Fl. Lapp.*

Blad (vanl.) *rännformiga* (hos alla föreg. platta), *åtm. stråblad i slidöppn. o. kanten håriga; stödbl. hårfransade; blomgyttringar få, de nedra vanl. skaftade.* — Lågväxt ((3—) 8—25 cm.), vanl. tufvig af sterila skott o. strån. *Bl.* spetsade; *jordbl.* talrika, (1,5—)4—8 cm. långa; *stråbl.* 0 el. 1—2, vanl. kortare; *blomgyttr.* rundade; *stödbl.* korta, bruna, i spetsen hinnaktiga, liks. de motsitt. hårfransade grundbl.; *kalkbl.* äggr. lansettlika, spetsiga, hinnkantade; *fröhus* näst. klotrundt. ♃ 7, 8.

a (hufvudformen; Junc. arc. Wg l. c. (a)): blomgyttringar små, oftast 3—5, *fåblommiga* (någon gång en el. annan enstaka blomma); *sidogyttringar på båglikt utböjda, näst. hårfina, vanl. utdragna skaft; kalkbl. längre än fröhuset.* Fig. Wg l. c. t. 4; Fl.D.2955. Exs. H.N.7:74. — Späd; *strån* spensliga, båglikt uppböjda; *bl.* mestadels utböjda, alltid rännformiga, ganska smala

(omkr. 1,5 mm.), ofta hoprullade o. näst. trådsmala; *fröhus* uddspetsigt. — Har i Jtl. en härmform efter *L. parvifl.* * *Wahlenb.: f. subspadícea Beurl. i Bot. Not. 1853.*

β **hyperbórea** (*R. Br. i Parry, Voy. app.* (1821) enl. orig.-ex. i R. Br. herb.; jfr Th. M. Fries i Bot. Not. 1873 s. 40); *L. confusa Lindeb. i Bot. Not. 1855; L. arc.* **confusa Hn, Handb. ed. 11: blomgyttringar dubb. större,* 1—4, *rikblommiga; sidogyttringar på näst. raka—föga böjda, längre el. kortare skaft; kalkbl. af fröhusets längd.* Fig. Fl.D.1386 (dål.); Rchb., Ic. fl. Germ. et Helv. 9:841—42. Exs. Fellm., Pl. arct. 240. — Ofta gröfre än hufvudf., med vanl. styft uppräta strån, något bredare (—2,5 mm.), rännformiga—näst. platta samt längre, särd. i slidöppn. mera håriga o. knapt böjda *stråbl.; fröhus* trubbigt. — En uppenbart luxurierande form häraf, som anträffats i In. Lpm:s tallregion o. flerst. i R. Lpm. — äfvensom på Dovre (Fr. Ahlberg) — med ända till 30 cm. höga, styfva strån, omkr. 3 mm. breda stråbl. o. 2—4 stora (10—14 mm. långa) blomgyttringar är *L. arcuata* var. *sudéticoarcuata Rupr., Fl. Samoj. Cisur.* (1845). Exs. Fellm., Pl. arct. 241.

Torra st. i högre fjelltr.: **Torn.—Pit. Lpm.**; *Um. Lpm.—Hrj.* Tennäs. — **N.** *O.-Finnm.—Valders;* **F.** R.—Kem. Lpm. Pallastunturit. — Spetsb.; I.; Skl.
β *Torn.—Lul. Lpm.;* Jtl.; nvHrj. Helagsfjellen samt Ö. Axhögen (Frist. & Lovén). — **N.** *O.-Finnm.—Hardanger, Öfra Telemarken* och *Nordre Österdalen* (K. F. Dusén); **F.** *R. Lpm.;* **In. Lpm.** — Spetsb.; I.

6. **L. nivális** (*L. L. Læst.* 1822) *Beurl. i Botan. Notiser 1853* (ej Spreng., Syst. 2); *L. camp.* β *nivalis Læst. i Sv. Vet.-Ak. Handl. a. å.* (utmärkt beskrifn.) o. enl. orig.-ex. i Riksmusei herb.; *L. arctica Bl., Norg. Fl. 1* (1861); *L. hyperborea auct.* o. *Hn, Handb. ed. 11* (ej R. Br.). Fig. Fl.D.2952. Exs. H.N.10:65.

Blad platta, äfven i slidöppn. glatta, ss. vissna qvarsittande; stödbl. hela, glatta; blomgyttring en enda el. 2—3 tättsittande. — Lågväxt (8—nära 20 cm.). *Strån* (i Skand.) oftast ensamma, styfva, 1—3 bladiga; *jordbl.* uppräta, korta (3—6 cm.) o. breda (3—5 mm.), jemnbr. lansettlika (någon gång glest hårbräddade); *stråbl.* mindre, smalt jemnbreda—näst. syllika; de nedersta hufvudgrenarnas *stödbl.* korta, bruna; *blomgyttr.* klotf.—äggformig, mörkbrun, med hinnaktiga, kort hårbräddade stödblad; *kalkbl.* äggr. aflånga, trubbade, mörkbruna, i spetsen hinnkantade; *fröhus* näst. klotrundt, trubbigt, svartbrunt, glanslöst, längre än kalkbl. ♃ 7. — Habituelt något lik vissa former af föreg:s β och t. o. m. former af *L. camp.*, men väl skild.

Branter i öfra fjellreg.: Lul. Lpm. nor. sidan af fjellet Jegna-apo Jolle (ej funnen sedan 1821). — **N.** Dovre; [0 **F.**]. — Spetsb.

3 Grupp. **Gymnódes** *Griseb., Spic. fl. Rumel. & Bithyn. 2* (1844): blr i hufvudlika ax, som äro stälda i qvast el. sammansatt ax; frön med ett kägellikt bihang vid basen.

7. **L. campéstris** (*L.* 1753) *DC., Fl. Fr. 3; Juncus camp. L., Sp. pl. ed. 1.* — *Knippefryle.*

Ax stälda i enkel (hos * någon gång sammansatt) *qvast, säll. ensamt.* — *Strån* 1—3-bladiga; *bl.* (vanl.) platta, näst. jemnbr. lansettlika, spetsade, åtm. i slidöppn. långt o. mjukt hvithåriga; stråbl. 2—6 mm. breda; blomst:ns nedersta gren el. grenar med bladlika *stödbl.;* öfra stödbl. o. *ytterkalk* hinnaktiga, hvita, sargade, glatta el. kantade med några få hår; *ax* rundade—äggformiga, utan toppblomma; *kalkbl* äggr. lansettlika, åtm. de yttre sylspetsade med vanl. bred, hvit hinnkant (i synn. upptill); *fröhus* 3-kant. omv. äggformigt, trubbigt, vanl. kort uddspetsigt, ofta kortare än kalkbl. ♃. — I hög grad föränderlig.

a (*hufvudformen; a vulgaris Gaud., Fl. Helv. 2* (1828)): *vanl. lågväxt med jordskott; ax få* (3—5) *o. fåblommiga, sidoaxen slutl. lutande* (stund. oskaftade, säll. felslående); *kalkbl. vanl. rödbruna, sylspetsade, ungef. liklånga.* Fig. Fl.D.2954. Exs. H.N.12:73. — Vårform, redan i början af sommaren i frukt. *Strån* enstaka från en krypande rotst., stund. något tufvade, 6—15(—30) cm. höga; *jordbl.* 5—9 cm. långa, äldre stund. hoprullade; *stråbl.* 3—7 cm. långa, alla i kanterna långhåriga; *stödbl.* kortare än axsaml.; *fröhus* brunt. 5.

β **multiflóra** ([*Ehrh., Calam. etc.* exs. *127* (1790)] *Hoffm., Deutschl. Fl. 1800* under Juncus): *vanl. högre, utan jordskott; ax vanl. talrika, mångblommiga, men mindre, alla på uppräta el. de yttre på utstående skaft* (sidoax stund. oskaftade, säll. felslående); *kalkbl. mest röd- el. gulbruna* (på skugg. st. gul- el. grönhvita, säll. o. mest i nordl. trakter mörkbruna), *elj. som a:s.* Fig. Fl.D.1692 (form); Rchb. l. c. 9:838. — Blommar senare än *a* och är (vanl.) tufvig, med raka, (8—) 20 – omkr. 60 cm. höga *strån* o. hårkantade, ofta längre *bl.; stödbl.* oftast som hos hufvudf.; *fröhus* röd-mörkbrunt, i nordl. tr. (men äfven i Sm. Femsjö (E. Fr. herb.) o. **D.** Jyll. (Drejer i Ups. Univ. herb.)) ofta svartbrunt. 5, 6. — Vissa former kunna förf. ej med säkerhet skilja från *a*; andra med mycket små o. blekbruna ax härma på förvillande sätt **pallescens;* i fjell- och nordl. trakter blifva axen svartbruna, få (sidoaxen skaftade—oskaftade el. felslående) o. teml. små, inre kalkbl. ofta kortare än de yttre, trubbiga med udd samt ofta hårlösa bladkanter: *f.* ***sudética*** (*Willd., Sp. pl. 2* (1799) under Juncus). Fig. Rchb. l. c. 836 (ej god). Exs. H.N.15:73. Emedan åtm. på skandin. ex. inre kalkbl:ns längd o. trubbighet visat sig ej konstanta, synes denna form ej med säkerhet kunna skiljas från *β*.

Sandås., back.; *β* skugg. o. fukt. st.

a **Sk.**—**Dlr.** enl. Indeb. och **Mpd** (L. M. Neum.). Utbredningen mot norden är ej säkert känd (utg. har ej sett ex. från landsk. norr om Upl.). — **N.** a. (från nordl. N. har utg. ej sett ex.); **F. Ål.** och svF. till Ingå; **D.** a. — Öp.; T.; Skl.; I. (enl. Lge).

β **Sk.**—**Vb.** och **Lpl.**; *Bl.* (Svanl.); *Öl; sVrm.; Dlr.; Hrj.* — **N.** a.; **F.** a.; **F.** och **R. Lpm.**; **D.** a.

***pallésoens** (*Wg, Fl. Lapp.* (1812) under Juncus). Fig. L., Fl. Lapp. t. 10:2; Fl.D. 2953:2-3 (ej 1). Exs. H.N.6:67 (delvis).

Ax merend. talrika, mycket små o. smala, men mångblommiga; kalkbl. gulhvita el. ljusbruna, de inre kortare o. trubbiga med lång udd. — Sommarform; tufvig, med 14—nära 40 cm. höga, spensliga *strån* o. långa (ända till 14 cm.) *bl.*, det öfversta stund. nående öfver axsaml.; *stödbl.* bladlika, i börj. nående öfver axsaml.; *ax* i början något lutande, smalt äggformiga (omkr. 3,5 mm.), slutl. aflånga (omkr. 6 mm.), på långa, uppräta, sidoaxen på något böjda skaft; *fröhus* grönt—ljusbrunt (säll. grönhvitt el. rödbrunt). 6.

Skugg. o. fukt. st., åkr. etc., företrädesvis i nordl. Skand. Fullt säkra ex. har utg. sett från: Torn.—Pit. Lpm.; söHrj.; Dlr.; n. och mVb.; Mpd—Sdm.; Vsm.; Vrm.; Boh. — **N.** Lyngseidet (J. E. Forsström i Riksmusei herb.); Skien och Kristiania (M. Bl.); trol. flerst.; **F.** spr. i hela landet; F. och R. Lpm.

8. **L. spicáta** (L. 1753) *DC., Fl. Fr. 3; Junc. spicat. L., Sp. pl. ed. 1.* Fig. L., Fl. Lapp. 10:4; Fl.D.270. Exs. H.N.3:64. — *Axfryle.*

Blomgyttringar oskaftade, bildande ett mer el. m. utdraget, nedtill bredare ax. — *Strån* ensamma el. flera tufvade, 12—25 (6—45) cm. höga, 2-bladiga; *jordbl.* talrika, 3—8

cm. långa, smalt jemnbreda, rännformiga, bågböjda; *stråbl.* kortare o. smalare, alla spetsade, i kanten gleshåriga, med hvit hårtofs i slidöppn.; *axet* 8 mm.—3 cm. långt, lutande, säll. upprätt, bestående af 3—5 blomgyttr. (1 sittande i toppen), hvarje med toppblomma, vid basen med ett litet brunt stödblad; *öfra stödbl.* o. *ytterkalk* upptill hinnaktiga, sargade el. sylspetsade o. vanl. hårbräddade; *kalkbl.* äggr. lansettlika, sylspetsade, bruna o. hinnkantade (mest i spetsen), längre än det rundadt äggformiga, kortspetsiga, bruna eller svarta fröhuset. ♃ 6—8.

Torra, steniga st. i fjelltr.: **Lpl.**—**Hrj.**; nDlr. Städjan i Idre. — **N. O.-Finnm.**—**Kristianssand st.** Hækfjeld; nordan- och vestanfj. ända ned till hafvet. — **F. In.** och **R. Lpm.**; Kem. Lpm.; Kuus.; nR. Kar. — I.; Skl.; T. (Riesengeb.).

2 Ordn. CALAMARIÆ L., Phil. bot. (1751).

(Cyperaceæ auct.). — **Halfgräs.**

Blr i mång—tresidiga, enkla el. sammansatta ax. Hylle borst—hårlikt el. 0. Stånd. 3 (säll. 2 el. 1) med uppräta knappar. Pistill med utdraget stift o. 3—2 märken. Frukt nöt. Växtämne omslutet af hvitan. — Oftast sumpväxter, med oledadt, ej ihåligt, ofta 3-kantigt strå o. 3-sidigt stälda blad med slutna slidor.

† Blr omgifna af hvita (stund. rödaktigt smutsgula) hår, som snart nå upp öfver axfjällen ...... *Eriophorum* ...... 2.
†† Blr ej omgifna af hår (hos afd. A. i stället vanl. en kalk af korta borst).
A. Blr 2-könade; nöten bar innanför axfjället.
I. Blad fint taggsågade ...... *Cladium* ...... 4.
II. Blad ej taggsågade (ofta outvecklade, slidlika).
* Ax ensamt, litet, enkelt ...... *Scirpus*-arter ...... 1.
** Ax flera, oftast bildande en tät gyttring.
1. Ax näst. trinda.
a. Axens nedra fjäll tydl. mindre än de öfra ...... *Rhynchospora* ... 3.
b. Axens nedra fjäll lika stora med el. större än de öfra ... *Scirpus* ...... 1.
2. Ax tydligt plattade.
a. Ax åt alla sidor utspärrade; strå 3-kantigt ...... *Cyperus* ...... 6.
b. Ax tätt sammanslutna; strå trindt ...... *Schoenus* ...... 5.
B. Blr 1-könade.
a. Nöt tätt omsluten af ett flasklikt gömme ...... *Carex* ...... 8.
b. Nöt från inre sidan omsluten af ett öppet fjäll ...... *Kobresia* ...... 7.

1 Underordn. SCIRPEÆ G. Mey., Fl. Hannov. exc. (1849): blr 2-könade, ofta med hylle.

(Scirpeæ o. Cypereæ auct.).

1. SCIRPUS [1]) *Tourn., Inst.* (1700). — *Säf.*

Ax ensamma o. toppstälda el. flera i knippelik el. 2-sidigt axlik samling, toppstäld el. skenbart sidostäld; *axfjäll* allsidigt tegellagda, de 1—2 nedersta större än de öfra o. oftast utan blr; *kalkbl.* borstlika (1—8) o. inneslutna el. 0; *stånd.* vanl. 3; *märken* (2—)3; *nöt* 3-kantig el. hoptryckt. — *Kärr- el. vattenväxter.*

I. Ax flera tillhopa i terminala el. skenbart laterala knippen el. ax.
A. Stråblad utvecklade, med stor, oftast platt skifva; stödblad likformiga, platta; axsamling tydl. terminal.

[1]) Af D:r *N. Hjalm. Nilsson.*

Anmälan.

Då första häftet af närvarande upplaga härmed utsändes, torde några antydningar om de vigtigare afvikelserna från föregående upplaga här vara på sin plats.

Det hittills i denna flora följda naturliga systemet är utbytt mot en bearbetning af det Bartling-Braun-Eichlerska.

I denna upplaga upptagas ej blott Sveriges och Norges, utan äfven Finlands och Danmarks växter, dels emedan svenska botanister gerna sysselsätta sig äfven med dessa grannlands floror, dels emedan genom medtagandet af de för dessa land egendomliga växterna uppmärksamheten lätt fästes på en del växter, som möjligen finnas äfven hos oss, men hittills förbisetts. — Kultur- och prydnadsväxter, förut förda till ett särskildt bihang, äro för bättre öfversigts skull nu upptagna i sjelfva floran, ehuru genom särskild typografisk anordning utmärkta från de vilda.

Florans växtgeografiska del är alldeles omarbetad och utvidgad, särskildt med syfte att ange hvar inom området en växt anses ega sitt centrum, hvar den anses mera spridd och hvar den torde vara sällsynt. Denna omarbetning har möjliggjorts genom synnerligen talrika bidrag från företrädesvis svenska botanister samt rådfrågande af Upsala och delvis Lunds Universitets samt Riksmusei hittills föga begagnade botaniska samlingar. Endast för de i detta arbete ny-publicerade svenska och norska lokalerna citeras upptäckarne. — De skandinaviska växternas förekomst eller saknad i öfriga land, som gränsa till Skandinavien, har äfven ansetts böra intressera denna floras läsekrets.

För underlättandet af växtexamineringen äro inom större familjer och slägten tillagda slägt- och artöfversigter.

Uppfattningen af underart och varietet är något olika mot den vanliga. Som underart upptages en formkrets endast då, när den kan anses fullt begränsad från hufvudarten; förbindes den åter med denna genom tydliga öfvergångar, kallas den varietet.

De anspråk, som numera ställas på en flora af den omfattning som den närvarande, kan *en* person omöjligen tillfredsställa. Utgifvaren har derför bland Skandinaviens mest framstående botanister sökt vinna medarbetare. Sådana hafva också biträdt i större antal för denna upplaga än tillförene. — Särskildt må anmärkas, att systemet bearbetas af Prof. *V. B. Wittrock;* Lekt. *S. Almquist* biträder vid bearbetningen af ett större antal kritiska slägten och grupper; Doc. *E. Ljungström* redogör hela floran igenom för de särskilda anordningarna för pollineringen; Lekt. *Hj. Hjelt* redigerar den växtgeografiska afdelningen för Finland och Doc. *O. Kihlman* lemnar beskrifningarne till de specifikt finska växterna.

En följd af det ökade arbetet har varit, att utarbetningen måste gå ganska långsamt. Det har derför synts lämpligast att utgifva arbetet häftevis.

Stockholm i Juni 1889.

IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI, 1889.

torde
)laga
mot
fven
erna
nom
eten
nen
sär-
fva
da.
ad.
sitt
nt.
än
is.
n-
a
st
l-
r
n
an
e-
m
ar
l-
a

